

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 78

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΗ' — ΜΑ'
(ΚΕΦ. 13 — 19)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

*Μετὰφρασις — Σημεία
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε. ΚΑΡΑΜΑΤΣΚΟΥ*

*θεολόγος
ΧΡΥΣ. Δ. ΚΑΡΑΜΑΤΣΚΟΥ - ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ
φιλόλογος*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11-216
Ὁμιλία ΚΗ' (Πράξ. ιγ', 4-15)	11 (219)*
Ὁμιλία ΚΘ' (Πράξ. ιγ', 16-41)	21 (225)
Ὁμιλία Λ' (Πράξ. ιγ', 42—ιδ', 13)	39 (236)
Ὁμιλία ΛΑ' (Πράξ. ιδ', 14-28)	55 (246)
Ὁμιλία ΛΒ' (Πράξ. ιδ', 28—ιε', 11)	71 (255)
Ὁμιλία ΛΓ' (Πράξ. ιε', 13-33)	82 (262)
Ὁμιλία ΛΔ' (Πράξ. ιε', 35—ισ', 12)	97 (272)
Ὁμιλία ΛΕ' (Πράξ. ις', 13-24)	114 (282)
Ὁμιλία ΛΣ' (Πράξ. ις', 25-40)	125 (289)
Ὁμιλία ΛΖ' (Πράξ. ιζ', 1-15)	137 (297)
Ὁμιλία ΛΗ' (Πράξ. ιζ', 16-31)	150 (304)
Ὁμιλία ΛΘ' (Πράξ. ιζ', 32—ιη', 17)	168 (316)
Ὁμιλία Μ' (Πράξ. ιη', 18—ιθ', 7)	182 (324)
Ὁμιλία ΜΑ' (Πράξ. ιθ', 8-20)	197 (333)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	219-345

* Οἱ ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ' (28) (Πράξ. ιγ', 4-15)

«Ὅσοι μὲν οὖν, ἐκτιμώμενοι ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατήλθον εἰς Σαλαμίαν, κατέβησαν ἀπὸ πλοῦσαν εἰς τὴν Κύπρον. Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγειλαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς πᾶν Ἰουδαίων. ἔρχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπορέτης».

α'. Ἀφοῦ ἐχειροτονήθησαν¹ ἀνεχώρησαν καὶ ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ κίνδυνος καὶ ὁ λόγος εἶχε ἤδη σπαρθῆ. Διότι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἦσαν ἀρκετοὶ καὶ ἡ Φοινίκη ἦεν πλησίον τῆς Παλαιστίνης, ἐνφ' ἣ Κύπρος ὄχι. Μή, λοιπόν, ζητεῖτε τὸ «διατί», ὅταν κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι δὲν ἐχειροτονήθησαν μόνον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐστάλησαν.

«Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγειλον τὸν λόγον».

1. Πράξ. 13, 4-5.

2. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ προχειρίσεως εἰς ἱερατικὸν ἔλεγμα ὡς τελεῖται σήμερον, ἀλλὰ περὶ ὁλοῦς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν καὶ ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τὴν ἐπίσημον καθέστησαν εἰς τὸ ἔργον εἰς τὸ ὅπου ἀπεστέλλοντο.

γον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων. Βλέπεις ὅτι αὐτοὶ καταθέλλουν πᾶσαν φροντίδα νὰ κηρύττουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ κατὰ πρόβλεπον εἰς ἀκείνους (τοὺς Ἰουδαίους), διὰ νὰ μὴ τοὺς καταστήσουν περισσότερον φιλονεικούς; Καὶ ἐκεῖνοίς τε δὲν ἐκήρυττον παρὰ μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ αὐτοὶ ἐπήγαν εἰς τὰς συναγωγάς.

«Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ὅλην ἄχρι Πάφου, εἰδόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ὃ ὄνομα Βάρ Ἰησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ² ὃς, προσκλήσεσθαι θέλοντας καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἑλύμας, ὁ μάγος, (οὗτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ), ζητῶν διαστρέφει τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τῆς πίστεως». Πάλιν μάγος Ἰουδαῖος, ὅπως ὁ Σίμων³. Καὶ παρατήρησε αὐτόν, ὅτι ὄντων μὲν ἐκήρυττον εἰς τοὺς ἄλλους δὲν ἠγανάκτει, ὅταν δὲ προσήλθον εἰς τὸν ἀνθρώπον, τότε. Τὸ δὲ ἀξιοθαύμαστον τοῦ Ἀνθυπάτου εἶναι, ὅτι, καίτοι εἶχε προκαταληφθῇ ὑπὸ τῆς μαγείας ἐκεῖνου, ἠθέληε ν' ἀκούσῃ τοὺς Ἀποστόλους. Τὸ ἴδιον ἐπράξαν καὶ οἱ Σαμαρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν σύγκρισιν φαίνεται ἡ νίκη, ἐνῶ καταλύεται ἡ μαγεία. Πανταχοῦ ἡ κενοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία εἶναι τὰ αἰτία τῶν κακῶν.

«Σαῦλος δὲ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου, ἀπενίσας εἰς αὐτόν, εἶπεν· Ὡς πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἔχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ,

2α. Ἐννοεῖ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους. 18β Πρὸς. 11, 19.

3. Πρὸς. 8, 9 κ. 42.

καὶ ἔσῃ τυφλός, μὴ θέλων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ». Ἐδῶ τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου ἀλλάσσει μὲ τὴν χειροτονίαν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἔγινε καὶ εἰς τὸν Πέτρον. Καὶ πρόσθε, τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι προσβολή, ἀλλὰ ἐπίπληξις. Διότι οἱ θρασεῖς καὶ ἀνασχυντοὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. «Ὡς πλήρης παντὸς δόλου, φησί, καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης». Ἐδῶ φανερώνει ὅσα εἶχεν εἰς τὴν διάνοιάν του, διότι μὲ τὸ πρόσχημα τῆς σωτηρίας καταστρέφει τὸν ἀνθρώπον. «Οὐ παύσῃ, λέγει, διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου». Καὶ εὐλογοφανῶς «δὲν πολεμεῖς πρὸς ἡμᾶς», εἶπε, «οὐτε μάχεσθαι, ἀλλὰ παρουσιάσεις στρατοὺς τοὺς εὐθεῖς ὁρόμους τοῦ Κυρίου καὶ μὲ ἐγκωμιαστικὸν τρόπον». «Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλός». Μὲ τὸ σημεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἀδηγήθη αὐτὸς (εἰς τὴν πίστιν), δι' αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ ἀδηγήσῃ καὶ τοῦτον. Καὶ τὸ «ἄχρι καιροῦ» δὲν ἦτο τιμωροῦντος, ἀλλ' ἐπιστρέφοντος. Διότι ἂν ἦτο τιμωροῦντος, θὰ τὸν ἐτόφλωνε διὰ πάντοτε. Τώρα ὅμως δὲν λέγει αὐτό, ἀλλὰ δι' ὀρισμένον καιρὸν, διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν ἀνθρώπον. «Παρασχρήμα δὲ ἐπέπεσαν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγός. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθρώπος τὸ γεγονός, ἐπίστευσεν, ἐκπλητόμενος ἐπὶ τῇ διδοχῇ τοῦ Κυρίου». Εὐλόγως διότι αὐτόν, ὁ ὁποῖος εἶχε προκαταληφθῇ ὑπὸ τῆς μαγείας, ἔπρεπε δι' αὐτῆς τῆς τιμωρίας νὰ τὸν παιδαγωγῇ. Τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ μάγοι εἰς τὴν Αἴγυπτον προηγουμένως ἐτιμωροῦντο ἀπὸ τὰς φλυκτιδῶν⁴.

4. Φλυκτὶα καὶ φλύκταινε = φουκάλα. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς πληγῆς τῶν ἐλκῶν τὴν προκλήθεισαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρὼν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, 8Ε αἵτις τῆς ἐμμένου ἀνήθειας τοῦ Φαραὼ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ Ἰσραὴλ. 18β ἘΕ85. 2, 8 κ. 42.

Παρατήρησε δὲ ὅτι αὐτοὶ δὲν χρονотριβοῦν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ἀφοῦ ἐπίστευσε πλέον ὁ ἀνθρώπος, οὐτε ἔγιναν ναοὶ ἐξ αἰτίας τῆς κολακείας καὶ τῆς τιμῆς, ἀλλ' ὁμίως συνεχίζουσιν τὸ ἔργον καὶ ὁρμῶν εἰς τὴν ἀπέναντι χώραν. «Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Κύπρου οἱ περὶ Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας. Ἰωάννης δὲ, ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσόλυμα. Λύτοί δὲ, διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης, παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων ἐκάθισαν. Πάλιν εἰσῆρχοντο εἰς τὰς συναγωγὰς μετ' ἐνδυμασίαν Ἰουδαίων, ὥστε νὰ μὴ πολεμοῦνται οὔτε νὰ ἐκδιώκωνται καὶ τοιαυτοτρόπως κατάρθωναν τὰ πάντα. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτούς, λέγοντες: Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ἡμῶν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀπ' ἐδῶ, λοιπόν, μοθαίνομεν τὰ σχετικά μετὰ τὸν Παῦλον, ἀφοῦ ἐμάθαμεν ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἐλέχθησαν προηγουμένως.

Ἀς ἴδωμεν ὁμῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέχθησαν. Καὶ γενόμενοι, λέγει, ἐν Σαλαμίῃ, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Κύπρου. Ἐμείναν ἐν ἑτὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐπρεπε νὰ παρευθοῦν καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ μένουν διὰ πάντοτε ἐδῶ, ὅπῃρχε ἀνάγκη μεγαλυτέρων διδασκάλων δι' αὐτούς. Ἰδὲ πῶς δὲν παραμένουν καὶ εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐπειδὴ ἐγνώριζον, ὅτι ἀπὸ τὴν γειτονικὴν πόλιν θὰ ἐκαρποῦντο πολλὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ σπεύδουν πρὸς τὰ πλεόν ἀναγκαῖα. Διότι ὅταν ἦλθον εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς νήσου, ἔσπευδον νὰ διορθώσουν

4α. Ἰωάννης εἶναι ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος.

τὸν ἀνθρώπον. Ὅτι δὲ δὲν ἦτο κολακείας λόγος τὸ «Συνὴν τῷ ἀνθυπάτῃ, ἀνδρὶ συνετῷ» ἀπὸ τοῦ ἐξῆς πρᾶγμα γνώριζε, πῶς δηλαδὴ δὲν ἐχρειώσθη πολλοὺς λόγους, πῶς ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀκούσῃ. Ἀπαριθμαὶ δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, δεικνύων ὅτι, ἐπειδὴ ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα προσφάτως, ἦτο ἀνάγκη νὰ στηρίζωνται, διὰ νὰ μένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς τὰς ἐπισκέπτοντο. Παρατήρησε ὅτι πρὸς τὸν μάγον δὲν εἶπε τίποτε, ἕως ὅτου ἔδωκεν ἐκεῖνος τὴν ἀφορμὴν, ἀλλὰ ἐκήρυττον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου μόνον. Διότι ἐπειδὴ ἔθελε τοὺς ἄλλους ὅτι προσέχουν, αὐτὰς εἰς τοῦτο μόνον ἀπέβλεπεν, ὥστε νὰ μὴ πεισθῇ ἐκεῖνος. Καὶ διατὶ δὲν ἔκαμεν ἄλλο σημεῖον; Διότι δὲν ἦτο ἴσον πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ νὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρόν.

4'. Καὶ παρατήρησε, προηγουμένως κατηγορεῖ καὶ τότε τιμωρεῖται. Δεικνύει δὲ ὅτι δικαίως ἔπαθεν αὐτὸς μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ «Ὡς πλήρης παντὸς δόλου». Δηλαδὴ λέγει «χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν ἑλλειψιν (δόλου)». Καὶ καλῶς εἶπε: «παντὸς δόλου», διότι ὁπεκρίνετο. «Ὥτ' ἐκ δόλου», διότι ἔπραττε τὸ ἔργον ἐκεῖνου. «Ἐχθρὸς πάσης δικαιοσύνης», διότι ἀληθῶς πᾶσα δικαιοσύνη ἦτο αὐτῇ. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἐλέγχει καὶ τὸν θίον αὐτοῦ, καθὼς λέγει αὐτά. Καὶ διὰ τὸ δεῖξαι ὅτι δὲν ἦσαν λόγοι θυμοῦ αὐτοῖ, διὰ τοῦτο προηγουμένως εἶπε: «Πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου», δηλαδὴ ἐνεργείας (τοῦ Ἁγ. Πνεύματος). «Καὶ νῦν ἴδου χεῖρ Κυρίου ἐπὶ σέ». Δὲν ἦτο ἐπιμένον ἡμιτομία, ἀλλὰ θεραπεία. Διότι σχεδὸν ἔλεγε: «Δὲν τὸ πράττω ἐγώ, ἀλλ' ἡ χεῖρ τοῦ Θεοῦ. Ἰδὲ τὴν ταπεινοφροσύνην. «Ἔσθ' ὑψλός, μὴ θλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ». Αὐτὸ τὸ λέγει, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ μετανοήσῃ. Διότι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἤθελον νὰ γίνωνται φανεροὶ ἀπὸ τὰ πλεόν σκοτεινὰ, οὐ καὶ ἔγιναν αὐτὰ εἰς ἐχθρούς. Ἀλλ' ἐνέπιον τῶν οὐκεί-

ων (τῶν συμπατριωτῶν) εὐλόγως, ἐνώπιον τῶν ξένων ὅμως ὅχι διὰ τὴν μὴ θεωρηθῆναι εἶναι πλέον τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δαίμονα ἀνάγκης καὶ φόβου. Ἀποδείξει δὲ τῆς τυφλότητος εἶναι τὸ ἐκζητῆν χειραγωγούς. Ἐπειτα βλέπει τὴν ἀναπηρίαν ὁ ἀνθρώπος καὶ ἀμέσως πιστεύει καὶ ὅχι αὐτὸ, ἀλλ' «ἐκπληττόμενος». Διότι εἶδε ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι οὔτε λόγοι οὔτε ἀπάτη. Πρόσεξε πόσῃ ἀγάπῃ πρὸς τὴν διδασκαλίαν εἶχε, καίτοι ἦτο εἰς τόσῃ ἐξουσίᾳ. Δὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν «Δὲν θὰ καύσης νὰ διαστρέψῃς τὸν ἀνθρώπου», ἀλλὰ «τὰς ὁδοὺς Κυρίου», τὸ ὁποῖον ἦτο καλὺτερον, διὰ τὴν μὴ φανῆναι τὸν κολακεύῃ.

Διατί ὅμως ὁ Ἰωάννης φεύγει ἀπ' αὐτοὺς; Διότι λέγει «ὁ Ἰωάννης ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσόλυμα», ἐπειδὴ πλέον ἀπεστέλλοντο εἰς μακρύτεραν διαδρομὴν, καίτοι θεσπάζει ἐκεῖνος ἦτο ὑπέρτης, αὐτοὶ δὲ εἶχον τὸν κίνδυνον. Πάλιν, ἀφοῦ ἦλθον εἰς τὴν Πέργην, δὲν στοματοῦν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις. Διότι ἐξιδίκαζον νὰ φθάσουν εἰς τὴν μητρόπολιν, τὴν Ἀντιόχειαν θηλασθῇ. Καὶ παρατήρησε πῶς ὁ συγγραφεὺς παραμερίζεται κρυφίως.

Ἐκάθισαν ἐν τῇ συναγωγῇ, λέγει, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων», ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τὸν ὁδὸν εἰς τὸν λόγον. Καὶ δὲν ὁμολοῦν πρῶτοι, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπετρέπη εἰς αὐτοὺς, ἐπειδὴ τοὺς προσεκόμισαν ὡς ξένους. Ἐάν δὲν ἐπερίμεναν δέ, δὲν θὰ ἐγένετο λόγος. Ἐβδ' πρῶτον κηρύττει ὁ Παῦλος. Καὶ ἰδὲ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ. Ἐκεῖ ὅπου ὁ λόγος εἶχε σπαρῇ, διέρχεται καὶ φεύγει ταχέως, ἐνῷ ἐκεῖ ὅπου οὐδεὶς λόγος ἐσπάρη, παραμένει, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος λέγει, «ὅταν γράφῃ» «Ὅτω δὲ φιλοτιμούμενος εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὀνομάσθῃ Χριστός»⁵. Καὶ αὐτὸ ἦτο δαίμονα πολλῆς ἀνδρείας. Ἀληθῶς

5. Ρωμ. 15, 20.

ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀεισθαύμαστος ὁ ἄνθρωπος. Ἐσταυρωμένος, εἰς θέσιν μάχης εὐρισκόμενος, ἐγνώριζε πόσης χάριτος ἀπῆλυσεν. Ὡς ἀντίθετον ἐπαρουσίασε τὸ ἄνδιαφέρον. Δὲν ἀργίσθη πρὸς τὸν Ἰωάννην (διότι δὲν ἦτο ἴδιον αὐτοῦ), ἀλλὰ ἤρχισεν τὸ ἔργον. Δὲν ἐδειλίασε, δὲν ἐφοβήθη, ἐνῷ ἦτο ἀποκομμένος εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους.

Ἰδὲ πῶς τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς θέας Προνοίας νὰ μὴ κηρύττῃ ὁ Παῦλος εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα. Ἀρκεῖ καὶ αὐτὸ μόνον, ἡ πληροφορία ὅτι ἐπίστευσεν. Ἐάν δὲ ἐκήρυττε, δὲν θὰ τὸν ἠνέχοντο ἐξ αἰτίας τοῦ μίσους. Καὶ ἀπέρχεται μακράν, ὅπου δὲν ἦτο γνωστός. Προηγουμένως ἤλεγξε τὸν μάγον ὁποῖος ἦτο. Καὶ ὅτι ἦτο τοιοῦτος τὸ ἀπεδείκνυε τὸ θαῦμα. Αὐτὸ ἦτο σημεῖον τῆς τυφλότητος τῆς ψυχικῆς. «Ἐπὶ ὀρισμένον καιρὸν ὑποφέρει, ὥστε νὰ μετανοήσῃ». Καλῶς δὲ ἐσῆλθον εἰς τὴν συναγωγὴν κατὰ τὸ Σάββατον, ὅταν ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, λέγει, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιεπίσκοποι, λέγοντες: «Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε». Παρατήρησε ὅτι αὐτοὶ τότε τὸ πράττουσαν χωρὶς φθόνου, ὅχι ὅμως μετὰ ἀπ' αὐτὸ, Ἐάν ἠθέλατε αὐτὸ, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ παρακαλέσετε. Ἀλλ' ὁ τῆς φιλαρχίας! ὁ τῆς κενοδοξίας! Πῶς πάντα τὰ ἀνατρέπει καὶ τὰ καταστρέφει. Τοὺς προετοιμάζει διὰ νὰ σταθοῦν ἐνάντιον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἰδικῆς των καὶ τῶν ἄλλων. Ταιωτοτρόπως τοὺς ἀποδεικνύει ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς, ὥστε νὰ ζητοῦν καὶ χειραγωγούς. Εἶπε τουλάχιστον αὐτὸ, εἶπε τουλάχιστον ὁδηγούς νὰ ἐζήτησιν. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἀνέχονται πλέον, ἀλλ' εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των ἐπιτρέπουν τὰ πάντα. Δὲν ἀφῆναι εἰς οὐδέναν νὰ ἴδῃ. Ὡσὲν ὁμίχλη καὶ σκότος κάθηται εἰς τοὺς

ὀφθαλμούς, χωρίς νά ἐπιτρέπη νά διακρίνη κανείς.

Ποίαν ἀπολογία νά ἔχωμεν, ἐάν ἐξ αἰτίας ἐνός πάθους νικῶμεν ἄλλο πάθος, διὰ τὸν φόβον δὲ τοῦ Θεοῦ ὄχι; Ὅπως πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀνθήκοι καὶ φιλάργυροι, διὰ τὴν οἰκονομίαν τῶν χρημάτων ἐχαλνώσαν τὴν ἡδονήν. Ἄλλοι ἀντιθέτως ἐξ αἰτίας τῆς ἡδονῆς περιεφρόνησαν τὰ χρήματα. Αὐτοὶ πάλιν οἱ ὁποῖοι νικῶνται ὑπὸ τῆς κενοδοξίας ἐνίκησαν καὶ τὰ δύο, ἐξοδεύοντες ἀφελῶς χρήματα καὶ ζῶντες συνεπῶς ἀσκόπως. Ἄλλοι πάλιν ἐνφῆ ἦσαν πολὺ κενόδοξοι, περιεφρόνησαν τὸ πάθος, ἀφοῦ ὑπέμειναν πολλὰς ἀτιμίας καὶ ἔνεκα ἐρώτων καὶ ἔνεκα χρημάτων.

Ἄλλοι πάλιν, διὰ νά χορτάσουν τὸν θυμὸν των, προετίμησαν νά ζημιωθοῦν πολλὰ καὶ δι' οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐνδιεφέρθησαν, διὰ νά πραγματοποιήσουν μόνον τὸ θέλημά των. Καὶ αὐτὸ τὸ ὅποιον κατορθώνει ἐν πάθος δὲν τὸ κατάρθωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τί λέγω πάθος; Αὐτὸ τὸ ὅποιον κατορθώνει ἡ ἐντροπὴ τῶν ἀνθρώπων, δὲν τὸ κατορθώνει ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Πολλὰ καὶ κατορθώνομε καὶ σφάλλομε, ἐπειδὴ ἐντροπόμεθα τοὺς ἀνθρώπους. Τὸν Θεὸν ὅμως δὲν τὸν φοβούμεθα. Πόσοι ἐξ αἰτίας ἐντροπῆς παρητήθησαν χρημάτων; Πόσοι ὑπερηφανεύθησαν διὰ τοὺς φίλους των ἀσκόπως ἐξυμνητούμενοι μὲ κακὸν σκοπὸν; Πόσοι, ἐπειδὴ ἐσεβάσθησαν τὴν φιλίαν, διέπραξαν μύρια σφάλματα;

γ'. Ἐάν, λοιπόν, καὶ πάθος καὶ ἐντροπὴ ἀνθρωπίνῃ ἡμιπορῇ νά μᾶς ρίψῃ καὶ εἰς σφάλματα καὶ εἰς κατάρθωματα, ματαίως λέγομεν ὅτι δὲν ἠμποροῦμε. Διότι ἠμποροῦμεν, ἂν θέλωμεν. Πρέπει δὲ ὅλοι νά θελήσωμεν.

Εἰπέ μου, λοιπόν, διατί δὲν ἠμπορεῖς νά νικήσῃς τὴν βόξαν, ὅταν ὅλλοι ἔχουν νικήσει, ἐνφῆ ἔχουν τὴν ἱ-

δίαν ψυχὴν, τὸ ἴδιον σῶμα, τὴν ἴδιαν μορφήν καὶ ζοῦν τὴν ἴδιαν ζωὴν; Σκέψου τὸν Θεόν, σκέψου τὴν δουθεὶν δόξαν, τοποθέτησε ἀπέναντί της τὰ παρόντα καὶ ταχέως θά τὴν ἐγκαταλείψῃς. Καθ' ὁλοκληρίαν, ἐάν ἐπιθυμῇς δόξαν, νά ἐπιθυμῇς τὴν πραγματικὴν δόξαν. Ποία δόξα εἶναι, ὅταν διαπράττῃ ἀτιμίας; Ποία δόξα εἶναι, ὅταν ἀναγκάξῃ κάποιον νά ἐπιθυμῇ τὴν τιμὴν τῶν μικρότερων καὶ ἔχῃ ἀνάγκην ἐκείνης; Τιμὴ εἶναι τὸ νά ἀπολαύῃ κάποιος τῆς δόξης ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους. Καθ' ὁλοκληρίαν, ἐάν ἐπιθυμῇς δόξαν, μάλλον νά ἐπιθυμῇς τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἄν, ἀφοῦ ἐπιθυμῇς ἐκείνην, περιφρονήσῃς αὐτήν, θά τὴν ἴδῃς αὐτὴν χωρὶς τιμῆν. Ἐως οὗτο δὲν ἴδῃς ἐκείνην, οὔτε αὐτὴν θά ἠμπορέσῃς νά ἴδῃς πῶς εἶναι αἰσχρά, πῶς εἶναι ἀξία γέλωτος. Διότι, ὅπως αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐκ τῶν προτέρων συλληφθῇ ἀπὸ κάποιαν γυναῖκα ποτηράν, ἀσχημον καὶ αἰσχράν, καθ' ὅσον χρόνον τὴν ἀγαποῦν, δὲν ἠμποροῦν νά ἴδουν τὴν ἀσχημίαν της, ἐπειδὴ τὸ πάθος σκοτίζει τὴν κρίσιν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ, καθ' ὅσον θά εἰμεθα κυριευμένοι ἀπὸ τὸ πάθος, δὲν ἠμποροῦμε νά ἴδωμεν συγχρόνως ὅποιον κακὸν εἶναι.

Πῶς, λοιπόν, λέγει, θά ἠμπορούσαμε νά ἀπαλλαγώμεν ἀπ' αὐτῶ; Σκέψου αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι κατηνάλωσαν ἀπαιρα χρήματα καὶ τίποτε δὲν ὠφελήθησαν ἀπ' αὐτά. Σκέψου αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον πόσης δόξης ἀπῆλυσαν καὶ αὐτὴ θεθαίως εἰς οὐδὲνα τόπον ὑπάρχει, ἀλλ' ἔχει χάσθῃ καὶ ἔχει διαφθερῇ. Σκέψου ὅτι εἶναι μόνον ὄνομα, δὲν ἔχει δὲ πραγματικὴν ἀξίαν. Διότι τί εἶναι δόξα; Εἰπέ μου. Ὄψε κάποιον ὀρισμὸν. Τὸ νά θαυμάζεται κάποιος ἀπ' ὅλους, λέγει. Δικαίως ἢ καὶ ἀδίκως; Διότι, ἐάν μὲν ἀδίκως, δὲν θά ἦτο αὐτὸ θαυμαστόν ἀλλὰ κατηγορία καὶ κολακεία καὶ συκοφαντία. Ἐάν δικαίως, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν. Διότι ὁ λαὸς

δὲν ἔχει ὁρᾶς κρίσεις, ἀλλ' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὤπρετοιν εἰς τὰς ἐπιθυμίας των αὐτοὺς θαυμάζουν. Καὶ ἂν θέλετε παρατηρήσατε αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δωρίζουν εἰς τὰς πόρνας τὰ ἰδικά των, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δωρίζουν εἰς τοὺς ἡνιόχους*, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δωρίζουν εἰς τοὺς χορευτάς.

Ἀλλὰ δὲν λέγομεν αὐτοὺς, λέγει, ἀλλὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ὀρθοφρονούντας καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ πράξουν μεγάλα καλὰ. Εἶθε νὰ ἤθελον, καὶ ταχέως θὰ ἔπαινον τὰ ἀγαθὰ. Τώρα δὲ μὴ τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν πράττουν. Εἰπέ μου, ποῖος τώρα ἐπαινεῖ τὸν δίκαιον καὶ τὸν ὀρθοφρονούντα; Τὸ ἀντίθετον, λοιπόν, συμβαίνει. Τί δὲ εἶναι ψυχρότερον τοῦ δικαίου, ἢ ἂν ἐπιθυμῇ τὴν δόξαν παρὰ τῶν πολλῶν, ἢ ἂν κατορθώῃ τοιοῦτον πρᾶγμα; Διότι τοιοῦτο τρόπον πράττει, ὅπως ἂν κάποιος ζωγράφος, ἐνῶ εἶναι ἄριστος καὶ ζωγραφίζει εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἀπαδέχτο τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων ἀνευ πείρας. Ἄλλωστε ὁ ἀνθρώπος ὁ ὅποιος ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν ταχέως ὅ' ἀπομακρυνθῇ τῶν ἐναρέτων πραγμάτων. Διότι ἂν πρόκειται νὰ χάσκη πρὸς ἐπαίνους, αὐτὰ τὰ ὅποια θέλουν ἐκεῖνοι, αὐτὰ πράττει καὶ ὅχι αὐτὰ τὰ ὅποια θέλει αὐτός.

Τί θὰ σὰς συμβούλευον λοιπόν νὰ πράττετε; Νὰ προσέχετε εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἀρκῆσθε εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ ἐπαίνους, νὰ ἐργάζεσθε ὅλα ὅσα ἐκεῖνος θεωρεῖ καλὰ, καὶ νὰ πράττετε τὰ καλὰ ἔργα, πρὸς οὐδὲν ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα νὰ χάσκατε. Διότι αὐτὸ καταστρέφει καὶ τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ μας τὰ καθιστᾷ κενά.

* Ἐννοεῖ ἐνταῦθα τοὺς ἡνιόχους τῶν ἡποδρόμων.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν τοῦτο, ὡς ἀποφύγωμεν αὐτὸ τὸ πάθος. Πρὸς ἓν μόνον ὡς προσβλέπωμεν, τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔπαινον, τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἀπ' ἐκεῖνον, τὸν ἔπαινον παρὰ τοῦ κοινῶ Δεσπότου, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ὑποσχέθη μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν, ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν παρόντα βίον ἐναρέτως, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συγχρόνως εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ' (29)

(Πράξ. ιγ', 18 - 41)

Ἐγὼ ἀναστὰς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν Ἄνδρες Ἰερουσαλὴται, καὶ οἱ ἐν ἡμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὴν λαὸν ὅψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτοῦ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ θραχίονος ὄψλητος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

α'. Πρόσεξε ὅτι ὁ Βαρνάβας ἀποσύρεται διὰ τὸν Παῦλον, ὅπως ἀκριβὲς καὶ ὁ Ἰωάννης διὰ τὸν Πέτρον παντοχοῦ. Αὐτὸς τὸν ὠδήγησεν ἀπὸ τὴν Δαμασκόν, καί τοι ἦτο παρισσότερον σεβαστὸς ἀπ' αὐτόν. Ἀλλ' ἀπέβλεπον πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον. Ἐκεί ἀναστὰς λέγει, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ. Αὐτὸ ἦτο συνήθεια τῶν Ἰουδαίων. Δι' αὐτὸ καὶ αὐτὸς συζητεῖ μὲ αὐτοὺς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Πρόσεξε πῶς προετοιμάζει τὸν δρόμον εἰς τὸν λόγον. Προηγουμένως ἀφοῦ τοὺς ἐπήνεσε καὶ

ἀφοῦ ἔδειξε πολλὴν φροντίδα δι' αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου «Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν», τοιοῦτοτρόπως ἀρχίζει τὸν λόγον. Καὶ δὲν εἶπεν «Οἱ προσήλυτοι», τὸ ὁποῖον ἦτο ὄνομα δυστυχίας.

«Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν καὶ τὸν λαόν». Πρόσεξε πῶς καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὸν κοινὸν Θεὸν τῶν ἀνθρώπων Θεὸν αὐτῶν ἰδιαιτέρως καὶ δεικνύει διὰ τὰ εὐεργεσία αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι μεγάλοι, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Στέφανος². Αὐτὰ τὰ πράττουν, διὰ τὰ τοὺς διδάσκουν διὰ καὶ τώρα κατὰ τὴν ἰδίαν συνήθειαν ἀπέστειλε τὸν Υἱόν του. Ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμπελῶνος³, τοιοῦτοτρόπως λέγει καὶ αὐτός. «Υῤῥωσεν ἐν τῇ παροιμίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ θραχίανος ὕψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς». Καὶ θεοβίως ἐγένετο τὸ ἀντίθετον, ἀλλ' ἠνέστησαν εἰς πλῆθος, ἀλλὰ τὰ θαύματα ἐγέναντο δι' αὐτούς. Αὐτὰ τὰ ἀναφέρουν καὶ οἱ προφῆται πάντοτε, τὰ σχετικά μὲ τὴν Αἰγύπτου. Καὶ πρόσεξε πῶς παρατρέχει τοὺς καιροὺς τῆς δυστυχίας καὶ δὲν φέρει εἰς οὐδεμίαν περιστάσιν τὰ ἐγκλήματα εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἀφήνει ἐκεῖνα εἰς αὐτοὺς νὰ τὰ σκέπτονται.

«Καὶ ὡς τεσσαράκοντα ἔτη χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ». Ἐπειτα ἀναφέρει τὴν κατοικίαν. «Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτά ἐν γῇ Χαναάν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν». Καὶ ὁ χρόνος πολὺς. Διότι ἦσαν τετρακόσια παντήκοντα ἔτη. «Καὶ μετὰ τοῦ-

2. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος. Ἰδὲ τὴν ἀπολογία τοῦ Στεφάνου ἐν ἑκτῷ βιβλίῳ τῆς Πράξεων, 7. 2 κ. δε.

3. Ἐνταῦθα ἀκολουθεῖται ἡ αὐτὴ νοηματικὴ σειρά τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια καὶ ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ ἀμπελῶνος. Ἰδὲ Ματθ. 21, 33 - 42. Μάρκ. 12, 1 - 11, Λουκ. 20, 9 - 16.

τα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα ἔδωκεν αὐτοῖς κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου». Ἐδῶ ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ διάφορον τρόπον ἐτακτοποιεῖ τὰ θέματα τῶν. «Ἠνάκειθεν ἠτήσαντο θασυλῆα», (καὶ δὲν λέγει τὴν ἀγνωμοσύνην των, ἀλλὰ παντοχοῦ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ), «καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαούλ, υἱὸν Κίς, ἀνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα» καὶ μεταστῆσας αὐτὸν ἡγείρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς θασυλῆα⁴. ὁ καὶ εἶπε μαρτυρήσας⁵ εἶπον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θαλήματά μου». Δὲν εἶναι μικρὸν αὐτό, τὸ νὰ κατὰγεται ἀπὸ τὸν Δαβὶδ ὁ Χριστός.

Ἐπειτα παρουσιάζει καὶ τὸν Ἰωάννην νὰ μαρτυρῇ, λέγων «Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἡγείρεται τῷ Ἰσραὴλ Σωτῆρα (Ἰησοῦν), προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ θάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' Ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. Καὶ ὁ Ἰωάννης μαρτυρεῖ ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀπαθῶν τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, παρ' ὅτι ὅλοι τὴν προσέφερον εἰς αὐτόν. Δὲν εἶναι δὲ ὁμοίως ὅταν οὐδεὶς βίδη καὶ ὅταν πολλοὶ προσφέρουν αὐτὴν τὴν τιμὴν, νὰ τὴν ἀποθῇ καὶ ὅχι μόνον νὰ τὴν ἀπαθῇ, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀποφυγὴν.

«Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη· οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, ταῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες ἠτήσαντο Πλάτων ἀναιρεθ-

και αὐτόν. Πανταχοῦ αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ δείξουν, ὅτι εἶναι ἰδικόν των τὸ ἀγαθόν, διὰ νὰ μὴ φεύγουν, ὥς νὰ προσέχουν εἰς ἕξον, ἐπειδὴ τὸν ἐσταύρωσαν.

«Τούτου, λέγει, ἀγνοήσαντες» ὥστε τὸ ἁμάρτημα ἦτο ἀποτέλεσμα ἀγνοίας. Πρόσεξε πῶς ἀπολογεῖται μὲ ἡρεμίαν καὶ ὑπὲρ ἐκείνων. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ προσθέτει, ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἔπρεπε νὰ γίνη. Καὶ διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς· «Ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερόν ὅτι ἀνέστηθῃ;» λέγει τὸ «καὶ μάρτυρες αὐτοῦ εἰσιν». Ἐπειτα πάλιν ὑποστηρίζει ἐκ τῶν Γραφῶν· «Ὡς θεὸς ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ὃς ὥφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναθάσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἵτινες εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γεγενημένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, καθὼς καὶ ἐν τῷ Ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται· Υἱὸς μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε⁴. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα αὐτὸν εἰς διαφθοράν ὑποστρέφειν, οὐτως εἴρηκεν ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ δῶκα Δαβὶδ τὰ πιστά⁵. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Οὐ δώσεις τὸν θρόνον σου ἵδεν διαφθοράν⁶. Δαβὶδ μὲν γὰρ Ἰδὼν γενεῇ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ δουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν· ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

Παρατήρησε αὐτὸν ὅτι συνομιλεῖ σφοδρότερον. Αὐτὸ οὐδαμῶς ὁ Πέτρος τὸ εἶπεν. «Γνωστὸν ὅν ἔστω ὑμῖν,

4. Ψαλμ. 2, 7.

5. Ἠσ. 55, 3.

6. Ψαλ. 135, 10.

ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ἡμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν ἐπαγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωϋσέως δικαιοθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται». Ἐπειτα λέγει καὶ τὸ φοβερόν· «Βλέπετε οὖν, μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. Ἴδετε οἱ καταφρονεταί, καὶ ἐμέλειψατε, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε· ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδυγῇται ὑμῖν⁷.

8'. Πρόσεξε πῶς πλάκει τὸν λόγον ἀπὸ τὰ παρόντα, ἀπὸ τοῦ προφήτου, ἀπὸ τὸν ἀπύγονον τῆς ἐπαγγελίας. Ἄς ἴδωμεν ὅμως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν.

«Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ. Τοὺς δοιοῦν καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα των· Ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη». Ἐδῶ τὸ ὅρμιν δὲν τὸ λέγει ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου κεχωρισμένως, ἀλλὰ τοὺς δίδει τὴν δυνατότητα ν' ἀποσχισθοῦν ἀπ' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν τὸν φόνον. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπ' αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀκολουθεῖ. «Οἱ γὰρ κατοικοῦντες, λέγει, Ἱερουσαλὴμ, τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινωσκόμενας, κρίναντες ἐπλήρωσαν». Μεγάλῃ ἡ κατηγορία, ἐάν δὲν εἶχον τὴν προσοχὴν των ἐστραμμένην, ἐνῶ συνεχῶς ἤκουον. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε θαυμαστόν. Διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν ἔρημον, εἶναι ἀρκετά, διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀγνοήσασιν των. Καὶ πῶς παρέρχονται, λέγει, τὸν Ἰωάννην ὁ ὁποῖος ἐκήρυττε; Ποῖον εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, ἀφοῦ

7. Ἀδελφ. 1, 8.

θεοβίως καὶ τοὺς προφῆτας (παρεῖδον), οἱ ὅποιοι συνεχῶς ἐντόνως ἔκραζον;

Ἔπειτα καὶ ἄλλη κατηγορία. «Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες», τὸ ὅποιον δὲν ἦτο θέμα ἀγνοίας. Ἄς υποθέσωμεν ὅτι δὲν τὸν εἶχον ὡς Χριστόν, διὰ ποῖον λόγον τὸν ἐφόνευον; «Καὶ ἠτήσαντο, λέγει, Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες αὐτόν ἀπὸ τοῦ ἐβόλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον». Πρόσεξε πῶς ἦτο αὐτὸ εἰς αὐτοὺς σημαντικόν. Ἀνέφερε τὸν τρόπον τοῦ θανάτου καὶ φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν Πιλάτον, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν γίνῃ φανερόν τὸ πάθος ἀπὸ τὸ κριτήριον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν κατηγοροῦνται ἐκεῖνοι περισσότερο ἐπειδὴ τὸν παρέδωσαν εἰς ἄνθρωπον ἄλλης φυλῆς. Καὶ δὲν εἶπεν· «ἐμεσίτευσαν», ἀλλ' «ἐζήτησαν ἐντόνως», ἐπειδὴ δὲν εἶδον οὐδεμίαν αἰτίαν θανάτου, διὰ τὴν θανατωθῆναι αὐτόν, ὥστε τὴν δηλώσῃ ὅτι ἔλαθον χάριν, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἤθελεν. Αὐτὸ τὸ λέγει σαφέστερον ὁ Πέτρος· «Κρίναντος ἐκεῖνου ἀπολύειν»⁸.

Τοὺς ἡγάπα πολὺ ὁ Παῦλος. Καὶ παρατήρησε, δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν πατέρων, ἀλλ' ἐπιβάλλει εἰς αὐτούς τὸν φόβον. Διότι ὁ μὲν Στέφανος εὐλόγως τὸ πράττει αὐτό, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ φανευθῇ καὶ ὅχι ἐπειδὴ ἐδίδασκε καὶ ἐπειδὴ ἐδείκνυε ὅτι ὁ νόμος ἤδη καταργεῖται, αὐτὸς δὲ ὅχι, ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ ἐκφοβίζει μόνον. Ὁ δὲ Θεὸς ἡγείρεν αὐτόν ἐκ νεκρῶν. Ὅς ὤφθη, λέγει, ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναθᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ.

Πρόσεξε δὲ αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχει παρακινηθῆ ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ Πνεῦμα, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ

8. Πράξ. 3. 13.

πάθος καὶ τὸν τάφον κηρύττει. «Καὶ ἡμεῖς ὁμᾶς εὐαγγελιζόμεθα, λέγει, τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γεγεννημένην» δηλαδή, «τὴν μὲν ὁπόσῃσιν τὴν ἐδέχθησαν οἱ πατέρες, τὸ δὲ ἔργον αἰεὶ».

Ἔπειτα, ἀφοῦ ἔφερον ὡς μάρτυρας τὸν Ἰωάννην, ὅταν εἶπε ὅτι ἀπὸ τοῦ σπέρματος τούτου κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ Σωτῆρα, προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας τῷ Ἰσραὴλ, ἐν συνεχείᾳ φέρει πάλιν αὐτόν, λέγων· «Τίνα με ὑπονοεῖτε; οὐκ εἰμὶ ἐγώ». Ἔπειτα παρουσιάζει καὶ τοὺς Ἀποστόλους ὡς μάρτυρας τῆς Ἀναστάσεως, λέγων· «Οἱτινὲς εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν». Ἔπειτα τὸν Δαβὶδ ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ αὐτὸ τὸ ἔργον διὰ τοῦ λόγου· «Ὁ δὲ δώσεις τὸν Ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν». Διότι οὐτε τὰ παλαιὰ τὰ θεσφάρι τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἰσχυρὰ μόνον, οὐτε αὐτὰ χωρὶς ἐκεῖνα, ὥστε διὰ καθενὸς ἐκ τῶν δύο θεσφαίνει τὸν λόγον. Διότι, ἐπειδὴ κατείχοντο ἀπὸ τὸν φόβον, διότι τὸν εἶχον φονεῖν, καὶ ἡ συνέδησις τῶν τοὺς ἀπεξένωνε, δὲν συνομιλοῦν ὡς πρὸς χριστοκτόνους, οὐτε ὡς νὰ προσφέρουν εἰς αὐτοὺς ξένον ἀγασθόν, ἀλλὰ τὸ ἰδικόν των. Τὸ ὄνομα τοῦ Δαβὶδ ἦτο εἰς αὐτοὺς πολὺ ποθητόν. Δι' αὐτὸ καὶ θέτει αὐτό, διὰ τὴν δεχθόν τὸ ὑλάχιστον τοιοῦτοτρόπως, ὡς νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπὸ τὸν παῖδα αὐτοῦ θαυμάσιον, λοιπὸν μὴ ἀπομακρύνεσθε ἀπ' αὐτόν.

Τί σημαίνει· «Δώσω ὑμῖν τὰ δακτὺς Δαβὶδ τὸ πιστάς». Τὰ σταθερὰ λέγει, αὐτὰ τὰ ὅποια οὐδέποτε καταστρέφονται. Καὶ δὲν ἐπιμένει πολὺ εἰς αὐτά, ἐπειδὴ πλέον ὁ λόγος ἔγινε πιστευτός, ἀλλὰ τονίζει τὴν τιμωρίαν, καὶ χρησιμοποιοῖ τὸ ποθητόν εἰς αὐτοὺς, ἀποδεικνύον ὅτι ὁ νόμος παρμερίζεται καὶ ἐπιμένει εἰς τὸ συμφέρον, ὅτι εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὑπακούουσιν θὰ ὑπάρξουν

μεγάλα αγαθά και εις αυτούς οι οποίοι παρακούουν μεγάλα κακά.

"Επειτα λέγει πάλιν διὰ τὸν Δαυὶδ καὶ αὐτὸ μὲ ἔπαινον. «Δαυὶδ μὲν γάρ, φησὶν, ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπερετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ θουᾷ, προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ». Ὁπῶς καὶ ὁ Πέτρος, ὅταν τὸν ἀνέφερε, ἔλεγεν· «Ἐξὼν εἰπεῖν μετὰ παρηγοίας περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ». Καὶ δὲν λέγει ὅτι ἀπέθανεν, ἀλλὰ «προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ» τὰ ὅποιον ἦτο ἐπαινετικώτερον. Καὶ πρόσθε πῶς αὐδαμοῦ ἀναφέρει κατορθώματα αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν κατηγορίαν. Διότι, τὸ «ἠγήσαντο» καὶ ἔλαβον εἶναι μεγίστη κατηγορία αὐτῶν. "Επειτα ἀπαρθμεὶ τὰς ἐργασίας τοῦ Θεοῦ ὅταν λέγῃ «ἐξελέξατο», «ἔμικσεν, ἐτροφεύθησαν». Αὐτὰ δὲ δὲν εἶναι ἐπαινοὶ ἐκείνων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸν Δαυὶδ δὲ ἐγκωμιάζει μόνον, ἐπειδὴ προῆλθεν ἀπ' αὐτὸν ὁ Χριστός. Ὁ Ἰωάννης δὲ ὀνομάζει, εἰσόδον τὴν σάρκασιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐμφάνειν του μὲ τὸ σῶμα, ὅταν λέγῃ «Ἰπρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ». Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν γράφῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς αὐτὸν καταφεύγει συνεχῶς. Διότι εἶχε μεγάλον θῆμα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. Καὶ πρόσθε δὲν τὸ λέγει, αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του ἀλλὰ φέρε, τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου.

γ'. Εἶδες πῶς ἔβριζε ταχέως ὅτι τὸ πρῶγμα ἦτο ἀποτέλεσμα προνοίας; Ἀλλ' ὅς ἀκούσωμεν τί ἄλλο λέγοντες οἱ Ἀπόστολοι ἔπεισαν ὅτι ἐσταυρώθη. Ἦ πλὴν ἀκρίστευτον ἀπ' αὐτὰ, ὅτι ἐτάφη ἀπ' αὐτοῦς, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπέσχετο ὅτι θὰ εἶναι σωτὴρ, ὅτι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐτάφη συγχωρεῖ ἁμαρτήματα καὶ ἰδικαίως προερχό-

μενα ἐκ τοῦ νόμου, δι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπεν· «Ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν ἠβελήσατε», ἀλλ' «Ἐάν οὐκ ἡδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως δικαιοβῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται», ἀποδεικνύων τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νόμου. Καὶ ὡς δὲ προσέθεσε καὶ τὸ «πᾶς», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁποῖος καὶ ἂν εἴη, αὐτὸς ὁ ὁποῖος πιστεύει. Διότι δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐκεῖνοι, ἐάν δὲν ὑπάρχῃ κάποια εὐεργεσία. δι' αὐτὸ ὑστερον θέτει τὴν ἄφεσιν, ἀφοῦ ἀπ' ἐδῶ ἐξάγει τὸ σπουδαιότερον συμπέρασμα καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ τὸ ὅποιον δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ νόμος ταῦτο φαίνεται, ὅτι τὸ ἐπετέλεσε μὲ τὸν θάνατον αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔπαθεν. Ὡστε καλῶς ἔλεγεν· «Οἵτινες εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν»· αὐτὸν ὁ ὁποῖος τὸν ἐφόνευσε, λέγει ἐνῶ δὲν θά ἦσαν, ἐάν δὲν ἐβεβαιούντο ἀπὸ θεϊκῆς δυνάμει. Δὲν θὰ ἐμαρτύρουν ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι διψοῦν δι' αἷμα, οὐτε πρὸς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐφόνευσαν.

Τὸ δὲ ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» τὸ εἶπει ἔπειθ' ἡ ἐγνώριζε πλέον ὅτι εἰς αὐτὸ ἀκολουθοῦν καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ διὰ τὸ δὲν ἔφερε μαρτυρίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ πειθοῦν, ὅτι δι' αὐτοῦ γίνεται συγχώρησις ἁμαρτιῶν; Διότι, αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον ἐβιάζετο καὶ ἐφρόντιζεν ἦτο αὐτό, νὰ δείξῃ ἐν τῷ μεταξύ ὅτι ἀνεστήθη. Ἐάν δὲ αὐτὸ εἶχε γίνεαι ἀποδεκτόν, ἐκεῖνο ἦτο ἀναμφισβήτητον δι' αὐτοῦ, τὸ ὅτι δηλαδὴ γίνεται ἀπ' αὐτὸν καὶ ἄφεσις ἁμαρτιῶν. Ἀλλ' ὡς τε ἤθελε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου. Δὲν ἦτο ἐπομένως ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγκατάλειψις, ἀλλ' ἐκπλήρωσις προφητείας.

Ὑπενθυμίζει ἱστορίαν, τὰς ὁποίας ἐπειδὴ τὰς ἠγνόησαν ἔπαθον μυρίας συμφορας. Καὶ αὐτὸ τὸ ὑπονοεῖ μὲ τὸ τέλος, ὅταν λέγῃ· «Ἰδετε οἱ καταφρονῆται, καὶ ἐπιβλέψατε». Καὶ πρόσθε πῶς ἐνῶ αὐτὸ εἶναι, σκληρὸ

τό μετριάξαι. «Μή ἐπέλθῃ λέγει, ἐφ' ὧμας τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους εἰρημένοι, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι, ὃ οὐ μὴ πιστεύετε, ἐάν τις ἐκδιηγῇται ὑμῖν».

Μὴ ἀπορεῖτε, ἐπεὶ δὴ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀπίστευτον αὐτό. Καὶ αὐτὸ ἔχει προηγουμένως λεχθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχή. Αὐτὸ θὰ ἐλέγετο εὐλόγως καὶ πρὸς ἡμᾶς «Θελέπετε οἱ καταφρονηταί», δι' αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀμφισβόλουν διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκοντα. εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν, καίτοι θεθαίως νομίζετε ὅτι τὰ πράγματα εἶναι εἰρηνικά. Δὲν αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερόν, ὅτι ἐνῶ εὐρισκόμεθα εἰς πολλὰ κακά, δὲν γνωρίζομεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς κακά.

Π λέγεις, Κατέχομεν τὰς Ἐκκλησίας, τὰ κτήματα, πάντα τὰ ἄλλα, αἱ συγκεντρώσεις τῶν πιστῶν γίνονται, καθὲς ἡμέραν προσέρχεται ὁ λαὸς καὶ τὰ περιφρονούμεν αὐτά;

Ἄλλὰ δὲν θὰ ἐδοκίμαζεν κανεὶς ἀπ' αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν Ἄλλὰ ἀπὸ ποῦ; λέγει. Ἐάν ὁπάρχῃ εὐλάβεια, ἐάν ἀναγνωροῦμε διὰ τὰς οἰκίας μας καθημερινῶς ἔχοντες κέρδος, ἐάν ὠφελοῦμενοι μεγάλῃ ἢ μικρᾷ ὠφελείαν, ἐάν δὲν τηροῦμε ἀπλῶς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου καὶ διὰ τὰς μάς βλέπουν μόνον.

Ποῖος ἔγινε καλύτερος ἐπὶ ἓνα ὁλόκληρον μῆνα συμμετέχων εἰς συνάξεις; Αὐτὸ εἶναι τὸ ζητούμενον. Ἐπεὶ δὴ καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον, τὸ ὅποσον θεωρεῖται ὅτι εἶναι εὐτυχία, εἶναι δυστυχία, δταν, ἐνῶ γίνονται αὐτά, δὲν γίνεται τίποτε περισσότερο. Εἴθε λοιπὸν νὰ μὴ ἐγινε τίποτε περισσότερο, τώρα ὅμως καὶ πρὸς τὸ χειρότερον. Τὸ ὠφελείσθε ἀπὸ τὰς συνάξε; Καίτοι, ἐάν εἴχατε θεθαίως κάποιο ὄφελος, ἔπρεπε ὅλοι πρὸ πολλοῦ χρόνου νὰ ζητε τὸν τρόπον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἐπεὶ δὴ τόσοι προσφῇται δύο φορές τὴν ἑβδομάδα

συναμιλοῦν μαζί σας, τόσοι Ἀπόστολοι, Εὐαγγελιστοί, καὶ ἐπειδὴ ὅλοι προσφέρουν τὰ σωτήρια δόγματα καὶ οἱ παροισιάζουν μὲ πολλὴν ἀκρίθειαν αὐτὰ τὰ ὅποια ἤμποροῦν νὰ ρυθμίσουν τὸν χαρακτήρα. Ὁ στατιώτης, δταν πηγαίῃ εἰς τὰ γυμνάσια, γίνεται πρὸ ἀκριθῆς εἰς τὴν τακτικὴν τῆς μάχης. Ὁ ἀθλητὴς ὁ ὅποιος θαδίζει εἰς τὴν παλαιστράν γίνεται ἐμπειρότερος εἰς τὴν πάλην. Ὁ ἱατρὸς ὁ ὅποιος ἔρχεται εἰς τὸν ὁ δάσκαλον γίνεται πρὸ ἀκριθῆς καὶ γνωρίζει περισσότερα καὶ μαθαίνει περισσότερα.

Σὺ δὲ τί ἔχεις κερδίσει; Δὲν λέγω εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐν ἑτος, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι συγκεντρώνονται ἀπὸ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικιᾶν. Ἦ νομίζετε ὅτι εἶναι εὐλάβεια αὐτό, τὸ νὰ ἐπισκέπτεσθε συνεχῶς τὴν συναξίν, αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε, ἀν δὲν ὠφεληθῶμε κατὰ τὸ ἂν δὲν ἀποκομίσωμεν κατ', εἶναι καλύτερον νὰ μένωμεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Διότι οἱ πρόγονοι ἔκτισαν πρὸς χάριν μας τὰς Ἐκκλησίας, ὅχι διὰ νὰ τὰς βεβαιώσιν ὁ εἰς εἰς τὸν ἕλκον, ἀφοῦ μάς συγκεντρώσουν ἀπὸ τοὺς οἴκους μας (διότι αὐτὸ θὰ ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὰ λουτρά καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις), ἀλλὰ, ἀφοῦ συγκεντρώσουν μαθητάς μαζί καὶ διδασκάλους, νὰ ἀναδείξουν αὐτοὺς καλύτερους ἀπ' ἐκείνους. Τὰ ἰδικά μας ἔγιναν ἀπλῶς νομικὰ διατάξεις καὶ πράξεις διὰ τὸν τύπον.

Τὸ πρῶγμα, λοιπόν, εἶναι συνθήσια. ἤλθε τὸ Πάσχα καὶ ὁ θόρυβος εἶναι πολὺς πολλὴ ἡ ταραχή. Δὲν θὰ ἔλεγον δὲ πολλοὶ εἶναι οἱ ἀνθρώποι. Διότι τοῦτο δὲν εἶναι χαρακτηριστὸν ἀνθρώπων. Ἐφυγεν ἡ ἑορτή, ὁ μὲν θόρυβος χάνεται, ἡ συχία δὲ πάλιν ἀνωφελὴς ἐπικρατεῖ. Πόσοι ὁλοκτετα καὶ πόσοι ἱεραὶ ψαλμωδῶσαι γίνονται; Καὶ ποῖον τὸ ἐπὶ πλέον ὄφελος; Χειρότεροι

θεθαίως. Πολλοὶ τοῦτο τὸ πράττουν ἀπὸ κεινοδοξίαν πῶς θρηνῶ νομίζετε, καθὼς βλέπω τὰ πάντα νὰ προχωροῦν ὡς εἰς τρυπημένον κιθάρι;

Ἄλλ' ὁπωσδήποτε, θὰ μοῦ πῆτε, δι' γνωρίζομεν τὰς Γραφάς. Καὶ τί μὲ τοῦτο, Ἐάν τὰς ἐπιδεικνύετε διὰ τῶν ἔργων σας, αὐτὸ εἶναι τὸ κέρδος, αὐτὴ ἡ ὠφέλεια.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι θαυμάσιον. Ἄν ἀποχωρήσετε διὰ πάντοτε, χωρὶς νὰ ἔχετε οὐδεμίαν θαυμάσιον, ποῖα ἡ ὠφέλεια νὰ ἔρχεσθε συνεχῶς ἐδῶ, Διότι εἶναι μεγαλότερα θεθαίως ἢ ἁλόγη Ποίος προσέθεσε κατὰ εἰς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς πατέρας του; Αὐτό, δηλαδὴ λέγω. Ὁ θεὸς ἔχει συνήθειαν νὰ τελῇ μνημόσυνον τῆς μητρός, ἢ τῆς γυναικός, ἢ τοῦ πατρὸς, τοῦτο τὸ πράττει καὶ ἂν ἀκούῃ καὶ ἂν δὲν ἀκούῃ ἀπὸ ἡμῶν, παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν συνήθειαν καὶ τὴν συνείδησιν.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀγανακτεῖς; λέγει. Μὴ γένοιτο! ἀπ' ἐναντίας πολὺ χαίρω. Ἦθελον δὲ αὐτὸς νὰ ὠφελθῇ καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας διόλεξιν, καὶ αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐπέτυχεν ἡ συνήθεια, αὐτὸ νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ ἡμῶν καὶ νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλη συνήθεια. Διότι διατὶ θρηνῶ ματαίως καὶ φλυαρῶ ἐάν πρόκειται νὰ μένετε εἰς τὰ ἴδια ἐάν αἱ συνήθειαι δὲν προσφέρουν εἰς ὑμᾶς οὐδὲν ἀγαθόν.

Ὁ. Ναι, λέγει, προσευχόμεθα. Καὶ τί εἶναι τοῦτο, ἂν εἶναι χωρὶς ἔργα. Ἄκουε τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος λέγει. «Ὁ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»¹⁰. Πολλὰς φορές ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ σιγήσω ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπα οὐ-

δὲν νὰ προστίθεται εἰς ὑμᾶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου λόγους. Ἡ ἰσως προστίθεται μὲν, ἐγὼ δὲ ἀπὸ τὴν ἀπληστίαν καὶ τὴν πολλὴν ἐπιθυμίαν παθαίνω τὸ ἴδιον τὸ ὅποιον καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν μανίαν μὲ τὰ χρήματα. Διότι, ὅπως ἐκεῖνοι, ὅσα καὶ ἂν ἀποκτήσουν, νομίζουν διὰ δὲν ἔχουν τιποτέ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ πολὺ ἐπιθυμῶ τὴν ἰδικὴν σας σωτηρίαν, ἕως οὔτου σας ἴδω νὰ ἔχετε προσδεύσει, νομίζω διὰ οὐδὲν κατάρθωσα ἐπειδὴ πολὺ ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθετε πρὸς αὐτὸ τὸ ὁφιστον σημεῖον. Ἐὰ ἤθελον αὐτὸ νὰ γίνῃ, καὶ αὐτὸ νὰ εἶναι τοῦ ἰδικοῦ μου πάθους, ἀλλ' ὅχι τῆς ἰδικῆς σας σαθυμίας.

Φοβοῦμαι δὲ μήπως δὲν σκέπτομαι καλῶς. Διότι πρέπει νὰ ἔχετε πεισθεῖ δι', ἐάν ἐπῆλθε κάποια ὠφέλεια εἰς τόσον χρόνον, ἔπρεπε νὰ σταματήσωμεν νὰ λέγωμεν πλεον ἡμεῖς. Τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ ὑπῆρχε ἀνάγκη λόγων δι' ὑμᾶς διότι αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέχθησαν, τόσον ἱκανοποιητικῶς ἐλεχθήσαν, ὥστε νὰ δύνασθε νὰ καθοδηγῆτε καὶ ἄλλους, ἐάν θεθαίως ἐνθ' ἀπουσιάζον (αὐτοί) κάποια ὠφέλεια ἐπῆλθεν εἰς ὑμᾶς.

Τὸ ὅτι δὲ ἔχομεν ἡμεῖς ἀνάγκην συνεχῶς νὰ ὁμιλοῦμεν δὲν εἶναι ἀπόδειξις οὐδενός ἄλλου παρὰ διὰ τὰ ἰδικὰ σας πράγματα δὲν εὐρίσκονται εἰς πολὺ ἐξάρητον θέσιν. Τὸ ἐγένετο, λοιπὸν Διότι δὲν πρέπει μόνον νὰ κατηγορῶμεν.

Παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω νὰ μὴ προσέξετε μόνον αὐτό, πῶς νὰ εἰσεέλθετε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πῶς νὰ ἀναχωρήτε διὰ τὸν οἶκον, ἀφοῦ λάβετε κάποιο φάρμακον τῶν ἰδικῶν σας παθῶν, καὶ ἂν ὅχι ἀπὸ ἡμῶν ἀλλὰ ἀπὸ τὰς Γραφάς νὰ ἔχετε τὰ κατάλληλα φάρμακα.

Ὅπως π.χ., εἶναι, κάποιο θυμῶδες, Ἄς προσέχη εἰς τὰς ἀναγνώσεις τῶν Γραφῶν καὶ ὁπωσδήποτε θὰ εὕρῃ ἢ εἰς ἱστορίαν ἢ εἰς προτροπὴν.

Εἰς προτροπὴν μὲν ὅταν λέγεται· «Ἡ ροπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτώσις αὐτῶν»¹¹, καὶ «ἀνὴρ θυμώδης οὐκ ἐσχάμων»¹², καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Καὶ πάλιν, «ἀνὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται»¹³. Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν ἐφ' ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰπὼν¹⁴, καὶ πάλιν ὁ Πρωφήτης· «ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε»¹⁵, καὶ «ἐπεισάταρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι αὐθάδης»¹⁶.

Εἰς ἱστορίαν δέ, ὅπως ὅταν ἀκούῃς ὅτι ὁ Φαραὼ¹⁷ εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ πολλὴν ὀργὴν καὶ ὁ Ἀσσυρίων¹⁸, καὶ διὰ τοῦτο κατεστράφησαν.

Ὑπάρχει, πάλιν, κάποιος ὁ ὁποῖος νικᾶται ἀπὸ τὰ χρήματα. Ὡς ἀκούῃς ὅτι «φίλαργύρου οὐδὲν ἀνωμώτερον· οὗτος γὰρ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκπρακτεῖ ποιεῖ»¹⁹, καὶ τὸν Χριστὸν ὁ ὁποῖος λέγει· «Οὐ δύνασθε Θεὸν δουλεῦν καὶ μαμμωνᾷ»²⁰, καὶ τὸν Ἀπόστολον· «οἱ ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φίλαργυρία»²¹ καὶ τὸν Πρωφήτην, «πλοῦτος ἐάν ρέῃ, μὴ προστί-

11 Σοφ. Σειρ. 1, 22

12 Παροιμ. 11, 26.

13 Ψαλμ. 138, 12

14 Ματθ. 5, 22.

15 Ψαλμ. 4, 5.

16 Γέν. 48, 7

17α Ὁ βασιλεὺς Πατὴρ ἐνωσεὶ τὸν γυναικὸν Φαραὼ, ὅστις ἐστὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τῇ ἐνοχῇ τῆς σκληροκαρδίας καὶ ὀργῆς τοῦ τῶν θεῶν πληγῆς καὶ τέλους τὸν καταποντικῶν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν.

17β Προφανῶς ἐννοεῖται ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς τῶν Ασσυρίων Συνασάρεψ, ὅστις ἐνωσε τῇ βασιλίσσῃ καὶ ἀσσοκικῇ συμπεριφοράς τοῦ ἡττηθῆ κατὰ κράτος κατόπιν θαύματος πληγῆς τοῦ ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ· ὅς σχετικῶς δὴνῶσιν εἰς Δ. Βασιλ. 18 13 βασιλ. 19, 37

17. Σοφ. Σειρ. 13 9

18 Ματθ. 6, 24

19 Α' Τιμ. 6, 10.

θεσθε καρδίαι»²², καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ ἀπὸ τὰς ἱστορίας τὸν Γιεζὴ, τὸν Ἰούδα, τοὺς ἄρχοντας τῶν Γραμματέων καὶ ὅτι «ἐδῶρα ἐκκατὰ ὀφθαλμοῦς σοφῶν»²³.

Ἄλλος εἶναι ὑπερήφανος; Ὡς ἀκούῃς ὅτι «ὕπερηφάνως ἀντιτίθεται ὁ Θεός»²⁴ καὶ «ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἁμαρτία»²⁵, καὶ «πᾶς ὑψηλοκαρδὸς ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ»²⁶. Καὶ εἰς τὰς ἱστορίας τὸν συκοφάντην καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους.

Καὶ γενικῶς (ὅ, ὅτι, δὲν εἶναι δυνατόν διὰ νὰ τὰ ἀναφέρωμεν), ὁ καθεὶς δεῖ ἐκλέγῃ ἀπὸ τὰς θείας Γραφῶν τα φάρμακα τῶν ἱδμῶν τοῦ τραυμάτιον. Καὶ ἂν διὰ δόκλῃρον ἐν μέρος λοιπὸν σημεῖον, καὶ ἐν μέρος σῶρον, ἔπειτα ἀποπλύνετε ὁλόκληρον. Καὶ διὰ τὴν μετανοίαν δὲ καὶ διὰ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ δι' ὅλα θὰ εὕρῃ πολλά παραδείγματα. «Ταῦτα δὲ πάντα ἐγράφη πρὸς νοθεσίαν ἡμῶν»²⁷, λέγει.

Ἐάν, λοιπόν, δὲ διὰ τὰ πράγματα ὁμιλεῖ διὰ νὰ μᾶς συμβουλεύσῃ, ὡς προσέχωμεν, ὅπως πρέπει νὰ προσέχωμεν. Διὰ τὴν ἐξαπατῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ματαίως; Θεοδοῦμα, μήπως εἴπῃ κανεὶς καὶ δι' ἡμᾶς, ὅτι «ἐξελπὼν ἐν ματαιότητι, αἱ ἡμέραι ἡμῶν, καὶ τὰ ἔτη ἡμῶν μετὰ σπουδῆς»²⁸. Ποιὸς ἐπεὶ μᾶς ἀκούει, ἀπεμακρύνῃ ἀπὸ τὰ θέατρα, Ποιὸς ἀπεμακρύνῃ ἀπὸ τὴν πλεο-

22 Ψαλμ. 81 11

23 Ἑβ. 23, 8 καὶ Δευτερ. 18 19

24 Παροιμ. 3, 34.

25 Σοφ. Σειρ. 10 13

26 Παροιμ. 18, 5.

27 Α' Κορινθ. 10, 11

28 Ψαλμ. 77, 38.

νεξίαν; Ποίος ἔγινε προθυμότερος εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ἢ ἡμεῖς νὰ μάθω, ὅχι ἕνεκα κενοδοξίας, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνω προθυμότερος, ἐπειδὴ θὰ εἰπω ὅτι εἶναι λαμπρὸς ὁ καρπὸς τῶν κόπων μου. Τώρα δὲ πῶς νὰ κάμω ἀρχὴν τῆς ἐργασίας, ἐνῷ εἰπω ὅτι πέπτουν τόσαι θροχαὶ τῆς διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐπαρμένα εἰς τοὺς ἀγρούς μας παραμένουν εἰς τὸ ἴσον ὕψος καὶ δὲν γίνονται τὰ γεννηματα οὐδόλως ὑψηλότερα;

Λοπὸν ἐφθάσεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀλωναμοῦ, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ φτωχάρ.^{26α} Φοβοῦμαι δὲ μήπως τὸ πᾶν εἶναι χόρτον ἀχρηστον. Φοβοῦμαι μήπως ὅλοι ριφθῶμεν εἰς τὴν κάμινον Ἐπέρασεν τὸ θέρος, ἦλθεν ὁ χειμὼν. Κωθήμεθα καὶ νέαι καὶ γέροι ἐνῷ μᾶς καταστρέφουν τὰ πάθη μας.

Μὴ μοὶ εἴπῃς ὅτι «δὲν πορνεύω». Διότι ποῖον τὸ ὄφελος, ἂν μὲν δὲν πορνεύῃς, ἀλλὰ εἶσαι φιλάργυρος; Ὁ σπουδαγίτης καὶ ἂν δὲν κρατῇται ἀπὸ ὅλων τῶν μέσων, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοῦ ποδοῦ, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον χάνεται καὶ μένει εἰς τὴν παγίδα καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ὠφέλεια ἐκ τῶν πτερόν, ἐφ' ὅσον κρατεῖται ὁ πούς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ δὲν ἐκυριεύθῃς ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἀλλ' ἐκυριεύθῃς ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν. Ὅμως ἐκυριεύθῃς. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον ζητοῦμεν εἶναι, ὅχι πῶς ἐκυριεύθῃς, ἀλλ' ὅτι ἐκυριεύθῃς. Ἄς μὴ λέγῃ ὁ νέος ὅτι «δὲν εἶμαι φιλάργυρος» ἀλλ' ἴσως πορνεύεις. Καὶ ποῖον τὸ ὄφελος πάλιν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὅλα τὰ πάθη νὰ ἐλθουν εἰς ἡμᾶς εἰς μίαν ἡλικίαν, ἀλλὰ ἔχουν χωρισθῇ, καὶ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς φιλαν-

^{26α} Τὸ νόημα τῆς φράσεως εἶναι τὸ ἔβγα κατὰ τὴν γνώμην μας Ἐφθάσεν ὁ καιρὸς τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος ὡς νὰ κρατῇ φτωχὸν εἶναι εἰσιμαί ἤδη νὰ καθάρσῃ τὰ ἁλάνθων του. ἦτοι τὸν πόνον ἀλάληθρον ἱστῶ ἀντιστοιχοῦς ἐκφράσεις εἰς Ματθ 3, 12 καὶ Λουκ. 3, 17.

θρωπίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ γίνουν ἀνίκητα ἐὰν ἐπέλθουν διὰ μᾶς, καὶ καταστῇ δι' ἡμᾶς δυσκολώτερος ὁ ἀγὼν πρὸς αὐτά. Πόσης ἀκηρίως δεῖγμα δὲν θὰ ἦτο, τὸ νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ νικήσωμεν τὰ πάθη ἐνῷ ἔχουν χωρισθῇ, ἀλλὰ νὰ νικώμεθα εἰς κάθε ἀποχλὴν καὶ νὰ ὑπερφησανευώμεθα δι' αὐτά, τὰ ὅποια δὲν προέρχονται ἐκ τῆς ἰδικῆς μας προσπάθειας, ἀλλ' ἀποκοιμίζονται ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἡλικίαν.

Δὲν βλέπετε τοὺς ἡνδίκους πόσῃ ἀκρίβειαν καὶ ἐξάσκῃσιν καὶ κόπους χρησιμοποιοῦν καὶ τρῶφιμα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ὥστε νὰ μὴ παρασύρῳνται, ἀπὸ τὰ ἄρματα, ἐπειδὴ θὰ ἔχουν καταβληθῇ.

Πρόσεξε πόσον εἶναι τέχνη. Διότι κάποιος μὲν γενναῖος ἀνὴρ πολλακίς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ νικήσῃ ἕνα ἵππον. Εἰς νεονίσκος δὲ μὲ τὴν τέχνην πολλακίς, ἀφοῦ ἀναλάβῃ τοὺς βύο, εὐκόλως τοὺς ὀδηγεῖ καὶ τοὺς φέρε.

Καὶ μετὰ τῶν Ἰνδῶν δὲ λέγεται ὅτι τὸ μέγα καὶ φοθερὸν θηρίον τῶν ἐλεφάντων ὑποχωρεῖ μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ εἰς καὶ δα, ὁ ὁποῖος ἔγινε δεκαπενταετής.

Διὰ τοῦτο λέγω αὐτά. Διότι ἐὰν, ὅταν προσπαθοῦμε ντιγῶμεν ἐλέφαντας καὶ ἀγρίους ἵππους, πολὺ περ σφόδρα τὰ πάθη, τὰ ὅποια εἶναι ἐντὸς ἡμῶν. Ἀπὸ ποῦ καταβαλλόμεθα εἰς θάλην μας τὴν ζωὴν, ὅδὲ ποτε ἐμελετήσαμεν αὐτὴν τὴν τέχνην. Οὐδέποτε εἰς καρπὸν ἀναπαύσεως, ἐνῷ δὲν ὀπῆρχεν ἀγὼν, συνωμμάσαμεν μὲ τὸν ἑαυτὸν μᾶς διὰ κατὰ χρῆσιν. Τότε θὰ μᾶς ἔθλεπε κανεὶς ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ὅταν θὰ ἤρχετο ὁ ἀγὼν. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν εἰμεθα ἄφ.ο. γέλωτος. Δὲν εἶπα πολλακίς, ὅς ἐξασκούμεθα πρὸ τοῦ πειρασμοῦ μὲ τοὺς οικιακοὺς. Πολλακίς εἰς τὴν οἰκίαν ὀργιζόμεθα μὲ τοὺς παῖδας, ἐκεῖ ὅς συγκρατοῦμε τὸν θυμὸν, διὰ νὰ ἀποδευκυνώμεθα εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φίλων, ὅτι εὐκόλως τὸν ἀντιμετωπίζομεν. Καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, ἐὰν

ἐγυμναζόμεθα εἰς τοὺς ἀγῶνας δὲν θά ῥημεθα ὀξιοὶ γέλωτος. Τώρα δὲ ὁπάρχουν ὅπλα τῶν ἄλλων καὶ ἀσκήσεις καὶ μελέται, καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀγωνισμάτων τῆς ἀρετῆς δὲ οὐδαμοῦ.

Δὲν θὰ ἐτόλμα ὁ γεωργὸς νὰ ἐγγίῃ τὴν αὐτε-
λον, εἰάν προηγουμένως δὲν ἐξασκηθῇ καλῶς εἰς τὰ γεωργικά. Οὕτε ὁ κυβερνήτης πλοίου νὰ καθίσῃ εἰς τὰ πηδαλία, εἰάν προηγουμένως δὲν ἐξασκηθῇ καλῶς.

Ἡμεῖς δέ, εἰδὼ εἴμεθα παντελῶς ἀπαρασκεύαστοι, θέλομεν νὰ ἔχωμεν τὰ πρωτεῖα. Ἔπρεπε νὰ σιγῶμεν. Οὐδεὶς ἔπρεπε νὰ μετέχῃ εἰς πράγματα οὔτε εἰς λόγους, ἕως ὅτου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξημερώσωμεν τὸ θηρίον τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν. Ἡ δὲν ἐκστρατεύει ἐναντίον μας χειρότερον ἀπὸ κάθε θηρίον ὁ θυμὸς καὶ ἡ κακὴ ἐπιθυμία. Μὴ συμβαδίσῃς εἰς τὴν ἀγορὰν μὲ τὰ θηρία αὐτά, ἕως ὅτου θέσῃς καλῶς εἰς αὐτὰ τὸν γαλινόν, ἕως ὅτου τὰ δομάσῃς καὶ τὰ κάμῃς ἐξημερωμένα. Δεῖ βλέπεις αὐτοὺς οἱ ὅποιοι περιφέρονται εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς ἡμέρους λέοντας, πῶς καὶ κερδίζουν καὶ θαυμάζονται, διότι κατάρθωσαν τοιαύτην ἐξημέρωσιν εἰς τὸ ὄλογον θηρίον. Ἄν δὲ ἐξαγριωθῇ αἶψα διὰς ἐκεῖνος (ὁ λέων) πάντας τοὺς ἐξαφανίζει. Ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ κινδυνεύει λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος τὸν περιφέρει, καὶ ἔχει γινεαῖος τῆς καταστροφῆς καὶ τῶν ἄλλων.

Καὶ σὺ, λοιπὸν προηγουμένως ἐξημέρωσε τὸν λέοντα καὶ τότε περίφερε τον, ἔχει διὰ νὰ λάθῃς χρήματα, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσῃς κέρδος, πρὸς τὸ ὅποιον δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἴσον. Διότι οὐδὲν εἶναι ἴσον τῆς ἐπιεικείας, ἡ ὅποια εἶναι πολὺ χρήσιμος καὶ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τὴν κατέχουν καὶ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τὴν χρησιμopoῦν. Ἄς ἐπιδιώκωμεν αὐτήν, λοιπὸν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν, ἀφοῦ διέλθωμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς μὲ

ἀκρ.δε.αν, νὰ ἐπιτύχωμεν τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δόναμις, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Α (30)

Πρὸς γ', 42 — δ', 13)

Ἐξιδόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ Σάββατον λαλῆθῃσαν αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα.¹

α' Πρόσεξες τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου; Δὲν ἐθαυμάσθη τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδημιούργησεν εἰς αὐτοὺς ἐπιθυμίαν δευτέρας ἀκροάσεως, ἐπειδὴ εἶπε μερικὰ σπέρματα ἀληθείας καὶ δὲν διεσάφησεν, οὔτε ἀνέπτυξε τὸν λόγον, ἵνα νὰ τοὺς προετοιμάσῃ καὶ νὰ τοὺς συνθέσῃ μὲ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ ραθυματέτους μὲ τὸ νὰ τὰ προσφέρῃ διὰ μᾶς διὰ εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνων.

Εἶπεν ὅτι, κἀφ' οὗς ἁμαρτιῶν διὰ τοῦτου ὑμῖν καταγγέλλεται², τὸ πῶς ὁμοῦς δὲν τὸ ἐφάνερων. Μετὰ αὐτὰ, λοιπὸν, ἐνθυμεῖται ὁ ὁῖος πρῶτον τὸν ἑαυτὸν του. Βλέπεις τὴν προθυμίαν, πόση εἶναι; ἤκούουσιν αὐτοὺς, λέγει. Διὰ τὴν δὲν τοὺς ἐβάπτισεν ἀμέ-

1 Πρὸς 13, 42.

2 Πρὸς 13, 36.

σως: Δὲν ἦτο κατάλληλος καιρὸς. Ἔπρεπε νὰ τοὺς πείσῃ, ὥστε νὰ μείνουν σταθερῶς. «Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σε δομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῃ» οἱτινες προσελθόντες αὐτοῖς, ἐπειθον προσμένειν αὐτοὺς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τῷ τε ἐρχομένῳ Σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἐχθρούς, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ θλασφομιῦντες».

Παρατήρησε, ὅτι ἡ κακία πληττεται μὲ τὸ νὰ πλητῇ ἄλλους. Αὐτὸ τοὺς καθίστα περισσότερον λαμπρούς, τὸ νὰ ἀντιλέγουν ἕκαστοι. Εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτορμήτως παρεκάλεσαν «Ἀντιλέγοντες, λέγει, καὶ θλασφομιῦντες». Ὡς τῆς συναισθητικῆς! Αἰτὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε ν' ἀποδοχθῶν, αὐτοὶ ἀντιλέγουν εἰς αὐτὰ.

«Παρηρησασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Βλέπετε πῶς ἐπειδὴ ἐφιλονίκησαν περισσότερον ἐξήπλωσαν τὸ κήρυγμα καὶ ἔβωκαν περισσότερον τὸν ἑαυτὸν τῶν εἰς τὰ ἔθνη, ἀφοῦ ἀτελογήθησαν καὶ κατέστησαν τοὺς ἑαυτοὺς πᾶν ἀνευθύνους ἐγκλημάτων πλησίον τῶν συμπατριωτῶν των; Καὶ δὲν εἶπεν «Εἰσθε θυαίῳ», ἀλλ' «ἐκρίνατε ἑαυτοὺς ἀναξίους», καθιστῶν τοὺς λόγον μὴ φορτικόν.

«Ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Οὕτω γὰρ ἐντέταται ἡμῖν ὁ Κύριος. Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς». Δὲ νὰ μὴ λυ-

ποῦνται δὲ οἱ ἔθνικοι οἱ ὅποιοι ἤκουον, ἐπειδὴ δὲν ἐπετύχονον τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῆς προσπάθειας ἐκείνων, προσθέτει τὴν προφητείαν, λέγων «Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς». Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη. Αὐτὸ καθίστα καὶ ἐκείνους περισσότερο προθύμους, διότι, αὐτὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε ἐκείνοι νὰ ἀπολαύσουν, ἀφοῦ τὰ ἤκουσαν, αὐτοὶ τὰ ἀπολαύουν αὐτὰ καὶ ἐκείνους αὐτὰ περισσότερον τοὺς κατέτρωγε.

«Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, λέγει, ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου» καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· δηλαδὴ «αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ». Παρατήρησε πῶς δεκνύει τὴν ταχύτητα τῆς ὁφελείας. «Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας». Δηλαδὴ «μετεφέρετο». Ὡς νὰ εἴλεγε ὁ Θεὸς ἐστάθησαν μέχρι τὴν ζήλοτυπνάν, ἀλλὰ προσέθεσαν καὶ ἔργα.

Πρόσεξε πάλιν πῶς ἐνῶ διώκοντα ἐπιτυγχάνουν ἄλλα μεγάλα μὲ τὸν ζῆλον (διότι ἐπέτυχον τὸ νὰ ὀμολήσουν ἀφ' ὧς καὶ μὲ παρησίαν καὶ τὸ νὰ ἔλθουν εἰς τὰ ἔθνη) καὶ ἀκούε πῶς «Παρηρησασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον Ὑμῖν, λέγει, ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Ἐπρόκειτο ἐπομένως νὰ πορευθῶν εἰς τὰ ἔθνη. Ἀλλὰ παρατήρησε ὅτι καὶ ἡ παρησία γίνεται μὲ μέτρον. Καὶ εὐλόγως διότι ἐάν ὁ Πέτρος ἀπελογεῖτο⁴, πολὺ περισσότερον αὐτοὶ εἶχον ἀνάγκην ἀπολογίας, ἐπειδὴ οὐδεὶς τοὺς εἶχε καλέσει. ἐκεῖ. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ «Πρῶτον» ἔδειξεν ὅτι ἔπρεπε καὶ εἰς ἐκείνους. Καὶ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Ἀναγκαῖον» ἔ-

4 Αναφέρεται εἰς τὴν ἀπολογία τοῦ Πέτρου ἐναντίον τοῦ Συνοδίου. Ἰδὲ Πράξ. 4, 5 - 22.

δειξεν ὅτι καὶ εἰς ἐκείνους ἦτο ἀναγκαῖον. Ἐπειδὴ δὲ περὶφρονεῖτε, δὲν εἶπε «ἀλλοίμονον εἰς ὅμῃς» καὶ ὅτι «τῶμαρτίσθε», ἀλλ' ὅτι «στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Εἴτε τις πῶς εἶναι ἡ παρηγορία πλήρης πολλῆς ἐπιμελείας,

«Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας, καὶ τὰς εὐσεβεῖσιν καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ ἐκθάλλουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν». Βλέπεις ποῦ ἔφθασαν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐναντιοῦνται εἰς τὸ κήρυγμα. Εἰς ποῖαν ἀσχημον συμπεριφορὰν ἀδήγησαν αὐτούς. «Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἦλθον εἰς Ἰκόνιον». Ἐδῶ, λοιπόν, ἐπραττον τὸ φοβερόν, τὸ ὅποιον διέταξε ὁ Χριστὸς λέγων· «καὶ ἐάν τις ὁμῶς δέξηται, ἐξερχόμενοι ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὁμῶν». Αὐτοὶ δὲ δὲν ἔπραξαν ἀνευ λόγου αὐτό, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξεδιώχθησαν ἀπ' αὐτούς. Ἀλλ' ὅμως οὔτε αὐτὸ ἐβλάψε τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ περισσότερον ἐπέμενον εἰς τὸν λόγον των. Δι' αὐτὸ καὶ προσβάτει δηλῶν αὐτὸ «Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἀγίου». Διότι τὸ πάθημα τοῦ διδασκάλου δὲν ἐμποδίζει τὴν παρηγορίαν, ἀλλὰ καθιστᾷ τὸν μαθητὴν κροθυμότερον.

Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίᾳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πεπεσῆσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ.⁶

Πάλιν εἰσέρχονται εἰς τὰς συναγωγὰς. Παρατήρησε ὅτι δὲν ἔγιναν δειλότεροι, ἐπειδὴ εἶπαν ὅτι «στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη». Μὲ μεγάλην ὑπεροχὴν θυμῶς ἀ-

ναίρουσιν τὴν ἀπολογίαν των. «Ὡστε πιστεῖσθαι, λέγει, Ἰουδαῖον τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος». Διότι ἦτο εὐλόγον αὐτοὶ νὰ συνομιλοῦν καὶ μὲ Ἑλληνας. «Οἱ δὲ ἀπειθεῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν». Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, πάλιν, λοιπόν, ἐξήγειραν καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ὥς νὰ μὴ ἤρκουσιν οἱ ἴδιοι. Διὰ τὴν, λοιπόν, δὲν ἀνεχώρησαν ἀπ' ἐκεῖ, διότι δὲν ἐδιώκοντο, ἀλλὰ μόνον ἐπολεμοῦντο.

Ἐκόντων μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν, παρηγορησάμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ διεδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Αὐτὸ ἐδημιούργει τὴν παρηγορίαν· μᾶλλον τὴν μὲν παρηγορίαν τὴν ἐδημιούργει ἡ προθυμία αὐτῶν (ὅ, ὅτι δι' αὐτὸ διὰ πολλὸν χρόνον ἀδόλως ἐπιτελοῦν θαύματα) τὸ δὲ νὰ πιστεύουσιν οἱ ἀκούοντες ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν θαυμάτων. Καὶ ἡ παρηγορία λαὸν τὸν ἔφερε εἰς πέρας κατέ.

Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς Ἀποστόλοις. Δὲν ἦτο μικρὸν εἰς διασθεσίωσιν καὶ τὸ ἴδιον τὸ νὰ ἀποσχισθῶν. Αὐτὸ ἦτο τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ Χριστός· «Οὐκ ἦλθον θαλαεὶν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν».⁷ Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν ὁφείσαι καὶ λαθροβολῆσαι αὐτοὺς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς κύκλῳ πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην, καὶ τὴν περὶχωρον, κακεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

8. Πάλιν ὥσάν νὰ ἤβελον σκοπῶν νὰ ἐπεκτείνων τὸ κήρυγμα, ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν πάλιν τοὺς ἐκδιώκουν. Παρατήρησε ὅτι πανταχοῦ οἱ διωγμοὶ προσ-

6. Ματθ. 10, 14.
6. Πράξ. 14, 1.

7. Ματθ. 10, 34.

φέρουν μεγάλης εὐεργεσίας καὶ ὅτ. ἀποδεικνύουν τοὺς μὲν διώκτας νικωμένους, τοὺς δὲ διακομένους ἐνδόξους. Διότι ἀφοῦ ἦλθε εἰς τὰ Λύτρα, ἐπιτελεῖ μέγα θαῦμα ἀφοῦ ἀνέστησε τὸν χυλὸν καὶ μὲ δυνατὴν φωνήν. Καὶ ἔκουε πᾶς.

«Καὶ τις, λέγει, ἀνὴρ ἐν Λύτροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκώθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρός αὐτοῦ ὁπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. Ὁδὸς ἤκουσε τοῦ Παύλου λαλοῦντος ὅς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ Ἐνάστηθι, ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὁρθός. Καὶ ἤλλετο καὶ περιεπάτει. Διὰ τὴν δυνατὴν φωνήν. Διὰ τὴν πιστεύουσιν οἱ ὄχλοι. Παρατήρησε δὲ παρηκολούθει προσεκτικῶς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο ἀπὸ τὸν Παῦλον. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἤκουσεν». Εἶδες ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν; Οὐδόλως ἐξημιώθη ὑπὸ τῆς χαλότητος εἰς τὴν προθυμίαν τῆς ἀκροάσεως.

«Ὅς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι». Ἡδὴ εἶχε κάμει τὴν ἐλευθέραν ἐκλογήν, καί τοι ἐνῆντο τὸ ἀντιθετὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Διότι, ἀφοῦ προσγενομένης ἐθεραπεύοντο σωματικῶς τότε ἐθεραπεύοντο ψυχικῶς. Αὐτὸς ὅμως ὅχι τοιοῦτοτρόπως. Ἐγὼ νομίζω ὅτ. ὁ Παῦλος εἶδεν εἰς τὴν ψυχὴν του. «Καὶ ἤλλετο, λέγει, καὶ περιεπάτει». Ἀπόδειξις τῆς τελείας ὀφείας εἶναι τὸ νὰ ἀναπηδῇ κάποιος.

«Οἱ δὲ ὄχλοι, ἰδόντες ὃ ἐποίησε Παῦλος, ἐπῆραν αὐτῶν τὴν φωνήν, Ἀκούουσιν λέγοντες. Οἱ θεοὶ, ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. Ἐκάλουν δὲ τὸν μὲν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγουμένος τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διός, τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταυροὺς καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πύλῳνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο ἀκόμη φανερόν. Διότι, ὠμολοῦν

μὲ τὴν ἰσχυρὰν τῶν γλῶσσων, ὅταν ἔλεγον ὅτ. καὶ θεοὶ, ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο δὲν ἔλεγον οὐδὲν εἰς αὐτούς. Ὅταν δὲ εἶδον τοὺς στεφάνους, τότε, ἀφοῦ ἐξηλθον, ἐσχίσαν τὰ ἱμάτια των. Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, εἰσεπήθησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρίζοντες καὶ λέγοντες. Ἄνδρες, τί τοῦτο παθεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἀνθρώποις.». ⁸

Παρατήρησε ὅτ. αὐτοὶ εἶναι πανταχοῦ ἀπηλλαγμένοι. τῆς ὁδοῦ, ὅχι μόνον δὲν τὴν ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ καὶ ὅταν διδεταί, τὴν ἀποκρούουν. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Πέτρος. «Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβεῖας πεπονηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; Καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιον λέγουσιν. Καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔλεγε διὰ τὰ ὄνειρα. «Ὁὐχὶ διὰ τοῦ Θεοῦ ἢ διασαφῆσις αὐτῶν,»⁹. Ὁμοίως καὶ ὁ Δαυιδ. «Καὶ ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐν σοφίᾳ, τῇ ὁδοῇ ἐν ἐμοί, ἀπεκαλύφθη»¹⁰. Καὶ ὁ Παῦλος πανταχοῦ αὐτὸ λέγει. Ὅπως ὅταν λέγῃ. «Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός,»¹¹, καὶ πάλιν. «Ὁὐχὲν ἱκανοὶ ἐσμεν ὅψ' ἑαυτῶν λογισασθαι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ»¹².

Ἀλλ' ὅς ἰδωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν. Δὲν συνεφώνησαν ἀπλῶς μετ' αὐτῶν οἱ ὄχλοι, ἀλλὰ πᾶς. Εἶχον τὴν ἀπαίτησιν νὰ κηρυχθοῦν εἰς αὐτοὺς τὰ ἰδία πάλιν καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπέδειξαν τὴν προθυμίαν. Πρόσεξε ὅτι πανταχοῦ τοὺς παρακαλοῦν, δὲν ἀποδέχονται ἀπλῶς, οὔτε τοὺς κολακεύουν. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν. «Οἵτινες, προσκαλοῦντες αὐτοῖς, ἔπειθον

8. Πράξ. 3. 12

9. Γεν. 40. 8

10. Δαν. 2. 30.

11. Β' Κορ. 2. 16

12. Β' Κορ. 3. 5.

προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Διότι πρὶν ἀπ' αὐτὸ δὲν ἀντέλεγον; Διότι ἔως τότε αὐτοὶ οἱ ὅποιοι τοὺς παρέσυρον ἡσυχάζον. Παρατηρεῖς ὅτι πανταχοῦ ἐκινούντο ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ δὲν ἀντέλεγον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐβλασφημοῦν. Διότι ἡ κακία οὐδαμοῦ σταματᾷ. Ἀλλὰ παρατήρησε παρρησίαν. «Ὑμῖν ἦν, λέγει, ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον ἐπεὶ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν». Οὐδὲν ἀλαζονικόν. Ἐκραττοὶν αὐτὸ τὸ ὅποιον καὶ οἱ προφῆται. «Μὴ λαλεῖτε ἡμῖν, λέγει, λαλιᾷ». Ἐπεὶ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, λέγει, ὅχι ἡμᾶς. Διότι δὲν ἀπευθύνεται εἰς ἡμᾶς ἡ προσβολὴ ἢ ἐκ μέρους ὁμῶν. Διὰ τὴν μὴ νομίση δὲ κανεὶς ὅτι εἶναι δειγμα εὐλαθείας τὸ «οὐκ ἄξιους κρίνετε ἑαυτοὺς», δι' αὐτὸ εἶπε πρῶτον «Ἀπωθεῖσθε αὐτόν», καὶ τότε «Στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη».

Ὁ λόγος εἶναι πλήρης πολλῆς ἐπεικειᾶς. Δὲν εἶπεν «ἐγκαταλείπομεν ὁμᾶς», δεικνύων ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ ἐδῶ πάλιν νὰ στραφοῦν. Καὶ τοῦτο δὲν ἔχει γινεῖ ἀπὸ τὴν ἰδικήν σας ἀλαζονεῖαν. «Οὕτω γὰρ ἐντέταται ἡμῖν». Ἐπρεπε, λοιπόν, ν' ἀκούσουν τὰ ἔθνη. Πλὴν ὁμῶς αὐτὸ δὲν ἔχει γινεῖ, ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ οὗ, αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐπεβάλλετο πρὸς χάριν σας. Οὕτω γὰρ ἐντέταται ἡμῖν ὁ Κύριος. Τίθεται καὶ σε εἰς φῶς ἔθνων τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν. Δηλαδή «εἰς γνῶσιν ἢ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν». Καὶ ὅχι ἀπλῶς ἔθνων ἀλλὰ πάντων. Διότι αὐτὸ φανερώσει μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον». Καὶ αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι εἶχον προσληφθῆ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. «Τεταγμένοι» δὲ εἶπε, διὰ τὸ δείξαι ὅτι ὅχι κατ' ἀνάγκην τοὺς γὰρ προέγνω λέγει, καὶ προώρισεν¹³.

13 Ρωμ 8, 29.

Δὲν διεσκορτίσθησαν μόνον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπαίθρον. Διότι ἀφοῦ ἤκουσαν οἱ ἔθνη καὶ αὐτοὶ προσήλθον μετ' ὀλίγον. «Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν». Πρόσεξε καὶ δι' αὐτὰ τὰ ὅποια γίνονται ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτοί, λοιπόν, καθίστανται αἰτίαι.

«Καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς, λέγει, ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν». Ὅχι μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Ἐπειτα τὸ φοβερώτερον. «Οἱ δὲ μαθηταί, λέγει, ἀπληροῦντο χαρᾶς καὶ Πνεύματος ἁγίου». Ἐδιώκοντο οἱ διδάσκαλοι καὶ αὐτοὶ ἔχαρον. Εἶδες τὴν φῶσιν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὅποιον ἔχει πολλὴν δύναμιν; Ἐκάκωσαν, λέγει, τὰς ψυχὰς τῶν θένων κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Δηλαδή ἐτακοφέντησαν τοὺς Ἀποστόλους ἀναριθμήτους κατηγορίας εἶπον κατ' αὐτῶν, ἐνθ' ἦσαν ἀπροσποῖητοι, συμπεριεφέρθησαν πρὸς αὐτοὺς μὲ καὶ καυρίαν.

γ'. Καὶ πρόσεξε πῶς πανταχοῦ εἰς τὸν Θεὸν ἀναθέτουν τὸ πᾶν. Ἐἰκανὸν χρόνον, λέγει, διέτριψαν, παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ. Μὴ νομίσης ὅτι αὐτὸ εἶναι δειγμα ἐλαττώσεως. Διότι οὕτω ἔλεγον «Τοῦ μαρτυρήσαντος, λέγει, ἐπὶ Ποντίου Πλάτου»¹⁴ τότε ἐδεκχέτο ἡ παρρησία. Ἐθῶ δὲ λέγε περὶ τοῦ λαοῦ. Δὲν περιέμεναν, λοιπόν, ἀλλ' εἶδον τὴν ὁρμὴν.

«Καὶ κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην, καὶ τὴν περὶχώρον». Ἐκεῖ οὖτοι δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνάφουσι οὐδόλως τὸν θυμὸν των. Ὡστε καὶ εἰς τὴν ὑπαίθρον χώραν ἐπορεύθησαν, ὅχι μόνον εἰς τὰς πόλεις. Παρατήρησε καὶ τὴν ἀφέλεια τῶν ἐθνι-

14 Α. Τιμ. 2, 13.

κὼν καὶ τὴν κακουργίαν τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τῶν ἔργων ἐπαρουσίαζον ὅτι ἦσαν ἄξιοι νὰ ἀκούουν. Οὕτως ἀπέδιδον τιμὴν εἰς αὐτοὺς μόνον ἀπὸ τὰ θαύματα. Οἱ μὲν τοὺς ἐτίμων ὡς θεοὺς, οἱ δὲ τοὺς κατεδίδικον ὡς διαφθόρους. Καὶ οἱ μὲν ἔχον μόνον δὲν προσέκρουον εἰς τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ ἔλεγον· «Οἱ θεοὶ ἀνθρώποις ὁμοιωθέντες κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς», οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐσκαιθαλίζοντο.

Ἐκάλουν τε, λέγει, τὸν μὲν Βαρνάβαν Δα, τὸν δὲ Παῦλον Ερμῆν· Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ ἐκ τῆς ὀφείας ἦτο εὐπαρουσίατος ὁ Εὐαγγελιστής. Καὶ αὐτὸς δὲν ὑπῆρξε μικρὸς πειρασμός· ἐκ τῆς πολλῆς ὑπερφθογῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐδῶ δεῖκνύεται ἡ ἀρετὴ τῶν Ἀποστόλων. Καὶ πρόσειε πῶς πανταχοῦ τὰ ἀνοθέτουν εἰς εἰς τὸν Θεόν. Αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς ὡς μιμηθώμεν μετὰ ζήλου. Μὰ μὴ θεωρῶμεν τίποτε ἰδικόν μας, ἀφοῦ θεοβαίως καὶ ἡ ἰδία ἡ πίστις δὲν εἶναι κατ' ἰδικόν μας. Ὅτι δὲ δὲν εἶναι ἰδικόν μας, ἀλλὰ τὸ περισσότερον τοῦ Θεοῦ, ἄκουε τὸν Παῦλον, ὁ ὅποιος λέγει· «Καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ἡμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον»¹⁵.

Ἄς μὴ ὑψηλοφρονοῦμε, λοιπόν, ὅτε νὰ ματαιοθροῦμε, ἐνῶ εἰμεθα ἄνθρωποι, χῶμα καὶ στάκτη, κοπνός καὶ σκιά. Διότι εἶπέ μου, διὰ τὴν ὑψηλοφρονησίαν· Ἐδωσας ἐλεημοσύνην καὶ ἀπέρριψας τὰ χρήματα· Καὶ τί εἶναι αὐτό; Σκέψου, ἐάν δὲν ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ σὲ καταστήσῃ πλούσιον. Σκέψου τοὺς πεινῶντας, μᾶλλον δὲ σκέψου πόσοι καὶ τὰ σώματα παρέδωσαν καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν παράδοσιν ἐλεεινολόγησαν πολὺ τὸν ἑαυτὸν των. Σὺ ἔδωσας διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ὁ Χριστὸς δ' ἄσέ· Σὺ ἔδωσας ὅπως αὐτὸ τὸ ὅποιον ὀφείλεις, ὁ Χριστὸς δὲν σοῦ

ὀφείλεις· δὲ τὸ ἀδέξαιον τοῦ μέλλοντος καὶ νὰ μὴ ὑψηλοφρονῇς, ἀλλὰ νὰ φοβῇσαι. Μὴ ἐλαττώσῃς τὴν ἀρετὴν μετὰ τὴν ἀλαζονείαν. Θέλεις πραγματικῶς νὰ κατορθώσῃς κατὰ μέγα, Ποιῶ νὰ μὴ ὑποθέσῃς ὅτι πρόκειται διὰ μεγάλα κατορθώματα.

Ἄλλὰ εἰσαι παρθένος; Καὶ ἐκεῖνα θυμῶς (αἱ γυναῖκες) ἦσαν παρθένοι. Ἄλλ' οὐδὲν ὀφειλίσθησαν ἐκ τῆς παρθενίας ἐξ αἰτίας τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀπανθρωπείας. Οὐδὲν ὑπάρχει, ἴσον πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην. Αὐτὴ εἶναι, μήτηρ καὶ ρίζα καὶ τροφὸς καὶ θάσις καὶ συνδεσμός τῶν ἀγαθῶν. Χωρὶς αὐτὴν εἰμεθα σχημαροὶ καὶ μολλομένο, καὶ ἀκάθαρτο. Διότι ὡς εἶναι κάποιος, ἀν' ἑλπίς, ὁ ὅποιος ἀνιστᾷ νεκρὸς καὶ ἱατρᾷ χειρὶ καὶ καθαρῶν λεπτρὸς μετὰ παραφροσύνην. Οὐδὲν ὑπάρχει ἀκαθαρότερον ἀπ' αὐτόν, οὐδὲν ἀσεβέστερον, οὐδὲν ἐδελυρότερον. Νὰ θεωρήσῃς ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἰδικόν σου.

Ἐχεις ἱκανότητα λόγου καὶ χάριν εἰς τὴν διδασκαλίαν, Μὴ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νομίσῃς, ὅτι ἔχεις κατὰ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους δι' αὐτὸ ὀφείλεις νὰ ταπεινοῦσαι περισσώτερον· διότι ἡζώθης περισσώτερον ἀγαθῶν. «Ἐγὼ γὰρ πλείον ὀφείθην, πλείον ἀγαπήσει»¹⁶. Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ ταπεινοῦσαι· διότι ἀφοῦ παρέτρεξε τοὺς ἄλλους, ἐνέκρινε ὁ Θεὸς ἐσέ. Νὰ φοβῇσαι δι' αὐτό. Διότι πολλὰς φορές αὐτὸ γίνετα, αἰτία καὶ καταστροφῆς, ἂν δὲν εἴσαι προσεκτικός.

Διὰ τὴν ὑψηλοφρονησίαν, διότι διδάσκεις διὰ τῶν λόγων, Ἄλλ' εἶναι εὐκόλιν τὸ νὰ φιλοσοφῇς, διὰ τῶν λόγων. Διδοῖς με διὰ τῆς ζωῆς σου. Αὐτὴ ἡ διδασκαλία εἶναι ἀρίστη. Λέγεις ὅτι πρέπει νὰ μετριοφρονοῦμε καὶ

15 Ἑσθ. 2. 8.

16 Λουκ. 7, 47.

δι' αὐτὸ παρατείνω μακρὸν λόγον καὶ ρητορεύεις φλυαρῶν ἐνεμποδίστως, ἅλλα εἶναι καλότερος ἐκεῖνος, λέγει, ὁ ὁποῖος μὲ διδάσκει δι' ἔργων αὐτὸ. Διότι δὲν εἶναι σὺνηθες οὕτω νὰ τίθεται ἐνῶς τῆς ψυχῆς τὰ μαθήματα ἀπὸ τοὺς λόγους ὅπως ἀπὸ τὰς πράξεων. Ἐπειδὴ, ἐάν δὲν ἔχης τὸ ἔργον, ὅχι μόνον δὲν ὠφέλησας ὅταν ὠμίησας, ἀλλὰ καὶ ἐβλαψες περισσότερον.

Εἶναι καλότερον νὰ σιγῇς. Διότι; Διότι καθ' ὅσον τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον εἰς ἐμέ. Διότι ἐννοῶ ὅτι, ἐάν σὺ, ὁ ὁποῖος λέγεις τόσα, δὲν τὸ κατορθώης, πολὺ περισσότερον ἐγὼ θὰ εἶμαι ἄξιος συγχωρήσεως, ὁ ὁποῖος δὲν λέγω τίποτε. Διὰ τοῦτο λέγει, ὁ Πραφήτης· «Τὸ δὲ ἁμαρτωλὸν εἶπεν ὁ Θεός· "Ἰνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαίωματά μου»¹⁷. Διότι εἶναι μεγαλυτέρα αὐτῇ ἡ βλάβη, ὅταν κάποιος, ἐνῶς διδάσκει, καλῶς διὰ τῶν λόγων, διὰ τῶν ἔργων πολεμῇ τὴν διδασκαλίαν. Αὐτὸ ἔχει γίνεαι πολλῶν κακῶν εἰς τὰς Ἐκκλησίας.

Δι' αὐτὸ καὶ συγχωρήσατέ με, παρακαλῶ, ἐπειδὴ μακρύνεται ὁ λόγος εἰς αὐτὸ τὸ πάθος. Πολλοὶ πράττουν πολλά, ἀφοῦ σταθεῶν εἰς τὸ μέσον, διὰ νὰ παρατείνουσι μακρὸν λόγον. Καὶ ἂν μὲν τύχουν χειροκροτημάτων ἀπὸ τὸ πλῆθος, αὐτὸ ἔχει γίνεαι δι' αὐτοὺς ἴσον πρὸς ἐπαιτίαν, ἂν δὲ σταματήσουσι τὸν λόγον μὲ σιγὴν, τότε λοιπὸν ἡ ἀδύναμις τῆς σιγῆς ἔχει καταστῆ δι' αὐτοὺς μάλλον χειρότερα τῆς γένησης. Αὐτὸ κατέστρεψε τὰς Ἐκκλησίας, διότι καὶ οἱ δὲν ζητεῖτε νὰ ἀκούσῃτε λόγον κατασκευακόν, ἀλλὰ θυνάμενοι νὰ εὐχαριστήσῃτε καὶ μὲ τὸν στόμφον καὶ μὲ τὴν σύνθεσιν τῶν λόγων, ὥσάν νὰ ἀκούετε μελωδοὺς καὶ κθαριστάς. Καὶ ἡμεῖς πράττοντες ψυχρῶς καὶ ἀθλῶς, διότι ἀκολουθοῦ-

με τὰς ἰδικὰς σας ἐπιθυμίας, εἶναι ἀνεγκιχὴ νὰ τὰς κόψωμεν ἐκ ριζῆς.

Β. Καὶ γίνεται τὸ ἴδιον, ὅπως ἐάν κάποιος πατήρ ἑνὸς παιδιοῦ πέραν τοῦ κανονικοῦ μαλθακοῦ, καίτοι εἶναι ἀρρωστον αὐτό, τοῦ δώσῃ γλύκισμα καὶ κάτ. ψυχρὸν καὶ ὅσα εὐχαριστοῦν μόνον καὶ δὲν φροντίσῃ οὐδὲν διὰ τὰ χρήσιμα, ἔπειτα κατηγορούμενος ἀπὸ τῶν ἱατρῶν ἀπολογηθῇ λέγων· «Τί νὰ κάμω; Δὲν ὁποφέρα νὰ ἴδῃ τὸ παιδίον νὰ κλαίῃ».

Ἄλλε καὶ ταλαπᾶρε καὶ προδόται (διότι δὲν ἔφη εἶπω πατέρα τὸν τοιοῦτον) καὶ πόσον καλότερον εἶναι δι' ὄλγον ἀφοῦ τὸ λυπήσῃ, νὰ τὸ παραδόσῃ διὰ πάντοτε ὑγίης, παρὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν τὴν πρόσκαιρον χάριν θεμέλιον διαρκοῦς λύτης.

Αὐτὸ παθαίνομε καὶ ἡμεῖς, ἀσχολούμενοι μὲ τὸ πῶς νὰ προσέρεμεν ὠραιότητα λέξεων καὶ σύνθεσιν καὶ ἁρμονίαν, ὅχι πῶς νὰ ὠφελησώμεν. Πῶς νὰ θαυμασθώμεν ὅχι πῶς νὰ διδάξωμεν. Πῶς νὰ εὐχαριστήσωμεν, ὅχι πῶς νὰ δημιουργήσωμεν κατάνυν. Πῶς νὰ χειροκρατηθώμεν¹⁸ καὶ ἀφοῦ τύχωμεν ἐπαίνου πῶς νὰ ἀναχωρήσωμεν ὅχι πῶς νὰ διορθώσωμεν τὰ ἥθη.

Πιστεύσατέ με δὲν ὁμιλῶ διαφορετικῶς, ὅταν χειροκροτοῦμαι ἐνῶ ὁμιλῶ. Κατ' αὐτὸν μὲν τὸν καιρὸν παθαίνω κάτι εὐθράπ. ον (διότι, διὰτὶ δὲν θὰ ἔλεγε κανεὶς τὴν ἀλήθειαν,) καὶ χαίρω καὶ εὐθυμῶ. Ὅταν δὲ, ἀφοῦ μεταβῶ εἰς τὸν οἶκον, ἐννοήσω ὅτι δὲν ὠφεληθήσαν οὐδὲν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐχειροκρότησαν, ἀλλ' ἐάν ἔπρεπε καὶ νὰ ὠφελῇτο κατ' αὐτὸν ἔχουν χάσει ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τοὺς ἐπαίνους, ὁποφέρω καὶ στε-

¹⁷α. Κατὰ τὴν ἐσχάτην ἐκκλήσιν ἐπὶ ἤρχε συνήθεια νὰ χειροκροτῇται ὁ ὁμιλητής καὶ αὐτὴν τὴν συνήθειαν προτείνει ἐν συνεχείᾳ ὁ ἱερός Χρυσοστόμος νὰ τὴν κατορθώσιν.

νάζω και θακρόζω και, επειδή τὰ ἔχω εἶπει ὅλα ματαίως, ἔχω τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ λέγω εἰς τοὺς ἐρωτῶν μου «Ποῖον τὸ ὄφελος τῶν Ἰσραήτων εἰς ἐμέ, ἀφοῦ οἱ ἀκούοντες δὲν θέλουν νὰ ἀφελῇσθιν ἀπὸ τοὺς ἱδικούς μας λόγους;» καὶ πολλάκις ἐσκάφημι νὰ θέσω νόμον ὁ ὁποῖος νὰ ἀπαγορεύῃ τὰ χειροκροτήματα καὶ νὰ προτρέπῃ νὰ ἀκούετε μὲ σιγὴν καὶ τὴν πρέπουσαν εὐταξίαν.

Ἀλλ' ὑπομείνετε, παρακαλῶ, καὶ πεισθῆτε εἰς ἐμέ καὶ ἂν φαίνεται καλόν, ὥς ὁρίσωμεν αὐτὸν τὸν νόμον πλέον, νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα ἐκ τῶν ἀκούοντων νὰ χειροκροτῇ ἐνὸς κάποιου ὁμιλεῖ, ἀλλ' ἂν ἤθελε νὰ θαυμάσῃ, ὥς θαυμάζῃ σιωπηρῶς. Οὐδεὶς ἐμποδίζει, ὥς καταβάλλεται δὲ ἄλλῃ ἢ φροντίς καὶ ἡ προθυμία εἰς τὸ νὰ δέχεσθε αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγονται.

Διὰ τί ἔχε ροκροτήσατε ὅ, δι' αὐτὸ θέλω τὸν νόμον. οἷς δὲ δὲν ὑπομείνετε οὔτε ν' ἀκούσετε. Αὐτὸ θὰ εἶναι αἰτία πολλῶν ἀγαθῶν καὶ σχολείων φιλοσοφίας. Καὶ οἱ φιλόσοφοι τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπων συνωμίζουν, καὶ οὐδὲν χειροκρότημα οὐδαμοῦ τοὺς ἡκολούθει. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὁμιλοῦν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, καὶ οὐδαμοῦ ὑπάρχει αὐτό, ὅτι, δηλαδή ἐνὸς ἐκείνου. ὁμιλοῦν. οἱ ἀκούοντες διέκοπτον τὸν ὁμιλοῦντα μὲ τὰ χειροκροτήματα.

Εἶναι μέγα δι' ἡμᾶς αὐτὸ τὸ κέρθος. Ἀλλ' ὥς τὸ ἐπικυρώσωμεν αὐτό. Μὲ ἡσυχίαν ὅλο. ὥς ἀκούωμεν καὶ ὥς λεγώμεν ὅπαντα. Διότι ἂν μὲν μετὰ τὰ χειροκροτήματα ἀπήλθομεν ἔχοντες ὅσα ἡκούσαμεν, μάλιστ' αὐτὸ τοιοῦτοτρόπως εἶναι χρήσιμος ὁ ἔπαυσις (ἀλλὰ δὲν θὰ ἡκριβολόγουν) ὥς μὴ μὲ κατηγορήσῃ κα-

178. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡ ἐκκλησία φανταίνεται ὅτι ὁ ἄρχιεπίσκοπος τοῦ λόγου ἐνθουσιασθέντες ἤρξαντο πάλιν νὰ χειροκροτοῦν.

νεις διὰ σκληρότητα), ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσότερον, ἀλλὰ καὶ θλάσῃ, ὥς λύσωμεν τὰ ἐμπόδια, ὥς ἐξολεψώμεν τὰς ὁρμὰς, ὥς κόψωμεν ἐκ ρίζης τὰ πηδήματα τῆς ψυχῆς.

Ὁ Χριστὸς ὁμιλησεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Ἀλλ' οὐδεὶς εἶπε τίποτε, ὥς οὗτος ἐτελείωσε τὸν λόγον.

Δὲν δημιουργῶ στέρησιν εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ χειροκροτοῦνται, ἀλλὰ μάλλον τοὺς καθιστῶ θαυμαστοὺς. Εἶναι πολὺ καλύτερον, ἀφοῦ κάποιος ἀκούσῃ μὲ σιγὴν, νὰ χειροκροτῇ εἰς κάθε περιστάσει μὲ τὴν ἐνθέμησιν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν παρὰ ἀφοῦ φέρῃ εἰς πέρας ὅλα νὰ ἀναχωρῇ κενὸς διὰ τὸν οἶκον τοῦ χωρὶς νὰ συγκρατῇ τὴν αἰτίαν τῶν χειροκροτημάτων.

Πῶς, λοιπόν, δὲν εἶναι ἄξιος γέλωτος ὁ ἀκροατής. πῶς δὲν θὰ θεωρηθῇ κόλαξ καὶ εἰρων μάλλον. ἐπειδὴ μὲν ἐκφορᾷ τὴν γνώμην, ὅτι καλῶς ὁμιλησεν ὁ διδάσκαλος ἐνῶ δὲν δύναται νὰ δείξῃ τί εἶπεν, αὐτὸ εἶναι ἐνδεικτικὸς κολακείας. Διότι, αὐτὸς μὲν πού ἤκουσε κ.θ.ρ. στὰς καὶ τραγουδιστὰς εὐλόγους θὰ τὸ ἐπάθαινε αὐτό, ἐπεὶ δὲ δὲν γνωρίζει νὰ εἴπῃ ἀκριβῶς τὰ λεγόμενα, ἐκαὶ δὲ οὐκ εἶναι ἐπιβεβεβημένος μελεθρίας, οὔτε φωνῆς, ἀλλὰ δύναμις νοημάτων καὶ φιλοσοφίας καὶ εἶναι εὐκὸλον εἰς πάντα νὰ εἴπῃ καὶ νὰ διηγῇ, πῶς δὲν εἶναι ἄξιος κατηγορίας αὐτὸς ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπόρεσε νὰ εἴπῃ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἐπήνεσε τὸν ὁμιλητήν.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τόσο ἀρμόζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅσον ἡ σιγὴ ὅσον ἡ εὐταξία. Ὁ θόρυβος ἀρμόζει εἰς τὰ θέατρα καὶ εἰς τὰ λουτρά καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ εἰς τὰς ἀγοράς. Ἐκεῖ δὲ οὐκ ἡ διδασκαλία εἶναι. περὶ τοσούτων θεμάτων, ὁφείλει νὰ ὑπάρχῃ γα-

λήνη καὶ ἡσυχία καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ με-
γάλο καταφύγιον.

Αὐτὰ παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω νὰ γνωρίζουν ὅλοι.
Διότι καὶ ὁ ἴδιος περιφέρομαι ἀναζητῶν διαφόρους τρό-
πους, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἡμπορέσω νὰ ὠφελήσω τὰς ψυ-
χὰς σας. Νομίζω ὅτι αὐτὰς ὁ τρόπος δὲν εἶναι μικρὸς
Δὲν θὰ ὠφελήσῃ μόνον σὰς, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς. Δὲν θὰ ἐ-
πιτρέψῃ νὰ ἐκτραπῶμεν, οὔτε νὰ ἐπιθυμοῦμεν ἐπαίνους
καὶ δόξαν, οὔτε νὰ λέγωμεν αὐτὰ τὰ ὁποῖα εὐχαρι-
στοῦν, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὠφελοῦν. Οὔτε νὰ ἀπασχο-
λῶμεν ὅλας τὰς στιγμὰς τοῦ χρόνου μὲ συνθέσεις καὶ
ὁραιότητά λεξεων, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τῶν νοημάτων.

Εἰσελθε εἰς ἐργαστήριον ζωγραφικῆς καὶ θὰ ἀντι-
ληφθῇς ἐκεῖ πολλὴν σιγὴν. Καὶ ἐδῶ, λοιπόν. Διότι καὶ
ἐδῶ ζωγραφίζομεν εἰκόνας θεοῦ καὶ οὐδεμίαν ἐ-
ξ ὧτων, διὰ τῶν χρωμάτων τῆς ἀρετῆς. Τί εἶναι αὐτό;
Πάλιν χειροκροτεῖτε; Δὲν φαίνεται τὸ πρῶγμα εὐκταλον
καὶ αὐτὸ ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἐκ τῆς πολλῆς συνη-
θείας, τὸ νὰ μὴ κατορθώνετε νὰ τὸ μάθετε αὐτό. Γραφί-
δα, λοιπόν, ἔχομεν τὴν γλῶσσαν, ἐνῷ τεχνίτης εἶναι τὸ
ἅγιον Πνεῦμα.

Εἰπέ μου, μήπως ὑπάρχει εἰς τὰ μυστήρια κάποιος
θόρυβος; Μήπως κάποιος ταρεχὴ; "Οταν θαπτιζόμεθα,
ὅταν πράττωμεν ὅλα τὰ ἄλλα, δὲν τὰ κυβερνοῦν ὅλα ἡσυ-
χία καὶ σιγὴ. Αὐτὸ τὸ κάλλος ἔχει κατασπαρῇ εἰς τὸν
οὐρανόν. Δι' αὐτὸ ἔχομεν κατηγορηθῇ καὶ ἀπὸ τοῦς
"Ελλήνας ὅτι διήθεν τὰ πράττομεν ὅλα πρὸς ἐπίδειξιν
καὶ φιλοδοξίαν. "Αλλ' ἐὰν ἐμποδισθῇ αὐτό, θὰ σθεσθῇ
καὶ ἡ ἀγάπη τῶν πρωτοκαθεδρῶν. Εἶναι ἀρκετὸν ἔαν
κάποιος ἀγαπᾷ τοὺς ἐπαίνους τὸ νὰ ἐπιτυχάνῃ αὐ-
τὰ μετὰ τὴν ἀκρόασιν, ὅταν συλλέγῃ τοὺς καρπούς. Να,
παρακαλῶ, ὥς μνησθῶμεν αὐτὸν τὸν νόμον, διὰ νὰ ἀ-
ξιοθῶμεν τῆς φιλοανθρωπίας αὐτοῦ, πράττοντες τὰ

πάντα οὐμάνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν χά-
ριν καὶ τοὺς οὐκίτημας τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Κυρίου ἡ-
μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα
συγχρόνως καὶ εἰς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ
δύναμις, ἡ τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ' (31)

(Πράξ 8 14 - 28)

"Ακούσαντες δὲ οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος,
διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐξηγήσαν εἰς τὸν ἕχλον,
κράζοντες καὶ λέγοντες "Ἄνδρες, τί κατεποιεῖτε; ἡμεῖς
ἰουδαῖοί, οὐκ ἐσμεν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἐ-
κ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶν-
τα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασ-
σαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς!

α'. Παρατήρησε, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι τὰ πράττουσιν ὅ-
λα μὲ σεφειρότητα. "Εσχισαν τὰ ἐνδύματα, ἐκήδησαν,
ἐκραύγασαν, ὅλα ἐξ αἰτίας τῆς ψυχικῆς των διαθέσε-
ως, ἀποστρεφόμενοι αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐγίναν καὶ ἐκδηλώ-
νουντες πένθος. Διότι, ἦτο πένθος, ἀληθῶς πένθος ἀπα-
ρηγόρητον, ἐὰν θεαίως ἐπρόκειτο νὰ θεωροῦνται θεοὶ
καὶ νὰ εἰσάγουν τὴν εἰδωλολατρίαν, τὴν ὁποῖαν ἤλθον
νὰ καταργήσουν.

Καὶ τοῦτο ἦτο τέχνασμα τοῦ διαβόλου. Αὐτοὶ ὅμως
δὲν τὸ ἀφήνουν ἀπαράτητον, ἀλλὰ πῶς συμπεριφέ-
ρουνται. "Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ὑμῖν ἐσμεν ἄνθρωποι,
λέγουσιν. Ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ἀνέτρεψαν τὴν πλάνην. Δὲν
εἶπαν ἀπλῶς: "Ἄνθρωποι, ἀλλὰ «καθ' ὅμῃς». "Ἐπει-

τα διὰ τὰ μὴ φαίνεσθαι ὅτι ἀποδίδουν τιμὰς εἰς τοὺς θεοὺς. ἄκουσε τί προσθέτουν· «Εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν τὸν ζῶντα, ὃς ἐπέσχε τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς»¹. Ἰδὲ ὅτι αὗτοι οὐδόλως ἀναφέρουν τοὺς προφήτας, οὐτε λέγουσιν διατί ἄφησε τὰ ἔθνη ἐλεύθερα, ἐνῷ εἶναι τῶν πάντων δημιουργός, «Ὅς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς, εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν».

Λέγει μὲν ὅτι, τὰ ἄφησε, διατί δὲ τὰ ἄφησε δὲν λέγει ἀκόμῃ μέχρι τότε μένει εἰς τὸ ἀναγκαῖον, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ οὐδόλως τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. «Καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφήκειν, ἀγαθοποιῶν οὐρανόθεν, ἡμῖν ὑετούς ὁ θεὸς καὶ καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν».

Παρατήρησε, δὲν ἐπὶ μετὰ νὰ μεγαλῶσῃ τὴν ἐναντίον τῶν κατηγοριῶν, ἀλλὰ τοὺς γυμνάζει, περισσύτερον μὲ τὸ νὰ ὁδηγῇ τὸ πᾶν πρὸς τὸν θεόν διότι ἐγνώρισαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ σκεύδωνται τὸσον νὰ εἴπουν καὶ τι ἀξιόλογον διὰ τὸν θεόν, ὅσον κατ' ὠφέλῃ μόν διὰ τοὺς ἀκροατάς.

Ἰδὲ μὲ πᾶν κρυφὸν τρόπον διατυπώνει τὴν κατηγορίαν. Καὶ θεάσας, ἂν ἐπράττε τοῦτο, ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῶν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἀτήλασαν τόσα ἀγαθὰ καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν, οὐτε ὡς τροφέα δὲν τὸ λέγει, ὁ μὴ ἐμφανῶς, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται λέγων· «οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετούς διδοὺς». Τοιοῦτοτρόπως ἔλεγε καὶ ὁ Δαυὶδ· «Ἀπὸ κερποῦ σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν»², καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ὁμιλῶν διὰ τὴν δημιουργίαν αὐτὰ ἀναφέρει.

¹ ο. Ιωάν. 146 β
² Αὐτόθ. 4. β.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ὁμιλεῖ διὰ τὴν δημιουργίαν πρῶτα καὶ ἔπειτα διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν θεοῶν³. Ἐπομένως ἀπὸ ἐκεῖ ὁμιλεῖ μὲ σοφίαν καὶ γνώσιν· «Ἐμπιπλῶν», λέγει, «τροφῆς καὶ εὐφροσύνης». Μὲ τιμητικὸν ἐνδιαφέρον (ἐδόθη) ἡ τροφή ἔχ. μόνον μὲ σκοπὸν τὴν αὐτάρκειαν, οὐτε τὴν φυσικὴν ἀνάγκην.

«Καὶ τοῦτα λέγοντες, μέλις κατέπυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς». Καὶ ὅμως ἰδιαίτερος δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐγίναν ἀξιοὶ θαυμασμοῦ. Βλέπετε δὲ τί εἰς αὐτὸ παρέμενον μὲ σκοπὸν νὰ ἀνατρέψουν ἐκεῖ τὴν τὴν μανίαν,

«Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λυθάναντες τὸν Παῦλον, ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι». Ἀληθῶς, τέκνα (ἦσαν) τοῦ διαβόλου! Ὅχι μόνον εἰς τὰς ἰδικὰς τῶν πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτὰς πράττοντες αὐτὰ καὶ τὸσον σπεύδοντες νὰ καταλύσουν τὸ κήρυγμα, ὅσον διαζόμενοι. οἱ Ἀπόστολοι νὰ τὸ ἐδρασίωσιν.

«Καὶ πείσαντες, λέγει, τοὺς ὄχλους καὶ λυθάναντες τὸν Παῦλον, ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως». Ἐδῶ ἐκτελήρωνα τὸ ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ θύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεοῦται»⁴. Μεγαλύτερον αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἔγερσιν τοῦ χωλοῦ. Οἱ μὲν ἔθνικοι τοὺς ἐθεώρησαν θεοὺς, αὐτοὶ δὲ ἀφοῦ παρέσταν τὸν ὄχλον μὲ τὴν γνώμην τῶν (τοὺς) ἔσυραν διότι δὲν ἦτο φυσικὸν νὰ θαυμάζωσι ὅλοι αὐτούς. Καὶ παρατήρησε, εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, εἰς τὴν ὅποιαν τὸσον ἐγίναν ἀξιοὶ θαυμασμοῦ, εἰς τὴν ἰδίαν ὑποφέρουν. Καὶ αὐτὸ ὠφέλει. ἐκείνους οἱ ὁ-

³ ἱερ. 5 22 24
⁴ 2 Κορινθ. 12 β

ποῖοι ἐβλεπον "Ὅτι δὲ καὶ δι' αὐτὸ ἐπετρέπετο (ὁπὸ τοῦ Θεοῦ) νὰ ὑποφέρουν, μάθε ὅτι αὐτὸ τοῦτο ἐδηλώνει καὶ ἔλεγε· «Ἵνα μὴ εἰς ἐμὲ λογιστῇαι τις ὡς ἐπεὶ ὁ βλέπει με, ἢ ἀκούει τ' ἐξ ἐμοῦ»⁵.

«Ἐκκλησιῶσάντων δὲ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, ἀναστὰς ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν». Βλέπεις προθυμίαν; Βλέπεις πόθον θερμὸν καὶ φλογερὸν; Εἰς τὴν Ἰβάν πόλιν ἐλθὼν ἐκ νέου, διὰ νὰ ἀποδεχθῇ, ὅτι καὶ ἂν κάποτε ὑπεχώρει (τὸ ἔπραττε) διότι ἤθελε νὰ σπειρῇ τὸν λόγον καὶ δὲν ἔκρεπε νὰ ἐξάσῃ τὸν θυμὸν τῶν. Αὐτὰ τὰ γεγονότα περισσότερον καὶ ἐνδοξότερους τοὺς καθίσταν καὶ περισσότερον νὰ χαίρουν τοὺς ἐτοιμαζόν. Εἰς οὐδὲν σημείον λέγει ὅτι ἐπέστρεψαν χαίροντες, διότι ἐτέλεσαν θαύματα, ἀλλὰ διότι ἠξιώθησαν νὰ περιφρονηθοῦν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ἔμαθον ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος λέγει· «Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπατάσσονται». Διότι αὕτη εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ ἀπόλυτος χαρὰ, τὸ νὰ ὑποφέρῃ κάποιος κατὰ διὰ τὸν Χριστόν. Ἐπειτα ἦλθον εἰς ὅλας τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέστησαν κινδύνους. «Καὶ τῇ ἐπαύρῳ ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβῃ εἰς Δέρβην, εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκεῖνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πειρῇ, καὶ διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν θασαλίαν τοῦ Θεοῦ».

§ Αὐτὸ ἔλεγον, αὐτὰ εἰδείκνυν. «Ἐπιστηρίζοντες, λέγει, τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν». Ὡστε ἦσαν σταθεροὶ περισσότερον δὲ τοὺς ὠφέλουν. Τὰ προέλεγον, λοιπὸν διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν ὡς ἀκριβὲς ἐ-

⁵ Αὐτ. 8.
6 Λουκ. 10, 20.

πίτῃδες γίνεται τὸ ἴδιον ὅχι μόνον διὰ τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μαθητάς, διὰ νὰ μάθουν ἐξ ἀρχῆς εὐθέως καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματος καὶ ὅτι πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ ὑποστοῦν τοιαῦτα, καὶ διὰ νὰ σταθεροῦν μὲ γενναϊκότητα, ὅχι μόνον ἐκκληττόμενοι διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διὰ τοὺς πειρασμούς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἔλεγε· «Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἶδετε ἐν ἐμοὶ καὶ ἠκούσατε»⁷.

Τοὺς διωγμοὺς ἀκολουθοῦν διωγμοί, εἰς ὅλα τὰ μέρη πόλεμοι, μάχαι, λιθοβολισμοί. Ποία παρόρμησις, Πῶς ἐπειθον ὁμιλοῦντες ἐξ ἀρχῆς διὰ θλίψεις; Ἐπειτα καὶ ἄλλη παρηγορία. «Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν προσευχόμενοι μετὰ ἡσυχαιῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν». Παρετήρησας τὴν θερμότητα τοῦ Παύλου; «Προσευχόμενοι», λέγει, μετὰ ἡσυχαιῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ. Ἰδέ, α. χειροτονία (ἐγίνοντο) μὲ ἡσυχίας. Πάλιν ἡ ἡσυχία τὸ ἐξαγνιστικὸν τῶν ψυχῶν μας.

«Καὶ διαλθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον, κατήντησαν εἰς Ἀντιόχειαν».

Διότι, διὰ νὰ μὴ καταπέσῃ τὸ φρόνημα τῶν μαθητῶν, δι. δηλαδὴ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται θεοί, τοιαῦτα ὅφ' ἵστανται, ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ συνωμίλησαν. Καὶ ἰδέ Πρῶτον πηγαίνει εἰς τὴν Δέρβην ἐπιτροπῶν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναπνεύσουν ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς τὰ Λύστρα καὶ εἰς τὸ Ἰκόνιον καὶ τὴν Ἀντιόχειαν ὑποχωρῶν δταν αὐτοὶ ὥρμιζοντο καὶ ἐπιτεθέμενος δταν κατέπιπτεν ὁ θυμός, βλέπεις, δι. ὅχι ὅλα διὰ τῆς

⁷ Φίλη 1, 30.

χάριτος αλλά και δια της ιδιωτικής δραστηριότητος εκυθέρναν,

«Κάκειθεν απέπλευσαν εἰς Ἀντιόχεον, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένο, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον, ὃ ἐπλήρωσαν». Διὰ τοῖον λόγον ἔρχονται εἰς Ἀντιόχεον; Διὰ νὰ ἀναγγελοῦν τὰ ὅσα συνέβησαν ἐκεῖ ἄλλως τε καὶ τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας (νὰ προέλθῃ) ἀπὸ ἐκεῖ σπουδαῖον πρᾶγμα· διότι ἔπρεπεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ κηρύττῃ μὲ παρρησίαν εἰς τὰ ἔθνη.

Ἔρχονται, λοιπόν, ἀναγγέλλοντες αὐτά, ὃ ἂν νὰ δυναθῶν νὰ τὰ γνωρῶσιν. Καὶ προνοητικῶς τακτοποιεῖται νὰ κατέλθουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐμπόδιζαν νὰ ὁμιλοῦν εἰς τὰ ἔθνη διὰ νὰ φύγουν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ παρρησίαν, ἀφοῦ ἔλαβον πολλὴν ἀποθῆαν (τόλμην)· ἢ καὶ διαφορετικῶς δὲν ἀποδεικνύει τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν ἀπτόμων. Διότι ἔρχονται ἀποδεκνύοντες καὶ τὴν παρρησίαν· διότι ἐκήρυξαν εἰς τὰ ἔθνη ἀντὶ ἐκείνων, καὶ τὴν ὁπακοὴν διότι εἰς αὐτοὺς τὸ ἔκαμαν γνωστόν. Διότι δὲν παρελογίσθησαν, ἐπειδὴ εἶχον τόσα πολλὰ κατορθώσε.

«Ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι, λέγει, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ». Καὶ θεοαίως τὸ Πνεῦμα εἶπεν, ἀλλ' ἐγνωρίζεν ὅτι τὰ τοῦ Πνεύματος εἶναι τοῦ Υἱοῦ· διότι μὲν ἡ ἐξουσία ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ φύσις καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος μία.

Παραρριζώμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀπήγγελλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἠνοιξεν ὁ Θεὸς τοῖς ἔθνεσιν θύραν πίστεως. Διέτριψαν δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς. Εὐλόγως δὲ, ἐνῶ ἦτο μεγάλη ἡ πόλις, εἶχε ἀνάγκην διδασκάλων.

Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, ἐξ ἀρχῆς ὅσα ἐλέγχθησαν. Μὲ τὴν ἐμφάνισιν τὴν ἰδίαν τοὺς κατέπληξαν, σχίσαντες τὰ

ἐνδοματὰ. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διὰ τὴν ἡτταν τοῦ λαοῦ. Μή, λοιπόν, θεωρήσῃς ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ πρᾶξις ἀνάξια δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν σταθερότητα των· διότι διαφορετικῶς δὲν θα ἤδυναντο νὰ ἀντιμεταπίσουν τὴν τόσον μεγάλην ὁρμὴν, αὐτὲ διαφορετικῶς θα ἤδυναντο νὰ σθῆσουν τὴν κυράν. Ὅταν, λοιπόν, εἶναι ἀνάγκη κατὰ νὰ γίνῃ ἀπὸ τὰ πρέποντα, ἡμεῖς νὰ μὴ παρατούμεθα.

Ἐάν, λοιπόν, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ μετὰ δυσκολίας τοὺς ἐπεισαν, ἐάν δὲν ἔπραττον οὕτως, τί δὲν θὰ συνέβαινε; Διότι ἐάν δὲν ἔπραττον οὕτω, θα ἐθαυροῦντο διὰ τὴν ὑπερφηφάνειαν κατὰ κάποιον τρόπον, καὶ ὅτι περισσότερον ἐπιθυμοῦν τὴν τιμὴν. Καὶ παρατήρησε ὅτι ὁ λόγος εἶναι μετρημένος κατὰ τὴν ἐπίπληξιν καὶ εἶναι γεμάτος συγχρόνως ὁ λόγος μὲ θαυμασμὸν καὶ ἐπίπληξιν. Τοῦτο τοὺς ἡμποδισεν ἰδοικτέρως, τὸ ὅτι εἶπεν· «Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἔσμεν ὅμιν ἀνθρώποις, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τῶν ματαίων τούτων ἐπ' ὁπρὲς φεῖν ἐπὶ τὸν Θεόν». Ὡς νὰ εἴεον· «Ἀνθρώποι, εἰμεθα μὲν, λέγει, ἀνώτεροι, δὲ ἀπὸ αὐτὰ· διότι, αὐτὰ εἶναι νεκρά». Ἰδὲ, ὅτι δὲν ἀνατρέπουν μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκουν, καὶ δὲν λέγουν τίποτε περὶ τῶν ἀσράτων.

«Ὅς ἐποίησε, λέγει, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς». Φέρει ὡς μάρτυρας τὰς περιόδους τῆς καρποφορίας. Ὡς τῆς Ἰουδαϊκῆς μονίας! Ἐτόλμησαν νὰ εἰσελθῶν καὶ νὰ λησθῶν τοὺς Ἀποστόλους. Τὸν ἔσυραν δὲ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, διότι δὴθεν ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. «Καὶ προσευξάμενοι, λέγει, μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ». Ἐδιδασκόν καὶ τὴν νηστειάν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περασμῶν. Δὲν εἶπαν ὅσα οἱ ἴδιοι κατώρθωσαν, ἀλλὰ ὅσα ὁ Θεὸς μαζὶ των. Μοῦ φαίνεται, ὅτι

λέγουσι (ἀναφέρουσι) τοὺς πειρασμούς. Δὲν ἤλθον ἀνευ λόγου ἔξω, οὔτε διὰ τὴν ἀναπαυθεῖν, ἀλλὰ ὁδηγούμενο. Ἀπὸ τὸ Φινείμα κατ' οἰκονομίαν, διὰ τὴν ἐξασφαλίσθαι τὸ κήρυγμα εἰς τὰ ἔθνη.

Καὶ διατ., λέγει, δὲν χειροτόνησαν πρεσβυτέρους εἰς τὴν Κύπρον, οὔτε εἰς τὴν Σαμάρειαν· Διότι ἐκείνη μὲν ἦτο πλησίον τῶν Ἀποστόλων, αὐτὴ δὲ πλησίον τῆς Ἀντιοχείας καὶ ὁ λόγος ἦτο ἰσχυρός· ἔξω δὲ ὡς εἶχον ἀνάγκην πολλῆς παρηγορίας καὶ ἰδιαίτερως οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τὰ ἔθνη, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀνάγκην πολλὰ τὰ δοξαζοῦν. Ἡλθον διδάσκοντες, ὅτι ἐχειροτονήθησαν εὐλόγως ὑπὸ τοῦ Πνεύματος. Καὶ ἰδὲ τὴν θερμότητα τοῦ Παύλου. Δὲν ζητεῖ τὴν μάθησιν ἵνα πρέπει· τὴν δὲ λήσῃ εἰς τὰ ἔθνη, ἀλλὰ ἀμέσως ὁμιλεῖ δι' αὐτὸ ἔλεγεν· «Ὁ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι»⁸.

γ' Πράγματι μέγα ἀγαθὸν ἡ θαλμία καὶ εἶναι ἐπιτυχία μεγάλης καὶ γενναίας ψυχῆς. Πόσοι ἐπίστευσαν μετὰ αὐτό καὶ οὐδεὶς ἔγινε τῶσον λαμπρός· Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν ἀνάγκην προθυμίας πανταχοῦ, πολλῆς θερμότητος ψυχῆς ἡ ὅποια νὰ εἶναι τεταγμένη εἰς μάχην πρὸς τὸν θάνατον διότι διαφορετικῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὴν Βασιλείαν, ἐὰν δὲν σταυρωθῇ. Μὴ ἐξαπατῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας· διότι, ἐὰν εἰς τὸν πόλεμον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ κανεὶς, ὅταν ζῇ μαλθακῶς καὶ κερδοσκοπῇ καὶ ἀπατῇ καὶ ἀμελεῇ, πολὺ περισσότερον εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον. Ἡ νομίζετε ὅτι δὲν ὑπάρχει τῶρα πόλεμος, ἐξ ἑλθόντων πολέμων δυσκολώτερος, «Ὅς ἐστιν ἡμῖν, λέγει, ἡ πόλις πρὸς αἷμα καὶ σάρκα»⁹. Καὶ εἶναι παρὼν ὁ ἐχθρὸς καὶ

εἰς τοὺς γευμαζόντας καὶ εἰς τοὺς θαυάζοντας καὶ εἰς τοὺς λουαμένους· διότι δὲν γκωρίζει ἐπαχὴν ἀνσκαωχίς, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου, καὶ τότε πολλάκις πολεμεῖ, ἐμβόλων σκέψεις ἀκαθάρτους καὶ αἰσχροτέρας δημιουργῶν μὲ τὰ διειρά. Ἡμεῖς δὲ, ὡς νὰ πρόκειται περὶ μικροῦ πράγματος, διὰ τὸ ὅποιον ἐκεῖνος πολεμεῖ, δὲν εἰμεθα ἐν ἐγρηγόρει, οὔτε ἐγειρόμεθα, οὔτε παρατηροῦμε τὸ πλῆθος τῶν ἐναντιῶν εἰς ἡμᾶς δυνάμεων οὔτε κατανοοῦμεν, ὅτι αὐτὸ τὸ ἔθνος εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μεγίστης ἀπραξίας, ἀλλὰ ἐνῶ εἰμεθα κυκλωμένοι ἀπὸ τῶσον μεγάλους πολέμους, ζῶμεν μαλθακῶς ὡς νὰ εὐρισκόμεθα εἰς ἐπαχὴν εἰρήνης.

Πιστεύσατέ με, εἶναι δυνατόν νὰ πάθωμε τῶρα δυσκολώτερος ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὀπείσθη ὁ Παῦλος. Ἐκεῖνο τὸν ἐκτύπησαν τότε με λίθους· καὶ τῶρα εἶναι δυνατόν νὰ κτυπηθῶμε με λογία φοβερώτερος τῶν λίθων. Τί, λοιπόν, πρέπει νὰ πράττωμεν; Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπραξεν καὶ ἐκεῖνος διότι δὲν ἐμίσησε τοὺς κτυπῶντας, ἀλλὰ ἐνῶ τὸν ἔσυραν ἔξω, ἤλθε πάλιν εἰς τὴν πόλιν, διὰ τὴν εὐεργετήσῃ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι διεπραξάν τοιαύτας ἀδικίας. Ἄν ὑπομείνης καὶ σὺ τὸν ἄγριον ὄφρησιν, ὁ ὅποιος ἀδικῶς ἐδημιούργησεν αὐτὰ εἰς τὸ θάρος σου, τότε καὶ σὺ ἐλιθοβολήσῃς. Διότι μὴ εἴπῃς ὅτι «οὐ δεμίαν ἀδικίαν διέπραξα». Διότι ὁ Παῦλος ποῖαν ἀδικίαν ἔκαμε, διὰ τὴν λιθοβοληθῇ, Βασιλείαν ἀνήγγελλε, ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὴν πλάνην, εἰς τὸν Θεὸν ἀδήγει· αὐτὰ εἶναι ἀδικία σφετέρων, αὐτὰ ἀδικία ἀνακηρύξεως, αὐτὰ ἀδικία μυρίων ἀγαθῶν, ἐξ ἑλθόντων πολέμων· ἀλλ' ὡς ὁ πῶς τὰ ἀντίθετα. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ λαμπρὰ νίκη.

«Καὶ ἔσυραν αὐτόν» λέγει. Καὶ σὲ πολλάκις σὲ σῶρουν, ὡς μὴ ὀργισθῇς, ἀλλὰ κήρυξε τὸν λόγον μετὰ τὴν ἐπιείκειαν. Σὲ ὄφρῃς; Σιωπήσας, καὶ ἐὰν ἡμπορῇς

⁸ Γαλ. 1:16
⁹ 1:7 (ἔπειτα 6:2)

δμιῶσε μὲ κολωσούην, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκήρυξες καὶ σὺ τὸν λόγον, ἐδ.δασξες ἐπιείκειαν, ἐδ.δασξες πραότητα.

Γνωρίζω καλῶς ὅτι πολλοὶ ὑποφέρουν ὅχι τόσο ἀπὸ τραύματα, ὅσον ἀπὸ τῆς πληγῆς τὴν ὁποίαν δημιουργοῦν τὰ λόγια· διότι αὐτὸ μὲν τὸ τραῦμα τὸ ὀφίσταται, τὸ σῶμα, ἐκεῖνο δὲ ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ ἅς μὴ πονέσωμεν, μᾶλλον δὲ ὅταν πονέσωμεν ἅς ὑπομένωμεν. Δὲν θλέπετε τοὺς πυγμαχοὺς, οἱ ὅποιοι ἂν καὶ ἔχουν τραυματισμένας τὰς κεφαλὰς, τοὺς δδόντας ἐσφυγμένους, τόσοις ἡρέμως ὑπομένουν τοὺς πόνους, Ἐδδὲ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ερίζῃ κανεὶς τοὺς δδόντας οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ διαγύσῃ Ἐνθυμοῦ τὸν Δεσπότην σου καὶ ἀμέσως ἔσθαι τὸ φάρμακον εἰς τὴν μνήμην, ἔνθυμοῦ τὸν Παῦλον, κατανόησε ὅτι σὺ ἐνίκησες, ὁ κτυπώμενος, ἐκεῖνος δὲ ἔχει νικῆσθαι, ὁ κτυπήσας, καὶ τὸ πᾶν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐθεράπευσε. Μ.α. στιγμὴ εἶναι, μὴ παρασυρθῇς καὶ τὸ πᾶν ἀμέσως ἐπέτυχες, μὴ κινήθῃς καὶ τὸ πᾶν διέλυσες.

Μεγάλῃ παρηγορίᾳ εἶναι τὸ νὰ πάθῃς τι διὰ τὸν Χριστόν· δὲν κηρύττεις τὸν λόγον τῆς πίστεως, ἀλλὰ κηρύττεις τὸν λόγον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ὅσον ἔλκει τὴν ἐπιείκειαν, λέγει, τόσοις περισσότερον ἐπιτίθεται. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ὑποφέρεις, ἐπειδὴ θὰ σοῦ αὐξήσῃ περισσότερον τὰς ἀμοιβάς· Ἀλλὰ λέγει, γίνεται θρασύς. Αὐτὸ εἶναι δικαιολογία τῆς μικροψυχίας τοῦ καθενός. Κατ' ἄλλον τρόπον γίνεται θρασύς, ἂν ἀνταποδίδῃς.

Ἐάν ὁ Θεὸς ἐγνώριζεν ὅτι γίνονται οἱ ἄδικοι θρασεῖς μὲ τὸ νὰ μὴ ἀνταποδίδωμεν, δὲν θὰ διέταξε τοῦτο, ἀλλὰ θὰ ἔλεγε· Ἐπεράσπισε τὸν ἑαυτὸν σου. Ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι τοιαυτοτρόπως ὑπάρχει περισσότερα ὀφέλεια. Μὴ νομοθετῇς ἀντίθετα πρὸς τὸν Θε-

ὄν· ἔχε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐκεῖνον. Δὲν εἶσαι σὺ ἀγαθότερος τοῦ δημιουργοῦ μας. Εἶπε. «Ὅταν ὀθρίζῃς νὰ ὑπομένης» καὶ σὺ λέγεις· Ἐνταποδίδω τὰς ὀφείδας, διὰ νὰ μὴ γίνῃ θρασύς. Σὺ, λοιπόν, φροντίζεις περισσότερο ἀπὸ αὐτόν, αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι, τοῦ πάθους καὶ τῆς σκληρότητος καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῶν ἀντιθέτων νομοθετημάτων πρὸς τὸν Θεόν. Διότι καὶ ἂν ἐβλάπτετο, δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπακούσῃ· Ὅταν ὁ Θεὸς διατάσῃ κάτι, ἡμεῖς ἅς μὴ νομοθετῶμεν ἀντίθετως.

Ἐπὶ ἀποκρίσις, λέγει. ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει ὀργάς.¹⁰ Ἐπομένως πρᾶτται τοῦτο, ὅταν ὑποκύπτῃ καὶ ὅχι ὅταν ἐναντιώνεται. Ἐάν ὠφελῇ σέ, καὶ ἐκεῖνον ὠφελεῖ ἔάν δὲ βλάβῃ σέ, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ διορθώσῃ ἐκεῖνον, πολὺ περισσότερον (βλάβῃ) ἐκεῖνον. Ἐὰν ἀτρέθεράπευσον σεαυτὸν.¹¹ Ἐκακολόγησε· Σὺ νὰ τὸν ἀπαινέσῃς. Ὑβρίσει, νὰ τὸν ἐγκαυμάσῃς. Ἐσκέφθη κακόν, εὐεργέτησε, πρόσφερε εἰς αὐτὸν τὰ ἀντίθετα, εἰς θεθαίως ἰδιαιτέρως φροντίξῃς διὰ τὴν σωτηρίαν του, καὶ νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἐκδικηθῇς τὸ πάθος σου.

Καὶ θεθαίως πολλὰκις, λέγει, ἔγινε χειρότερος, ἂν καὶ ἀπῆλαισε ἀνοχῇς. Τοῦτο ὅχι ἐξ αἰτίας σου ἀλλὰ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Θέλεις νὰ μάθῃς ὅποια ἔπαθεν ὁ Θεός, κατέσκαψαν τὰ θυσιαστήριά του, ἐφόνευσαν τοὺς προφῆτας, καὶ ἔλα τὰ ὑπέφερε. Δὲν ἠδύνατο νὰ ριπῇ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κεραυνόν, Ἀλλὰ ὅταν ἔστειλε τοὺς προφῆτας καὶ τοὺς ἐφόνευσαν, τότε ἔστειλε τὸν Υἱόν του· ὅταν ἔδεξαν μεγαλυτέραν ἀσέβειαν, τότε περισσότερον τοὺς ἐθρογέτησε. Καὶ σὺ ἂν τὸν ἴδῃς νὰ σκληρύνεται, τότε ὑποχώρησε περισσότερον· δι.ὲ. ἡ μανία αὐτῇ ἔχει ἀνάγκην μεγαλυτέρας παρηγορίας. Ὅσον ὀθρί-

¹⁰ Παροιμ. 15. 1

¹¹ Λουκ. 4. 23

ζε. σκληρότερον, τόσον έχει ανάγκην περισσότητας ἐπεικειάς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἐπέλθῃ ὁ πυρετός με σφοδρότητα τότε ὑπάρχει ἀνάγκη τοῦ ὑποχωροῦντος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θυμῶναι. Ὅταν γίνεταί πολὺ ἄγριον τὸ θηρίον, εἴλοι ἀνεξέλεγκτος τὸ ἀποφεύγομεν οὕτω καὶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὀργίζεται.

Μὴ θεωρήσης, δι. ταῦτα εἶναι τιμητικόν διότι τιμῶμεν καὶ τὸ θηρίον, τιμῶμεν λοιπόν, καὶ τοὺς παράφρονες ὅταν (τούς) ἀποφεύγωμεν; Οὐδόλως αὐτὸ εἶναι στέργεις τιμῆς καὶ προσβολῇ, περισσότερο δὲ οὐχὶ στέργεις τιμῆς καὶ προσβολῇ, ἀλλὰ συμπάσκει καὶ φιλανθρωπία. Δὲν φλέπεις ὅτι αἱ νοῦται, ὅταν πνεύσῃ σφοδρὸς ἀνέμος, κατεδάξουν τὰ ἴστια, διὰ νὰ μὴ κατασθῇ τὸ σκάφος. Τοὺς ἱπποὺς, ὅταν παρασύρουν τὸν ἀναβάτην, δι. αὐτὸς ὑποχωρεῖ μαζὶ, τὸν καὶ δὲν σώρει τοὺς χαλινούς, διὰ νὰ μὴ ἀφαιρήσῃ ἀποτόμως τὴν δύναμιν;

δ' Πρᾶξε καὶ σὺ αὐτό. Εἶναι πῦρ ὁ θυμός, εἶναι φλόξ, θυνατή, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην ἐξέλων πρὸς καύσιν μὴ παρέχῃς εἰς τὸ πῦρ τὴν τροφήν, καὶ ἐσθῇς ταχέως τὸ κακόν. Δὲν ἔχει ἡ ὀργὴ δύναμιν ἰδικήν της, ἀν δὲν ὑπάρχῃ ἄλλος, ὃ ὁποῖος τὴν τρέφει. Δὲν ὑπάρχει, δ' αὖ σὲ οὐδεμίαν δικαιολογίαν. Ἐκεῖνος κατέχεται ἀπὸ τὴν μανίαν καὶ δὲν γνωρίζει τί πράττει· σὺ, βλέπων αὐτόν, ὅταν περιπέσῃς εἰς τὰ ἴδια, καὶ δὲν συνετισθῇς ἀπὸ ἐκεῖνον, ποίαν συγγνώμην (θὰ ἀξιώσης); Ἐάν ὅταν εὗρεθῇ κάποιος εἰς συμπτώσιν, ἴδῃ κάποιον εἰς τὴν αὐτὴν μεθυμένον καὶ συμπεριφερόμενον ἀπρεπῶς καὶ ἔπειτα ἀν καὶ ὁ ἴδιος περιπέσῃ εἰς παρομοίαν κατάστασιν, δὲν θὰ εἶναι ἀσυγχώρητος πολὺ περισσότερο, ἐπειδὴ μεθ' ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖνον. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐβὼ' ἄς μὴ νομίζωμεν δι. εἶναι δικαιολογία τὸ νὰ λέγῃ κάποιος, δι. «δὲν ἔκαμα ἀρχὴν ἐγὼ» τοῦτο εἶναι ἐ-

ναντιον μας, διότι οὐδόλως παρεδε γματίσθημεν ἀν καὶ εἶδομεν ἐκεῖνον ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἡδυνάτο νὰ εἴπῃ κάποιος «Δὲν ἐφόνευσα πρῶτος ἐγὼ». Δι. δι. αὐτὸ εἶσαι, ἀξίως τιμωρίας, διότι, ἀν καὶ εἶδες τὸ παραδειγμα, οὐδόλως συνεκράτησες τὸν ἑαυτὸν σου.

Ἐάν ἴδῃς τὸν μεθυμένον νὰ κἀνῃ ἑμετόν, νὰ καταστρέφῃ, νὰ σχίσῃ τὰ ἐνδύματά του νὰ ἔχῃ ἐξαγριαμένους τοὺς ὀφθαλμούς, νὰ γεμίσῃ τὴν τράπεζαν με ἀκαθαρσίας, νὰ τὸν ἀποφεύγουν ὅλοι, ἔπειτα ἀν περιπέσῃς εἰς τὰ ἴδια, δὲν θὰ εἶσαι περισσότερο μισητός. Τοιοῦτος εἶναι, καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὀργίζεται τεχνῶναι, τὰς φλέβας περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κάνει ἑμετόν, φλογίζει τοὺς ὀφθαλμούς, καταστρέφει τὰ σπλάχνα, κάνει ἑμετόν λόγια πολὺ περισσότερο ἀκαθάρτα ἀπὸ ἐκεῖνον τὴν τροφήν, τὰ πάντα λέγει, ἀνεξέλεγκτα, τίποτε ἐπεξεργασμένοι, (διότι, δὲν ἐπιτρέπει ὁ θυμός), ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ πολλὰκις ἡ ἀφθονία ὑγρῶν, ἐπειδὴ ἐνώχλησε τὸν στομάχον, ὅλα τὰ ἀπέβαλε, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐβὼ' ἀμέτρητος ὀργὴ ἐπειδὴ ἐνώχλησε τὴν ψυχὴν, δὲν ἐπιτρέπει, νὰ κρούῃ, ὅσα εἶναι κοινὰ νὰ ἀποσιωπῇ, ἀλλὰ λέγει, καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λέγονται καὶ ὅσα δὲν πρέπει, ἐντροπιάζων (ὁ λέγων) οὐχὶ τοὺς ἀκροατάς, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ.

Ὅπως, λοιπόν, ἀποφεύγομεν ἐκεῖνους αἱ ὁποῖαι κάνουν ἑμετόν, οὕτω καὶ ἐκεῖνους αἱ ὁποῖαι ὀργίζονται. Τί πράττοντες, Ἄς ριπτῶμε σκόνιν εἰς τὸν ἑμετόν αὐτῶν, σιωπῶντες ἄς καλοῦμε τοὺς σκύλους, διὰ νὰ φάγουν τελείως αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐξήμεσε.

Γνωρίζω δι. ἀκούοντες (αὐτῶν) ὑποφέρετε ἀπὸ καυτιῶν, ἀλλὰ ἐπιμῶ στίς νὰ πάθετε τοῦτο, ὅσκις θέλετε νὰ γινῶνται αὐτά, καὶ νὰ μὴ εὐχαριστήσθε με αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Περισσότερον ἀκαθάρτος ὁ ὀφθαλμὸς

ἀπὸ τὸν σκύλον, ὃ ὁποῖος ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἐμετόν του· διότι ἐάν μὲν, ὁποῦ ἐμέσῃ μίαν φοράν, ἔπαυε, δὲν θὰ ἦτο πρὸς κατηγορίαν του, ἐάν δὲ πάλιν τὰ ἴδια κά- νη ἐμετον, εἶναι φανερόν ὅτι ἐπειδὴ ἔφαγε τὰ ἴδια.

Τί λοιπόν, (ὕπάρχει) περισσότερον σχαμερόν ἀ- πὸ τοῦτο, τί δὲ περισσότερον ἀκάθαρτον ἀπὸ ἐκεῖ- νο τὸ στόμα, τὸ ὁποῖον τρώγει τοιοῦτον εἶδους τροφῆς; Ἄν καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς φύσεως, ἐκεῖνο δὲ ὄχι· μάλλον δὲ καὶ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο (εἶναι) παρὰ φύσιν. Πῶς, Διότι δὲν εἶναι τὸ νὰ ὑβρίζῃς ματαίως σύμφω- νον μὲ τὴν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ φύσιν· τίποτε, λοιπόν, δὲν λέγει ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν ὡς θηρίον, ἄλλοτε δὲ ὡς παράφρων. Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς ἡ ἀσθένεια τῶν σωμάτων (εἶναι) παρὰ φύσιν, τοιοῦτο- τρόπως καὶ αὐτὸ. Καὶ ὅτι εἶναι παρὰ φύσιν (ἰδοὺ ἡ ἀ- πόδειξις), ἐάν παραμείνῃ ἀρκετὸν χρόνον εἰς αὐτό (τὸ σῶμα), θὰ καταστραφῇ συντόμως· ἐάν δὲ παραμείνῃ εἰς αὐτὸ αἰσχροῦς μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, δὲν θὰ κα- ταστραφῇ.

Θὰ προετίμων ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος διατρέφεται μὲ ἀκαθαρσίαις, νὰ μετόσχη εἰς τὴν τράπεζαν, παρὰ ἐκεῖ- νον ὃ ὁποῖος λέγει τοιαῦτα. Δὲν βλέπετε τοὺς χοίρους νὰ τρώγουν ἀκαθαρσίαν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοί. Διότι τί (ὕπάρχει) θρωμερώτερον ἀπὸ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους λέγουν οἱ ὑβρισταί, αὐτοὶ φροντίζουν νὰ μὴ εἰπουν οὐδὲν ὑγιές, οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλ' ἐάν ὑπάρχῃ κάτι αἰσχρόν, ἐάν κάτι ἄσχημον, αὐτὸ (φρον- τίζουν) καὶ νὰ πράξουν καὶ νὰ εἰπουν.

Καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν φανερώτερον ὅτι, ἐνθ' ἐντρο- πιάζουν περισσότερον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν, νομίζουν ὅ- τι ἐντροπιάζουν τοὺς ἄλλους· διότι, ἀπὸ ἐκεῖ εἶναι φανερόν, ὅτι ἐντροπιάζουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν. Διότι, μὴ μοῦ ἀναφέρῃς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι λέγουν φεῦδῃ, ἀλ-

λὰ ὅς εἶναι κάποια πόρνη πολὺ γνωστή, ἢ καὶ ἄλλος ἀπὸ τὸ θέατρον, καὶ ὅς φίλον· καὶ μὲ κάποιον, ἔπειτα ἐ- κείνος ὅς λέγῃ ταῦτα εἰς αὐτόν καὶ ἐκεῖνος πάλιν τὰ ἴδια, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὃ ὁποῖος ὑβρίσῃ περισσότερον μὲ τὰ λόγια. Διότι ἐκεῖνος μὲν, ὅσα ἀκριβῶς εἶχε, ἡ- κοῦσεν, αὐτὸς δὲ ὅσα δὲν εἶχε ἐπομένως εἰς ἐκεῖνον μὲν τίποτε ἐπὶ πλέον δὲν ἔχε, γίνετο εἰς λόγους ἐντροπῆς, εἰς αὐτόν δὲ προσετέθη πολλὴ ἀπρέπεια. Ἀλλὰ ὅς εἶ- ναι πάλιν μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν πραχθῇ καὶ ὅς τὰ γνωρίζῃ μόνον ὁ ὑβριστής, ἔπειτα, ἐνθ' οἰω- πᾷ ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅς ὑβρίξῃ, καὶ τοιοῦτοτρόπως περι- σσότερον ἔχει ὑβρισθῇ ὁ ἴδιος. Πῶς, Ἐπειδὴ ἔγινε κήρυξ τῆς κακίας, ἐπεὶ δὴ ἀπέκτησε φήμην τῆς ἀσυνειδησίας ἐνὸς ἀπίστου καὶ βλαβῆς θὰ τοὺς ἴθης νὰ κατηγοροῦν καὶ νὰ λέγουν πανταχοῦ τοιαῦτα. Διότι ἐάν λοιπόν, ἐ- γνωρίζῃ κάποιον φόνον, λέγει, ἔπρεπε τὰ πάντα νὰ ἀ- ναφέρῃ καὶ αὐτὸν μὲν τὸν περιφρονοῦν ὡς νὰ μὴ εἶναι ἄνθρωπος, τὸν μισοῦν, ἰσχυρίζοντα, ὅτι εἶναι θηρίον καὶ τραχὺ θηρίον, αὐτὸ δὲ περισσότερον συγχωροῦν παρὰ ἐκεῖνον διότι, δὲν μισοῦμεν τόσον ὅσους ἔχουν σφάλματα, ὅσον ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι σπεύδουν νὰ τὰ ἀ- ποκαλύψουν καὶ νὰ τὰ φανερώσουν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς πρεσβεῖται ὄχι, μόνον ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ τὸν ἐ- αυτόν του καὶ τοὺς ἀκρατοὺς καὶ τὴν κοινὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκτύπησε τὸν ἀκρατήν, οὐδὲν καλὸν ἐ- πράξε.

Δι' αὐτὸ λέγει ὁ Παῦλος· «Εἰ τις ἀγαθὸς λόγος πρὸς οἰκοδομὴν, ἵνα ὅς χάριν τοῖς ἀκούουσιν»¹² Ἄς ἀποκτήσωμε γὰρ ὅσας ἐπαινετικὰς, διὰ νὰ εἰμεθα ἐπι- θυμητοὶ καὶ ἀγαπητοὶ διότι, ὅλα γενικῶς ἐφθάσαν εἰς

¹² Εφεσ. 4, 29

ταούτο σημεῖον κακίας, ἔστε, δι' ὅσα ἐπηρεαζομένη καλύπτῃ (κακείῃ) τὸ πρόσωπόν σου, δι' αὐτὰ πολλοὶ ὑπερφηφάνευνται· διότι ὅσα ἄπε λούν οἱ πολλοί, τοιαύτου εἶδους εἶναι.

«Δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὴν γλώσσαν μου», λέγει. Εἶνα, λόγῳ γυναικός, γριᾶς μεθυμένης, ἢ ὁποῖα φέρεται ἀπρεπῶς, τῶν συρομένων εἰς τὴν ἀγοράν, τοῦ παρὰ κούντος εἰς πορνείαν.

Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερον αἰσχρὸν ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια, τίποτε πλεον ἄνδρον, τίποτε περισσότερον ἀρμόζον εἰς τὰς γυναικας, ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχη (κακείῃ) τὴν δύναμιν εἰς τὴν γλώσσαν ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπερφηφανεύεται διὰ τὰς ὕβρεις, ὅπως ἀκριβῶς οἱ εὐρυσκόμειοι εἰς τὰς πανηγυρεῖς, ὅπως οἱ μῆτροι καὶ παρὰσιτοι, καὶ κόλακας. Περισσότερον εἶναι, χοῖρον παρὰ ἄνθρωπον, ὅσο, διὰ τοῦτο ὑπερφηφανεύονται.

Εἶναι πρέπει νὰ θάψῃς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ἂν καὶ ποῖος ἄλλος ἐμμενέσθῃς αὐτὰ εἰς σέ, εἶναι πρέπει νὰ ἀποφύγῃς τὴν κατάθεσιν ὡς μιστήν καὶ ἄνδρον, σὺ δὲ ἔχεις γίνεαι διαλογητὴς (κήρυξ) τῶν ὕβρεων· ἀλλὰ δὲν θὰ δύνηθῃς νὰ προξενήσῃς οὐδεμίαν θλάσθην εἰς ἐκείνον ὁ ὁποῖος κακολογεῖται.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ ἀφοῦ κατανοήσωμεν πόση εἶναι ἡ κακία καὶ ὅτι πολλοὶ ὑπερφηφάνονται, ὥς συνελθώμεν, ὥς διορθώσωμεν τοὺς τόσοι παραφρονοῦντας, ὥς καταργήσωμεν αὐτὰ τὰ συνέδρια ἀπὸ τὴν πόλιν, ὥς στολίσωμεν τὴν γλώσσαν μας, ὥς (τὴν) ἀπαλλοτρώσωμεν ἀπὸ κάθε κακῶν λόγον διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν, ἀφοῦ γινώμε καθαροὶ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, νὰ προσελκύσωμε τὴν ἐξ οὐρανοῦ εὐνοίαν καὶ νὰ ἀξιώσωμε τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς

τὸν Πατέρα, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκουν ἡ δοξα, ἡ δόξα, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ὉΜΙΛΙΑ Β' (32)

(Πρᾶξ. 13' 28 — 14', 11)

«Δ' ἐπιδόν δε ἐκεῖ, φησὶ, χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς»

«Καὶ πνεμα, κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς οὗ, ἔτι μὴ περιτόμνηται τῇ ἐξοῇ Μωυσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι»

α' Παρατήρησε διὰ πανταχοῦ εἰσάγεται ἀπὸ αὐτοὺς ἀναγκαῖα ἡ ἐναρξὶς τῆς μεταβάσεως εἰς τὰ ἔθνη. Πρὶν ἀπὸ αὐτῶν εἶναι κατηγορεῖτο ἀπελογηθῆ καὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἀπολογίας εἶπε τὸ πᾶν (τὸ ὁποῖον ἔκαμε τὸν λόγον παραδεκτόν), ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐστράφησαν ἀλλοχού οἱ Ἰουδαῖοι, τοιοῦτοτρόπως ἦλθεν εἰς τὰ ἔθνη· Ἐπὶ τὸ πάλιν φλέτων νὰ παρουσιάζετα, ἄλλη ὑπερβολή, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προβάλλει τὸν νόμον. Ἐπειδὴ δὲ συνωμῶνουν μὲ ὅλους ἀνεξαιρέτως, διότι ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ ἐδιδάχθησαν, αὐτὸ παρεκίνησε τοὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων προερχομένους εἰς ζηλοτυπίαν. Καὶ ἔτι ἐδίδασκον μόνον τὴν περιτομήν, ἀλλὰ δι' οὗτε νὰ σωθῇτε δύνασθε. Τὸ ἀντίθετον τοῦ ὁποῖου ἦτο καταλλήλοτερον νὰ λέγαν δι' οὗ εἶναι περιτέμνεσθε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇτε.

Βλέπετε τοὺς πειρασμοὺς συνεχεῖς καὶ ἀπὸ μέσα καὶ ἀπὸ ἔξω; Τακτοποιεῖται δὲ αὐτὸ καλῶς, ἐνῶ εἶναι

παρών ὁ Παῦλος διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ δὲν εἶπε ὁ Παῦλος· «Διὰ τί, δὲν εἶμαι ἄξιος ἐμπιστοσύνης μετὰ τόσας ἀποδείξεις;», ἀλλὰ ἐπέσθη πρὸς χάριν ἐκείνων. Καὶ πρὸς αὐτοὺς πληροφοροῦνται, λοιπὸν, ὅλοι καὶ οἱ Σαμαρείται· τὰ ὅσα ἔχουν ἀμφὶ εἰς τοὺς ἔθνικοὺς καὶ ἔχαιρον.

«Γενόμενης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῃ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν, προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμαρείαν, ἐκδιηγούμενα τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἔθνων καὶ ἀποιοῦν χάραν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀγγεῖλαι τε ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. Ἰδὲ πῶς τακτοῦνται· «Ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι· δεῖ περιτέμνεσθαι αὐτούς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀνστάς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ῥήματα τῶν λόγων τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι».

Παρατήρησε ὅτι ὁ Πέτρος ἐξ ἀρχῆς ἔχει ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τῆς ὑπόθεσιν καὶ ὅτι μέχρι τῶρα συμπεριφέρεται, ἰσχυρῶς. «Ὑμεῖς ἐπίστασθε», λέγει. «Ἰσως παρενέβησαν καὶ οἱ κατηγορήσαντες αὐτὸν παλαιότερον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κορινθίου καὶ οἱ ὅποιοι ἔχον εἰσελθεῖ μαζὶ τοῦ δι' αὐτὸ τούτους φέρε. ὥς μαρτυρᾷς.

«Ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἐξελέξατο. Τί σημαίνει; «Ἐν ὑμῖν»; Δηλαδή, λέγει, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἢ καθ' ὅν χρόνον εἰσθε παρόντες.

«Διὰ στόματός μου». Ἐπὶ πῶς παρουσιάζει τὸν Θεὸν τὰ ῥήματα δι' αὐτοῦ καὶ τίποτε τὸ ἀνθρώπινον. «Καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς», (δὴναι αὐτοὺς εἰς τὴν πνευματικὴν μαρτυρίαν), «δοὺς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν. Πρόσεξε πῶς ἐξισῶνα. πανταχοῦ τοὺς ἔθνικοὺς. «Καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξύ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει. καθαρῶς τὰς καρδίας αὐτῶν». Λέγει, ἐπέτυχον τὰ ἴδια μετὰ τὴν πίστιν. Καὶ δι' ἐκείνους αὐτὰ (εἶναι) ποταπὰ περὶ τοὺς ἄλλους δὲ δύνανται καὶ διδάξουν ἐκείνους, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα μόνῃ ἢ πίστις καὶ ὅχι τὰ ἔργα οὐτε ἡ περιτομή διότι θεοφιλῶς δὲν λέγουσιν αὐτὰ μόνον ἀπολογούμενοι ὑπὲρ τῶν ἔθνικων, ἀλλὰ διδάσκοντες καὶ ἐκείνους καὶ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν νόμον· ἀλλὰ μέχρι τῶρα δὲν τὸ λέγουσιν.

«Νῦν οὖν εἰ πειράζετε τὸν Θεὸν ἐπιθελὶναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὅν οὐτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὐτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι, ἄλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐκεῖνοι». Τί σημαίνει; «Πειράζετε τὸν Θεόν»; «Διὰ τί δείχνετε ἀπιστίαν εἰς τὸν Θεόν; λέγει. Διὰ τί θέτε εἰς πειρασμὸν αὐτόν, ὥς καὶ μὴ δύναται καὶ σῶσθαι διὰ τῆς πίστεως;». Ἐπομένως εἶναι, ἀπιστία τὸ καὶ προβάλλει τὸν νόμον. Ἐπειτα ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν ὠφελοῦνται οὐδὲν καὶ τὸ πᾶν στρέφει πρὸς τὸν νόμον, ὅχι πρὸς αὐτούς, καὶ μετράζει τὴν κατηγορίαν.

«Ὅν οὐκ ἰσχύσαμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, λέγει, βαστάσαι ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐκεῖνοι». Μετὰ τὸ

σην δύναμιν εἶναι πλήρη αὐτὰ τὰ λόγια! Ὅσα ἀκριβῶς ὁ Παῦλος εἶπε διὰ πολλῶν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς Ρωμαίους, αὐτὰ καὶ αὐτὸς.

«Εἰ γὰρ Ἀθραάμ, λέγει, ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν!». Ἐλέπεις ὅτι αὐτὸ εἶναι περὶ σπότερον διδασχὴ δι' αὐτοὺς παρὰ ἀπολογία διὰ τὰ ἔθνη. Ἀλλὰ, ἐάν μὲν εἴλεγε αὐτὰ ἄνευ προσφάσεως, ἴσως σδύδωλως ἦτο ὁποῖτος, ἀφοῦ δὲ ἔκαμεν ἀρχὴ ἀπὸ ἐδῶ, εἰς τὸ ἐξῆς ὁμιλεῖ ἄνευ φόβου. Καὶ ἰδὲ πανταχοῦ ὅτι γίνονται τὰ ἐκ μέρους τῶν ἑχθρῶν μαζί με αὐτὰ, διότι ἐάν ἐκεῖνοι δὲν ἐξημουργοῦν ζήτημα, δὲν θὰ ἐλέγοντο αὐτὰ οὔτε τὰ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ. Ἀπὸ ἐδῶ μαθαίνουσι ὅτι, καὶ ἐὰν θελοῦν τὸ ἔθνος νὰ προσέλθουν, δὲν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ τὰ παραθλέπουν. Ἀλλὰ ὡς ἴδωμε τὰ λεχθέντα ἐξ ἀρχῆς.

«Ἐν ὧμιν, λέγει, ἐξελέξατο, καὶ ἀπ' ἡμερῶν ἀρχαίων». Εἶπεν αὐτὸ, δεικνύων ὅτι ἀπὸ παλαιότερον καὶ οὐχ, τῶρα. Δὲν εἶναι μικρὸν πρῶγμα δὲ τὸ νὰ ἀποκηρύξη τοῦτο, ἀν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι (τὸ) ἐπίστευον. Μὲ αὐτὸ τὸ ὅποιο τοὺς λέγει δύο πράγματα ἐπιθεσάμενος, διὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον. Καὶ τὸ «ἐξελέξατο» καλῶς (εἶπεν) ὅπως δὲν εἶπε σχετικῶς με αὐτὰ. «ἠθέλησεν», ἀλλ' «ἐξελέξατο». Ἀπὸ τοῦ τοῦτο εἶναι φανερόν· Ἀπὸ τοῦ Πνεύματος, λέγει. Ἐπειτα ἀποδεικνύει, ὅτι τοῦτο ἐγίνε μαρτυρία εἰς αὐτάς, ὅχι ἀπλῶς τῆς χάριτος ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι δὲν παρείχε εἰς αὐτοὺς τίποτε ὀλιγώτερον· διότι, λέγει, τίποτε δὲν διαχωρίζει ἡμᾶς καὶ αὐτοὺς. Ἐπομένως πρέπε, πανταχοῦ νὰ ζητῶμεν καρδίας.

Καὶ καταλλήλως εἶπεν· «Ὁ καρδιοννώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς», ὅπως καὶ ἐκεῖ· «Σὺ, Κύριε, καρ-

διεγνώστα πάντων, ἀνάδειξαν»². Ὅτι δὲ τοῦτο ἐπιθυμεί, παρατήρησε τί προσθέτει ὅτι «δὲν κάνει διάκρισιν μεταξύ ἡμῶν καὶ αὐτῶν». Ὅταν ἀνέφερε τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τότε εἶπε τοῦτο τὸ σπουδαῖον, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς λέγει ὁ Παῦλος· «Οὔτε περιτομὴ τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροθυσία»³ καὶ «ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ»⁴.

Ὅλων αὐτῶν τῶν λόγων τὰ σπέρματα εὐρίσκονται εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ Πέτρου. Καὶ δὲν εἶπε· «τῶν ἐκ περιτομῆς», ἀλλὰ «μεταξὺ ἡμῶν», δηλαδὴ τῶν Ἀποστόλων. Ἐπειτα δὲ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι ὁ ἄλλος τὸ «οὐδὲν», συμπληρῶναι· «Πίστα, καθαρίας τὰς καρδίας αὐτῶν» καὶ δι' αὐτοῦ καταργεῖ τὴν ὁπερῖον. Ἐκαθάρισεν ἐντελῶς προηγουμένως τὸν λόγον καὶ τότε ἀπαδεικνύει ὅχι τὸν νόμον κουραστικόν, ἀλλὰ αὐτοὺς ἀδυνάτους.

6. Πρόσεξε πῶς κατέληξεν εἰς κατὰ φοβερόν. Συννομεῖ με αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τίποτε ἀπὸ τοῦ προφήτου, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ παρόντα γεγονότα, τῶν ὁποῶν αἱ ἱδιοὶ ἦσαν μάρτυρες. Εὐλόγως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ καταθέτουσιν τὴν μαρτυρίαν των καὶ κἀνοῦν τὸν λόγον δυνατότερον με ὅσα ἤδη ἔγιναν.

Καὶ ἰδὲ, συμφωνεῖ νὰ γίνῃ πρῶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν συζήτησις πρὸς διεκρίνησιν καὶ τότε ὁμιλεῖ. Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν εἶπε· «Τῶν ἐκ περιτομῆς», ἀλλὰ «τῶν ἐθνῶν», (βλέπει τοῦτο, ὀλίγον κατ' ὀλίγον προστιθέμενον, ἐγινετο δικαιώτερον, ἐκεῖνα δὲ ἦτο διὰ τὸν δοκιμάζοντα, ἐάν εἴναι δυνατόν ὁ νόμος καὶ ἔπειτα νὰ σώσῃ), πρόσεξε τί πράττει. Διὰ κινεῖ ὅτι αὐτοὶ εὐρίσκοντα, εἰς κίνδυνον, ἐάν θεσπείας, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν ἠδυνήθη ὁ νόμος, ἠδυνήθη ἡ πίστις. Ἐάν δὲ αὐτὴ ἐκπέ-

2 Πράξ. 1, 24.

3 Α. Κορινθ. 7, 19.

4 Εφεσ. 3, 15.

ση είναι αναπόφευκτον αὐτοὶ νὰ χαθοῦν καὶ δὲν εἶπε «Ἀπιστεῖτε», τὸ ὅποιον ἦτο θαρύτερον, καὶ αὐτὰ ἐνῷ εἶχε ἐξετασθῇ τὸ πρᾶγμα.

Εἰς μὲν τὰ ἑρροσώλυμα, λοιπόν, δὲν ὑπῆρχον μερικοὶ ἀπὸ τὰ ἔθνη, εἰς δὲ τὴν Ἀντιόχειαν φυσικὸν εἶναι νὰ ὑπῆρχον. Διὰ τοῦτο καὶ φεύγουν καὶ περνοῦν ἐκεῖ ἀρκετὸν χρόνον.

Ἐσηκώθησαν δὲ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, ἐκ κόμῃ πᾶσχοντες ἀπὸ φιλαρχίαν, καὶ θέλοντες νὰ ἔχουν τοὺς ἐξ ἔθνων ἀντιθέτους πρὸς αὐτοὺς. (Καίτοι καὶ ὁ Παῦλος ἦτο νομιολογῆς, ἀλλὰ δὲν ἐπαθεν αὐτὸ ἐπεὶ διὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε καὶ τὸ δόγμα ἐγίνετο περισσότερον ἀκριβές) διότι ἐὰν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς Ἱεροσόλυμα οὐδὲν τοιούτου εἶδους βιατῶσσαν, πολὺ περισσότερον αὐτοὶ. Βλέπεις, ὅσοι δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν ἐξουσίαν, χαίρουν εἰς τὴν πίστιν; Δὲν εἶναι, λοιπόν, αἱ ὁ γῆσις αὐταὶ διὰ φιλοδοξίαν οὔτε δι' ἐπίδειξιν, ἀλλὰ δι' ἀπολογία(ὅπερ ἀσπίς) τοῦ κηρύγματος εἰς τὰ ἔθνη διὰ τοῦτο καὶ δὲν λέγουν τίποτε ἐξ ὧν ἔχουν συμφῆ εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

Πολλοὶ δ' ἐρεθισμὸς τῶν Φαρισαίων, ἐπεὶ δὴ νομοθετοῦν ἀκόμῃ καὶ μετὰ τὴν πίστιν καὶ δὲν πείθονται εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ἀλλὰ πρόσθε πῶς ἐκείνοι μὲ ἐπεικέσαν καὶ ὅχι μὲ ἐξουσίαν συνομιλοῦν διότι τὰ τοιοῦτα εἶδους εἶναι ἐπιθυμητὰ καὶ περισσότερον ἔχουν γίνεσθαι σταθερά. Βλέπεις, οὐδόλως ἀποδείξιν λόγων ἀλλὰ τὴν ἀποδείξιν διὰ τῶν γεγονότων, διὰ τοῦ Πνεύματος, Ἀλλὰ ὅμως, ἂν καὶ ἔχουν τοιαύτας ἀποδείξεις, ἀκόμῃ μὲ ἐπεικέσαν συνομιλοῦν. Καὶ ἰσά. Δὲν φεύγουν, ἀποφαντοῦντες τοὺς ἐδρισκομένους εἰς Ἀντιόχειαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα λαμβάνουσι πάλιν ἀφορμὴν τοιοῦτοτρόπως ἐσκέπτωντο τὴν φιλαρχίαν, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι κατηγορήσαν καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζουν οἱ

Ἀπόστολοι. Ἀλλὰ ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν κατηγόρησαν αὐτοὶ, ἀλλὰ, ὅταν ἔφερον τὰς ἀποδείξεις τότε γράφουν μὲ περισσότεραν σφοδρότητα.

Διότι ἡ ἐπεικέα πανταχοῦ εἶναι μέγα καλόν. Ἐπεικέα λέγω, ὅχι ἀδιαφορίαν ἐπεικέα, ὅχι, κολασκεία διότι πολὺ διαφέρουν αὐτὰ μεταξὺ τῶν. Τίποτε δὲν ἔκαμε σκληρὸν τὸν Παῦλον, τίποτε τὸν Πέτρον. Ὅταν ἔχῃς ἀποδείξεις, διατὶ ὀργίζεσαι; ἢ, διὰ νὰ τὰς κάμῃς καὶ αὐτὰς ἀναξιολογῇς; Δὲν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὀργίζεται νὰ πείσῃ ποτέ.

Καὶ χθὲς ὠμώλησαμε διὰ τὴν ὀργὴν, τίποτε δὲν ἐμποδίζει καὶ σήμερον διότι ἡ συνέχεια ἴσως φέρῃ κατὰ καλόν. Διότι καὶ τὸ φάρμακον τὸ ὅποιον ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ θεραπεύσῃ τραῦμα, ἂν δὲν τίθεται συνεχῶς, τὸ πᾶν ἔχασε. Μὴ νομίζετε, λοιπόν, ὅτι εἶναι διὰ σῆς κατηγορία τὸ νὰ ὁμολογῇ συνεχῶς διὰ τὰ ἰσά. διότι ἐὰν εἶχαμε κατηγορηθῇ, δὲν θὰ ὁμολογῶμεν τώρα δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι αἰεὶ ἀφελείσθε κατὰ πολὺ, λέγομεν αὐτὰ. Εἴθε συνεχῶς νὰ ἐλέγομεν διὰ τὰ ἰσά! εἴθε νὰ μὴ ὑπῆρχε κάποια ἄλλη ἐνασχόλησις λόγων ἢ φροντίς, ἀλλὰ πῶς θὰ νικήσωμε τὰ πάθη μας! διότι πῶς δὲν εἶναι παράλογον, εἰς μὲν τοὺς βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι διάγουν θίον μὲ μαλθακότητα καὶ μὲ πόσῃ τιμῇ, νὰ μὴ ὁπάρχη ἄλλη συζήτησις, οὔτε εἰς τὴν τράπεζαν, οὔτε εἰς οὐδεμίαν ἄλλην εὐκαιρίαν, ἀλλὰ μόνον πῶς πρέπει νὰ καταδικῇ τοὺς ἐχθρούς, καὶ δι' αὐτὸ κάθε ἡμέραν νὰ κάνουν πολεμικὰ συμβούλια καὶ νὰ συγκεντρώνουν στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας, καὶ νὰ ζητοῦν φόρους, καὶ νὰ νομίζουν ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο αἰτίαι εἶναι ἀναγκαῖαι ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, πῶς καὶ ἐκείνους μὲ τοὺς ὁποίους πολεμοῦν θὰ καταδικῇ, καὶ τοὺς ὑπηκόους πῶς θὰ ἔχουν εἰς εἰρήνην. ἡμεῖς δὲ νὰ μὴ θέλωμεν νὰ λέγωμεν δι' αὐτὰ οὔτε εἰς τὸ θνεί

ρον, αλλά πῶς θὰ ἀγαπάσωμεν ἀντὶν, καὶ πῶς δοῦ-
λους, καὶ πῶς θὰ κἀνωμε μεγαλειότητα τὴν περιουσίαν,
καθὲς ἡμέραν ὁμιλοῦντες δὲν μὴ καταλαβάνει κορε-
σμός, διὰ δὲ τὰς ἐσωτερικὰς μας ὑποθέσεις καὶ διὰ
τὰς πραγματικὰς προσωπικὰς οὔτε οἱ Ἱ.ο. θέλωμεν
νὰ ὁμιλῶμεν, οὔτε ἀνεχόμεθα νὰ ἀκούωμεν ἄλλους νὰ
ὁμιλοῦν,

Περὶ ποίου, λοιπὸν πράγματος, εἰπέ μου, θέλεις
νὰ συζητήσῃς; Περὶ φαγητοῦ; Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι, λόγια
τῶν μαγειρῶν. Περὶ χρημάτων; Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι τῶν
μικρεμπόρων καὶ τῶν ἐμπόρων. Περὶ οἰκοδομημάτων,
Ἄλλὰ αὐτὰ διὰ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς οἰκοδόμους.
Διὰ τὴν γῆν, Ἄλλὰ αὐτὰ διὰ τοὺς γεωργούς. Δὲν ὁ-
πάρχει, ἄλλη καμμί α πρέπουσα ἀσχολία δι' ἡμᾶς, πα-
ρὰ πῶς θὰ ἀποκτήσωμε πλοῦτον διὰ τὴν ψυχὴν. Ὡς
μὴ γ.ν.η, λοιπὸν, ὁ λόγος θαρετὸς.

Διότι διατὶ δὲν κατηγορεῖ σὺ δεῖς τὸν ἱατρὸν ὁ ὁ-
ποῖος ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ τῆς ἱατρικῆς, οὔτε τοὺς ἄλ-
λους τεχνίτας, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν διὰ τὰς ἰδικὰς τῶν
τέχνας. Διότι ἐὰν μὲν τοιοῦτοτρόπως εἶχον ἐπ' τευχῇ
ἀπὸ ἡμᾶς τὰ σχετ.κὰ μὲ τὰ πάθη ὥστε νὰ μὴ χρειάζ-
ωνται ὑπενθύμ.σιν, εὐλόγως κάποιος θὰ κατηγοροῦ-
σε ἡμᾶς διὰ φιλοδοξίαν καὶ ἐπιδειξίαν, μᾶλλον δὲ οὔτε
τοιοῦτοτρόπως διότι καὶ ἂν συνετελοῦντο, καὶ τοιο-
υτοτρόπως ἔπρεπε νὰ συζητῶμεν, ὥστε νὰ μὴ ὑποπέ-
σωμεν πάλιν ἐπειδὴ καὶ οἱ ἱατροὶ δὲν συνομιλοῦν μὲ
τοὺς ἀσθενεῖς ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ὀγ.εῖς, καὶ ὑπάρχουν
δι' αὐτοὺς θείλεια τοιαύτης ἐπιμελοῦς σπουδῆς, δ' αὐτοὺς
μὲν, διὰ νὰ ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, διὰ τοὺς
δέ, διὰ νὰ προφυλάξωσιν τὴν υγίαν. Ἐπομένως, καὶ ἂν
εἰμεθα ὀγ.εῖς, οὔτε οὕτως ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶμεν,
ἀλλὰ τὰ πάντα νὰ πράττωμεν, διὰ νὰ διατηρηθῇ εἰς ἡ-
μᾶς ἡ υγεία.

γ'. Καὶ ὅταν εἰμεθα ἀσθενεῖς, εἶναι θηπλή ἡ ἀνάγκη
τῶν λόγων πρώτη μὲν, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ἀ-
σθένειαν, δεύτερον δὲ νὰ μὴ ὑποπέσωμεν ἐκ νέου, ἐνῶ
ἀπηλλάγημεν. Βεβαίως συζητοῦμε τώρα διὰ θεραπευ-
τικὴν μέθοδον, οὐχὶ διὰ πραγματεῖαν περὶ υγείας. Πῶς,
λοιπὸν, θὰ ἀπέκοπτε κάποιος αὐτὸ τὸ κακὸν πάθος;
πῶς θὰ ἡλάττωνε τὸν ὑπερβολικὸν πυρετόν; Ὡς ἴδω-
μεν ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν ἐγεννήθη καὶ θς ἐξαλείψωμεν τὴν
αἰτίαν. Ἀπὸ ποῦ συνηθως γεννᾶται; Ἀπὸ ὑπερφηάνει-
αν καὶ πολλὴν ἀφροσύνην. Αὐτήν, λοιπὸν, τὴν αἰτίαν
θα ἐξαλείψωμεν καὶ θὰ ἐξαλειφθῇ μαζί καὶ ἡ νόσος.

Τι εἶναι ἡ ὑπερφηάνεια; ἀπὸ τοῦ προέρχεται, (διό-
τι, ἴσως πλησιάζομεν νὰ ἀπανθῶμεν εἰς ἄλλην πάλιν
ἀφρογὴν. Βεβαίως ἐκείνην τὴν ὁποῖαν ὁ λόγος θὰ ἐξ.στο-
ρήσῃ, αὐτὴν ἃς θαδίζωμεν διὰ νὰ ἐκρύξωθῇ ἀπὸ κάτω
καὶ συρρίζον τὸ κακόν). Ἀπὸ τοῦ, λοιπὸν, ἡ ἀλαζονεία,
Ἐκ τοῦ δὲ, δὲν ἐξετάζομεν ἐπιμελῶς τὰ ἰδικὰ μας, ἀλ-
λὰ περὶ τοῦ εἶδους μὲν τῆς γῆς, ἂν καὶ δὲν εἰμεθα γε-
ωργοί, ἀσχολούμεθα πολὺ, καὶ περὶ τοῦ εἶδους τῶν φυ-
τῶν, καὶ περὶ τοῦ εἶδους τοῦ χρυσοῦ, ἂν καὶ δὲν εἰμεθα
ἐμποροὶ καὶ διὰ τὰ ἐνδύματα, καὶ δ', ὅλα διὰ δὲ τοὺς
ἐσώτους μας καὶ τὴν φύσιν μας οὐδέποτε ἀνεχόμεθα νὰ
προέξωμεν τοῦτο. Καὶ ποῖος δὲν γνωρίζει, λέγει, τὸν χα-
ρακτήρα του. Πολλοὶ ἴσως δὲ ὅλοι ἐκτός ἀπὸ ὀλίγους,
καὶ ἂν θέλετε, ἀπὸ ἐδῶ θὰ εἰλέξω.

Διότι, εἰπέ μου, τί τέλος πάντων εἶναι ὁ ἄνθρωπος;
Εἰάν κάποιος ἠρωτᾷτο «Εἰς τί διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλογα
ζῷα, πῶς εἶναι συγγενὴς τῶν θντων εἰς τὸν οὐρανόν,
τί εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῇ (νὰ προέλθῃ) ἀπὸ τὸν ἄν-
θρωπον,», μήπως θὰ ἡμπορέσῃ ἀπ' εὐθείας νὰ ἀποκρι-
θῇ, Οὔτε ἐγὼ νομίζω διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς κάθε ὅ-
λην, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ μὲν ὑπό-
στασις (εἶναι) ὁ ἄνθρωπος, ἡμπορεῖ δὲ νὰ γίνῃ καὶ ἄγ-

γελος καὶ θηρίον. Ὑπάρχει γὰρ δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι παράξενος ὁ λόγος αὐτός; Καὶ ὅμως πολλάκις τὸν ἠκούσατε εἰς τὰς Γραφάς. Διότι, περὶ μερικῶν ἀνθρώπων ἐλέγετο ὅτι «ἄγγελος Κυρίου ἐστὶ καὶ ἐκ χειλέων, λέγει, αὐτοῦ ζητήσουσι κρίσιν»⁵, καὶ πάλιν «Ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου»⁶, περὶ δὲ μερικῶν «Ὅφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν»⁷.

Λοιπὸν ἀπὸ τούτων δοκιμάζοντας εἶναι, δυνατόν νὰ γίνῃ τὸ πᾶν καὶ ἄγγελος καὶ ἄνθρωπος. Τί λέγω ἄγγελος; Καὶ τέκνον Θεοῦ «ἐγὼ γὰρ εἶπα, λέγει, θεοὶ ἔστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάστες»⁸. Καὶ τὸ μεγαλύτερον θεοφαιδῶς (εἶναι) ὅτι διὰ τὸ νὰ γ.νῇ καὶ θεὸς καὶ ἄγγελος καὶ τέκνον Θεοῦ ἔχει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τῆν ἐξουσίαν ὁ ἴδιος. Καὶ εἶναι, ὁ ἄνθρωπος δημιουργὸς ἀγγέλου. «ὡς οὖν ἐτάραξε ὁ λόγος; Ἀλλὰ ἀκούετε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ» «Ἐν τῇ ἀναστάσει, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι»⁹ καὶ πάλιν «Ὁ θυνάμενος χωρεῖν χωρεῖται»¹⁰. Ἐξ ὁλοκλήρου δὲ ἡ ἀρετὴ κάμνει, ἄγγελους, αὐτῆς δὲ ἡμεῖς εἰμεθα κύριοι, ἐπαμένως θυνάμεθα νὰ δημιουργώμεν ἄγγελους, κι ἂν ἔχῃ κατὰ τὴν φύσιν, ὅμως κατὰ τὸν χαρακτήρα διότι θυν αὐτὴ ἀπουσίῃ, οὐδὲν ὥφελει νὰ εἶναι, ἄγγελος κατὰ τὴν φύσιν, (καὶ φαίνεται αὐτὸ ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος ὅπῃρχε πρὸ αὐτοῦ) ἔστιν δὲ αὐτὴ εἶναι παρούσα, οὐδεμία ἐλάττω εἶναι τὸ νὰ εἶναι ἄνθρωπος κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ φανερώνει ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀν-

5 Ματθ. 23, 34.
6 Αὐτ. 3, 1.
7 Ματθ. 23, 33.
8 Ψαλμ. 81, 6.
9 Ματθ. 22, 30.
10 Αὐτ. 10, 12.

θρώπος καὶ ὁ Ἠλίας, ὁ ὁποῖος ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔλαρι ὅσοι πρόκειται νὰ ἀπέλθουν ἐκεῖ διότι αὐτοὶ μὲν καὶ μὴ τὸ σῶμα δὲν ἠμποδίσθησαν νὰ κατοικοῦν τοὺς οὐρανούς, ἐκεῖνοι δὲ, ἂν καὶ δὲν εἶχαν σῶμα, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ μείνουν εἰς τὸν οὐρανόν.

Οὐδεὶς, λοιπὸν, ἂς μὴ στενοχωρῇται καὶ ἂς μὴ ἀγανακτῇ ἐναντίον τῆς φύσεως, διότι. ὁ Θεὸς ἐμποδίζει, ἀλλὰ ἐναντίον τῆς διαθέσεως. Ἐκεῖνος ἔγινε λέων ἀπὸ ἀσώματος (διότι, ἰδοὺ, λέγει, «ὁ ἄχθρὸς ἡμῶν, ὡς λέων, ὠρυόμενος περ ἔρχεται, ζητῶν τίνα καταπίῃ»¹¹), ἡμεῖς ἄγγελοι ἀπὸ σώματα. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἂν κάποιος ὁ ὁποῖος ἤρε πολὺν χρόνον ὀλικόν, ἐνδὲν εἶναι τεχνίτης, αἱ τὸ περιφρονῇ, θὰ ζημιωθῇ πολὺ, (ὅπως ἡ μαργαρίτας ἢ περὶ φέρων ἢ ἀπὸ τοιοῦτον εἶδους), τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς αἱ δὲν γνωρίσωμεν τὴν φύσιν μας, θεοσιώτατα θὰ τὴν περιφρονήσωμεν, ἂν δὲ τὴν γνωρίσωμεν, θὰ δείλωμεν μεγάλην φροντίδα, καὶ τὸ μεγαλύτερον θὰ ἀπολαίσωμε διότι ἀπὸ αὐτὴν τὸ ἔνδομα γίνεται θασλικόν, ἀπὸ αὐτὴν ἡ οἰκία θασλικὴ ἔπὸ αὐτῆς γίνονται. τὰ ἀνθρώπινα μέλη θασλικά τὰ πάντα θασλικά.

Μὴ, λοιπὸν, κάνωμε κακὴν χρῆσιν τῆς φύσεώς μας πρὸς ἐλάττω. «Βραχὺ τι παρ' ἄγγέλους ἡμεῖς ἡλάττωσε»¹² ὡς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἐννοῶν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔχουμε δεχθῇ ὀλίγον. Ἰπότε, λοιπὸν, δὲν ὑπάρχει τὸ ὅποιον μᾶς ἐμποδίζει νὰ προσεγγίσωμε τοὺς ἄγγελους, ἂν θέλωμεν. Ὑπὸ βελήσωμεν λοιπὸν ἂς βελήσωμεν καὶ ἀφοῦ ἐξασκηθῶμεν, ἂς ἀναπέμωμεν βοήθειαν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

11 Α. Κάθου Πέτρο 5, 8.

12 Ψαλμ. 8, 6.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ' (33)
(Πρόξ. γ', 13-38)

«Μετά δὲ τὸ σιγήσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος, λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμμάχων ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν¹.

α'. Ἦτο ἐπίσκοπος αὐτὸς (ὁ Ἰάκωβος) τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, διὰ τοῦτο καὶ πελευταῖος ὀμιλεῖ καὶ τὸ «ἐπὶ στόματος ὄνο ἡ τριῶν μαρτύρων σταθίσεται τὰν ρημάτων»¹ αὐτὸς ἐκκληροῦται. Πρόσεξε δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν φρόνησιν, ὁ ὁποῖος ἐξασφαλίζει, διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ὁμιλίαν συμφώνως πρὸς τοὺς νέους καὶ τοὺς παλαιούς προφήτας. Διότι δὲν ἤδυνάτο νὰ δεῖξη κάποιο γεγονός, ὅπως ὁ Πέτρος καὶ ὅπως ὁ Παῦλος. Καὶ καλῶς κατ' οἰκονομίαν τακτοποιεῖται νὰ γίνουσι αὐτὰ ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐνδημοῦν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος τοὺς διδάσκει νὰ μὴ ἐξηγῶντο, μήτε θεολογῶν νὰ ἀποχωρησθῇ «τῆς ἀποφάσεως. Καὶ τί λέγει,

«Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμμάχων ἐξηγήσατο». Μερικοὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι αὐτὸς εἶναι, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει λεχθῇ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ· ἄλλο, δὲ (ὅτι εἶναι) ἄλλος συνώνυμος πρὸς αὐτόν. Εἶτε δὲ εἶναι αὐτὸς εἶτε ἐκεῖνος, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκριβολογοῦμε, ἀλλὰ μόνον νὰ δεχθούμε ὡς ἀναγκαῖα, ὅσα λεπτομερῶς διηγῇ. «Ἄνδρες, λέγει, ἀδελφοί», Μεγάλη ἡ ἐπαίκακα τοῦ ἀνδρός καὶ αὐτῇ τῇ ὁμιλίᾳ πληρεστέρα, ἐπειδὴ θεολογῶς θέτει τέλος εἰς τὰς ὑποθέσεις.

¹ Πρόξ. 15, 13
1α. Δευτερ. 19, 15 καὶ Ναθ. 16, 16.

«Καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν». Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν ἦτο φανερόν, ὅτι ἀπέχετο τοῦ χρόνου, δὲν εἶχε δὲ ἀξιοπιστίαν ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι δὲν ἦτο παλαιός, προσθέτει καὶ παλαιὰν προφητείαν, λέγων· «Καθὼς γέγραπται· Μετὰ ταῦτα θναὶ στρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἕφ' ὧς ἐπικέκληται. τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει Κύριος, ὁ ποιῶν πάντα²».

Τί λοιπὸν ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ μᾶλλον δὲν κατεστράφησαν ἐκ θεμελίων, Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν ὅπ' αὐτοῦ διὰ τὰς αὐτὰς γεγονότας. Καὶ ποῖον ἔγερσιν, λέγει, ἀναφέρει, τὴν μετὰ τὴν Βαβυλωνίον αἰχμαλωσίαν. «Γνωστὰ ἅπ' αἰδῶνός ἐστι, τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ». Ἐπειτα τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ λόγου, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι νέον, ἀλλὰ αὐτὰ ἔχουν προφητευθῇ ἐξ ἀρχῆς.

Καὶ πάλιν ἡ ἀρχή, «Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἔθνων ἀποστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐπιτελεῖν αὐτοῖς τὸ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν εἰδωλῶν καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος· Μωϋσῆς γάρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινώσκόμενος». Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀκούσει, τὸν νόμον, εὐλόγως αὐτὰ διατάσσει ἐκ τοῦ νόμου διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι τὸν καταργεῖ. Καὶ ἰδὲ πῶς δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ τὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸν νόμον, ἀλλὰ ἀ-

πρὸ τὸν ἑαυτὸν του, εἰπὼν «Κρίνω ἐγώ», δηλαδή «ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου ἀφοῦ ἠκουσα καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὸν νόμον».

Ἔπειτα λοιπὸν, ἡ ἀπόφασις γίνεται κοινή. «Τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις καὶ πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν Παύλῳ καὶ Βαρνάβῃ, Ἰούδαν, τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαββῆν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε».

Πρόσεξε ὅτι αὐτοὶ δὲν νομοθετοῦν ἀπλῶς αὐτὰ διὰ τὴν γυνὴν δὲ ἡ ἀπόφασις ἀξιοπύστος ἀποστέλλουν τοὺς ἱδικοὺς τῶν καὶ διὰ τὴν νὰ μὴ ὑποπεύωνται εἰς τὸ ἐξῆς οἱ περὶ τὸν Παῦλον. Καὶ ἰδὲ πᾶς ἐνοχλητικῶς κατηγοροῦντες ἐκείνους παραγγέλλουν. «Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξεληθέντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμναι αὐτοὺς τὰ τέκνα, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα. Ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὴ αὐτῇ ἡ κατηγορία διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν ἐκείνων καὶ ἕξια διὰ τὴν ἐπιείκειαν τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν εἶπει τίποτε περισσώτερον. «Ἐδοξεν ἡμῖν, νεομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγοπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβῃ καὶ Παύλῳ, ἄνδρας, παραδεδοκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν νὰ δείξουν ὅτι οὐχὶ δεσποτικῶς, ὅτι εἰς ὅλους αὐτὰ φαίνονται καλὰ, ὅτι μετὰ ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως αὐτὰ γράφουν. Ἀφοῦ ἐξελέξαμεν, εἶπεν, ἄνδρας ἀπὸ ἡμᾶς. Ἔπειτα, διὰ τὴν νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι οὐκοφαντία διὰ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν τὸ νὰ ἀποσταλοῦν ἐκεῖνα, παρατήρησε τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν.

«Ἀνθρώποις, λέγει, παραδεδοκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντες τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν» (ἐπομένως τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, ἐὰν αὐτὰ φαίνονται καλὰ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα), «μηδὲν πλέον ἐπιτιθεσθαι ὑμῖν θάρος. (ὀνομάζει πάλι θάρος τὸν νόμον. Ἔπειτα καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἀπολογεῖται), «πλὴν τῶν ἐπιαναγκῆς τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας καὶ αἱμάτων, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε. Αὐτὰ δὲν τὰ ὠριζεν ἡ Καὶνὴ Διαθήκη (διότι οὐδόλως ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν ὁ Χριστός), ἀλλὰ τὰ παίρνουν ἀπὸ τὸν νόμον. «Καὶ πνικτοῦ», λέγει. Ἐδὼ ἀναχατίζει τὸν φόνον.

«Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν Ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.». Ἔπειτα φανερώων ὅτι καὶ ἐκεῖνοι τοὺς παρηγόρησαν, προσέθεσαν. «Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγους πολλοὺ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπειστήριον. Ποῦ ἴσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους».

Θ. Οὐχὶ πλέον διαφανοῦν καὶ φιλονικίαι διὰ τοῦτο καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξησφάλισαν ἔφυγον μὲ εἰρήνην διότι πρὸς τὸν Παῦλον συμπεριεφέροντο μὲ περισσώτερον φιλονικον διάθεσιν καὶ ὁ Παῦλος, λοιπὸν, διδάσκει. Τοιαυτοτρόπως οὐδεμία ἀλαζονεία ὡς ἔρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλὰ μεγάλη ἦτο ἡ πενιχρία. Καὶ ἰδὲ, ὁ Παῦλος μετὰ τὸν Πέτρον ὁμιλεῖ, καὶ οὐδεὶς ἐμποδίζει ὁ Ἰάκωβος ἀνέχεται καὶ δὲν ἀπομακρύνεται διότι ἐκεῖνος εἶχε ἀναλάβει τὴν ἐξουσίαν. Τίποτε ἐδῶ ὁ Ἰωάννης, τίποτε οἱ ἄλλοι. Ἀπόστολοι δὲν λέγουν, ἀλλὰ σιωποῦν καὶ δὲν ἀγανακτοῦν τόσο ἀπηλλαγμένη ἦτο

ἡ ψυχὴ τῶν ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν. Ἀλλὰ ὥς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

«Μετὰ δὲ τὸ συγῆσαι αὐτοὺς, λέγει, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος, λέγων· Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ἐπεσκέφατο ὁ Θεός· ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ μὲν Πέτρος ὠμίει μετ' αὐτοὺς, αὐτὸς δὲ ἡπώτερον. Τοιαυτοτρόπως πρέπει πάντοτε νὰ πράττῃ ὁ εὐρισκόμενος εἰς μεγάλην ἐξουσίαν, νὰ ἀφήνῃ, δηλαδὴ, τὰ θαρετὰ εἰς ἄλλους, ὁ ἱεὺς δὲ νὰ ἀμύλῃ περισσότερο ἡπίως.

Καλῶς εἶπε «Συμεὼν ἐξηγήσατο», ὥστε νὰ λέγῃ καὶ ἐκεῖνος γνώμην ἄλλων. Ἰδὲ πῶς δείχνει ὅτι εἶναι αὐτὸ παλαιόν· «Λαθεῖν δὲ ἐθνῶν λαὸν λέγει, τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»· Ὅχι ἀπλῶς «ἐξελέξατο», ἀλλὰ «τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» δηλαδὴ, «δ. ἅ τὴν δόξαν του». Δὲν ἐντρέπεται νὰ ἀποκαλῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δόξαν ἕνεκα τῆς δευσιδαιμονίας τῶν ἐθνῶν. Διότι τοῦτο ἦτο μεγαλυτέρα δόξα. Καὶ ἐδῶ μέγα τι ὑπαυνίσσεται· ἵσθιν (εἶναι) αὐτό; Ὅτι, λέγει, πρὸ πάντων αὐτοί.

«Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω, λέγει, τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν»· Ἐάν κάποιος ἐξετάζῃ μὲ προσοχὴν, θὰ εἴδῃ τώρα νὰ ὑπάρχῃ ἡ θαυμάσια τοῦ Δαβὶδ· διότι ἐνῷ θαυμάζει ὁ ἀπόγονος αὐτοῦ αὐτὴ πανταχοῦ ἔχει ἐδραιωθῇ. Διότι ποία ὠφέλεια (ὁ παρχει) ἀπὸ τὰ οἰκοδομήματα καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν, εἴταν δὲν ὑπάρχουν οἱ ὑπηκοοί, ποία δὲ θλάθῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ἢν καὶ ὅλοι θέλουν νὰ προσφέρουν τὴν ζωὴν των; Ἐπομένως ὅχι μόνον ἔχει ἐδραιωθῇ, ἀλλὰ καὶ ἔχει, γίνεῃ λαμπροτέρα πάντων· διότι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης τώρα ὁ ἀδίδεται. Ἐκεῖνο ἐξεπληρώθη λοιπὸν καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ. Ὅταν εἶπε δὲ «Καὶ ἀνοικοδομήσω», συμπληρῶναι καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ θαυμά, λέγων «Ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κυρίον». Ἐάν, λοιπὸν,

διὰ τοῦτο ἐξηγέρθη ἡ πόλις διὰ τὸν προερχόμενον ἀπὸ αὐτοὺς, φανερόν εἶναι ὅτι αἰτία τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς πόλεως ἔχει γίνεῃ τὸ νὰ κληθεὶν τὰ ἔθνη. Ποῖο, εἶνα· «οἱ κατάλοιποι»; Ὅσοι ὑπαλείποντο τότε.

Ἀλλὰ πρέσβειε ὅτι αὐτὸς καὶ τὴν τάξιν διατηρεῖ καὶ εἰσάγει αὐτοὺς δευτέρους. «Λέγει Κύριος, ὁ ποιῶν, λέγει, ταῦτα πάντα». Δὲν λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ πράττει· ἐπομένως ἡ κλήσις τῶν ἐθνῶν εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἄλλο ἦτο αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐζητεῖτο, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς σαφέστερον καὶ ὁ Πέτρος εἶπε· δὲν πρέπει αὐτοὶ νὰ περιτέμνυνται. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, αὐτὰ λέγει; Διότι δὲν εἶπεν θεοδαιμόνως αὐτό, ὅτι δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ τοὺς δέχωνται, ἐνῷ πιστεύουν, ἀλλὰ ὅτι (πρέπει) μὴ μὲ τῶν νόμων. Καὶ αὐτὸ ὁ Πέτρος καλῶς εἶπεν· ἀλλὰ, ἐπειδὴ τοῦτο ἐτάρασσε περισσότερο ἀπὸ ὅλα τοὺς ἀκροατάς, καὶ αὐτὸ πάλιν ἐπεσπύει. Καὶ ἰδὲ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ νομοθετηθῇ, ὅτι δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ φυλάσσουν τὸν νόμον, ὁ Πέτρος τὸ εἰσήγαγε τὸ δὲ ἰδικόν μας, καὶ τὸ ὁποῖον παλαιότερον εἶχε γίνεῃ ἀποδεκτόν, αὐτὸ λέγει οὕτως, καὶ ἐσχολεῖται μὲ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον τίποτε δὲν ἔχει γραφῇ, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ καὶ αὐτὸ κατάλληλως, ἀφοῦ ἐκαλλιέργησε τὴν σκέψιν αὐτῶν, δι' αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶχον ἀποδεχθῇ.

«Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν»· δηλαδὴ «νὰ μὴ ἐμποδίζωμεν· διότι ἔάν ὁ Θεὸς ἐκάλεσε, αὐταὶ δὲ αἱ παρατηρήσεις ἐμποδίζουν, μαχόμεθα ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁρθῶς εἶπε «Τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν», φανερώων καὶ τὴν ἀνωθεν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοὺς, καὶ τὴν τελείαν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν καὶ τὴν προθυμίαν των εἰς τὴν κλήσιν.

Τ. σημαίνει «Κρίνω ἐγὼ», ἀπὸ τοῦ «μὲ ἰσχύον λέγω ὅτι εἶναι αὐτό»· Ἄλλ' ἐπιστεῖλα, αὐτοῖς τοῦ ἀνέχεσθαι,

λέγει, ἀπὸ τῶν ἀλλοσημάτων τῶν εἰδῶλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος· διότι, αὐτὰ ἂν καὶ ἀφαιροῦν εἰς τὸ σῶμα, εἴηαι ἀναγκαῖον νὰ φυλάττωνται, ἐπειδὴ προεκάλουν μεγάλα κακά. Καὶ δὲ νὰ μὴ προσέλθῃ κόπο ὡς τὸ ἐρώτημα «Διὰ τί δὲν παραγγέλλοιμε τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους,» προσέθεσε λέγων «Μωυσὴς ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει.» δηλαδὴ, ἐκ Μωυσῆς συνεχῶς ὁμιλεῖ εἰς αὐτούς· τοῦτο σημαίνει τὸ «κατὰ πᾶν Σάββατον ἀναγινώσκοντες»· ἴδε πόση ἡ συγκολλησις. Ἐκεῖ ὅπου αὐδῶντες ἐβλάπτεν ὥρισεν εἰς αὐτοὺς διδάσκαλον, καὶ τοὺς ἔκοιμε χάριν, ἡ ὁποία αὐδῶντες ἡμᾶς διζε, μὲ τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς ὁδοιῶντες νὰ τὸν ἀκούουν καθ' ὅλα (τὸν νόμον) καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐθνικούς. Ἐπειτα δι' αὐτῶν τὰ ὅποια ἐφάνη· δι. αὐτὸς τιμᾷ καὶ ὅτι ὁρᾷ εἰς τοὺς ἱερούς του, δι. αὐτῶν ἀπεμάκρυνε τὰ ἔθνη ἀπὸ αὐτῶν (τὸν νόμον). Διὰ τί, λοιπόν, νὰ μὴ μανθάνουν ἀπὸ αὐτῶν, Ἐξ αἰτίας τῆς ἰδίας τῶν ἀνυπακοῆς. Ἀπὸ ἐδῶ ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν πρέπε, τίποτε περισσότερο νὰ φυλάττουν ἢ ἐὰν δὲν παραγγέλλοιμεν, ὅχι δὲ ὅτι αὐτοὶ ὀφείλουν νὰ φυλάττουν κατὰ περισσώτερον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχουν αὐτὸν ὁ ὁποῖος (τοὺς) ὁμιλεῖ. Καὶ δὲν εἶπε «μή σκαριδαλίζετε αὐτοὺς μηδὲ καταστρέφετε,»³ τὸ ὅποιον λέγει εἰς τοὺς Γαλάτας ὁ Παῦλος, ἀλλὰ «μὴ παρενοχλεῖν, τὸ ὅποιον δεικνύει ὅτι δὲν ἦτο τίποτε τὸ ἐπίτευγμάς, παρὰ μόνον ἐνόησις.

Τοιοιουτρόπως ἐξωμάλυνε τὸ πᾶν. Καὶ φαίνεται, μὲν ὅτι τηρεῖ καὶ τὸν νόμον, ἐνεκα τοῦ ὅτι ἔλαθεν αὐτὰ ἐξ αὐτοῦ, κατήργησε δὲ αὐτόν, ἐπειδὴ ἔλαθεν αὐτὰ μόνον. Καὶ ὁμῶς πολλάκις συνωμίλησε μὲ αὐτοὺς περὶ

τούτων, ἀλλὰ, διὰ νὰ φαῖν ὅτι καὶ τὸν νόμον σέβεται καὶ αὐτὰ ὅχι ὡς νὰ τὰ λέγῃ ἀπὸ τὸν Μωυσῆν, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς ἐντολάς, δῆρσε τὴν μίαν. Αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἀνεκούφισεν. Κατ' οἰκονομίαν δὲ ἔχει γίνεαι καὶ ἡ ἀντίρρησης, διὰ νὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἀντίρρησην ἡ ἀπόφαισις σταθερωτέρα.

«Τότε ἐδοξε τοῖς Ἀποστόλοις, λέγει, ἀνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς πέμψαι». Οὐχὶ τοὺς ὁποιουδήποτε, ἀλλὰ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶχον πρωτεύουσαν θέσιν ἀποστέλλουν, ἀφοῦ τοὺς ἐξέλεξαν. «Τοῖς κατὰ Ἀντιόχειαν, λέγει, καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν» ὅπου ἐγεννήθη τὸ νόσημα.

γ' Παρατήρησε ὅτι δὲν λέγουν τίποτε τὸ θαρραλὸν ἐναντίον ἐκείνων, ἀλλὰ ἀποστέλλουν εἰς ἐν μόνον, νὰ ἀνατρέψουν αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔχει γίνεαι. διότι, τοῦτο ἔκαμα καὶ τοὺς ἐκεῖ διαφωνοῦντας νὰ τὸ παραδεχθῶν. Δὲν εἶπαν ὅτι οἱ ἀπατεῶνες, οἱ καταστροφεῖς καὶ ὅσα ὁμοῖα ἂν καί, ὅπου ἔπαρτε, τὸ κάμνει ὁ Παῦλος, ὅπως, ὅταν λέγῃ «Ὡς πληρὴς παντός βόλου»⁴ ἐδῶ ὅμως ἐπεδῇ (τοῦτο) ἐπατεύθη, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀνάγκη.

Καὶ πρόσθε, δὲν γράφουν ὅτι μερικοὶ ἀπὸ ἡμῶν σὺν προέτρεψαν νὰ φυλάττεται τὸν νόμον, ἀλλ' ἐτάραξαν ἡμᾶς, λόγοις ἀνασκευάζοντες. Ἰπότε τὸ ὅποιον νὰ ἔγῃ περισσώτερον κύρος ἀπὸ τὴν λέξιν (τὸ λεχθέν) Οὐδεὶς τοιοιουτρόπως εἶπε. Τὰς ἡδὴ στερεωθεῖσας ψυχάς, λέγε κλονίζοντες, ὅπως ἀκριδῶς εἰς τὴν αἰκοδομήν γράφοντες εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὰ ὅσα ἀπὸ ἐκείνους ἔχουν γίνεαι.

«Οἱς, λέγει, σὺ διεστειλάμεθα. Ἐδοξεν οὖν ἡμῖν,

γεινομένοις δοξομαζών οὖν τοῖς ἀγαπητοῖς· Ἐάν εἴ ναι ἀγαπητοί δὲν θά τοὺς περιφρονήσουν· ἐάν ἐξέθεσαν εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν των, καὶ αὐτοὶ εἶναι ἀξιοῦσι ἐμπιστοσύνης. «Ἀπεστάλκαμεν οὖν, λέγει, ὁ οὐδὸν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά»· Διότι ἔπρεπε νὰ μὴ φθόσῃ μόνον ἡ ἐπιστολή, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι τοὺς παρέσυραν καὶ ὅτι εἶπαν ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Ὁ ἑπαινος διὰ τὸν Παῦλον τοὺς ἐκλεῖσε τὰ στόματα· διότι δι' αὐτὸ οὐτε ὁ Παῦλος ἔρχεται μόνον, οὐτε ὁ Βαρνάβας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ νὰ μὴ ἐμπνεύσῃ ὑποψίας. ἔπειθ' αὐτὸς συμμετεῖχεν εἰς τὴν ἀπόφασιν, οὐτε μόνον αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα.

Δεικνύει πῶς εἶναι ἀξιοῦσι ἐμπιστοσύνης· οὐτε ἰσπεδώνοντες ἑαυτούς, λέγει· Δὲν εἶναι τόσον εἰς κατὰστασι μανίας, ἀλλὰ τοῦτο θεοφαιώς καὶ τὸ ἀνθρώποις παραβεβωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ δυνάματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσέθεσε· καὶ ἕνεκα τοῦ λόγου εἶπεν· «Ἐδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ ἡμῖν»· ὅτι καὶ ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ· «τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι». Τὸ μὲν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι κάτι ἀνθρώπων· τὸ δὲ ἡμῖν διὰ νὰ διδασκῶν, ὅτι καὶ οἱ ἱδιοὶ ἀποδέχονται, ὅτι καὶ εἶναι περιτετμημένοι.

«Μὴ δὲν πλέον», λέγει, ἐπιτίθεσθαι θάρος ὑμῖν· Λέγουν αὐτά, ἔπειθ' ὁ λόγος ἀπευθύνεται εἰς ἀνθρώπους ἀδυνατοὺς ἀκόμη, καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν φοβηθῇ αὐτοὺς διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ ὑπάρχει, ἀκόμη. Δεικνύει, δὲ ὅτι δὲν εἶναι ὁ λόγος ἀπὸ συγκατάθεσιν, οὐτε ἔπειθ' τοὺς λυποῦνται, οὐτε ἔπειθ' εἶναι ἀδύνατοι, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον· διότι πολλὰ ἦτο καὶ τῶν διδασκάλων ἢ συστολῇ διὰ τὸ ἐκεῖνο ἦτο θάρος περιττόν.

Ἰδὲ ἐπιστολὴν αὐτομον, οὐδὲν περιττόν ἔχουσαν, οὐτε ἐπινοήσεις, οὐτε συλλογισμούς, ἀλλὰ προσταγὴν

διότι, ἦτο ἡ νομοθεσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος ὀνομάζουσι θάρος. Καὶ πάλιν συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν καὶ οἱ ἱδιοὶ τοὺς ἐνισχύουν διὰ τοῦ λόγου· διότι ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ αὐτό, ὥστε νὰ ἀπαλλάγουν ἀπὸ κάθε ὑποψίας.

«Καὶ αὐτοί, λέγει, προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς». Ἐδῶ δεικνύει τὴν ἀξιωμασίαν· διότι ἠμποροῦσε καὶ ὁ Παῦλος, ἀλλὰ αὐτοὶ ἔπρεπε.

«Ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης»· Οὐχὶ πλέον διαφωνία, οὐχὶ πλέον ἀπιστοφύ. Ἐδῶ νομίζω ὅτι ἔχουν λάθει αὐτοὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει· «Δεξιὸς ἔδωκεν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβαν κοινωνίας». Ἐπειτα λέγει ὅτι οὐδὲν μαι προσανέθεντο· διότι τὴν γνώμην τοῦ ἀπεδέχθησαν, αὐτὴν ἐπῆρσαν, καὶ ἐθαύμασαν. Ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι δυνατόν τοῦτο νὰ γῇ ἀντλήπτων καὶ ἀπὸ τὸ ἀνθρώπων λογικόν, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι, δηλαδὴ διεπραξάν ἀμάρτημα· τὸ ὅποιον δὲν ἦτο εὐκόλιν νὰ διορθωθῇ· διότι τὰ τοιοῦτοι εἶδους δὲν ἔχουν ἀνάγκη τοῦ Πνεύματος· Ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἄλλα δὲν εἶναι ἀναγκαῖα, ἀλλὰ περιττά, ἐάν βεβαίως αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖα.

«Ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς λέγει· εἰ πράξετε»· Δε κλύει ὅτι τίποτε δὲν λείπε ἀπ' αὐτοὺς, ἀλλὰ εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο· διότι ἦτο μὲν δυνατὸν καὶ ἀνεῖν ἐπιστολῆς, ἀλλὰ στέλλουσι ἐπιστολὴν, ὥστε νὰ εἶναι ἡ ἀπόφασις ἔγγραφος. Καὶ πάλιν, ὥστε νὰ πείσθουν εἰς τὴν ἀπόφασιν, καὶ εἰς ἐκείνους ἔλεγον, καὶ ἐκεῖνοι ἀδ-

5. Γαλᾶς 2 8

6. Αὐτὸς 8

τὸ ἔπραττον, καὶ «μετ' εἰρήνης». Ἄς μὴ σκανδαλιζώμεθα ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς· διότι παρατήρησε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος πόσα σκάνδαλα δὲν λέγων τὰ προερχόμενα ἀπὸ τοὺς ἔξω (διότι, αὐτὰ δὲν ἦσαν τίποτε), ἀλλὰ τὰ ἀπὸ μέσα· ὅπως, πρῶτον ὁ Ἀνανίας, ἔπειτα τὰ παράπονα (τῶν Ἑλλήνων), ἔπειτα ὁ Σίμων ὁ Μάγος, ἔπειτα οἱ κατηγοροῦντες τὸν Πέτρον ἐνεκα τοῦ Κορινθίου, ὕστερα ἡ πείνα, ἔπειτα αὐτὸ τοῦτο τὸ σπουδαίτερον ἀπὸ τὰ κακὰ διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὅταν γίνῃ κάτι καλὸν νὰ μὴ συνυπάρχῃ καὶ τὸ κακόν.

Ἄς μὴ ταρσασώμεθα, λοιπόν, ἐάν μερικοὶ σκανδαλιζώνται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰς εὐχαριστοῦμε τὸν Θεόν, διότι μᾶς καθιστᾷ περισσότερον καρποφόρους· διότι ὅχι μόνοι αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴθιοι, οἱ περισσμοὶ μᾶς κάνουν λαμπροτέρους· διότι ὁ μὲν, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει ὁ ἐξαπατῶν, καὶ κατέχει τὴν ἀλήθειαν, δυνατὸν νὰ μὴ εἶναι μεγάλος λατρὴς τῆς ἀληθείας, ὁ δὲ, ἐνῶ πολλοὶ τὸν παρασύρουσι, αὐτὸς ἀποδεικνύεται δοκίμος.

Τί λοιπόν, δι' αὐτὸ συμβαίνουν τὰ σκάνδαλα; Δὲν λέγω, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὰ πράττει, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸς εὐεργετῇ ἀπὸ τὴν πονηρίαν ἐκείνων ἔπειθ' οὐδὲν ἤθελε νὰ γίνῃ «ἀδὸς αὐτοῖς, λέγει, ἵνα ἐν δαίνῃ»· ἔπειθ' ἡ δὲ συμβαίνουν τὰ σκάνδαλα, οὐδὲν αὐτοὺς θλάπτουσι, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦν· Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, καὶ τοὺς μέρτυρας ὠφελοῦν παρὰ τὴν θέλησιν των ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τοὺς σύρουσι εἰς τὸ μαρτύριον, δὲν ἀποθνήσκουσι, θεοβαίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτό, τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ἅς μὴ ἴδωμεν ὅτι σκανδαλιζονται. Αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι εἶναι σημαντικὸν τὸ δόγμα, τὸ ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ μᾶς παριστένουν καὶ

μᾶς μιμοῦνται, διότι δὲν θὰ μᾶς παρίστανον, ἐάν δὲν ἦτο καλόν. Καὶ θὰ σὰς τὸ κάνω πλέον ἐμφανές.

δ. Τα εὐώδη μύρα αὐτὰ ἔχουν ἐκείνους οἱ ὅποιοι νοθεύουν, ὅπως τὸν ἀρωματικὸν κισσὸν τὸν ἀμπέλινον· διότι ἐπειδὴ εἶναι σπάνια καὶ ἀναγκαῖα, κατασκευάζονται καὶ πολλὰ νόθα. Οὐδεὶς, λοιπόν, θὰ προετμα κάποιον ἄλλο νὰ νοθεύσῃ ἀπὸ τὰ φθηνά. Ὁ ἀνεπιληπτος θίος ἔχει πολλοὺς οἱ ὅποιοι τὸν νοθεύουν· οὐδεὶς δὲ θὰ προετμα νὰ παριστάνῃ τὸν ζῶντα δοχημον θίον, ἀλλὰ τὸν διάγοντα θίον ἐξαίρετον.

Τι, λοιπόν, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν πρὸς τοὺς ἔθνικους, Ἐρχεται ἔθνικὸς καὶ λέγει, ὅτι «θέλω νὰ γίνω Χριστιανός, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω μὲ ποῖον νὰ συμφωνήσω, πολλὴ διαμάχη ὑπάρχει εἰς σὰς καὶ διαφωνία, πολὺς θόρυβος, ποῖον δόγμα νὰ ἐκλέξω, τί θὰ προτιμήσω». Ὁ κοθεὶς λέγει, δι' ἐγὼ ἔχω τὴν ἀλήθειαν ποῖον νὰ πιστεύσω, ἔπειθ' ὁ δὲν γνωρίζω τίποτε ἐντελῶς ἀπὸ τὰς Γραφάς. Καὶ ἐκεῖνοι, τὸ ἴδιον προσβάλλουν ὡς ἐπιχείρημα αὐτὸ θεοβαίως εἶναι πολὺ ὑπὲρ ἡμῶν διότι, ἐάν ἐλέγομεν νὰ δώσῃς ἀπιστοσύνην εἰς σκέψεις, ἐν λόγῳ θὰ ἐταράσσεσθαι, ἐάν δὲ λέγομεν νὰ πιστεύῃς εἰς τὰς Γραφάς, αὐτοὶ δὲ εἶναι ἀπλάι καὶ ἀληθεῖς, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον κρίνεται σοῦ εἶναι εὐκόλον. Ἐάν κάποιος συμφωνῇ μὲ ἐκεῖνας, αὐτὸς εἶναι Χριστιανός· ἐάν κάποιος καταπολεμῇ, αὐτὸς εἶναι μακρὸν ἀπὸ τοῦ κριτηρίου.

Τί λοιπόν, θὰ συμβῇ δι' ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔλθῃ, εἴτῃ ὅτι αὐτὸ ἔχει ἡ Γραφή, σὺ δὲ ἂν λέγῃς δι' ἄλλο, καὶ διαφορετικῶς παρερμηνεύῃς τὰς Γραφάς, παρασύρουντες τὰς σκέψεις των; Ζῶ, λοιπόν, εἰπέ μοι, νοῦν καὶ κρίσιν δὲν ἔχεις. Καὶ πῶς θὰ ἡδυνάμην, λέγει, χωρὶς νὰ γνωρίζω νὰ κρίνω τὰ ἱδικὰ σὰς, θέλω νὰ γίνω μωθητής, σὺ δὲ μὲ καθιστᾷς ἤδη διδασκαλόν. Ἄν ἱσχυρίζε

ται αὐτά, λέγει τί νά ἀπαντήσωμε; πῶς θά τὸν κάνω-
με νά πεισθῇ; Ἄς ἐρωτήσωμεν ἂν δὲν εἶναι. αὐτὰ δι-
καιολογία καὶ πρόφασις; Ἄς ἐρωτήσωμεν, ἂν περι-
φρόνησι τοὺς ἐθνικούς. Ἐξάπαντος κάτ. θά εἴπῃ· ὁ δ.
τι θεθαίως ἂν δὲν περιφρόνησι, δὲν θά φθάσῃ εἰς τὰ
ἰδικά μας. Ἄς ἐρωτήσωμε τὰς αἰτίας, ἕνεκα τῶν ὁ-
ποίων περιφρόνησε διότι δὲν περιφρόνησε θεθαίως
ἀπλῶς. Καταφανές ὅτι θά εἴπῃ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι εἶναι
κτίσματα καὶ δὲν εἶναι. Θεὸς ἄκτιστος. Ὁρθῶς. Ἄν, μὲν
λοιπὸν, εὕρῃ αὐτο εἰς τὰς ἄλλας αἰρέσεις, τὸ δὲ ἀντί-
θετον εἰς ἡμᾶς ποίου λόγου ὑπάρχει, ἀνάγκη.

Ὅλοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Χριστὸς (εἶναι) Θεός.
Ἀλλὰ ἄς ἴδωμεν ποιοὶ πολέμοι καὶ ποῖοι δὲν πολε-
μοῦν. Ἡμεῖς, ὀνομάζοντες Θεὸν ἄξια διὰ τὸν Θεὸν καὶ
ὁμολοῦμεν, ὅτι ἔχει ἐξουσίαν, ὅτι δὲν εἶναι βούλος, ὅτι
εἶναι ἐλευθερός, ὅτι πράττει τὰ πάντα μόνος του ἐκεῖ-
νος δὲ τὸ ἀντίθετον Ἐρωτῶ πάλιν, ἂν ἐπρόκειτο νά
σπουδάσῃ ἰατρός, ἀρά γε ἀπλῶς καὶ τυχαίως, εἰπέ-
 μου, θά παρεδέχεσθαι ὅσα λέγονται; καὶ ὅμως πολλὰ
ὑπάρχουν δόγματα εἰς ἐκεῖνους. Ἐάν μὲν, λοιπὸν, μόν-
ον αὐτὰ τὰ ὅποια θά ἀκούσῃς, παραδέχεσθαι, δὲν εἶναι
τοῦτο ἴδιον ἀνδρός, ἂν δὲ ἔχῃς κρίσιν καὶ νοῦν, ἐξά-
παντος θά γνωρίσῃς τὸ ὀρθόν.

Υἱὸν ἡμεῖς λέγομεν, ἀποδεικνύομεν ὀληθές ἐκεῖνο
τὸ ὅποιον λέγομεν ἐκεῖνοι δὲ λέγουν μὲν, δὲν ὁμολο-
γοῦν δέ. Διὰ νὰ εἴπω δὲ καὶ περισσότερον σαφῶς, ἐ-
κεῖνο ἔχου μερικούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὀνομάζονται.,
δηλαδὴ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἰρέσεως, ὁ-
μοίως καὶ ἐκάστη αἵρεσις εἰς ἡμᾶς οὐδεὶς ἄνθρωπος
ἔδωκε ὄνομα ἀλλὰ ἡ ἰδία ἡ πίστις.

Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι δικαιολογία καὶ πρόφασις. Διότι
βιατί, εἰπέ μου, ἂν μὲν πρόκειται νά ἀγοράσῃς ἔνδυ-
μα, ἂν καὶ εἶσαι ἀπειρος τῆς ὑφαντικῆς τέχνης, δὲν λέ-

γεις αὐτὰ τὰ λόγια, ὅτι ἔθεν γνωρίζω νά ἀγοράσω, μὲ
ἐμπαίζου, ἀλλὰ πράττεις τὰ πάντα ὥστε νά μάθῃς;
Καὶ ἂν ὁ τιδήποτε ἄλλο θελήσῃς νά ἀγοράσῃς, τὰ πάν-
τα πράττεις ἀφοῦ ἐξετάσῃς ἐπὶ πολὺν ἐδῶ δὲ αὐτὰ λέ-
γεις. Ἐπομένως δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν θά ἀποδεχθῇς
τίποτε ἐντελῶς. Διότι, ἄς εἶναι κάποιος, ὁ ὁποῖος δὲν
ἔχει οὐδὲν δόγμα, ἂν καὶ ἐκεῖνος λέγῃ, ἐκεῖνο τὸ ὁ-
ποῖο σὺ περὶ τῶν Χριστιανῶν «ὑπάρχει τόσον πληθὺς
ἀνθρώπων, καὶ ἔχουν διάφορα δόγματα» ὁ μὲν εἶναι ἐ-
θνικός, ὁ δὲ Ἰουδαῖος, ὁ δὲ Χριστιανός, δὲν πρέπει οὔτε
ἓνα δόγμα νά ἀποδεχθῶ, (διότι μάχοντα μεταξὺ τῶν)
ἐγὼ δὲ εἶμαι μαθητής, καὶ δὲν θέλω νά εἶμαι κριτής,
οὔτε νά κατηγορῶ ἕξω ἓνα δόγμα, δὲν λοχεύει πλέον
διὰ σέ αὐτὴ ἡ πρόφασις· διότι ὅπως ἀκριθῶς ἡδυνήθη-
σαν νά ἐκβάλουν τὸ νοθευμένον, τοιοῦτοτρόπως θά δυ-
νηθῇ καὶ ἐδῶ ἀφοῦ ἐλθῇς νά ἐξετάσῃς, τὸ ἀφελόμενον
διότι ὁ μὲν, οὐδὲν ἐντελῶς δόγμα κατηγορήσας, μὲ ἐν-
κολίαν θά εἴπῃ αὐτά, ὁ δὲ κατηγορήσας, καὶ ἂν τίπο-
τε δὲν ἔχη ἐκλέξει, θαδίζων τὴν ὁδόν, θά ἡμπορέσῃ νά
ἀντιληφθῇ τὸ πρέπον. Ἄς μὴ προσποιούμεθα, λοιπὸν,
οὔτε νά προσασίζόμεθα διότι ὅλα εἶναι εὐκόλα.

Θέλες νά σοῦ ἀποδείξω ὅτι αὐτὰ εἶναι πρόφασις,
τὰ ὅσα πρέπει νά πράττωνται καὶ ὅσα δὲν πρέπει νά
πράττωνται, τὰ γνωρίζεις. Διατί λοιπὸν, δὲν πράττεις
αὐτὰ τὰ ὅποια πρέπει νά πράττῃς, ἀλλὰ τὰ μὴ πρέπον-
τα, Πρᾶξε ἐκεῖνα καὶ μὲ ὀρθὰς σκέψεις ζητήσε ἀπὸ
τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς ὁπωσδήποτε θά σοῦ φανερώσῃ
«Οὐκ ἔστι προσωπολήπτης, λέγει, ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παν-
τί ἔσθαι ὁ φοβούμενος αὐτόν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιο-
σύνην δεκτός αὐτῷ ἐστίν»*. Δὲν εἶναι δυνατόν νά μὴ πε-

σθῇ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀκούει, χωρὶς προκατάληψιν διώ-
κει ὅπως ἀκριβῶς, ἐάν ὑπῆρχε κάποιος κανὼν πεμψώ-
κως πρὸς τὸν ὁποῖον ἔπρεπε ὁ καθείς νὰ εὐθυγραμμω-
σθῇ, δὲν ἐχρειάζετο πολλὴ σκέψις, ἀλλὰ ἦτο εὐκόλουν
νὰ συλλαβῇ (τις) ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος σφάλλει, τοιοῦτο-
τρόπως καὶ τώρα

Πῶς, λοιπόν, δὲν ἀντιλαμβάνονται, Πολλὰ θημιουρ-
γεῖ καὶ ἡ προκατάληψις καὶ αἱ ἀνθρώπινοι αἰτίαι. Αὐ-
τὸ καὶ δι' ἡμᾶς, λέγει, καὶ ἐκεῖνοι τὸ λέγουν. Πῶς, μή-
πως διότι ἔχομεν ἀποσχισθῇ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν; μή-
πως διότι, ἔχομεν ἀρχηγούς αἱρέσεων, μήπως διότι ἐ-
λάθομεν τὸ νομὰ ἀπὸ ἀνθρώπους; μήπως διότι, ὑπάρ-
χει, κάποιος ἀπὸ ἡμᾶς, ὁ ὁποῖος προεξάρχει, ὅπως ἀ-
κριβῶς εἰς ἄλλους μὲν ὁ Μαρκίαν, εἰς ἄλλους δὲ ὁ Μα-
νιχαῖος, εἰς ἄλλους δὲ ὁ Ἄρειος, εἰς ἄλλους δὲ κάποι-
ος ἄλλος ἀρχηγὸς αἱρέσεως; Ἐάν δὲ καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν
ὀνομασίαν κάποιου, ἀλλὰ οὐκ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἔκα-
μαν ἀρχὴν τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι προί-
σταντο ἡμῶν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐκυβέρνησαν τὴν Ἐκκλησί-
αν. Δὲν ἔχομεν ἐπὶ γῆς διδασκάλους, μὴ γένοιτο. Ἐν-
α ἔχομεν, τὸν οὐράνιον. Καὶ ἐκεῖνοι, λέγει, τὰ ἴδια, προ-
τείνουν ὡς πρόφασιν Ἄλλὰ ἔχει παρουσιασθῇ τὸ νομ-
μα, τὸ ὅπου τὸν τοῦ κατηγορήσε καὶ ἐφραξε τὰ στόματα.

Πολλοὶ ἔθνη καὶ ἔχουν γίνεαι Χριστιανοὶ καὶ οὐδεὶς
αὐτὰ ἠρώτησε, καὶ εἰς τοὺς φιλοσόφους ὑπῆρχαν αὐτὰ,
καὶ οὐδεὶς ἠμποδίσθη ἀπὸ θεοῦ εἶχον τὴν ὁρτὴν ἐκλο-
γὴν. Διὰ τὴν δὲν εἶπον, ὅταν αὐτὰ ἀνεκίνουν ὅτι καὶ αὐ-
τοὶ καὶ ἐκεῖνοι (εἶναι.) Ἰουδαῖοι, εἰς τί πρέπει ἡμεῖς
νὰ πεισθῶμεν. Ἀλλὰ ἔπε σθησαν, ὡς ἔπρεπε.

Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς
νόμους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς πράττωμεν τὰ πάντα ὅπως
φαίνεται καλυτεροὶ εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὡς ζῶμεν κατὰ
τὸ θέλημά του, ὅσον ἀκόμη ἐδρισκόμεθα εἰς τὴν παροῦ-

σαν ζωὴν, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν ἀφοῦ δέλθωμεν τὸν ὁ-
πόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μας μὲ ἀρετὴν, νὰ ἐπιτύχω-
μεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἔχει ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς ἀγαπών-
τας αὐτόν, καὶ μαζὶ μὲ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι, εὐηρέστησαν
εἰς Αὐτόν νὰ ἀξιώσῶμεν τῆς τιμῆς μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν
φιλανθρωπίαν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Πα-
ναγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τῆς μᾶς καὶ ἀληθοῦς
θεότητος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Α Α Δ' (34)

(Πρὸς, ιε', 85 ις', 19)

«Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀγριαεῖα, δι-
δάσκοντες καὶ κηρύττοντες μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν
τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Μετὰ δὲ αὐτῶν ἡμερῶν εἶπε Παῦλος
πρὸς Βαρνάβαν ἐπιστρέψαντες διηπίσκαμένους τοὺς ἀ-
δελφούς κατὰ πάσαν πόλιν ἐν αἷς κηρύττειν, τὸν λό-
γον τοῦ Κυρίου πᾶσι ἔχουσιν!»

α. Πρόσεξε πάλιν τὸ ταπεινὸν τῶν φρόνημα, πῶς
μεταβιβάζουν τὸν λόγον καὶ εἰς ἄλλους. Καὶ διὰ τὸν χα-
ρακτήρα τῶν ὑπολοίπων Ἀποστόλων μᾶς ἔγραψεν ἡ-
δη ὁ Λουκᾶς, δεκτικῶν ὅτι, ὁ μὲν ἦτο ἡπιώτερος καὶ πε-
ρισσότερον συγχωρητικός, αὐτὸς δὲ προσεκτικώτερος
καὶ αὐστηρότερος (ἐνὶ τῷ εἶναι διαφορετικὰ τὰ χαρῆ-
σματα) ὅτι, εἶναι δὲ καὶ τοῦτο χάρισμα, εἶναι φανερόν.
Ἀλλὰ ἐκεῖνο μὲν ταιριάζει, εἰς ἄλλους χαρακτήρας ἀν-
θρώπων, αὐτὸ δὲ εἰς ἄλλους καὶ ἂν τὸ μετατρέψουν,
ἔχει γινεῖ εἰς τὸ ἐξῆς χωρὶς χρησιμότητα. Καὶ φαίνεται

ὅτι ὑπάρχει μὲν κάποιος ἐρεθισμός, τὸ πᾶν δὲ εἶναι πρόνοια διότι τοῦτο γίνεται, ὥστε νὰ ἀναλάβῃ ἕκαστος τοὺς ἀρμόζοντας τόπους. Ἄλλως τε δὲ ἔπρεπε νὰ μὴ ἀπολαμβάνουν ὅλοι τὴν ἰδίαν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ μὲν νὰ κυθερνῇ, ὁ δὲ νὰ κυθερνῶται· καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν διότι οἱ μὲν Κύπριοι δὲν παρουσίασαν τίποτε τοιοῦτου εἰδους, ὅπως οἱ εἰς τὴν Ἀντιόχεαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι καὶ ἐκεῖνοι, εἶχον ἀνάγκην περ.σσότερον ἡκωτέρου χαρακτήρος αὐτοὶ δὲ τοῦτου.

«Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαράλαβεῖν καὶ Ἰωάννην, τὸν καλούμενον Μάρκον Παῦλος δὲ ἤξιον τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον μὴ συμπαράλαβεῖν τοῦτον. Ἐγένετο οὖν παροξυσμός, ὥστε χωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων τὸν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν Μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον Παῦλος δὲ, ἐπλεξάμενος Σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὁπὸ τῶν ἀδελφῶν». Τοιαυτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς προφῆτας εὐρίσκομεν διαφορὰς γνώμας καὶ χαρακτήρας ὅπως ὁ Ἠλίας αὐστηρὸς, ὁ Μωϋσῆς πρᾶος. Καὶ ἐδῶ, λοιπὸν, ὁ Παῦλος εἶναι ὀρμητικώτερος. Ἀλλὰ ἰδὲ καὶ οὕτω τὴν ἐπιστολὴν του. «Ἡξίου, λέγει, τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας μὴ συμπαράλαβεῖν». Διότι, ὅπως ἀκριβῶς κάποιοι στρατηγὸς δὲν θὰ προετίμα νὰ ἔχῃ τὸν μεταφέροντα τὰς ἀποσκευὰς πάντοτε τρᾶχυν, τοιαυτοτρόπως οὕτε ὁ Ἀπόστολος. Αὐτὸ καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκε καὶ ἐκείνον τὸν ἴδιον καθωδήγει. Λοιπὸν, λέγει, κακὸς εἶναι, ὁ Βαρνάβας, ὁδὸδῶς· ἀλλὰ καὶ λίαν ἐσφαλμένον τὸ νὰ νομίζῃ κάποιος αὐτό. Πῶς δὲν εἶναι ἐσφαλμένον νὰ λέγῃ ὅτι ἐγὼ νὰ αὐτὸς κακὸς διὰ τὸσον ἀσήμενον πράγμα. Ἀλλὰ παρατήρησε πρῶτον μὲν ὅτι δὲν ἔχει γινεῖ αὐδὸν κακόν, ἐάν, ἔπειδὴ ἀπῆρκαν δι' ὁλόκληρα ἔθνη, ἀπεχωρίσθησαν μεταξύ των, ἀλλὰ καὶ

μέγα ὄγαθόν· ἔπειτα ὅτι, ἐάν δὲν ἦτο αὐτό, δὲν θὰ προετίμων ἐκκόλως νὰ ἀγῆσαν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ζῷ δὲ νὰ τὸν θαυμάσῃς αὐτὸν ἔπειδὴ δὲν ἔκρυψε οὔτε αὐτό. Ἀλλὰ ἂν καὶ ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦν, λέγει, ἀνευ ἐρεθισμοῦ.

Ἰδιαίτερος λοιπὸν καὶ ἀπὸ ἐδῶ φανερῶνται τὰ ἀνθρώπινα· διότι ἐάν τοῦτο ἔπρεπε νὰ γίνῃ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ, πολὺ περισσότερον ἐδῶ· ἄλλως τε δὲ ὁ ἐρεθισμός δὲν θὰ ἦτο ἀσχημὸς, ὅταν ὁ καθεὶς διαφωνῇ διὰ τοιοῦτου εἰδους πράγματα, καὶ μὲ δικαίον λόγον. Ἐάν μὲν, λοιπὸν, κάποιος ἐξ αὐτῶν παρωργίζετο, ἔπειδὴ ἐζήτε· τὸ ἰδικόν του καὶ τὴν τιμὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καλῶς· ἐάν δέ, ὁ καθεὶς ἐκ τῶν δύο, θέλων νὰ παιδαγωγῇ καὶ νὰ διδάξῃ, ὁ μὲν ἐπορεύετο αὐτὴν τὴν ὁδόν, ὁ δὲ ἐκείνην, αὐτὸ ποῖον κακόν ἦτο, Πολλὰ ἔπραττον καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως· διότι, δὲν ἦσαν λίθοι ἢ ξύλα. Καὶ ἰδὲ τὸν Παῦλον νὰ κατηγορῇ καὶ νὰ λέγῃ τὴν αἰτίαν διότι ἐσέβετο τὸν Βαρνάβαν ἕνεκα τῆς πολλῆς ταπειναφροσύνης, διότι εἶχε συμμετάσχει μὲ αὐτὸν εἰς τόσας περιστάσεις καὶ ἦτο μαζί του· ἀλλὰ δὲν τὸν ἐσέβετο τόσο, ὥστε νὰ παραβλέψῃ τὸ πρέπον.

Ποῖος μὲν, λοιπὸν, ἐσκέπτετο τὸ ἄριστον, δὲν εἶναι ἰδικόν μας ἔργον νὰ ἐκφράσωμε γνώμην· ἕως τῶρα δὲ, ὅτι, ἔχει γινεῖ μεγάλη μέριμνα, ἐάν θεοβαίως αὐτοὶ μὲν ἀπρόκατο νὰ ἀξιοθῶν ἐπισκεψάμενος διὰ δευτέραν φοράν, ἐκεῖνοι δὲ οὔτε μίαν φοράν.

Δὲν ἔμενον ἀπλῶς εἰς τὴν Ἀντιόχεαν, ἀλλὰ ἐδίδασκον. Τί ἐδίδασκον; τί ἐκήρυττον; Καὶ τοὺς πιστοὺς πλεον, καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἀκόμη. Διότι, ἔπειδὴ ὑπῆρχον πλεῖστα σκανδαλά, ὑπῆρχεν ἀνάγκη τῆς παρουσίας των. Αὐτὸ τὸ ὅποιον ζητοῦμεν εἶναι ὅχι ὅτι εἶχον διαφοράς εἰς τὰς γνώμας, ἀλλὰ ὅτι κατεδέχθησαν νὰ ἴδουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Τοιαυτοτρόπως μεγάλῳ

τερον αγαθόν ἐγνε τὸ νὰ χωρισθοῦν, καὶ ἔλαβε τὸ πρᾶγμα ἀπὸ αὐτοῦ ὁμορμήν.

Τὶ λοιπόν; ὡς ἐχθροὶ ἔφυγαν, Μὴ γένοιο! Δότι. Θάλεες μετὰ ἀπὸ αὐτῶν τὸν Βαρνάβαν νὰ ἀπολαμβάνῃ πολλῶν ἐπαίνων ἀπὸ τὸν Παῦλον εἰς τὰς ἐπιστολάς. «Παροξυσμός, λέγει, ἐγένετο», ἔχ. ἐχθρότης, οὔτε ἑρως. Τοσὴν δύναμιν εἶχεν ὁ ἐρεβισμός, ὥστε νὰ χωρῶσιν. Καὶ εὐλόγως διότι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ καθείς ἐθεώρησεν ὅτι εἶναι ὀφέλιμον, αὐτὸ μετὰ ταῦτα δὲν (τὸ) διεκινδύνευσε διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς ἐκεῖνον.

θ. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἔχει γίνεαι ὁ χωρισμός μὲ φρόνησιν, καὶ ὅτι εἶπον μετὰξὺ τῶν δι, «ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν θέλω, σὺ δὲ θέλεις, διὰ νὰ μὴ φιλονικώμεν, ὥς χωρίσωμεν τοὺς τόπους». Ὡστε, ὑποχωροῦντες πολὺ μετὰξὺ τῶν τὸ ἔπραττον αὐτό. Διότι ἤθελε νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Παύλου ὁ Βαρνάβας, διὰ τοῦτο καὶ ἔφυγε ἤθελε καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως τὸ θέλημα ἐκείνου, δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον πράττει καὶ φεύγει. Εἴθε καὶ ἡμεῖς νὰ ἐχωρίζομεθα τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ ἀπερχώμεθα μὲ σκοπὸν τὸ κήρυγμα.

«Παῦλος δέ, λέγει, ἐπιλεξάμενος τὸν Σίλαν, ἐξήλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν». Ἀξιωμακώστατος αὐτός ὁ ἄνθρωπος καὶ πολὺ ἀξιόλογος Παῦλος δὲ ὠφέλει τὸν Μάρκον αὐτῇ ἡ διαμάχῃ δώτι ἡ αὐστηρότης μὲν τοῦ Παύλου τὸν ἐπανάφερε, ἡ δὲ ἡπιότης τοῦ Βαρνάβαν τὸν ἔκαμε νὰ μὴ ἀποχωρήσῃ πλεον, ὥστε διαφωνοῦν μὲν, πρὸς ἕνα δὲ σκοπὸν καταλήγει ἡ ὠφέλεια· καθ' ὅσον θάλεπων τὸν Παῦλον νὰ προτιμῇ νὰ ἀκαμακρυνθῇ, πολὺ θὰ ἐφοβήθῃ καὶ κατεφόρησε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ πάλιν θάλεπων τὸν Βαρνάβαν τοιοῦτοτρόπως νὰ τὸν κρατῇ πλησίον του, πολὺ θὰ τὸν ἡγάπησεν καὶ ἐθέλει οὗτο ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὴν διαμάχην τῶν διδασκάλων τόσοον μακρὰν ἦτο ἀπὸ τὸ νὰ σκανδα-

λισθῇ. Διότι, ἐάν μὲν ἔπραττον αὐτὸ διὰ τὴν τιμὴν πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς των, εὐλόγως· ἐάν δὲ διὰ τὴν σωτηρίαν του, καὶ δι' ἐν πρᾶγμα φιλονικοῦν, ὥστε νὰ ἀποβείξουν δι. ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸν ἐτίμησε, καλῶς ἔχει σκεφθῇ, ποῖον εἶναι ἐσφαλμένον.

γ. Παρατήρησε τὴν φρόνησιν τοῦ Παύλου, δὲν ἔρχεται προηγουμένως εἰς ἄλλας πόλεις, πρὶν νὰ ἐπισκεφθῇ ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα. «Διήρχατο δὲ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς Ἐκκλησίας».

«Κατήντησε δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν» καθ' ὅσον εἶναι ἰσοὺν μωρίας νὰ τρέχῃ ματαίως. Αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ὡς πράττωμεν κατὰ πρῶτον ὡς πα. διαγωγόμεν τοὺς πρώτους, διὰ νὰ μὴ γίνουν αὐτοὶ ἐμπόδιον εἰς τοὺς μετέπειτα.

«Ἐπισκεψάμεθα, λέγει, τῶς ἐχουσί» Καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἐγνώριζεν εὐλόγως, διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς ἀδελφοὺς. " δὲ ὅτι αὐτὸς πάντοτε ἦτο ἐν ἑργηγόρῃ. ἐφρόντιζε, δὲν ἤμποροῦσε νὰ καθύσῃ, ὅν καὶ ὑπέφερε ἀπειροὺς κινδύνους. Βλέπεις, ὅτι δὲν ἦτο πρᾶτον δεῖλαι τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, Διότι ἐπὶ γαίῃ ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἱατρὸς πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ ἐφάνερωσε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπισκέψεως, εἰπὼν· «Ἐν αἷς κατηγγεῖλαμεν τὸν λόγον».

Ἀπεμακρύνθη ὁ Βαρνάβας καὶ πλέον δὲν ἦλθε μαζί των· Ἐπιλεξάμενος, λέγει, τὸν Σίλαν, καὶ παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τ. σημαίνει αὐτό, Προσηυχήθησαν λέγει, παρεκώλεσαν τὸν Θεόν. Ἰδὲ ὅτι πανταχοῦ μεγάλα δύναται ἡ προσευχὴ τῶν ἀδελφῶν.

Καὶ ἐβάδιζε, λοιπόν, πεζός, καὶ ἐπειδὴ ἤθελε καὶ διὰ τῆς ὁδοπορίας νὰ ὠφελήσῃ ἐκείνους αἱ ὁποῖαι τὸν ἐθέλων. Εὐλόγως διότι ὅταν ἐβάδιζον, ἔπλεον τώρα δὲ οὐχὶ πλέον. «Καὶ ἰδοὺ μαθητὴς τις ἦν ἐκεῖ, ἀνόματι

Τιμόθεος, υιός γυνακὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατὴρ δὲ Ἕλληνας, ὃς ἐμάρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. Ταῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελεῖν, καὶ λασθῶν περιέτεμεν αὐτόν διὰ τοῦς Ἰουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκεῖνοις· ἤδεσαν γὰρ ὅτι πάντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι Ἕλληνας ὑπῆρχεν·

Εἶνα, ἄλλον νὰ μὴ προκαλέσῃ καταπλήξιν ἢ σὺναισ τοῦ Παύλου. Αὐτὸς δὲ ὁποῖος τόσους ἀγῶνας ἔκαμε διὰ τὸ θέμα τῆς περιτομῆς, αὐτὸς ὁ ὅποιος διατάραξε τὰ πάντα καὶ ὁ ὁποῖος δὲν παρητήθη, ἕως ὅτου ἐπέτυχε, ἐνῷ ἔχει ἐπικυρωθῇ ἡ ἀπόφασίς, περιτέμνει τὸν μαθητήν. Ὅχι μόνον δὲν ἐμποδίζει ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἐκτελεῖ αὐτό. Τίποτε δὲν ὑπάρχει περισσότερον φρόνιμον ὅπὸ τὸν Παῦλον ὥστε ἔθλεπε τὰ πάντα διὰ τὸ συμφέρον· τίποτε δὲν ἔπραττε ἀπλῶς ἕνεκα προκαταλήψεως.

«Ταῦτον ἠθέλησε, λέγει, ἐξελεῖν σὺν αὐτῷ». Αὐτὸ εἶναι τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι καὶ ἔφηρε μὲ τὸ μέρος τοῦ αὐτόν. «Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, λέγει, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκεῖνοις». Αὐτὴ ἦτο ἡ αἰτία τῆς περιτομῆς· διότι δὲν θὰ ἤμεινον νὰ ἀκούσουν τὸ κήρυγμα ἀπὸ μὴ περιτετμημένων. Καὶ τὸ ἴδιον τὸ ἐπίτευγμα ἔκανε περιτομήν, διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν περιτομήν διότι ἐκέρυττε τὰς ἀποφάσεις τῶν Ἀποστόλων. Βλέπετε διαφωνία καὶ διὰ τῆς διαφωνίας πνευματικῆς ὠφέλειαν· Χωρὶς νὰ πολεμοῦνται ἀπὸ ἄλλους καὶ οἱ ἴδιοι πράττοντες τὰ ἀντιθετά, τοιοῦτοτρόπως ὠφελοῦν τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰσηγήθησαν δογμα νὰ μὴ περιτέμνουν, καὶ περιτέμνει· «καὶ ἐπερίσσειον, λέγει, τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν». Εἶδες τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τῆς περιτομῆς; Ἐπειτα, λοιπόν, δὲν χρονοτριβεῖ μὲ αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἦλθε νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ, ἀλλὰ τί; Μακράν προχωρεῖ.

«Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐ-

τοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα, τὰ καθιερωμένα ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Αἱ μὲν οὖν Ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσειον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατίαν ἀφέντες, εἰς τὴν μεσόγειον ἐσπεύδον ἔλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπειράζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἶασεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα·

Διὰ τοῖον, λοιπόν, λόγον ἠμποδίσθησαν δὲν λέγει, εἶπε δὲ ὅτι ἠμποδίσθησαν, παιδαγωγῶν ἡμᾶς νὰ παύμεθα μόνον καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν τὰς αἰτίας, καὶ δεκνύων ὅτι πολλὰ ἔπραττον καὶ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν.

«Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς Τρωάδα. Καὶ δράμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη πρὸ Παύλου Ἄνθρωπος ἦν Μακεδὼν ἐστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Διαβάς εἰς Μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν». Διατεῖ δράμα, καὶ δὲν παύει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Ἦθελε καὶ τοιοῦτοτρόπως αὐτοὶ νὰ ὁδηγηθοῦν· ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς Ἁγίους παρουσιάσθη ὄνειρον· καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἶδεν δράμα, δηλαδὴ ἄνδρα, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθε καὶ ἔδωκεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας. Ἐπειτα καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸν ὁδηγεῖ ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐπεκτείνεται τὸ κήρυγμα. Ἄλλως τε καὶ δι' αὐτὸ ἐμποδίζεται νὰ παραμείνῃ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, διότι ὁ Χριστὸς τὸν παρεκίνη· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπρόκειτο νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην καὶ δι' ἄρκετον χρόνον, καὶ ἴσως δὲν εἶχον πλεονεξία, ἔπρεπε δὲ ἐκεῖ νὰ ἀπέλθῃ. Καὶ ἀφοῦ ἐκέρασε, λοιπόν, ἀπέναντι ἐξῆλθεν.

Ὡς δὲ τὸ δράμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελεῖν εἰς Μακεδονίαν, σιμωβάζοντες ὅτι προσκέκληται

ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτοὺς. Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Τροάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς Ῥεάπολιν, ἐκεῖθεν τε εἰς Φλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς Μακεδονίας πόλις κολώνεια. Ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, διατριβόντες ἡμέρας τινάς. Τοιαυτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται εἰς αὐτὸν λέγων ὅτι «Καίσαρι σε δεῖ παραστήναι» α. Ἐπειτα ἀναφέρει καὶ τοὺς τόπους, ἐπεὶ δὲ ἀφηγείται ἱστορίαν καὶ δεικνύει ποῦ ἔμεινε περισσότερον χρόνον καὶ δεικνύει, ὅτι εἰς τὰς μεγαλύτερας, τὰς δὲ ἄλλας παύρεται. Εἶναι τι μὴ διὰ τὴν πόλιν νὰ εἶναι ρωμαϊκὴ ἀποικία. Ἀλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

Προβάλλει εἰς τὸν Βαρνάβαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναχωρήσεως, λέγων· «Ἐπισκεψόμεθα τὰς πόλεις, ἐν αἷς καταγγείλαμεν τὸν λόγον»· ἂν καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀξιώσῃ ὅτι αὐτὸν, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο μετὰ ἀπὸ αὐτὰ νὰ τὸν κατηγορή.

δ'. Αὐτὸ συμβαίνει, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωϋσέως, ὁ μὲν προβάλλει τὴν ἀξίωσιν, ὁ δὲ ὀργίζεται ὅπως ὅταν λέγῃ· «Εἰ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς»² καὶ πάλιν «Ἄφες με, καὶ θυμωθεὶς ἐξολέειω τὸν λαόν τοῦτον»³ καὶ ὁ Σαμουὴλ, ὅταν πενήθῃ τὸν Σαούλ· διότι καὶ διὰ τῶν δύο χωριστὰ γίνονται μεγάλα ἀγαθὰ.

Ὅστω, λοιπὸν, καὶ ἐδῶ ὁ μὲν ὀργίζεται, ὁ δὲ οὐδόλως. Τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς συμβαίνει. Καὶ εὐλόγως ὁ ἐρεθισμός, δὲ νὰ βυθωθῇ ἐκεῖνος καὶ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλοῦν ἐπεσώδιον· διότι δὲν ἦτο

¹ α. Πράξ. 27, 24

² Ἀριθ. 12, 14

³ Ἑβ. 32, 51

⁴ Α. Βασιλ. 15, 35

δυνατὸν νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ αὐτὸς ὁ ὅποιος πανταχοῦ ὑπεχώρει, ὁ ἀγαπῶν τόσον τὸν Παῦλον, ὥστε νὰ τὸν ζητήσῃ εἰς τὴν Ταρσὸν πρὸ αὐτοῦ, καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ κοινοῦ διενήργησαι καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ δῶγμα ἀπὸ κοινοῦ ἀπεδέχθησαν. Δὲν θὰ ὀργίζετο, λοιπὸν, διὰ τοιοῦτου εἶδους πρᾶγμα, ἀλλὰ χωρίζονται ὁ εἰς ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ διδάξουν καὶ νὰ καταρτίσουν διὰ τοῦ χωρισμοῦ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνάγκην τῆς διδασκαλίας ἀπὸ αὐτοῦ ὅπως λοιπὸν καὶ ἄλλοι πρὸς τὴν ἐξουσίαν, λέγων· «Ὑμεῖς δὲ μὴ ἐκκακείτε τὸ καλὸν ποιοῦντας»⁵ καὶ ἐπιπλήττει μὲν ἄλλους, προτρέπει, δὲ νὰ πράττουν τὸ καλὸν πρὸς ὅλους.

Αὐτὸ πράττομε καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Ἐδῶ φαίνεται εἰς ἡμᾶς καὶ ἄλλοι ἠγανάκτησαν μαζὶ μετὰ τὸν Παῦλον. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀφοῦ ἔλαθεν ἐκείνους ἰδιατέρως τὰ πάντα πράττει, καὶ προτρέπει, καὶ συμβουλεύει· Ἡ ὁμόνοια πολλὰ κατορθώνει, πολλὰ ἡ ἀγάπη· κ. ἂν ἔχης ἀξίωσιν διὰ μεγάλα, καὶ ἂν εἴσῃ ἀνάξιος, θὰ εἰσακουσθῇ ἀπὸ τὴν καλὴν διάθεσιν, μὴ φοβήσῃ.

«Διήρχετο, λέγε, τὰς πόλεις. Καὶ ἰδοὺ ἦν μαθητὴς, ὀνόματι Τιμόθεος, ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Αὐστρείῳ καὶ κοινῶ ἀδελφῶν. Μεγάλῃ ἡ πίστις τοῦ Τιμοθέου, ὅτι ἀπὸ ὅλων ὁμολογεῖται. Ὅταν ἀπεμακρύνῃ ὁ Βαρνάβας, εὐρίσκει ἄλλον ἰσοδυνάμειον. Περὶ αὐτοῦ λέγει· «Μεμνημένος σου τῶν θαυμάτων καὶ τῆς ἀνυποκρίτου σου πίστεως, ἥτις ἐνώκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λαῶν, καὶ τῇ μητρὶ σου Εὐνίκη»⁶. «Καὶ λαθὼν, λέγει, περιέτεμεν αὐτόν»· Ἐνεκα τοιοῦτο λόγου αὐτὸς συμπλή-

⁵ Β. Θεσσαλ. 3, 13

⁶ Β. Τιμόθ. 1, 4, 5

ρόννει, λέγων· «Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκεῖνους», Διὰ τοῦτο, λοιπόν, περιτέμνεται, ἢ καὶ διὰ τὸν πατέρα του· διότι παρέμεινε νὰ εἶναι Ἑλληνην. Ἐπομένως δὲν ἦτο περιτεταμμένος. Ἰδὲ οὐ, ὁ νόμος ἤδη καταργεῖται. Εἰς μερικοὺς φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἀνεγεννήθη μετὰ τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ δὲν συνέθη ταχέως αὐτό· ἀπὸ θρέφους γὰρ, λέγει, τὰ ἱερὰ Γράμματα οἶδαν⁷.

Ἐκεῖνο, λοιπόν, εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ, παρὰ, ἂν ὅχι, αὐτό, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν κήνῃ ἐπίσκοπον, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι μὴ περιτεταμμένος. Ἔως τώρα δὲ τὰ ἔθνη δὲν ἔπρεπε νὰ φυλάττουν τίποτε ταιούτων. Καὶ δὲν ἦτο αὐτὸ ἀσήμαντον, τὸ ὅποιον θεοβαίως καὶ μετὰ τόσων χρόνων καὶ αὐτὸ τοὺς ἐσκαιδαίειν Ἀρχὴ καταργήσεως ἦτο τὸ νὰ μὴ πρὸς τὰ ἔθνη αὐτά, καὶ οὐδόπως νὰ θλάπτωνται, οὔτε νὰ ὀπλοεπώνται εἰς τὴν πίστιν· μὲ τὴν θέλησιν των, λοιπόν, ἀπεμακρόνησαν Ἐπεὶ δὲ, λοιπόν, ἐπρόκειτο νὰ κηρύττῃ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ διπλοὺν κτύπημα εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἔκαμε περιτομὴν εἰς αὐτόν, ἃν καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἦτο, (διότι ἦτο ἀπὸ πατέρα Ἑλληνα καὶ μητέρα πιστή), ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἦτο σημαντικὸν ἐκεῖνο τὸ ἐπίτευγμα τὸ ὅποιον ἔγινε εἰς τὰ ἔθνη, δὲν ἐφρόντιζε δι' αὐτό· διότι, ἔπρεπε νὰ κατασπαρῇ ὁ λόγος διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τοῦ ἔκαμε περιτομῇ.

Ἰδὲ καὶ ἐδῶ ὅτι ἐγίνε μεγάλο τι ἀγαθὸν ἀπὸ τὴν ἀντίθεσιν. «Καὶ ἐπερίσσευσεν τῷ ἀριθμῷ», λέγει. Βλέπεις οὐ, ὅχι, μόνον εἰς τίποτε δὲν θέλωμεν ἢ περιτομῇ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα ἀφέλῃς; «Ὡς δὲ τὸ δράμα εἶδεν, εὐθέως, λέγει, ἐζητήσαμεν ἐξελεῖν εἰς τὴν Μακεδониαν, συμβαδίζοντες ὅτι προσκλήεται ἡμᾶς ὁ Κύρι

7. Ἀποθ. 3, 16.

ος». Πρόσεξε, ὅχι, δὲ, ἀγγέλου, ὅπως εἰς τὸν Φίλιππον, ὅπως εἰς τὸν Κορνήλιον, ἀλλὰ τί; Παρουσιάζεται εἰς αὐτόν, λο. τὸν δὲ, δράματος περισσώτερον ἀνθρωπίνως καὶ ὅχι θεϊκῶς. Διότι ἐκεῖ μὲν ὅπου εἶναι, εὐκολώτερον τὸ νὰ πεισθῇ, περισσώτερον ἀνθρωπίνως (φαίνεται.) ἐκεῖ δὲ ὅπου πολλὴ ἡ δυσκολία, περισσώτερον θεϊκῶς. Διότι ὅπου μὲν ἐθιάζετο νὰ κηρύξῃ μόνον, εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν παρουσιάζεται μὲ δυνεῖον εἰς αὐτόν, ὅπου δὲ δὲν συγκατετίθετο νὰ μὴ κηρύξῃ, εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα φανερώνει.

Τοιαυτοτρόπως καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν Πέτρον· «Ἀναστὰς κατὰβηθι»⁸. Διότι ὅχι θεοβαίως, καὶ τὰ εὐκόλα ἐφεραν εἰς πέρας τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ ἦτο ἀρκετὸν εἰς αὐτόν καὶ τὸ δυνεῖον. Καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ δὲ ὁ ὅποιος πόντως ἐπειθετο, εἰς δυνεῖον παρουσιάζεται, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους μὲ δράμα τοιαυτοτρόπως καὶ εἰς τὸν Κορνήλιον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἰβνὸν.

«Καὶ Ἰβνός, λέγει, ἀνὴρ Μακεδὼν ἐσθλός, παρακαλῶν καὶ λέγων»· Ἄν εἴπα «δικτάσων», ἀλλὰ «παρακαλῶν» δηλαδὴ, ὑπὲρ αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνάγκην τῆς σωτηρίας.

Τί σημαίνει «Συμβιβάζοντες», Σκεπτόμενοι, λέγει. Διότι καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, εἶδεν ὁ Παῦλος καὶ οὐδεὶς ἄλλος, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡμπούσθησαν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐρίσκοντο πλησίον τῶν συνόρων, ἀπὸ ὅλα αὐτὰ συνεπέρναν· ταῦτα· ἄλλως τε καὶ τὸ διὰ θαλάσσης ταξίδι αὐτὸ ἐφανέρωνε· δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος ὅθεν φθάνουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς Μακεδονίας.

Ὡστε ὁ ἐρεθισμὸς τακτοποιεῖται διὰ νὰ γίνῃ κατὰ τὸ συμφέρον· διότι δὲν θὰ ἐνίργει, τὸ Ἅγιον Πνεῦ-

8. Πράξ. 10, 20.

μα, δὲν θά ἐδέχετο τὸν λόγον ἡ Μακεδονία. Ἡ πόσον μεγάλη δὲ πρόδοος εἶναι ἀπόδειξις. ὅτι τὸ συμφέρον δὲν ἦτο κατὰ ἀνθρώπινον, Ἄν καὶ δὲν εἶπεν ὅτι ὁ Βαρνάβας ἡρεθίσθη, ἀλλὰ «μεταξὺ αὐτῶν παροξυσμὸς ἐγένετο». Ἐάν αὐτὸς δὲν ἡρεθίσθη, οὐτε ἐκεῖνος.

ε' Αὐτὰ γνωρίζοντες, ἅς μὴ διαλέγωμεν ἀπλῶς αὐτὰ ἀλλὰ ὡς διδασκώμεθα καὶ ὡς παιδαγωγώμεθα. ὁ δὲ δὲν ἔχουν γραφῇ τυχαίως. Εἶναι μεγάλο κακὸν ἡ ἀγνοία τῶν Γραφῶν ἀπὸ αὐτῶν τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἀφελοῦμεθα, ἀπὸ αὐτῶν λαμβάνομεθα. Τοιοῦτοτρόπως πολλάκις καὶ τὰ φάρμακα, ἐνῶ ἔχουν θεραπευτικὴν ἰδιότητα, ἐπεὶ δὲ δὲν γνωρίζουν νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ὁρθῶς ὅσοι κάμνουν χρῆσιν, καταστρέφουν καὶ ἀφανίζουν καὶ ὅπλα τὰ ὅποια ἡμποροῦν νὰ διαφυλάξουν, ἂν κάποιος δὲν γνωρίζῃ νὰ τὰ ἀναλάβῃ, φονεύεται ἀπὸ αὐτὰ. Ἡ αἰτία δὲ εἶναι, ὅτι τὰ πάντα ἐπὶ δόκωμεν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀφέλειαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ ἐξένα περισσότερον ἐξετάζομεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας συμφέρον. Καὶ ἐπιβώκομεν πολλάκις μὲν τὴν δημιουργίαν οὐκίας, καὶ δὲν θὰ ἀνεχώμεθα νὰ τὴν ἱδωμεν νὰ γίνηται παλαιά, οὔτε νὰ πηπῇ οὔτε νὰ ἀκείληται ἀπὸ τὰς κακοκαρίαις διὰ τὴν ψυχὴν δὲ οὐδὲν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἱδωμεν τὰ θεμέλια τῆς νὰ ἀποσυντίθενται, καὶ ἂν τὸ κτεριον καὶ τὴν στέγην, οὐδεμία συζήτησις γίνεταί ἀπὸ ἡμῶν.

Ἄν πάλιν ἔχωμεν ἵππους, ζητοῦμεν τὸ συμφέρον των, καὶ ἵπποτρόφους καὶ ἵππιάτρους καὶ τὰ πάντα μεταχερὶ ρυθόμεθα, καὶ φροντίζομεν τὰς οὐκίας, καὶ συμβουλεύομεν ἐκεῖνους εἰς τοὺς ὁποίους τοὺς ἔχομεν ἐμπιστευθῇ ὥστε νὰ μὴ ὀδηγοῦν ἀπλῶς καὶ τυχαίως, οὔτε νὰ θέτουν ἐπ' αὐτῶν θάρος, οὔτε νὰ ὀδηγοῦν ἐξω ἀργὰ τὰς νύκτας, οὔτε νὰ ἐμπορεύονται τὰς τροφάς, καὶ πολλοὶ νόμοι, σχύουν εἰς ἡμῶν διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἀλό-

γων ζώων διὰ τὴν ψυχὴν δὲ οὐδαίς λόγος.

Πάλιν διατὶ λέγω διὰ τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ὅποια μᾶς εἶναι χρήσιμα; Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν μικρὰ πτηνὰ, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν οὐδεμίαν χρησιμότητα, ἀλλὰ ἀπλῶς προσφέρουν εὐχαρίστησιν, καὶ δι' ἐκεῖνα πολλοὶ νόμοι, καὶ τίποτε δὲν εἶναι χωρὶς φροντίδας καὶ τάξιν, καὶ τὰ πάντα φροντίζομεν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Τόσον εἴμεθα ἀπὸ ὅλους ἀναξιώτεροι, τ. μής. Καὶ ἂν μὲν κάποιος προσθάλλων ἡμᾶς εἴπῃ: «Κύριε, στενοχωροῦμεθα, ἡμεῖς δὲ, ἐνῶ προσθάλλομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα, καὶ δὲν δοῦμεν μερίδιον εἰς τὴν ψυχὴν τοσαύτης ἐπιμελείας, ὅσης εἰς τοὺς σκύλους, δὲν θεωροῦμεν ὅτι παθάνομεν τίποτε φθερόν.

Βλέπετε ἀπὸ πόσον σκότος τὰ πάντα ἔχουν γεμίσει; Πόσοι φροντίζουν τοὺς σκύλους, ὥστε νὰ μὴ φάγουν περισσότερον τοῦ πρέποντος, ὥστε νὰ εἶναι γρήγοροι καὶ κυνηγετικοί, ὅταν δὲ πιάζονται ἀπὸ τὴν ἀσπίαν καὶ τὴν πείναν, δὲν φροντίζουν τοὺς ἑαυτοὺς των, οὔτε διατάσσουν ὥστε νὰ μὴ διάνουν τρυφηλὸν θῖον καὶ τὰ μὲν ἄλογα (τὰ) διδάσκουν νὰ φιλοσοφοῦν, οἱ ἴδιοι δὲ ἀνέχονται, νὰ ὀδηγοῦνται εἰς τὴν ἀγριότητα τῶν ἀλόγων.

Εἶναι αἰνίγμα τὸ πρᾶγμα. Καὶ πῶς εἶναι φιλόσοφα τὰ ἄλογα, λέγει. Ἡ δὲν σοὺ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἴδιον μεγάλης φιλοσοφίας, ὅταν σκύλος, ἐνῶ πλήττεται ὑπὸ τῆς πείνης, ἔπειτα ἀπὸ τὴν σύλληψιν καὶ τὸ κυνήγιον, ἐνῶ εἶναι ἐμπρὸς ἡ τροφῇ, καὶ βλέπει, τὴν τράπεζαν νὰ εἶναι πλησίον, καὶ ἐνῶ πιάζει ἡ πείνα, περιμένει τὸν κύριον; Ἐντραπήτε τοὺς ἑαυτοὺς σας διδάξατε τὰς οὐκίας σας καλίας νὰ εἶναι τοιοῦτοτρόπως φιλόσοφοι.

Δὲν ὑπάρχει εἰς σας ἀπολογία. Ἐνῶ ἡδυνήθης νὰ ἐμβάλῃς τέσσην φιλοσοφίαν εἰς τὴν ἄλογον φύσιν ἡ δὲ

ποία ούτε δμῶν, ούτε ἔχει σκέψιν, πολὺ περισσότερον θὰ ἡμπορέσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι ἐστὶ εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνθρωπίνης ἐπιμελείας καὶ ὅχι τῆς φύσεως, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἔπρεπε ὅλοι γενικῶς οἱ σκύλοι νὰ τὸ ἔχουν αὐτό. Γίνετε, λοιπόν, ὅπως οἱ σκύλοι. Σεῖς μὲ ἀναγκάζετε νὰ φέρω ἀπὸ ἐκεῖ παραδείγματα· διότι ἔπρεπε μὲν (νὰ φέρω παραδείγματα) ἀπὸ τὰ οὐράνια, ἐπειδὴ δέ, ὡς εἶπω τοιοῦτον, λέγετε ὅτι ἐκεῖνα εἶναι μεγάλα· διὰ τοῦτο δὲν λέγω τίποτε ἀπὸ τὰ οὐράνια. Καὶ ὡς εἶπω τὸν Παῦλον, λέγετε ὅτι ἐκεῖνος ἦτο Ἀπόστολος, δι' αὐτὸ δὲν ἀναφέρω οὔτε τὸν Παῦλον οὐδ' ἀναφέρω ἄνθρωπον, λέγετε ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ἱκανὸς δι' αὐτὸ δὲν ἀναφέρω ἄνθρωπον, ἀλλὰ θηρίον, καὶ θηρίον τὸ ὅποιον δὲν ἔχει αὐτὸ ἐκ φύσεως, διὰ νὰ μὴ εἴπητε ὅτι ἐπέτυχεν αὐτὸ ἐκ φύσεως καὶ ὅχι διὰ τῆς ἐλευθέρου βουλήσεως· καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστον θεοθαίως, ὅχι διὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθέρου βουλήσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς δικῆς σου ἐπιμελείας. Δὲν ἀναλογίζεται, ὅτι κατέβαλε προσπάθειαν, οὔτε ὅτι κατεπληρώθη ἐκ τοῦ δρόμου, οὔτε τὸ ἐπέτυχεν μὲ προσωπικοὺς κόπους αὐτό· ἀλλὰ, ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγκατέλειπεν, φιλάττει τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου καὶ γίνεται ἀνώτερος τῆς κοιλίας. Ναί, λέγει· διότι περιμένει νὰ ἐπαυθῇ, περιμένει νὰ ἀπαλάσῃ μεγαλύτερας τραπέζης.

Εἰπέ, λοιπόν, καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι οἱ σκύλοι ἔνακα ἔλπιον μελλοντικῆς εὐχαριστήσεως παρὰ φρονεῖ τὴν παροῦσαν· σὺ δὲ δὲν θέλεις μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγνοῶν νὰ παρὰ φρονήσῃς τὰ παρόντα, ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν γνωρίζει, ὅτι ὅταν εἰς ἀκατάλληλον καιρὸν δοκιμάσῃ τὴν τροφὴν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ κυρίου καὶ ἐκείνη θὰ στερεθῇ καὶ οὔτε θὰ ἔχῃ τὴν καθωρισμένην, ἀφοῦ λάβῃ κτηνόμενα ἀντὶ τῆς τροφῆς, σὺ δὲ οὔτε τοῦτο ἡμπορεῖς νὰ ἴδῃς καὶ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀπὸ συ-

νῆθαι· ἀνέθεν αὐτὸς, αὐτὸ οὐδὲν ἐπιτυχάνεις μὲ τὴν κρίσιν. Ἄς μνησθῶμε τούτους σκύλους. Αὐτοὶ λέγουσι ὅτι πράττειν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἰς τὰ ὅλογα καὶ εἰς τὰς ἐλάφους ἐκείνοι, αὐτοὶ πράττειν εἰς τὰ πτηνὰ αὐτοὶ καὶ αὐτοὶ πάλιν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσκήσιν. Αὐτὰ εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς καταδ' ἴδωσιν αὐτὰ νὰ μᾶς καταστρέψουν.

Καὶ ἄλλο θὰ ἀναφέρω ὅταν λάθουν ἵππους ἀγροῦς καὶ ἀνημέρους, οἱ ὅποιοι τινάσσουσιν καὶ καταποιοῦν διὰ τῶν ποδῶν καὶ βαγκάνουν, εἰς ὀλίγον χρόνον τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἐκταδεύουσιν οἱ ἔχοντες κείραν, ὅστε νὰ εὐχαριστῇται ὁ ἀναβάτης, ὁ ὅποιος κάθεται, ἐξ αἰτίας τοῦ φρονήμου τῆς θαδισέως τὴν ψυχὴν δὲ οὐδεὶς φροντίζει, ὅταν ἀτάκτως θαδίζῃ, ἀλλὰ καὶ κηρὶ καὶ κλωσθὶ καὶ σῦρεται κάτω, ὅπως ἀκρῶς τὸ παιδί, καὶ φέρεται ἀρκετὰ ἀπρεπῶς καὶ οὐδεὶς περιβάλλει αὐτὴν μὲ ἀλυσίδας, οὔτε μὲ σχοινία τῶν ποδῶν, οὔτε μὲ χαλινούς, οὔτε καθίζει τὸν ἐμπειρον ἀναβάτην, τὸν Χριστὸν ἐννοῶ. Δι' αὐτὸ θεοθαίως ὅλα ἔχουν γινεῖ ἀνω· κατὰ δὲ ὅτι ὅταν ἐκπαιδεύσῃ τοὺς σκύλους νὰ κυριαρχοῦν τῆς κοιλίας καὶ θαμνίσῃ τὸν θυμὸν εἰς τὸν λένοντα, καὶ τὴν ἀταξίαν εἰς τοὺς ἵππους, καὶ εἰς τὰ πτηνὰ τὸ ὡραῖον κελῶδημα, πῶς δὲν εἶναι παραδοξὸν νὰ ἐμβάλλωμεν μὲν εἰς τὰς ἀλόγους φύσεις λογικὰ ἐπιτεύγματα, εἰς τὰς λογικὰς δὲ νὰ εἰσάγωμεν τὰ πάθη τῶν ἀλόγων;

Δὲν ὑπάρχει δι' ἡμᾶς, δὲν ὑπάρχει συγχωρησις. Ὅλοι, ὅσοι ἔχουν ἐπιτύχει μᾶς κατηγοροῦν καὶ οἱ πιστοὶ καὶ οἱ ἀπιστοί· διότι καὶ οἱ ἀπιστοὶ ἐπέτυχον, καὶ τὰ θηρία, καὶ οἱ σκύλοι, ὅχι μόνον οἱ ἄνθρωποι· καὶ ἡμεῖς θὰ κατηγορήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, διότι, ὅταν θέλωμε μὲν, ἐπιτυχάνομεν ὅταν δὲ εἰμεθα ὀκνηροί, (συρόμεθα πρὸς τὰ κάτω) παρασυρόμεθα καθ' ὅσον καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνων οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς μεγά-

λην φαυλότητα πολλάκις, όταν ήθελσαν, ήλλοζαν. Ή δέ ατία, εκείνο τό όποιον είπα, ότι περιπλανώμεθα, επιδιώκοντες τό συμφέροντα τών άλλων, όχι τά Ιδικά μας.

"Αν οικοδομήσης οικίαν μεγαλοπρεπή, απέσπεψες εις τό συμφέρον της οικίας, όχι εις τό Ιδικόν σου· αν λάβης ένδυμα ώραίον, εις τό συμφέρον τοῦ σώματος, όχι τό Ιδικόν σου· αν ήπων καλόν, όμοίως. Ούδεις σκέπτεται πώς θά είναι ή ψυχή καλή, αν καί, όταν είναι. αὐτή καλή, δέν έχει ανάγκην ουδενός από εκείνα, όταν δέν είναι δέ, ουδεμία από εκείνα προέρχεται· ωφέλεια. Όπως ακριβώς (συμβαίνει) καί εις τήν περίπτωσιν της νέμφης, καί αν ο. νυμφικοί θάλαμοι είναι από χρυσά παραπετάσματα αν οί χοροί αποτελούνται από γυναικας έρσείας καί εύμόρφους, καί αν τριαντάφυλλα, καί αν στέφανα, καί αν ό γαμβρός είναι ώραίος, καί αν αὐτήν ήτις καί αὐ φιλαι, καί αν όλοι είναι έμφανισμοί, εκείνη δέ είναι άσχημος, ουδεμία ή ωφέλεια. Όπως, λοιπόν δέν θά εγίνετο κάποια θλάση από αυτά, αν ήτο άμορφη, αλλά καί τό αντίθετον· διότι από εκείνα μόν. άν ήτο άσχημος άσχημότερα θά έφαινετο, από αυτά δέ (αν ήτο ώραία) θά εγίνετο ωραιοτέρα.

Τοιουτοτρόπως λοιπόν, καί ή ψυχή, όταν είναι καλή, όχι μόνον δέν έχει ανάγκην ουδενός εξ αυτών, αλλά καί τά καλύπτει. διὰ οικίας τά πάντα τό κάλλος της. Διότι τόν φιλόσοφον όχι τόσον εις τά πλούτη, όσον εις τήν πέναν θά τόν ίδωμεν να διαπρέπει. Διότι εκεί μόν από πολλοί θά τό αποδώσουν εις τά χρήματα καί εις τό ότι δέν έχει ανάγκην χρημάτων, όταν δέ συζη με τήν πτωχείαν, καί δ. όλων διαπρέπει, καί τίποτε άσχηρόν δέν αναγκάζεται να πράξει, ουδείς άλλος πλέον δέν μοιράζεται. μαζί του τόν στέφανον διὰ τήν φιλοσοφίαν.

Αὐτή, λοιπόν, ως καλλωπίζωμεν, άν θεθαίως θέλωμεν να πλουτίζωμεν. Ποια ή ωφέλεια, όταν οι ήμίονοι είναι μόν λευκοί καί πλήρεις σφρίγγους καί εὔσωμο, ου δέ ό όποιος κάθεται λεπτός καί εὐτελής καί άσχημος; Ποίον δέ τό κέρδος, όταν τά στρώματα είναι. άπαλά καί ώραία, καί πλήρη πολλής ποικιλίας καί τέχνης, ή δέ ψυχή είναι περιβεβλημένη με ράκη καί (είναι) γυμνή καί άσχημή; Ποίον τό κέρδος, όταν ό μόν ίππος θαδίζει με τάξιν καί όμοιάη περισσότερο με χορεύοντα παρά με θαδίζοντα, καί με τήν συνούδειαν είναι. στολ σμένος με στολισμόν νυμφικόν, ό δέ άναβάτης χορεύη περισσότερον από τούς χαλούς καί είναι. διαστρεβλωμένος εις τούς πόδας καί τās χειρας περισσότερο από τούς μεθυσμένους καί τούς τρελλούς. Ειπέ μου, λοιπόν, άν κάποιος σοῦ έδιδε ώραίον ίππον καί (σοῦ) κατέστρεφε τό σῶμα, ποια ή ωφέλεια. Τώρα έχεις ψυχήν κατεστραμμένην καί δέν σε ενδιαφέρει;

"Ας φροντίσωμεν δ' α τούς έαυτούς μας κάποτε, παρακαλῶ. "Ας μὴ κάνωμε τους έαυτούς μας ότ μωτέρους όλων. Καί αν με λόγια κάποιος μας όθριξη, ερεθίζομεθα καί στενοχωρούμεθα, όταν δέ όβριζώμεν τούς έαυτούς μας με έργα, δέν μετασβαλλόμεθα.

"Ας συνέλωμεν, λοιπόν, επί τέλους, διὰ να ήμπορέσωμεν, αφού επιμεληθομε τήν ψυχή, καί αφού αποκτήσωμεν τήν άρετήν, να επ τύχωμε τά αιώνια αγαθά με τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ήμών Ίησοῦ Χριστοῦ, μετά τοῦ όποιου εις τόν Πατέρα καί εις τό "Άγιον Πνεῦμα, άνήκε δόξα, δόναμις, τιμή, τώρα καί πάντοτε, καί εις τούς αιώνας τών αίωνων "Αμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΕ' (35)
(Μάρκ. 6', 13 - 24)

«Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων ἐξήλθον ἐξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, ὃς ἐνομιζέτο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναῖκι. Καὶ τις θυγὴ, ὀνόματι Λοῦδα, πορφυρόπωλις, πόλειος θυατείρων, σεβασμένη τὸν Θεόν, ἤκουεν ἥς ὁ Κύριος ἤνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλομένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου».

α' Ἴδὲ πάλιν διὰ συμπεριφέρεται ὁ Παῦλος του-
βαλκῶς καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον. «Ὁδ
ἐνομιζέτο, λέγει, προσευχὴ εἶναι»· β.ὶ.ο.τι ὅχι ὅπου ἦτο
μόνον συναγωγὴ, ἀλλὰ καὶ ἔξω προσήρχοντο, ὥς νὰ
ἐξεχώριζον κάποιον τόπον, ἔπειθ' οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν
περισσότερον συνβεδεμένο, μὲ τὰ ὀλικά.

«Τῇ ἡμέρᾳ δὲ τῶν Σαββάτων», ὅταν ἦτο φυσικὸν
νὰ συγκεντρωθῇ καὶ ὄχλος, «καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦ-
μεν ταῖς συνελθούσαις γυναῖκι. Καὶ τις θυγὴ, ὀνόματι
Λοῦδα, πορφυρόπωλις, πόλειος θυατείρων, σεβασμένη
τὸν Θεόν, ἤκουεν ἥς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν
προσέχειν τοῖς λαλομένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου». Πρόσε-
ξε πάλιν τὴν ταπείνωσιν. Γυναίκα καὶ ἀσημος αὐτῇ,
καὶ εἶναι φανερόν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν· ἀλλὰ παρατήρη-
σε τὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν διότι πρῶτον
μὲν τοῦτο δι' αὐτὴν ἔδωκεν μαρτυρίαν, τὸ ὅτι σεβεται
τὸν Θεόν, ἔπειτα τὸ ὅτι αὐτὴ ἐκάλεσε τοὺς Ἀποστό-
λους.

«Ὡς δὲ ἐθαπτίσθη αὐτὴ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρε-
κάλεσε, λέγουσα Κύρι·οί μου, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν
τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μέναι-
τε. Καὶ παρεθέσαστο ἡμᾶς»· «Ὡς δὲ ἐθαπτίσθη, λέγει,
αὐτὴ καὶ ἡ οἰκία αὐτῆς». Ἐξέτασε πᾶς ὅλους τοὺς ἔ-
πεισε ἔπειτα παρατήρησε φρόνησιν πῶς ἱκετεύει τοὺς

Ἀποστόλους, μὲ πόσῃν ταπείνωσιν εἶναι πλήρεις οἱ λό-
γοι, μὲ πόσῃν σοφίαν. «Εἰ κεκρίκατέ με, λέγει, πιστὴν
τῷ Κυρίῳ». Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερον προτροπτι-
κόν. Ποῖον δὲν θὰ ἐμαλάκωναν αὐτὰ τὰ λόγια, Δὲν
προέβαλε ὀξέωσιν, δὲν παρεκάλεσε ἀπλῶς, δὲν τοὺς
ἔφησε νὰ εἶναι κύριοι (μόνον), ἀλλὰ καὶ τοὺς ἠνάγκα-
σεν ἐντόνως· διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «παραθέσαστο ἡ-
μας» δηλαδὴ «μὲ αὐτὰ τὰ λόγια».

Παρατήρησε πῶς ἀμέσως ἔφερε καρπούς, καὶ θε-
ωρεῖ μεγάλην ἀφέλειαν τὴν κλήσιν. «Ὅτι, δὲ πιστὴν μὲ
ἐθεωρήσατε, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι μοῦ προσεφέρα-
τε τοιαῦτα μυστήρια, διότι, δὲν θὰ προσεφέρατε, ἐάν
δὲν μὲ ἐκρίνατε τοιαύτην. Καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ τοὺς
καλεσῇ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅταν ἐθαπτίσθη, φανερούσα
ἐκ τούτου, ὅτι διαφορετικῶς δὲν θὰ τοὺς ἔπειθε.

Διὰ τὸ δὲν ἠθέλον οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἀλλ' ἠρνοῦν-
το ὅστε καὶ νὰ πεισθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι; Ἡ Θεοφείως παρακι-
νοῦντες ἐκέκιναν εἰς μεγαλυτέραν προθυμίαν, ἣ ἐπειδὴ
εἶπεν ὁ Χριστός· «Εἰς ἣν ἂν πάλιν εἰσελθῇτε, τίς ἐστιν
ἄς ος ἐρωτήσατε, καὶ ἐκεῖ μέναιτες». Ὡστε τὰ πάντα
ἔπραττον κατ' οἰκονομίαν.

«Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν,
παδίσκην τινα, ἔχουσαν πνεῦμα Πύθωνος, ἀπαντήσασα
ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρείχε τοῖς κυρίοις αὐ-
τῆς μοντευομένη Λῶττι, κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ
καὶ ἡμῖν, ἔκραζε, λέγουσα· Οὗτοι, οἱ ἄνθρωποι δαῖλοι
τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν
ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας». Διὰ τὸ τέλος πάντων καὶ ὁ βαί-
μων εἶπεν αὐτῇ, καὶ ὁ Παῦλος τὸν ἠμπαδίσε. Καὶ ἐ-
κεῖνος ἔπραττε μὲ κακίαν καὶ αὐτὸς μὲ σύνεσιν διότι
ἠθέλε νὰ τὸν κἀν ἀναξιώπιστον διότι, ἂν παρεδέχετο

τὴν μαρτυρίαν τοῦ ὁ Παῦλος πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς θά ἐξηπάτα, ἐπειδὴ ἔγινε ὅπ' ἐκείνου δεκτός· δι' αὐτὸ ἀνέχεται νὰ εἴπῃ τὰ φθορῶντα εἰς αὐτοὺς, διὰ νὰ στερεώσῃ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς χρησιμποιεῖ συγκατάθεσιν ἔναντι τοῦ δόλεθρου.

Κατὰ πρόβτον, λοιπόν, ὁ Παῦλος δὲν τὸν παρεδέχετο, ἀλλὰ τὸν περιεφρόνησε, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ρίψῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὰ δαιμονικά σημεῖα, ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενε πρῶτον αὐτὸ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἔδουκινε τὸ ἔργον λέγων «οἱ τοῖ ἀνθρώποι, δαῖμονι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδοὶ σωτηρίας, τότε τὸ δέταξε νὰ ἐξέλθῃ

«Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε· Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἐπιλαθέμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, ἐλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον· Οὗτοι, οἱ ἄνθρωποι, ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν, Ῥωμαίοις οὖσα. Πανταχοῦ αἴτια τῶν κακῶν (εἶναι) τὰ χρήματα. Ὡς τῆς σκληρότητος τῆς ἑλληνικῆς! Ἦθελον νὰ κατέχεται ὁπὸ δαίμονος ἢ κορσίσ, διὰ νὰ κερδίζουσιν χρήματα. «Ἐπιλαθόμενοι, λέγει, τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, ἔλεγον Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν». Τί πράξαντες, Διὰ τί, λοιπόν, δὲν τοὺς εἰσάγατε πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ; Ἐἰ ουδαῖοι λέγει, ὑπάρχοντες» τόσον εἶχε συκοφαντηθῇ τὸ ὄνομα. «καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν, Ῥωμαίοις οὖσα». Ἐφερον τὸ πρῶτον εἰς ἐσχάτην προδοσίαν.

«Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν». Ὡς τῆς ἀφρο-

σύνης! δὲν τοὺς ἐξήτασαν, δὲν τοὺς ἔδωκαν τὸν λόγον καὶ ὁμῶς, ἀφρο ἔγινε τοιοῦτου εἶδους θαῦμα, ἔπρεπε νὰ τοὺς προσκυνήσουν, ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔχουν ὡς σωτήρας καὶ εὐεργέτας· διότι, ἐάν ἠθέλετε χρήματα, διατί, ἐνῷ εὗρήκατε τοιοῦτον πλοῦτον δὲν ἐτρέξατε, τοῦτο τοὺς κάνε, λαμπροτέρους, τὸ νὰ ἡμποροῦν δηλαδὴ νὰ ἀποδιώκουν δαίμονας, παρὰ νὰ παθῶνται εἰς αὐτοὺς Ἰδοὺ καὶ θαύματα, καὶ ἡ φιλοχρηματία ἦτο περισσότερον ἰσχυρά.

«Καὶ οἱ στρατηγοί, περιφρήσαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐκέλευον ραβδίζειν» πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγέλλοντες τῷ δαμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. Ὁ μὲν, λοιπόν, Παῦλος τὸ πᾶν ἔκανε, καὶ τὰ θαύματα καὶ τὴν δασκαλίαν, καὶ ὁ Σίλας δὲ μετέχει εἰς τοὺς κινδύνους. Τί σημαίνει «Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος»; Ἐπειδὴ τὴν βολιότητα τοῦ δαίμονος, λέγει, καθὼς ὁ ἴδιος εἰς ἄλλον σημεῖον λέγει· «Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν».

Διὰ τί δὲν εἶπον ὅτι «τὸν δαίμονα ἐξεδίωξαν, ὅτι, ἐφάνησαν ἀσεβεῖς εἰς τὸν Θεόν» ἀλλὰ στρέφονται εἰς τὴν ἐσχάτην προδοσίαν, Ἥτις ἦτο τοῦτο δι' αὐτοὺς. Τοιοῦτοτρόπως ἔλεγον καὶ εἰς τὴν περίπτωσηὶν τοῦ Χριστοῦ «Οὐκ ἔχομεν θρασυαίαν εἰμὴ Καίσαρα. Πᾶς ὁ ἑαυτὸν ποῶν θαλαῖα ἀντιλέγει, τῷ Καίσαρι».

«Καὶ ἔβαλον αὐτοὺς, λέγει, εἰς φυλακὴν». Πολλὰ ἢ ὀργή. «Ὡς παραγγέλλει τοιαύτην εὐληφῶς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἡσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον». Ἰδέ, καὶ ἐκεῖνος πάλιν τοὺς ἐγκλείει εἰς τὴν ἐνδοτέραν φυλακὴν, καὶ τοῦτο

κατ' οἰκονομίαν. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ μέγα θαῦμα, κρίνεται, κατὰλληλος ὁ τόπος διὰ τὴν ἀκρόασιν ὁ ὁποῖος ἦτο ἐξω τῆς πόλεως καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ πειρασμῶν καὶ κινδύνων.

Πρόσθετε πῶς δὲν ἐντρέπεται, νὰ ἀναφέρῃ τὰ ἐπαγγέλματα ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γράφει τὴν ἱστορίαν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἦτο ἀργία, περισσότερον ἔδιδαν προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα καὶ δὲν ἦτο μεγάλη αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Φιλιππησίων. Αὐτὰ, λοιπόν, ἀποῦ ὁ δοχθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὥς μὴ ἐντρέπωμεθα δι' οὐδέναν Πλησίον. Θεοσδοσίου μένει ὁ Πέτρος, πλῆσιον πορφυροπώλιδος ὁ Παῦλος. Ποῦ εἶναι ὁ ἐγνωσμός, Ἐπομένως ὥς ἱκετεύωμεν τὸν Θεόν, ὥστε νὰ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν· ὁ Θεὸς δὲ ἀνοίγει τὰς καρδίας αἱ ὁποῖαι ἐκθυμοῦν διότι εἶναι θνητὸν νὰ τῷ τις καὶ ἡκρωτηριασμένον.

Ἀλλὰ ὥς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεγόμενα. Εὐνὴ, λέγει, πορφυροπώλης, ἦς ὁ Κύριος ἥνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. Τὸ νὰ ἀνοίξῃ, λοιπόν, ἦτο τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ προσέχη, ἡ κόνις τῆς ἐπομένως ἦτο καὶ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον. Ὡς δὲ ἐδοκίμησεν, λέγει, παρεκάλει, λέγουσα· Εἰ κεκρίκατέ με,· δὲ καὶ θαυμάζεται, καὶ θέχεται τοὺς Ἀποστόλους μετὰ τῆς παρακλήσεως, μετὰ περ σσοτέρως ἀπὸ τὸν Ἀδραμά. Καὶ δὲν εἶπεν οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν, ἀλλὰ ἐκεῖνο, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐσώθη· δὲν εἶπεν· ἔάν σπουδαίαν γυναῖκα, ἔάν εὖσεθῇ με ἔχετε κρίνει, ἀλλὰ τί «Πιστὴν τῷ Κυρίῳ»· ἔάν πιστὴν εἰς τὸν Κύριον, πολὺ περ σσοτέρων εἰς οὐδὲν, ἔάν δὲν ἔχετε ἀντίθετον γνώμην. Καὶ δὲν εἶπε· «Πλησίον μου», ἀλλὰ «εἰς τὴν οἰκίαν μου μέινετε», ὥστε νὰ δείξῃ, ὅτι τοῦτο ἔπραττε μὲ μεγάλαν προθυμίαν.

Πραγματικῶς πιστὴ ἡ γυναῖκα. Εἰπέ μου, λοιπόν, ποῖος εἶναι αὐτός ὁ δαίμων; Θεός, λέγει, μὲ μαντικῶς

ἱκανότητος τοιοῦτοτρόπως λέγεται ἀπὸ τὸν τόπον βλέπειν ὅτι καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶναι θαῖμων· Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς θάλῃ εἰς πειρασμούς, ὥστε περισσότερον νὰ τοὺς ἐρεθίσῃ τὴν παρεκίνησε νὰ λέγῃ.

6 Ὡς οὐχαμερὲ καὶ ἐκάθαρτε! Ἐάν, λοιπόν, γνωρίζῃς ὅτι κηρύσσουσιν ὁδὸν σωτηρίας, διατὶ δὲν παραμερίζεις ἀκουσίως; Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤθελεν ὁ Σίμων λέγων· «Δότε μοι, Ἰνα, ὦ ἔάν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ Πνεῦμα ἁγ. ον», αὐτὸ καὶ οὗτος ἔπραττεν· ἔπεθῃ τοὺς εἶδε νὰ φέρουν καρπούς, καὶ ἐδῶ προσποιεῖται, τοιοῦτοτρόπως ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἀρεθῇ εἰς τὸ σῶμα, ἔάν τὰ ἴδια ἐκηρυττε. Ἐάν δὲ ἀπὸ ἀνθρώπων οὐχ ἄρατος ὁ αἶνος ἐν τῷ στόματι ἀμαρταλοῦσθε, πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν δαίμονα· ἔάν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου δὲν δέχεται ὁ Χριστὸς τὴν μαρτυρίαν, οὕτε ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, πολὺ περισσότερον δὲν δέχεται ἀπὸ τὸν δαίμονα· διότι τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐφέροντο μὲ ἀλαζονείαν κραυγάζοντες, ἐνέμ. ον· ὅτι θὰ καταπλήξουν μὲ τὴν κραυγὴν, λέγοντες· Οὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκταράττουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν· Τί λέγεις· πείθεσαι εἰς τὸν δαίμονα; διατὶ οὐ καὶ ἐγὼ, Ἐκεῖνος λέγει ὅτι· «Θεοὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὁπίστου», σὺ λέγεις ὅτι· «ἐκταράττουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν»· ἐκεῖνος λέγει ὅτι· «καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας», σὺ λέγεις· «Παραδιδόασιν ἡμῖν ἔθνη ὅσα ἐξεστὶ παραδέχεσθαι». Παρατήρησε ὅτι οὕτε εἰς τὸν δαίμονα αὐτοὶ προσηλοῦνται, ἀλλὰ ὅτι εἰς τὴν ἀποθλίπτουν, τὴν φιλαργυρίαν.

4 Πράξ. 16, 19.

4α Σοφ. Σιμ. 16, 9.

«Εὐκυσάν τε αὐτούς, λέγει, εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἀρχοντας καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν». «[Ὁ δὲ ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἀποκρίνονται οὐτε ἀπολογίζονται, διὰ τὸ ἀξιοῦν μεγαλυτέρου θαύματος· ἐπὶ γὰρ, λέγει, ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Ἀρκαί σοι ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ εὐνοία μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.». «Ὡστε εἴπρεπε τὰ γίνουιν βαυμιστοὶ αὐτοὶ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιεικείας, ὅσον γίνεται ἡ φυλακὴ αὐστηροτέρα, τόσον τὸ θαῦμα λαμπρότερον. Ἰσως, ἔπραττον αὐτό, ἐπειδὴ ἤθελον νὰ σταματήσουν τὴν συμπλοκὴν. Ἐπεὶ δὲ εἶδον νὰ ἔχῃ παρουσιασθῇ ὁ ὄχλος, μὲ τὰ κτυπήματα ἤθελον νὰ σταματήσουν ἐπ' ὀλίγον τὸν θυμὸν των, μὲ τὸ νὰ τοὺς ῥίξουν δὲ εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ μὲ τὸ νὰ παραγγεῖλουν νὰ τοὺς φιλάττουν μὲ ἀσφάλειαν, ἤθελον νὰ πληροφορηθοῦν τὴν ὑπόθεσιν.

«Καὶ ἠσφαλίσατο, λέγει, εἰς τὸ ξύλον», ὅπως θὰ εἴλεγε κάποιος «Εἰς τὸν νέθρον»⁵. Πόσων δακρύων εἶναι ἄξια τὰ παρόντα; Ἐκεῖνοι μὲν ὑπέστησαν, ὅσα ὑπέστησαν, ἡμεῖς δὲ ζῶμεν τρυφήν θείαν, ἡμεῖς εἰς τὰ θέατρα. Διὰ τοῦτο καὶ χανόμεθα καὶ καταβυθίζομεθα, ζητοῦντες πανταχοῦ ἀνάπαυσιν καὶ μὴ ἀνεχόμενοι νὰ λυπηθοῦμε διὰ τὸν Χριστὸν μέχρι χλευασμοῦ, οὕτε μέχρι ἐνὸς λόγου. Ὡς ἐνθυμούμεθα συνεχῶς αὐτούς, παρακαλῶ, ὅσα ἐποθοῖν, ὅσα ὑπέμειναν, πῶς δὲν ἐταράσσοντο, πῶς δὲν ἐσκανδαλίζοντο. Τὰ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἔπραττον καὶ αὐτὰ ὀφίσταντο. Δὲν ἔλεγον· «Διὰ τὸ αὐτὸ κηρύσσομεν, καὶ δὲν μᾶς προστατεύει ὁ Θεός», Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοὺς ὠφέλει, καὶ χαρὶς τὴν θοήθειαν μὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καθίστα αὐτοὺς στίβαιοτέρους, συ-

5. Β. Κορινθ. 12, 10. 8
6. νέθρος· ἔλλαν βασανισμοῦ

νατιωτέρους, ἀκροήτους. «Ἡ θλίψις, λέγει, ὑπομονὴν κατεργάζεται»⁷.

Ἀς μὴ ἐπιδιώκωμεν, λοιπόν, τρυφήν καὶ ἑκλυτον θίον· διότι ὅπως εἶδω, διπλοῦν εἶναι τὸ καλόν, ὅτι θηλασθὴ καὶ ἰσχυροὶ γίνονται καὶ μεγάλα εἶναι αἱ ἀμοιβαί, τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖ διπλοῦν τὸ κακόν, ὅτι θηλασθὴ καὶ μολθοσκώτεροι καθίστανται καὶ ὅτι (δὲν χρησιμικοποῦνται) εἰς τίποτε ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κακόν. Διότι τίποτε δὲν θὰ ὑπῆρχε ἀχρεϊότερον ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος περὶ θίον τὸν χρόνον μὲ ἀνάπαυσιν καὶ τρυφλότητι διότι (εἶναι) ἄνθρωπος, λέγει, ἀδοκίμαστος καὶ κίβηλος, κίβηλος ἔχ. εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ἀχρηστον πρῶγμα ἡ ἀνάπαυσις, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν τὴν τρυφλότητι τίποτε τόσον ἀκατάλληλον, ὅσον τὸ νὰ ζῇ τις τρυφήν θίον διότι εἶναι θεατὸν. Ὅτε ἀπὸ τὰ φαγητὰ τοσαύτη εὐχαρίστησις, οὕτε ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ ὅλα ἐξαλείφονται καὶ ἐξαφανίζονται. Ὡς μὴ ἐπιδιώκωμεν, λοιπόν, αὐτήν· διότι ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν πόσος διάγει περισσώτερον εὐχαρίστας, ὁ καταπονούμενος καὶ ὁ ταλαιπωρούμενος ἢ ὁ ζῶν εὐχαρίστως, αὐτὸν θὰ εὐρίσκωμεν περισσώτερον διότι κατὰ πρῶτον μὲν τὸ σῶμα τὸ ἴδιον τοῦ τοιοῦτου εἶναι ἀκόλαστον καὶ πλεονεκτὸν ἐπειτὰ καὶ αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος δὲν εἶναι καθαραὶ ὅτε ὀνειδίζει, ἀλλὰ πλεονεκταὶ καὶ μολθονται· ὅταν δὲ δὲν ὑπάρχουν αὐταί, οὕτε τὸ ἀγαθὸν τῆς ὀνείας θεωρεῖται εὐχαρίστησις.

Πόσος ἴππος εἶναι χρῆσιμος ὁ τρυφήν ἢ ὁ γυμναζόμενος, ποῖον πλοῖον, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πλεῖν ἢ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μένει ἀργόν; ποῖον ὕδωρ, τὸ ρέον ἢ τὸ στά-

7. Ρωμ. 5, 3

σιμον. ποίος σιδηρός, ο εργαζόμενος ή ο μὴ δὲν εἶ-
ναι λαμπρὸς ὁ μὲν καὶ ὁμοῦ αἶψι μετὶ τὸν ἀργυρον, ἐνῶ
ὁ ἄλλος σκωρ αἶψι ἐπειδὴ εἶναι ἀχρηστος πανταχοῦ,
καὶ ἐπεὶ ἔχει μέρος τῆς ἰδίας του τῆς ὕλης. Κάτι
παρόμοιον συμβαίνει εἰς τὴν ἀργὴν ψυχὴν κάποια σκω-
ρία χύνεται ἐπ' αὐτῆς καὶ κατατρώγει καὶ τὴν λαμ-
πρότητα καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα. Μὲ ποῖον τρόπον, λοιπόν,
θα ἡμπορούσε κάποιος νὰ ἀποσπογγίσῃ αὐτὴν τὴν σκω-
ρίαν, Μὲ τὴν ἀκίνητην τῶν θλίψεων αὐτὴν καθιστοῦν τὴν
ψυχὴν χρῆσιμον, δι' ἄλλα κατὰλληλον. Διότι, εἰπέ μοι,
πὺς θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀποκόψῃ τὰ πάθη ὅταν ἡ δύ-
ναμις ἐξασθενήσῃ καὶ λυγίξῃ ὅπως ὁ μόλυθος, πὺς
θὰ τρεψίστῃ τὸν βιάζον. Εἰς ποῖον δὲν εἶναι ἀθ-
διαστικός ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος καλὰ ἐργεῖ πολυστα-
κίαν, συρόμενος ὅπως ἡ φάκια:

γ'. Δὲν λέγω αὐτὸ δι' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐκ
φύσεως, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔκαναν τοιαῦτα τὰ
σώματα ἕνεκα τοῦ τρυφηλοῦ θιου, ἐνῶ ἦσαν ἐκ φύσεως
λεπτοί. Ἀνέτελε ὁ ἥλιος, ἐσκόρπισε πανταχοῦ τὰς φω-
τεινὰς ἀκτίνας, ἐσήκωσε τὸν κάθε ἕνα διὰ τὴν ἐργασί-
αν ὁ γεωργός, ἀφοῦ λάβῃ τὴν ἀκίνητην, ἐξέρχεται, ὁ χαλ-
κουργὸς τὸ μετάλλιον ἐργαζέσθαι, καὶ ἕκαστος ἐκ τῶν
τεχνιτῶν τὸ κατὰλληλον, καὶ θὰ εὖρης νὰ χρησιμοποιοῖ
ὁ καθείς τὰ ἰδικά του ἐργαλεία ἢ γυνὴ τὴν ρόκαν ἢ τὰ
ὀφθαλμοὺς αὐτὸς δέ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ χοῖρος, ἀμέσως
ἀπὸ τὸ πρῶτον ἐξέρχεται διὰ τροφὴν τῆς καλίας, ἐπιζη-
τῶν πὺς θὰ ἐτοιμάσῃ πολυτελεῖ τράπεζαν, ἂν καὶ εἶναι
ἴδιοι μόνον τῶν ἀλόγων ζώων νὰ τρέφονται ἀπὸ τὸ
πρῶτον, ἐπειδὴ διὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι χρήσιμα, ἀλλὰ

Τὰ ἰδιώματα ἐννοοῦντα ὄντα ἐκ σιδήρου, ὡς μάχαρι, δρέπα-
νον, ὀπίσκα κ.λπ. τὸ ὅποιο ἐκ τῆς χρίσεως ἀποκατὰν σιτηνότητι, ἀλ-
λὴν ὁμοιωθῆναι.

διὰ τὴν σφαγὴν. Ἐξ αὐτῶν τὰ πρὸς μεταφορὰν καὶ ἐρ-
γασίαν ἀναλαμβάνοντα ἐξέρχονται καὶ αὐτὰ διὰ τὸ ἐρ-
γον ἀπὸ τὴν νύκτα αὐτὸς δέ, ἀφοῦ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν κλί-
νην, ἐνῶ ἐγέμισε τὴν ἀγορὰν ὁ ἥλιος, καὶ ἐνῶ ὅλοι ἐχόρ-
τασαν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των, ἐγείρεται καὶ ταυτάνεται
πρασινάει. ὡς ὅπως ὁ χοῖρος, ὁ ὁποῖος παχύνεται, ἀφοῦ
κατηνάλωσε τὸ ἄριστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸ σκα-
τόδι ἐπειτα κάθεται. πολλὴν ὥραν ἐκί τῆς κλίνης, πολ-
λάκις μὴ θυγόμενος καὶ συνελθὼν ἀπὸ τὴν ἐσπερινὴν μέ-
σῃ, ἀφοῦ κατεδωπάνησε τὸν περισσότερον χρόνον εἰς
αὐτὰ ἐπείτοι καλλωπίζεται, καὶ ἐξέρχεται ὡς θέατρον,
ἀσχημίας, χωρὶς νὰ ἔχῃ τίποτε ἀνθρώπινον, ἀλλὰ πάν-
τα τὰ χαρακτηριστικὰ θηρίου ἀνθρωπομόρφου, οἱ ὁ-
ρθαλμοὶ ἐντελῶς ὄγροι, τὸ στόμα ἀναδίδον κακοσίαν
οἶνου, ἡ δύστυχος ψυχὴ δὲ καὶ ἔχῃ ριφθῇ εἰς τὴν κλίνην
ὕπὸ τῆς ἀνυμνίας γυναιμένης ἐσλοκρασίας, περιφέ-
ρουσα τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὅπως ὁ ἐλέφας ἐπι-
τα ἀφοῦ ἐλθῇ κάθεται εἰς τόπους, καὶ λέγει καὶ πράτ-
τει τοιαῦτα, ὅτι εἶναι καλύτερον νὰ κοιμᾶται αὐτὸς
ἀκόμη παρὰ νὰ εἶναι εἰς ἐργήγορον.

Ἄν ἀναγελθοὺν δυσκολίαι, γίνεται περισσότε-
ρον μάλα καὶ ἀπὸ κάθε μικρὰν κόρησιν ἐν αἵσῃ, περισ-
σότερον πλῆθος καὶ ἀπὸ κάθε παιδίον γεμίζει τὰ
πρόσωπόν του ἀπὸ χάσμημα. Παροδίδεται εἰς θλους οἱ
ὁποῖοι, θέλουν νὰ θλάττουν, ἂν καὶ οὐκ εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους ἀλλὰ εἰς τὰ πάθη, καὶ ὁ θυμὸς ἐκκόλως τὸν τοιοῦ-
τον διεγείρει καὶ ἡ ῥοπή πρὸς ἀπάλαυσιν καὶ ἡ κακο-
λογία καὶ τὰ πάντα, "Ὅλοι τὸν κατακεῖσιν, ὅλοι τὸν
περιποιοῦνται καθ' ὅσοντες τὴν ψυχὴν περισσότερον
μάλα καὶ ἀπὸ ὅτι εἶναι καὶ καθημερινὸς ἐξέρχεται.

8. Ἐσλοκρασία. τῶν πολλῶν καὶ ἐκχυλόμενων εἰς τοὺς
μεθυμένους χρόνι παιδίας καὶ μεταφορικῶς ἡ κραυγὴ.

ἀποκτείν ἄρκετον μέρος ἀπὸ τὸ νόσημα. Ἄν ἐμπλακῇ εἰς δυσκόλους περιστάσεις, γίνεται στάσις καὶ σκάνη, οὐδόλως τὸν ὠφελοῦν τὰ μεταξὺ τὰ ἐνδύματα.

Αὐτὰ δὲν οὐκ ἐλέγχον ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάσκωμεν νὰ μὴ ᾤσθῃς νωθῶς καὶ ἄνευ σκοποῦ· ὅτι ἡ ἀργία καὶ ἡ τρυφλότης ὁδηγοῦ εἰς ἐργασίαν ἀκατάλληλον, μόνον εἰς δόξαν, εἰς ἡδονήν. Πῶς δὲν θὰ κατηγορήσουν τὸν τοιοῦτον καὶ οἱ οἰκῶντες καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς ποῖος δὲ θὰ εἴη ὁδίκως· «Βάρος αὐτὸς τῆς γῆς, ματαίως ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ τοιοῦτος μᾶλλον δὲ οὐχὶ ματαίως ἀλλὰ διὰ τὸ κακὸν τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ διὰ τὴν κακὴν του καταστροφὴν καὶ διὰ τὴν ἀλάθειαν τῶν ἄλλων»;

Τί, λοιπόν, γλυκύτερον εἰς αὐτόν, ὅς ἴδωμεν διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητεῖται ἀργία καὶ ἀδράνεια. Καὶ τί θὰ ὤπρηνε περισσότερον δυσάρεστον ἀπὸ τὸν ἀνέρεπον, ὁ ὅποιος δὲν δύναται νὰ πράττῃ οὐδέν, τί ἀθλιώτερον, τί δυστυχέστερον, δὲν εἶναι αὐτὸ νερότερον ἀπὸ ἀπειρία θεσμά, τὸ νὰ χασμαῖται δηλαδὴ καὶ νὰ ἔχη ἀνοκτόν τὸ στόμα, καθηήμενος συνεχῶς εἰς τὴν ἀγοράν καὶ ἐλπίων τοὺς διερχομένους;

Ἀ ὅτι ἡ ψυχὴ, ἐκ φύσεως ἔπε θῆ ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν νὰ κινῆται συνεχῶς, δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὴ ἐνεργῇ. Ἀραστήριον ἐθνημιούργησεν ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ ζῶον, καὶ εἶναι ἡ ἐργασία σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν του. Ἐξω δὲ ἀπὸ τὴν φύσιν του ἡ ἀργία. Ἄς μὴ ἐξετάζωμε τὰ πράγματα ἀπὸ αὐτοῦ οἱ ὅποιοι νοσοῦν ἀλλὰ ἅς δοκιμάσωμεν τὸ πρᾶγμα.

Οὐδὲν περισσότερον ὀθλίσαν ἀπὸ τὴν ἀπραξίαν, οὐδὲν ἀπὸ τὴν ἀργίαν. Δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς μᾶς ἐθνημιούργησε μὲ τὴν ἀνάγκην δι' ἐργασίαν· ὅτι τὰ πάντα ἐλάττει ἡ ἀργία καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος κατὰ τὸν τρόπον ἐλάττει. Καθ' ὅσον καὶ ὁ ὀφθαλμὸς, ἐάν δὲν ἔκανε τὴν ἰδικήν του ἐργασίαν καὶ τὸ στόμα, καὶ ἡ

κολία, καὶ ὁτιδήποτε θὰ ἀνέφερε κάποιος ἀπὸ τὰ μέλη, πίπτει εἰς τὴν χειρίστην ἀσθένειαν. Τίποτε δὲ τόσον, ὅσον ἡ ψυχὴ. Ὅπως ἀκριβῶς δὲ ἡ ἀργία (εἶναι) κακόν, τοιαυτοτρόπως καὶ ἡ ἐργασία ἡ ἀπρεπὴς. Διότι ὅπως, ἐάν τις δὲν τρώγῃ, ἐλαττεται εἰς τοὺς ὀδόντας, καὶ ἀν τρώγῃ ὅσα δὲν πρέπει, τοὺς κάνει νὰ μουδιάζουν, τοιαυτοτρόπως, λοιπόν, καὶ ἐδῶ καὶ ἀν δὲν ἐργάζεται καὶ ἀν ἐργάζεται τὰ μὴ ἀρμοῦντα, χάνει τὴν δύναμιν τῆς.

Λοιπὸν ἅς προσκοθίσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὰ δύο, δηλαδὴ καὶ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἐργασίαν ἡ ὅπως εἶναι φοβερώτερος τῆς ἀργίας. Ποῖα εἶναι δὲ αὕτη; Αἱ πλεονεξίαι, ὁ θυμὸς, αἱ κακολογίαι καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τὰ πάθη. Εἰς αὐτὰ ἅς ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀργίαν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια μᾶς ἔχει ὁποσχεθῇ ὁ Θεὸς διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα (ἐν ἡμεῖς). Δόξα, δόξα μᾶς, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Α΄ (36)

(Πράξ. 15, 25 - 40)

«Κατὰ δὲ τὸ μεσοπύκιον Πάβλος καὶ Σίλας προσερχόμενοι, ὕμνουσαν τὸν Θεόν· καὶ ἐπηκραύοντο αὐτὸν αἱ δέσμοι. Ἄφνω δὲ σεισμός ἐγένετο μεγάς, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ θεσμοτηρίου· ἀνέστηθησαν τε παραχρῆμα αἱ θύραι, καὶ πάντων ἡ δαμάς ἀνέστη».

α. Τί θὰ ἦτο ἀντάξιον διὰ τὰς ψυχὰς αὐτάς· Ἐμαστινῶθησαν, πληγώθεντες πολὺ, ὀφρίσθησαν, ἐκιν-

δύνευσαν μέχρι θανάτου, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ ἐὼλον τοῦ θασσανισμοῦ, εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ δὲν ἠδύναντο οὔτε ταιουτοτρόπως νὰ ἡσυχάζουν, ἀλλὰ ἐψάλλον ὅλην τὴν νύκτα. Ἐλέπετε πόσον ἀγασθὸν εἶναι ἡ θλίψις. Ἡμεῖς δέ, (δὲν ψάλλομεν) οὔτε ἐνῶ εὐρισκόμεθα εἰς μαλακά σιτρώματα χωρὶς νὰ φοβοῦμεθα οὐδένα· ὅλην τὴν νύκτα κοιμώμεθα. Ἴσως διὰ τοῦτο ἐψάλλον ὅλην τὴν νύκτα, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς αὐτὰς τὰς δυσκολίας. Δὲν τοὺς ἐκυρίευσεν ἡ δύναμις τοῦ ὕπνου, οὔτε ὁ πόνος τοὺς ἐλόγιεν, οὔτε ὁ φόβος τοὺς ἔρριπεν εἰς ἀμηχανίαν, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ἴδια πολὺ περισσύτερον τοὺς ἀφύπνιζον καὶ τοὺς ἐγμήζον μετὰ πολλὴν εὐχαρίστησιν.

«Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον ὕμνουν τὸν Θεόν, λέγει, ἐπηκραίνοντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμοι» διότι ἐφαινετο ὅτι εἶναι παράξενον καὶ ἀπροσδόκητον.

«Ἄφνω δὲ σεισμός ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου ἀνεύχθησάν τε παραχρῆμα παῖσαι αἱ θύραι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέστη». Ἐγίνετο σεισμός, ὥστε νὰ ἀφύπνισθῇ ἐκεῖνος καὶ αἱ θύραι ἤνοιξαν, ὥστε νὰ θαυμάσῃ τὸ γεγονός. Αὐτὰ οἱ φυλακισμένοι δὲν τὰ ἐθέλεπον διότι θεοβίως ὅλοι ἦτο δυνατόν νὰ φύγουν.

«Ἐξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχιστραν ἐμέλλεν αὐτὸν ἀναρεῖν, νομίζων ἐκτέφευγεναι τοὺς δεσμίους. Ἐφώνησε δὲ φωνὴ μεγάλη ὁ Παῦλος, λέγων· Μηδὲν πράξης σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἔσμεν ἐνθάδε». Ἐθαύμασε περισσύτερον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Παύλου· ἠπόρησε μὲ τὴν γενναϊότητα, ὅτι δὲν ἐφυγεν, ἀν καὶ ἠδύνετο νὰ φύγῃ, καὶ διότι τὸν ἠμπόδισεν ἀπὸ τὴν αἵματι χυῖαν. Ἀιτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἐντρομος ὑπάρχων προσέειπε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλῳ, καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, εἶπε Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ. Ἐβλεψὼν τὸν ἐκυρίευσεν τὸ θαῦμα·

μα; «Οἱ δὲ εἶπον· Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ, οὐ καὶ ὁ οἶκός σου. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ παρῆναι αὐτοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ». Ἐνεκα τοῦ ὅτι, ἐκήρυξαν εἰς αὐτὸν ἀμείως ἐφανέρωσαν τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν.

«Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἔλαυσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν. Καὶ ἐθαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα. Ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν καὶ ἡγαλλίατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ». Τοὺς ἔπλυνε, ὡς νὰ ἐξεπλήρωσε τὴν ἐέργειάν καὶ ὡς νὰ τοὺς ἐτίμα δι' ὧν ἐπράττε.

«Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ραβδοῦχους, λέγοντες· Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους». Ἐγνώρισαν ἴσως οἱ στρατηγοὶ τὸ συμβάν, καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ τοὺς ἀπολύουν οἱ ἴδιοι. Ἀπὸ γὰρ διὰ τὸν δεσμοφύλακα τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, φήσας ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοί, ἵνα ἀπολυθῇτε. Νῦν οὖν ἐξεληθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς· Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔθελλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λόθρα ἡμᾶς ἐκθάλλουσιν; Οὐ γὰρ ἄλλα ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν Ἀντιγέλιαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ραβδοῦχοι· τὰ ρήματα ταῦτα καὶ ἐφοθήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν. Καὶ ἐξεληθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἐξελεῖν τῆς πόλεως. Ἐξεληθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον». Ἄν καὶ εἰδοποίησαν ἐπισήμως οἱ στρατηγοί, ὁ Παῦλος δὲν ἐξέρχεται ταχέως διὰ τὴν Λυδίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς, ἢ καὶ διὰ νὰ τοὺς φοβίσῃ, διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι ἔχουν ἐλευθερωθῇ ἐπειδὴ προσέβαλον ἀξίωσιν καὶ

διὰ νὰ καταστήρουν καὶ τοὺς ἄλλους θαρραλέους.

Τρυπλοὺν ἦτο τὸ ἄδικημα, ἀγαπητοί, ὅτι καὶ Ρωμαίους, καὶ χωρὶς νὰ καταδικασθοῦν καὶ δημοσίως τοὺς ἔβαλον εἰς τὴν φυλακὴν. Βλέπετε ὅτι συνέθετον καὶ πολλὰ ἀνθρώπινα ἐπιχειρήματα.

Ἄς συγκρίνωμεν πρὸς ἐκείνην τὴν νύκτα αὐτάς τας νύκτας, ὅπου διασκεδάσεις καὶ μέθα, καὶ ἀκολασία, ὅπου ὁ ὕπνος δὲν ἔχει, οὐδεμίαν διαφορὰν ἀπὸ τὸν σάνατον, ὅπου αἱ ἀγρυπνίαι εἶναι φοβερώτεραι. τοῦ ὕπνου διότι αὐτοὶ μὲν ἡσυχάζουν, χωρὶς νὰ γίνωνται αἰσθητοί, ἐκεῖνο δὲ εὐρίσκονται εἰς ἐγρήγορσιν φανώς καὶ ἀθλῶς, κατασκευάζοντες πανουργίας, μερμυγνῶντες διὰ χρήματα, ἐνδιαφερόμενοι πῶς θὰ ἀποκρούσουν ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀδικοῦν, σκεπτόμενοι τὰ μίσος, ἀναλογιζόμενοι καθημερινῶς λόγια ὁδρυστικά*.

Παρατήρησε πῶς ὁ Πέτρος ἐκοιμάτα. Κατ' οἰκονομίαν ἔχει γίνε. ἐκεῖνο διότι ὁ ἄγγελος παρενέσκητο καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἴδῃ οὐδεὶς τὸ συμβάν καὶ αὐτὸ ὁρῶς πάλιν, διὰ νὰ ἐμποδισθῇ ὁ δεσμοφύλαξ νὰ αὐτοκτονήσῃ. Καὶ διὰτὶ δὲν ἐγινε κάποιον ἄλλο θαῦμα, Διότι τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἦτο ἱκανὸν νὰ ἐλκύσῃ καὶ νὰ πείσῃ αὐτόν καθ' ὅσον θεοαίως καὶ ὁ ἴδιος ἐκινδύνευε, ἐν δὲν εἶχε γίνε. Διότι δὲν μᾶς κυριεύουν τόσον τὰ θαύματα ὅσον τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἐν νεν ὁ σεσημὸς τυχαίως ἐπηκολούθησε καὶ αὐτό, τὸ ὅποιον ἐμαρτύρει δι' ἐκεῖνο. Καὶ παρουσιάζεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός διότι δὲν ἐπραιττον τιποτέ δι' ἐπίδειξιν ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν.

Δὲν ἦτο παναῦργος ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς ἔβαλε εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, ἐπειδὴ ἔλαβε τοιαύτην διατα-

* Τοιοῦτοτρόπως ὑποδουλίζων το πᾶρ τῆς ὁρῆς, πρᾶττοντες τὰ ἀνυπόφορα.

γὴν, ὅχι μόνος του. Καὶ διὰτὶ ὁ Παῦλος δὲν ἐφώναξε πρὶν ἀπὸ αὐτό, Ὁ ἄνθρωπος ἦτο πλήρης συγχύσεως καὶ ταραχῆς, καὶ δὲν εἶτο δυνατόν νὰ τὸ ἀποδεχθῇ. Διὰ τοῦτο οἶαν εἶδε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ αὐτοκτονήσῃ, προλαμβάνει καὶ φωνάζει, λέγων «Πάντες ἐσμέν ἐνθάδε». Δι' αὐτὸ καὶ «αἰτήρας φῶτα εἰσπήδησε, καὶ προσέειπε τῷ Παύλῳ, λέγει, καὶ τῷ Σίλῳ. Πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ φυλακισμένου ὁ φύλαξ, καὶ τοὺς δὲν γαί ἔξω, καὶ λέγει «ἱεριοὶ, τι με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; Διότι ἡ εἰπον, Ἴδὲ ὅτι συμφωνεῖ αὐτὸς με τοῦτο ὅχι ἐπεὶ δὴ διεσώθη, ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν δύναμιν.

Ὁ Εἰσεὶς τ ἐγινε ἐκεῖ καὶ τι ἐδῶ, Ἐκεῖ ἡλευθερώθη ἀπὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἡ μικρὰ κόρη καὶ τοὺς ἔκλεσαν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐπειδὴ τὴν ἀπήλλαξαν ἀπὸ τὸν βαλμόνα, ἐδῶ ἔθειλαν μόνον ὅτι ἔχουν ἀνοιχθῇ αἱ θύραι καὶ ἦνο. ἔα τὰς θύρας τῆς καρδίας του, ἔλυσεν διπλὰ δεσμά, ἦνοιψε ἐκεῖνο τὸ φῶς διότι. ἔλαμπε τὸ φῶς εἰς τὴν καρδίαν του. Καὶ ἐπήδησεν ἐντὸς τῆς φυλακῆς καὶ ἔπασεν εἰς τοὺς πόδας, καὶ δὲν ἐρωτᾷ «Πῶς ἔχει γίνε. αὐτό, τι ἔχει συμβῇ,» ἀλλὰ ἀμέσως λέγει «Τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ» Ἦ λέγει, λοιπόν, ὁ Παῦλος; «Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ, λέγει, σὺ καὶ ὁ οἶκος σου.» Βαιτιέρως τοῦτο ἔλκυε τοὺς ἀνθρώπους τὸ νὰ σωθῇ καὶ ὁ οἶκος του «Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον, καὶ πασι τοῖς ἐν τῇ αἰκίᾳ αὐτοῦ. Τὸς ἔλυσεν καὶ ἐλούσθη ἐκεῖνους μὲν τοὺς ἔλυσεν ἀπὸ τὰ τραύματα, αὐτὸς δὲ ἐκάθαρσθη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Ἐθρεψε καὶ ἐτράφη. «Καὶ ἡγαλλιάτο», λέγει ἂν κὶ δὲν ἦτο τίποτε, ἀλλὰ μόνον λόγος καὶ ἐλπίδες αἰσίου. Αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι εἶχε πιστεύσει αὐτός, ὅτι δηλαδὴ ἀπεχωρίσθη ἀπὸ ὧνα.

Τι χειρότερον ἀπὸ τὸν δεσμοφύλακα, τί περισσότερον τροχὺ, τί περισσότερον ἀπολ.ε.στον; Ἄλλ' ὅμως τοὺς ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλης τιμῆς. Ὅχι ἐπειδὴ ἐσώθη,

εὐφράνθη, ἀλλὰ «πειπτευκῶς τῷ Θεῷ». «Πιστεύουσιν λέγει, ἐπὶ τὸν ἡμίονον». Δι' αὐτὸ εἶπε· «Πιστευκῶς τῷ Θεῷ», διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἠλευθερώθη ὡς νὰ (ἦτο) καὶ τῶν καὶ ὡς νὰ εἶχε διαπράξει σφάλμα. Διὰ τοῦτο λέγουσιν «Δειραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους ἀνθρώπους, ἔβαλον εἰς φυλακὴν» διὰ νὰ μὴ εἶναι μόνον τῆς χάριτος ἐπιτευγμα, ἀλλὰ καὶ ἰδικόν των τὸ πρῶγμα. Ἰδε ὅτι ἡ χάρις τακτοποιεῖ κατ' οἰκονομίαν διαφόρως, πῶς ἐξῆλθεν ἐκεῖνος· οὐ, πῶς αὐτὸς ἂν καὶ οἱ δύο ᾤσαν Ἀπόστολοι.

«Εφοβήθησαν», λέγει, φοβοῦνται, διότι. ἦσαν Ρωμαῖοι, οὐχὶ διότι τοὺς ἐφυλάκισαν ἀδίκως, «καὶ ἡρώτων αὐτοὺς ἀεὶ ἀπὸ τῆς πόλεως». Ἐζήτησαν αὐτὴν τὴν χάριν. Αὐτοὶ δὲ ἀφ' οὗ ἐπῆγαν εἰς τὴν Λυδίαν καὶ ἀφ' οὗ τὴν ἐσθήριζαν, τοιαυτοτρόπως ἀνεχώρησαν· διότι. δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφῇσιν αὐτὴν ἢ ὅποια τοὺς περιεποιήθη ὡς ἐάνους εἰς ἀγωνίαν καὶ ἀνησυχίαν. Ἐφυγον δὲ ὅχι. ἐπειδὴ ὑπήκουσαν εἰς ἐκείνους, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιόζοντο διὰ τὸ κήρυγμα, ἀφ' οὗ ὠφελήθη ἀρκούντως ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ θαύματος δὲν ἔπρεπε λοιπόν, νὰ μείνουν εἰς τὸ ἐξῆς· διότι. τὸ θαῦμα φαίνεται μεγαλύτερον, ἐπειδὴ ἂν καὶ ἀπεχώρησαν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι τὸ ἐπετέλεσαν τὸ ἴδιον περισσότερον ἔοχ'· διότι. ἢ πιστὸς τοῦ θεομοφύλακος ἦτο εἰς ἀντικατάστασιν τῆς φωνῆς.

Τί εἶναι ὅμοιον πρὸς αὐτό; Δεσμεύεται· καὶ δεσμευμένος ἐλευθερώνει, λύει τὸ πλοῦν δεσμὸν, ἔλυσεν ἐκεῖνον ὁ ὅποιος τὸν ἔδεσε μὲ τὸ νὰ δεθῇ πραγματικῶς εἶναι. αὐτὰ ἔργα τῆς θεᾶς χάριτος. εἶπὼν οὖν, λέγει, ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ· δηλαδὴ, «μὲ ἀσφάλει-

1a. Αναφέρεται εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀπ. Πέτρου ἀπὸ τῆς φυλακῆς. Ἰδε Πράξ. 12, 8 κ. εἰς.

1b. Ὁ Πρύλος ἐννοεῖται.

αν καὶ χωρὶς νὰ φοβηθῶν οὐδένα». Ἄλλως τε δὲ ἐπιθυμοῦν νὰ εὐρεθῇ αὐτὸς ἐκτὸς κινδύνου, διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῇ μετὰ ἀπὸ αὐτά.

Καὶ δὲν λέγουσιν· «Μας ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν ἀφ' οὗ μας ἐκτύπησαν, ἂν καὶ ἐπετελέσαμε θαύματα», (διότι δὲν ἐδίδον προσοχὴν εἰς αὐτά, ἀλλὰ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατ' ἐσχὴν ἠδύνετο νὰ ταράξῃ τὴν σκέψιν των, «ἀκατακρίτους», λέγει, «καὶ Ρωμαίους ὑπάρχοντας»). Ἄς ἐνθυμούμεθα πάντοτε αὐτὸν τὸν δεσμώτην, ὅχι τὸ θαῦμα. Τί θὰ εἰποὺν οἱ Ἕλληνες, πῶς ἐνῶ ἦτο δεσμώτης ἔπεισε τὸν θεομοφύλακα; Καὶ ποῖος, λέγει, ἔπρεπε νὰ πεισθῇ παρὰ ἀνθρώπου θεαυρὸς καὶ ἀθλιὸς καὶ χωρὶς σκέψιν, ἀλλὰ πλήρως ἀπαίρων κακῶν καὶ ἐκκολοπιστος, Ἀκόμη καὶ αὐτὰ ἐκάτομ ζουν. Διότι ποῖος, (ἐπιστευσεν) παρὰ θυροδεφῆς, πορφυρόπωλις, εὐνοδοχὸς, θεομοφύλαξ, δοῦλοι ἐπίστευσαν καὶ γυναῖκες. Πι, λοιπόν, θὰ ἠμπορέσουσιν νὰ εἰποὺν, ὅταν παρουσιάσωμεν καὶ δοῦλους εἰχόν ἀξιώματα, τὸν ἐκατόνταρχον, τὸν ἀνθύπατον, τοὺς ἀπὸ τότε μέχρι τώρα, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι. ἐρουσιάζουν, τοὺς βασιλεῖς, Ἐγὼ δὲ λέγω ἄλλο μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτὸ ἕως ἴδωμεν αὐτοὺς τοὺς ἀσημάντους. Καὶ ποῦ εἶναι τὸ ἀξίον θαυμασμοῦ, λέγει. Αὐτὸ μὲν λοιπόν, εἶναι ἀξιοθαύμαστον· διότι. ἂν πεισθῇ κάποιος διὰ τὰ συνήθη πράγματα, τότε ἀξιοθαύμαστον, ὅταν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διὰ χρὸς ἀνικόντων ὁμολῇ τις εἰς ἀνθρώπους ἀσημάντους καὶ πειθῇ θὰ εἶναι περισσότερον θαυμαστον, παρὰ ἂν ἐπειθε σοφοὺς διότι. ὅταν δὲ ὑπάρχῃ κίνδυνος καὶ πειθῇ κάποιος, ὁρθῶς προβάλλουν τὴν μωρίαν, ὅταν δὲ λέγῃ εἰς τὸν δοῦλον, κατὰ τὴν γνώμην σου ὅτι «ἂν πεισθῇς εἰς ἐμένα ὁ αὐτὸς κίνδυνος, θὰ ἔχῃς τοὺς πάντας ἐχθρούς, πρέπει. σὺ νὰ πεθάνῃς, νὰ ὑποστῇς ἀπειρά κακὰ», ἔπειτα τοιοῦτοτρόπως κυριεύει τὴν ψυ-

χήν του, δὲν εἶναι αὐτὸ ἀποτέλεσμα πλέον μωρίας βλο-
τι. ἔάν μὲν τὰ δόγματα εἶχον εὐχαριστήσιν, εὐλόγως
θα ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καπο οὗς αὐτῶ, ἔάν δέ, ἐκεῖνο τὸ
ὅποιον δὲν θα προετίμων οἱ φιλόσοφοι νὰ μάθουν, αὐ-
τὸ ὁ δοῦλος ἀφομοιώνει, μεγαλύτερον τὸ θαῦμα.

Καὶ ἂν θέλετε, ὡς προσβάλλωμεν τὸν ἴδιον τὸν θυρ-
σοδέφην² καὶ ὡς ἴδωμεν τ. λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Πέτρος
ἢ ἔάν θέλῃς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν δεσποφύλῃκα. Τ. τοῦ
εἶπε, λοιπόν, ὁ Παῦλος, "Ὅτι ἀνέστη ὁ Χρ. στός, λέγει,
ὅτι, ὡπάρχει ἀνάστασις νεκρῶν ὅτι, θαυτεία καὶ τὸν
ἐπεισε εὐκόλως, ἐπειδὴ ἦτο εὐκολόπιστος. Τί λοιπόν;
διὰ τὴν ζωὴν δὲν εἶπε τίποτε, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι, σω-
φρων, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι κύριος τῶν χρημάτων, νὰ
μὴ εἶναι σκληρός, νὰ διδῇ τὰ ἰδικά του εἰς τοὺς ἁλ-
λους; Διότι θεθαίως δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν μωρί-
ας καὶ τὸ νὰ πεισθῇ εἰς αὐτὰ, ὅλλὰ καὶ μεγάλης ψυ-
χῆς. Διότι. ἔστω ὅτι τὰ δόγματα αὐτοὶ (τὰ) παραδέ-
χοντα, περισσότερο ἀπὸ μωρίαν τὸ νὰ ἀποδέχωνται
τόσον ἀσκητικὴν τὴν ζωὴν, ποίας μωρίας ἦτο χαρα-
κτηριστικόν!

"Ὡστε ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἀλόγιστος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖ-
ος πείθεται, πείθεται δὲ εἰς αὐτὰ, εἰς τὰ ὅποια οὔτε οἱ
φιλόσοφοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πείσουν τοὺς φιλοσόφους,
γίνεται μεγαλύτερον τὸ θαῦμα, ἴδια τέριως δέ, ὅταν καὶ
γυναικες καὶ δοῦλοι πείθωνται, καὶ ὅταν αὐτὰ δεκνύ-
ωνται μὲ ἔργα, εἰς τὰ ὅποια οἱ Πλάτωνες καὶ ὅλοι ἔ-
κείνοι δὲν κατάρθωσαν νὰ πείσουν οὐδένα. Καὶ διατί
λέγω ὅτι οὐδένα; Ὅτε τοὺς ἑαυτοὺς των. Διότι, ὁ Πλά-
των ἐπεισε ὅτι δὲν πρέπει, νὰ περιφρονῶμεν τὰ χρήμα

2. Ἀναφέρεται εἰς τὸν θυροδέφην Σίμωνα, ὅστις ἐρροῦνται
τὸν ἁγ. Πέτρον, ὅταν εὐρισκετο εἰς ἱερὴν δὲ Πρὸς θ, 43 κ
δΕ.

τα, μὲ τὸ νὰ διατηρήσῃ τόσον μεγάλη περισσίαν καὶ
κοσμήματα χρυσᾶ καὶ δοχεῖα ὅτι δὲ δὲν πρέπει νὰ πε-
ριφρονῶμεν τὴν δόξαν ἐκ μέρους τῶν πολλῶν, ὁ Σωκρά-
της εἰς αὐτοὺς τὸ ἀποδεικνύει, ἂν καὶ ἀπειρα περὶ αὐ-
τοῖ φιλοσοφῇ διότι τὰ πάντα ἐπραττε ἀποθλέπων εἰς
τὴν δόξαν. Κα, ἔάν θεθαίως ἐγνωρίζετε καλῶς τοὺς
λόγους ἐκεῖνοι, θα ἠδυνάμην πολὺ νὰ παρατείνω τὸν
λόγον δι' αὐτὰ, καὶ θα ἀπεδείκνυσον ὅτι ὡπάρχει πολλή
προσποῆσις εἰς αὐτοὺς, ἔάν θεθαίως πρέπει νὰ πειθε-
σθε εἰς ὅσα λέγει ὁ μαθητὴς του, καὶ πῶς ὅλα τὰ γρα-
πτα αὐτοῦ ἔχουν τὴν θάσιν εἰς τὴν κενοδοξίαν.

γ'. Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν ἐκείνους, ὡς ὁμιλήσω-
με πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι μαζὶ μὲ ὅσα ἐλάχθη-
σαν, καὶ αὐτὸ εἶναι βυνατόν νὰ εἴπωμεν, ὅτι δηλαδὴ ἐ-
πειθόντο εἰς αὐτὰ καὶ μὲ κίνδυνον. Μή, λοιπόν, φέρεσαι
μὲ ἀναισχυντία, ἀλλὰ ὡς ἐννοήσωμεν ἐκείνην τὴν νό-
κτα, τὸ ἔζλον τοῦ θασανισμοῦ, τοὺς θυμούς, καὶ ὡς
φροντίζωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ νὰ πράττωμεν, καὶ θα ἀ-
νοῖξωμεν εἰς ἡμᾶς ὅχι τὸ δεσποτήριον, ὅλλὰ τὸν οὐρα-
νόν "Ἄν προσευχόμεθα, θα ἡμπορέσωμεν νὰ ἀνοῖξωμε
καὶ τὸν οὐρανόν "Ὁ Ἥλιος διὰ τῆς προσευχῆς καὶ ἔ-
κλεισε καὶ ἦνοιξε τὸν οὐρανόν. Ὑπάρχει καὶ εἰς τὸν οὐ-
ρανόν δεσποτήριον "Ὅσα ἂν θέσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς, λέ-
γει, ἔστω, δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ³ "Ἄς προσευχόμε
θα κατὰ τὴν δέσκειαν τῆς νύκτος καὶ θα λύσωμε αὐ-
τὰ τὰ δεσμά διότι ὅτι, αἱ προσευχαὶ συγχωροῦν ἀμαρ-
τήματα ὡς μᾶς πείθῃ ἡ χήρα⁴, ὡς μᾶς πείθῃ ἐκεῖνος
ὁ φίλος⁵, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε καὶ ἔκρουε κατὰ τὴν θα-
θεῖαν νόκτα, ὡς μᾶς πείθῃ ὁ Κορνῆλιος, (καὶ προσευχαί

3 Μαρθ. 18, 18

4 Λουκ. 18, 3 κ δΕ

5 Λουκ. 11, 5 κ δΕ

σου γάρ, λέγε., και αι ελεημοσύναι σου ανέστησαν ενώπιν του Θεού»⁶, ως μὲν πείθῃ ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπιεν ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ προσένεε ταῖς δεήσεσιν, ἡ κτὸς καὶ ἡμέρας»⁷. Ἐάν ἐκεῖνος δὲ λέγῃ αὐτὰ διὰ χήραν, γυναῖκα ἀσθενή, πολὺ περισσότερον διὰ τοὺς ἀνδρας.

Καὶ ᾗδῃ σας ὠμίλησα, καὶ τώρα θὰ εἶπω: «Ἄς ἐγειρώμεθα τὴν νύκτα καὶ ἐν δὲν κήνης πολλὰς προσευχάς, μίαν κάμει μετὰ νηφαλιότητος, καὶ ἀρκεῖ δὲν ζητῶ τίποτε περ σφύτερον» καὶ ἐν δὲ εἶναι μεσονύκτιον λοιπόν, κατὰ τὸν δρόμον. Δεῖξε δτι δὲν εἶναι, ἡ νύκτα μόνον διὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ψυχὴν· νὰ μὴ ἀνεχθῇς νὰ διέλθῃ αὐτὴ ὀκνηρῶς, ἀλλὰ πρόσφερε εἰς τὸν Δεσπότην αὐτὴν τὴν ἀναπαύοισιν, περισσότερον δὲ καὶ αὐτὴ εἰς σὲ ἐπανέρχεται.

Εἰπέ μοι, λοιπόν, ἔσθ' θὰ περιελάβωμεν εἰς δύσκολον κατέστασιν, ἀπὸ ποῖον δὲν ἀπαιτοῦμε, καὶ ἐν ἐπ' τόκωμεν τὴν αἴτησιν ταχέως, ἀνακουφισθῶμεθα. Ποῖος θὰ σοὶ κάμῃ τὴν χάριν νὰ εἶναι πρόθυμος ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖς νὰ σοὺ ὀφείλῃ εὐγνωμοσύνην, ἐπειδὴ ἀπατεῖς; Ποῖος θὰ σοὶ κάμῃ τὴν χάριν νὰ μὴ περιέρχῃσαι καὶ νὰ ζητῇς ἀπὸ ποῖον νὰ ἀπαιτήσῃς, ἀλλὰ νὰ τὸν εὐχῇς πρόθυμον· νὰ μὴ ἔγῃς ἀνάγκην ἄλλων, διὰ νὰ ζητήσῃς ἀπὸ ἐκείνους; Τί μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτό. Διότι, αὐτὸς τότε κατ' ἐξοχὴν πράττει, ὅταν δὲν παρακαλέσωμεν ἄλλους, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἀληθὴς φίλος τότε ἰδιαιτέρως μᾶς κατηγορεῖ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φιλίαν του, ὅταν τὸν παρακαλέσωμεν ἐνῶ εἶναι ἄλλοι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τοῦ ζητοῦν τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς πράττομεν εἰς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἀπ' αὐτοὺς ἀπὸ ἡ-

⁶ Πρὸς 10, 4.

⁷ Ἀ' Τιμόθ. 5, 5.

μᾶς. Τότε ἰσχυρῶς προσφέρωμε διδρα εἰς αὐτούς, δύνανται μᾶς πλησιάζουν μόνοι των καὶ οὐχὶ διὰ μέσου ἄλλων.

Τί λοιπόν, λέγε., ἐν ἔχω κτηνῆσει. Νὰ σταματήσῃς νὰ κτυπᾷς, καὶ δάκρυσε καὶ τοιοῦτοτρόπως πλησίασε καὶ ταχέως θὰ τὸν κήνης εὐσπλαγχνικὸν διὰ τὰ προηγούμενα. Εἰπέ μόνον ὅτι «ἐκτόπησαι» εἰπὲ ἀπὸ θάψους ψυχῆς καὶ ἀπὸ καθαρὸν νοῦν, καὶ ἔλα ἔχουν λυθῇ. Δὲν ἐπιθυμοῖς σὺ τόσον νὰ συγχωρηθῇς αἱ ἁμαρτίαι σου ὅσον αὐτὸς ἐπιθυμεῖ νὰ σοὺ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας· ταὶ διότι δτι, δὲν ἐπιθυμοῖς οὐ, κατανόησε δτι, δὲν καταδέχεσαι οὐτε νὰ μείνῃς ὀκνηρὸς, οὐτε ἀπορρίπτεις τὰ χρήματα· αὐτὸς δὲ διὰ νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας μας δὲν ἐλυπήθη τὸν Μονογενῆ Του, τὸ ἀληθινὸν τέκνον, τὸν σύνηθρονον. Ἐλέπεις δτι αὐτὸς ἐπιθυμεῖ περισσότερον νὰ σοὺ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας;

Μή, λοιπόν, διατάζωμε, μήτε νὰ ἀναβάλλωμε δι' ἄλλον χρόνον. Εἶναι φιλόφρωνος καὶ ἀγαθός· ὡς τοῦ δώσωμεν μόνον ὀφειλὴν, καὶ αὐτό, διὰ νὰ μὴ μείνωμεν ἀχρησιμοποίητοι, ἐπειδὴ καὶ χωρὶς αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ συγχωρήσῃ· ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς ἡμεῖς διὰ τοὺς ὀφειλόμενους μᾶς ἄπειρα ἐπινοοῦμε καὶ ἀφουρίσκομεν, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς πράττει διὰ τὴν σωτηρίαν μας. «Προφθάσωμεν τὸ πρόσσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει»¹ διότι εἶναι οἰκτιρῶν καὶ ἐκλεκτός. Ἐάν δὲ δὲν καλέσῃς εἰς βοήθειαν μὲ ἐλκρινίσαι, μήτε θέλῃς νὰ εἴπῃς ἐκ καρδίας «συγχώρησε», ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ στόμα τί θὰ κήνῃ αὐτός;

Τί σημαίνει., «νὰ καλῇς μὲ ἐλκρινίσαι». Μὲ εὐρυθέραν ἐκλογὴν, μὲ θελήσῃ, μὲ ἐλκρινῇ σκέψῃ, ὅπως λέγουσιν διὰ τὰ μύρα, εἶναι, γνήσιον, δὲν ἔχει νοθευθῇ τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖ. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸν καλεῖ

¹ Ὁσ. 14, 2.

εἰς θεοθεῖαν πραγματικῶς καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πραγματικῶς τὸν παρακαλεῖ καθεστῆναι (ἐπιμένει) πλησίον τοῦ συνεχῶς καὶ δὲν ἀπομακρύνετα ἕως οὗ τοῦ λάθῃ· αὐτὸς δὲ ὁ ὁποῖος ἀπλῶς προσηλώνεται, ἐκπληρώνοντας μὲ αὐτὸ τοῦτο τὸν νόμον, δὲν παρακαλεῖ ἀληθῶς. Ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἴσῃ, μὴ λέγῃς ὅτι «εἰμαι ἀμαρτωλὸς» μόνον, ἀλλὰ καὶ φρόντιζε νὰ ἀπαλλάξῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ὁποῖον νομίζεις (ὅτι εἶσαι)· μὴ λέγῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ ποιῇς. Ἐάν ποιῇς προσκαθεῖς, ἐάν δὲν προσπαθῇς, δὲν πονεῖς· ἐάν δὲν ποιῇς, περιπατεῖς. Ποῖος, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι, «ἀποφέρω ἀπὸ νόσημα», δὲν κάνει τὰ πάντα διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ; Μέγα ὄπλον ἡ προσευχή. «Εἰ ὑμεῖς οἴδατε, λέγε, δόματα ἀναθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσο μάλλον ὁ Πατήρ ὑμῶν»⁹. Διὰ τὸ δὲν θέλεις νὰ πλησιάσῃς, Σὲ ἀγαπᾷ περισσότερον ἀπὸ ὅλους, ἔχει τὴν δυνατότητα καὶ θέλει καὶ ἡμπορεῖ, τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει; Τίποτε.

Λοιπὸν ἄς προσέλθωμεν μὲ πίστιν, ἄς προσέλθωμεν, προσφέροντες τὰ δῶρα, τὰ ὅποια θέλει, συγχωρητικότητά καλῶσύνῃν, πραότητά. Καὶ ἂν εἴσῃς ἀμαρτωλός, μὲ παρηγοίαν νὰ τοῦ ζητήσῃς τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτημάτων, ἐπειδὴ ἡμπορεῖς νὰ ἀποδείξῃς ὅτι αὐτὸ ἔχει γίνεσθαι ἀπὸ σέ ἂν δὲ εἴσαι δίκαιος, καὶ δὲν ἔχῃς αὐτὸ, θηλαδὴ τὸ νὰ συγχωρῇς, εἰς τίποτε δὲν ὠφέλησας. Δὲν εἶναι δυνατόν ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος συνεχώρησε τὸν πλησίον, νὰ μὴ τυχῇ ἀσφαλτοῦς συγχωρήσεως· ὁ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀσυγκρίτως περισσότερον φιλόνητος καὶ πό ἡμᾶς αὐτὸ εἶναι φανερόν εἰς ὅλους. Τί λέγεις; Ἐάν εἴῃς ἡδαικῆθην, ἐκυριάρχησαι τῆς ὀργῆς, ὑπέμεινα τὴν κακίην ἐπιδρασὶν τοῦ θυμοῦ πρὸς χάριν τοῦ θελή-

⁹ Μαθ 7 11

ματός τοι» δὲν θὰ συγχωρήσῃ καὶ αὐτός. Ὅποιοσδήποτε θεοτικῶς θὰ συγχωρήσῃ.

Ἐπομένως ἄς καθαρίσωμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν μνησικακίαν. Αὐτὸ μᾶς εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ εἰσάκουσθῶμεν, καὶ ἄς προσερχώμεθα μὲ νηφαλιότητα καὶ μετὰ πολλὴν ἐπιμονήν, ἵνα, ἀφοῦ ἀπληρώσῃμε τῆς γενναιοδωροῦ φιλανθρωπίας τοῦ, ἀξιωθώμεν τῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια μᾶς ἔχει ὑποσχεθῇ μὲ τὴν χάριν καὶ φιλονητοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δυνάμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΖ' (37)

(Πράξ. 13, 1-15)

«Ὁ θεὸς ἡμῶν δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν, ἡλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ δὲ τὸ εὐθεὲς τῇ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ Σάββατα ἐρῶν διελόγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν, ὅτι ἀνέστη καὶ παραιτήμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔχει παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν»¹

α'. Πάλιν μὲν παρατρέχουν τὰς μικρὰς πόλεις, σπεύδουν δὲ εἰς τὰς μεγαλύντας, διότι ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπως ἀπὸ κάποιας πηγῆς πρόκειται ὁ λόγος νὰ ἐκτεταθῇ εἰς τὰς πλησίον. Κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ Παύλου εἰσῆλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων. Ἄν καὶ εἴπῃ ὅτι, «στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη»², δὲν τοὺς ἐγ-

¹ α' Πράξ 13, 48.

² α' Πράξ 13, 46.

κατέλειψε· διότι είχε μεγάλην αγάπην πρὸς αὐτούς· ἄκουε, λοιπόν, αὐτὸν νὰ λέγῃ· «Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ θέσις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν², καὶ «εὐχόμεν ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου»³. Ἐπράττετε δὲ τοῦτο διὰ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μὴ εἶναι αὐτὸ σκάνδαλον εἰς τοὺς Ἕλληνας.

«Καὶ ἐπὶ Σάββατα τρία διελέχτο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν, διανοίγων καὶ παραστήμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν». Βλέπετε ὅτι, πρὶν ἀπὸ ὅλων κηρύττει τὸ πάθος τοῦ Κυρίου τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ ἐγνώριζον ὅτι αὐτὸ εἶναι, αἰτία σωτηρίας· «Καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπεισθῆσαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλῳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι». Τὸ σημαντικώτερον τῆς ἐκείνης εἰπεῖ τοιοῦτοτρόπως ἦτο ἄπλοος μὲ τὸ νὰ μὴ λέγῃ παντοχοῦ τὰς ἐκκλησίας του.

«Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθεῦντες Ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἀνδρας πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐβουλόθουν τὴν πόλιν ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐξήγαγον αὐτοὺς ἀγαγόντες εἰς τὸν δῆμον· μὴ εὐρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυραν τὸν Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφούς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεσιν, οὗς ὑποδέδεκται Ἰάσων καὶ οὗτοι πάντες ἀπέκτανται τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν». Ὡς τῆς κατηγορίας! πάλιν τοὺς ἀ-

² Ρωμ. 10. 1

³ Αὐτὸ 8 3

συκοφάντησαν δι' ἐσχάτην προδοσίαν, λέγοντες εἶναι, λέγει, ἕτερον βασιλέα Ἰησοῦν. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας, ἀκούοντες ταῦτα· καὶ λαθόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλιψαν αὐτούς. Ἀξιοθαύμαστος ὁ ἀνθρώπος, διότι ὁ ἱεὺς διεκινδύνευσε, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀφῆσε νὰ φύγουν.

«Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπειμνον τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροαν· οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπήρσαν τῶν Ἰουδαίων. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ οἵτινες ἐθέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς Γραφάς, εἰ ἔχει ταῦτα οὕτως. «Εὐγενέστεροι», λέγει· δηλαδὴ, «περισσότερον καλοῦσθε τοι». Καὶ ἰδὲ ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ προσεκτικότητά ἡρευνῶν τὰς Γραφάς, διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἀνέκρινον»·) θέλοντες περισσότερο ἀπὸ αὐτὰς νὰ λάβουν πληροφορίαν διὰ τὸ πάθος· ὅτι ἤδη εἶχον πιστεύσει.

«Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνιστῶν γυναικῶν τῶν ἐδωγημένων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ καταγγέλλῃ ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κακεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. Εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ παραύξασθαι ὡς ἐπὶ τὴν Βάλανσσαν· ὑπόμενον δὲ δὲ τὸν Σίλα καὶ τὸν Τιμόθεον ἐκεῖ». Πρόσεξε ὅτι αὐτὸς καὶ ἀποχωρεῖ καὶ ἐναντιώνεται, καὶ ὅτι πράττει πολλὰ μὲ ἀνθρώπων τρόπον. «Οἱ δὲ καθιστάντες τὸν Παῦλον ἡγάγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαθόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἐλθῶσι πρὸς αὐτόν, ἐξήρσαν».

Ἄς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεγόμενα. Ἐπὶ Σάββατα τρία, λέγει, διελέχθη αὐτοῖς, διανοίγων ἀπὸ τῶν Γρα-

φῶν Ὁρθῶς, ὅταν εἶχον ἀργίαν διότι αὐτὰ ἔκανε καὶ ὁ Χριστός, ὁ ὅποιος συνωμίλει ἀπὸ τὰς Γραφὰς εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος, καὶ ὅχι πανταχοῦ ἀπὸ τὰ θαύματα. Διότι, ἐπειδὴ ἤγασσαν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐσυκοφάντησαν ὡς ἀπατεῶνα καὶ ἀγύρτην, δι' αὐτὸ καὶ οὗτος ὁμιλεῖ ἀπὸ τὰς Γραφὰς· διότι αὐτὸς μὲν ὁ ὅποιος προσπαθεῖ νὰ πείσῃ ἀπὸ μόνου τὰ θαύματα εὐλόγως θεωρεῖται ὁποῖτος, ἐκείνος δὲ ὁ ὅποιος πείθει ἀπὸ τὰς Γραφὰς δὲν ἐμπνέει αὐτὴν τὴν ὑποψίαν. Καὶ πολλάκις τὸν εὐρίσκομεν νὰ πείθῃ μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν συνεκεντρώθη ὅλη ἡ πόλις πλησίον αὐτοῦ ὅταν ἐδίδασκε το.ουτοτρόπως καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι σπουδαῖον καὶ ὅχι μικρὸν θαῦμα ἀλλὰ καὶ λίαν σημεῖον εἶναι αὐτό. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι οἱ Ἰῆσοι κατάρθωσαν τὸ πᾶν, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ διώκονται αὐτοί· διότι δύο ἀπὸ αὐτὰ συνέβαινον· οὔτε ὑπερηφανεύοντο ὡς νὰ κατάρθωσαν οἱ Ἰῆσοι, οὔτε πάλιν ἐφοβούντο ὡς ὑπεύθυνοι τοιοῦτοτρόπως ἢ τοῦ τῆς προνοίας καὶ τὸ ὅτι ἐκαλοῦντο εἰς τὴν πίστιν.

«Τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων, λέγει, πολὺ πλῆθος, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν ἐδόχνημόνων ἐπίστευσαν, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι» Ἐκείνοι δὲ ἀντιθέτως. Πῶς δὲ ἐνῶ ἔλεγε· «Ἰνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν»⁴ ὁμιλεῖ εἰς τοὺς Ἰουδαίους· Πράττων τούτο ἐκ τοῦ περισσεύματος. Ἐπειδὴ, ἐὰν ἔπρεπε νὰ ὁμιλῇ μὲ τοὺς Ἰουδαίους πῶς ἔλεγε πάλιν· «Ὁ γὰρ ἐνεργήσας ἐκείνῳ εἰς τὴν περιτομήν, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη»⁵. Ὅπως ἐκείνοι ὠμολογήσαν καὶ εἰς τὰ ἔθνη, (ἂν καὶ ἦσαν προωρισμένοι διὰ τοὺς

⁴ Γαλ. 2, 9
⁵ Λουκ. 9

Ἰουδαίους), το.ουτοτρόπως καὶ αὐτοῖς. Τὸ μὲν, λοιπὸν, περισσότερον μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ ὁμῶς δὲν παρεμέλησεν οὔτε ἐκεῖνους, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἔχουν διαχωρισθῇ.

4 Καὶ πῶς, λέγει, προηγουμένως εἰσῆρχετο εἰς τὰς συναγωγάς; Ἀλλὰ ἔπε.θε διὰ τῶν Ἰουδαίων τοὺς Ἑλληνας, μὲ ὅσους ἐξ αὐτῶν Ἰουδαίους συνωμίλει. Ἐγνώριζε δὲ ὅτι αὐτὸ ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἐλκυστικὸν πρὸς τὴν πίστιν διὰ τοὺς ἔθνικοὺς. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· «Εφ' ὅσον εἰμὶ ἐγὼ ἔθνῳ Ἀποστόλος»⁶. Καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ δὲ ὅλα ἐναντιώνονται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. «Ὅτι τὸν Χριστὸν, λέγει, ἔδει παθεῖν». Ἐὰν ἔπρεπε νὰ πάθῃ, ὁπωσδήποτε (ἔπρεπε) καὶ νὰ ἀναστηθῇ διότι αὐτὸ εἶναι πολὺ περισσότερον θαυμάσιον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἐὰν παρέδωκε εἰς θάνατον αὐτὸν ὁ ὅποιος δὲν ἔχει διαπράξει οὐδεμίαν ἀδικίαν, πολὺ περισσότερον τὸν ἀνέστησε.

«Προσλαθόμενοι δὲ τινες τῶν ἀγοραίων οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι, ἐβουλόθουν τὴν πόλιν», λέγει. Ἐπομένως ἦσαν περισσότεροι οἱ Ἑλληνας. Καὶ λαμβάνουν μαζί τινες μερικοὺς, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἐπαρκοῦν οἱ Ἰῆσοι διὰ τὴν συμπλοκήν, καὶ ἔπειδὴ δὲν εἶχον αἰτίαν δικαιολογημένην διὰ τοῦ θορύβου πάντοτε κατορθώουσι τὰ τοιούτου εἶδους καὶ διὰ τῆς προσληφθεῖς ἀνδρῶν φαύλων. «Μὴ εὐρόντες δὲ αὐτούς, λέγει, ἔσυραν τὸν Ἰάσονα». Ὡς τῆς καταδυναστεύσεως ὡς τοὺς ἔσυραν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀνοήτως. Ὅθεν πάντες ἀπέναντι τῶν τοῦ Καίσαρος δογμάτων πράσσαντες, θασιλέα, λέγει, λέγοντες ἕτερον εἶναι Ἰησοῦν. Ἐπειδὴ οὐδὲν ἔλεγον ἀντίθετον πρὸς τὰ παραδεδομένα οὔτε παρεκίνουν τὴν πόλιν τοὺς ὁδηγοῦν δι' ἄλλο ἀδίκη-

⁶ Ρωμ. 11, 13

μας και τους συκοφαντούν δι' ἐσχάτην προδοσίαν. Καί τι φοβέσθαι, ἔαν θεόθεν ἔχῃ ἀποσπέναι, ἡ ῥώσας εἶ τι πανταχοῦ οἱ διωγμοὶ ἀπεκταίνουσι πανταχοῦ τὸ κήρυγμα.

«Οὗτοι μὲν οὖν, λέγει, εὐγενέστεροι ἦσαν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ»· δηλαδή, χωρὶς νὰ πράττουν τ. φαύλων· ἀλλὰ αὐτοὶ μὲν ἐπεισέσχον, αὐτοὶ δὲ πράττουν καὶ τὸ ἀντίθετον, ταρασσόντες αὐτούς. «Πολλοὶ μὲν οὖν ἐς αὐτὸν ἐπιστεύσαν καὶ τῶν Ἑλληνίδων, λέγει, γυναικῶν». ἰούλιν ἐδῶ πιστεύουν Ἕλληνες. Σὺ δὲ βλέπε ὅτ' ἐφυγον κατ' οἰκονομίαν, χωρὶς νὰ βαλιάζουν διότι ἀληθῶς θὰ ἔπαιον νὰ κηρύττουν καὶ δὲ θὰ τοὺς παρώργιζον περισσότερον. Ἀλλὰ ἀπὸ αὐτῶ δύο ἔγιναν καὶ ὁ θυμὸς ἐκείνων κατέκλιτε καὶ τὸ κήρυγμα προέκοπτε. Ἀνταξίως δὲ τῆς ἀταξίας των εἶπε ὅτι «ἦλθον κάκεῖ σαλευόντες τοὺς ὄχλους», ὑπαινισσόμενος τὴν ἀσυγκράτητον μανίαν των.

«Εὐθέως δὲ ἐξαπέστειλαν τὸν Παῦλον οἱ ἀδελφοὶ πορευεσθαι, λέγει, ὥς ἐπὶ τὴν θάλασσαν». Ἐδῶ, λοιπόν, στέλλουν μόνον τὸν Παῦλον διότι δι' αὐτὸν ἐφοβήθησαν μήπως πάθῃ κάτι κακόν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτο τὸ σημαντικόν δι' αὐτοὺς τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐνήργει. πανταχοῦ ἡ θεία χάρις, ἀλλὰ ἀφηγεῖ νὰ πράττουν αὐτοὶ καὶ κατ' ἀνθρώπινον τρόπον, ἀνορθοῦσα αὐτούς, καὶ ἀφυπνίζουσα, καὶ ὠθεύσα εἰς φροντίδα. Ἰδὲ, λοιπόν, προεφύλαξε μόνον ἕως τοὺς Φιλίππους, ἀπ' ἐκεῖ δὲ οὐχὶ πλέον.

«Καὶ λαθόντες ἐντολὴν, λέγει, πρὸς τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον, ἵνα ὥς τάχιστα ἐλθωσι πρὸς αὐτόν, ἐξήεσαν». Καὶ τοῦτο ἐλόγως· διότι ἂν καὶ ἦτο Παῦλος, ὁμῶς εἶχε ἀνάγκην ἐκείνους. Ἐπομένως ὁρθῶς ἐπέεζον το ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν· διότι, λαμπρὰ ἦτο καὶ ἡ Ἑλλάς πλέον· ἐπειδὴ καὶ ἄλλα περισσὰ ἔπραττε. Ὁ Χριστὸς ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ζοῦν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέ-

λιον (ἀπο τὰς συνδρομὰς τῶν πιστῶν), αὐτὸς δὲ δὲν ἐπράττε τοῦτο· ὁ Ἀριστὸς δὲν τὸν ἀπεστέλλει νὰ θαπτιζῇ, αὐτὸς δὲ ἐθαπτιζέται. Ἰδὲ πῶς ἦτο ὁ ἱερεὺς ἀσυνάμικτος πρὸς ὅλους εἰς τοὺς Ἰουδαίους, αὐτὸς εἰς τοὺς ἔθνικους εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος.

«Καὶ λαθόντες τὸ ἱκανόν, λέγει, παρὰ τοῦ Ἰάσονος, ἀπέλυσαν αὐτούς». ἡ ῥώσας πῶς ὁ Ἰάσων, ἀφ' οὗ ἀρκετὰ προσέφερε, ἐφυλάδευσεν τὸν Ἰκαλόν, ὥστε ἐβίωσε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ αὐτοῦ. Οὗτοι, λέγει, ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ· δηλαδή, ἦσαν τοιοῦτοι, ὥς πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν. «Οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, λέγει, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρινόντες τὰς Γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως». Ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ ὁρμῆς καὶ ζήλου. Ἄν καὶ ἦτο μεγαλύτερα ἢ πόλεις ὤφειλχαν εἰς αὐτὴν ἄνθρωποι φαῦλοι οὐδόλως δὲ (εἶναι) παράδοξον καὶ ἔαν ὑπάρχουν εἰς μεγαλύτεραν πόλιν χειρότεροι. Ἰδιαίτερος μὲν, λοιπόν, φυσικὸν εἶναι νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν μεγαλύτεραν χειρότεροι, ὅπου εἶναι πολλοὶ α. ἀφορμαὶ τῶν ταραχῶν διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ σῶμα, ὅταν ἡ ἀσθένεια εἶναι φοβερωτέρα, ἔχει περισσότεραν τὴν τροφήν καὶ τὸ ὀλκόν, τοιοῦτοτρόπως λοιπόν, καὶ ἐδῶ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔγινε εἰς τὸ ἱκανόν καὶ τώρα γίνεται. Καὶ ἀναχωρεῖ ὁ Παῦλος διὰ νὰ τιμωρηθῶν διὰ τὴν ἀπάλειαν τῶν ἁλλων. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε ὁ Παῦλος· «Ἐκωλυόντων ἡμᾶς τοὺς ἔθνεσι λαλεῖν». Καὶ διατί, λέγει, δὲν ἔμειναν ἐδῶ διὰτὶ δὲν ἔκαναν θαύματα; Διότι ἂν ἐκεῖ, ὅπου ἐλιθοβολεῖτο ἔμμεν ἀρκέτον χρόνον, πολὺ περισσότερον ἐδῶ. Διὰτὶ; Δὲν ἦ

7 Α Κορινθ 9 14

8 Αιφ 18 17

8 Α Θεσσαλ 2 18

θελε πάντοτε ὁ Θεὸς νὰ κάνουν αὐτοὶ θαύματα· διότι δὲν ἦτο κατώτερον θαῦμα, ἀπὸ τὸ νὰ κάνουν θαύματα, τὸ ὅτι ἂν καὶ ἐδίδωκεν ὑπερίσχυον χωρὶς θαύματα. Ἐπομένως, ὅπως τώρα ἐπικρατεῖ ἀνευ θαυμάτων, τοιοῦτοτρόπως καὶ τότε ἤθελε εἰς πολλές περιστάσεις νὰ ἐπικρατῇ.

Οὕτε, λοιπόν, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖον ἀκριβῶς, λοιπόν, καὶ ὁ Ἰδ.ος λέγει. «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον»¹⁰. Εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ζητοῦν θαύματα, εἰς ὅσους σοφίαν, αὐτὰ διδομεν, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται, νὰ πείσουν οὕτε μὲ θαύματα, καὶ πείθωμεν ὥστε αὐτὸ εἶναι μέγα θαῦμα.

Ἰδὲ, λοιπόν, ὅταν ἐπεξετάθη τὸ κήρυγμα, πῶς φθάνουν εἰς τὰ θαύματα· δ.ότ. ἔπρεπε, λοιπόν, δ.· ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, ἐπίστευσαν νὰ εἶναι περισσότερα τὰ θαύματα ἀπὸ ὅ,τι διὰ τούτων ὁπολοῖται, διὰ τοῦτο καὶ γίνονται· ἀλλὰ τὰ ἔπραττον αὐτὰ μὲ τὸ νὰ ὑποχωροῦν καὶ νὰ ἐπιτίθενται.

Ἐξαπέστειλαν αὐτόν, λέγει, ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· Διὰ τί λοιπόν; Ὡστε νὰ μὴ εἶναι, δ.· αὐτοὺς εὐκόλος ἢ σὺλληψις διότι τοιοῦτοτρόπως μόνο, τῶν θὰ ἔπραττον κάτι σπουδαῖον, καὶ μὲ ἐκεῖνοι πολλὰ ἔφεραν εἰς πέρας καὶ κατέρωθον. Κατὰ πρῶτον ἤθελον νὰ τὸν διασώσουν.

γ'. Πρόσεξε πόσῃ προθυμίᾳ εἶχον οἱ ὑπόλοιποι μαθηταὶ διὰ τοὺς κορυφαίους· ἀλλὰ ὅχι, ὅπως τώρα ἔχομε διαχωρισθῇ, ἔχομε διαμερεθῇ μεγάλοι καὶ μικροί· οἱ μὲν ὑπερηφανευόμεθα, οἱ δὲ φθονοῦμεν δι' αὐτὸ καὶ ἐκαῖνοι φθονοῦν, διότι ἡμεῖς ἔχομε γῆναι ἀλαζόνες, δὲν ἀνεχόμεθα νὰ ὁμιλοῦμεν ὡς ἴσοι μαζί μὲ αὐτούς. Δι'

αὐτὸ ὑπάρχει. ἡ συμφωνία εἰς τὸ σῶμα, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἑπαρσις· εἰς ὑπάρχει δὲ ἑπαρσις, διότι ἔχουν φρασεῖ, τὰ μέλη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ χρειάζωνται, τὸ ἓν το ἄλλο· καὶ ἡ κεφαλὴ ἔχει ἀνάγκην τῶν ποδῶν, καὶ οἱ πόδες τῆς κεφαλῆς.

Καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτὸ ἔκαμεν ὁ Θεός, καὶ οὕτε οὕτω ἀνεχόμεθα διότι ἔπρεπε μὲν καὶ χωρὶς αὐτοῦ νὰ ὑπάρχῃ ἀγάπη. Ἢ δὲν ἀκούετε αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι μὲς συκοφαντοῦν ἔξω, ὅταν λέγουν «Αἱ ἀνάγκαι (εἶναι) φιλίας». Οἱ λαϊκοὶ ἔχουν ἀνάγκην ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ πάλιν εἶμεθα δι' αὐτούς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ διδασκαλὸς καὶ ἄρχων δὲν θὰ ὑπῆρχε, εἰάν δὲν ὑπῆρχον οἱ διδασκόμενοι καὶ οἱ ὑπήκοοι δὲν θὰ ἐπεδείκνυε τὰ ἰδικὰ του· διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ γῆ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὸν γεωργόν, καὶ ὁ γεωργὸς τῆς γῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ· διότι ποῖον ἀμοιβὴν ἔχει, ὁ διδασκαλὸς, ὅταν δὲν ἡμπορῇ νὰ ἐπιβείῃ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν; ποῖαν δὲ οἱ διδασκόμενοι, ὅταν δὲν ἀπῆλθον ἀρίστης διδασχῆς, Ἐπομένως ὁμοίως πάλιν ἔχομεν ἀνάγκην ὁ εἰς τοῦ ἄλλου, καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν ἀρχομένων καὶ ὁ ἡγοούμενος ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὸν ὑπακούουν· διότι οἱ ἄρχοντες (ὁπάρχουν) ἕνεκα τῶν πολλῶν διότι αὐδαὶς ἑπαρκεῖ νὰ πράξῃ κάτι μόνος του, καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ χειροτονήσῃ, καὶ ἂν νὰ ἐξετάσῃ τὰς διαθέσεις καὶ τὰς γνώμας, ἀλλὰ γίνονται ἄξιοι περισσότερας ὑπολήψεως ἀπὸ τὴν συνάθροισιν καὶ τὸ πλῆθος. Ὅπως, οἱ πτωχοὶ ἔχουν ἀνάγκην ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δίδουν, οἱ ἐλεοῦντες πάλιν (ἔχουν ἀνάγκην) ἐκείνων οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν. Ἀλλήλους, λέγει, κατανοοῦντες εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων¹¹. Διὰ τοῦτο μεγαλότερα κατορθώνει τὸ πλῆρωμα τῆς ἐκ-

κλησίας, καὶ ὅσα δὲν ἡμπορεῖ τις μόνος του, ὅταν εἶναι μετὰ τοὺς ἄλλους ἡμπορεῖ. Δι' αὐτὸ μάλιστα εἶναι ἀπαραιτήτο, αἱ προσευχαὶ νὰ γίνωνται. ἐδῶ ὑπὲρ τοῦ κόσμου, ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐκτεινομένης εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ὑπὲρ τῶν ἐρρισκομένων εἰς συμφορὰς. Καὶ αὐτὸ θηλώνει ὁ Παῦλος λέγων· «Ἵνα τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα ἐκ πολλῶν προσώπων διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν»¹². θηλαδὴ, διὰ τὰ χάριση εἰς πολλούς. Καὶ πολλάκις ἐπιζητεῖ τὰς προσευχὰς αὐτῶν. Ἰδέ, τί λέγει. ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Νινευιτῶν· «Ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι. τῆς πόλεως, ἐν ἣ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες»¹³. «Ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι, λέγει, εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»¹⁴. Ἐάν δὲ οἱ δύο μεγάλα καταθῶνουν, πόσον περισσότερον οἱ περισσότεροι;

Εάν δὲ θὰ ἔχῃς ἰσχύον καὶ ἐνῶ εἶσαι εἰς. ἀλλὰ οὐ κατὰ τὸν ἰδ.ον τρόπον. Διὰ τὴν δὲ καὶ εἶσαι εἰς; διὰ τὴν δὲν δημιουργεῖς πολλούς, διὰ τὴν νὰ μὴ γίνῃς δημιουργὸς ἀγάπης; διὰ τὴν δὲν δημιουργεῖς φιλιάν, Δὲν ἔχεις τὸν μέγιστον ἔπαινον τῆς ἀρετῆς; διότι ὅπως ἀκριθῶς τὸ νὰ εἶναι οἱ κακοὶ σύμφωνοι περισσότερον παροργίζει τὸν Θεόν τοιαυτοτρόπως καὶ τὸ νὰ ἔχουν οἱ καλοὶ ὁμόνοον περισσότερον τὸν εὐχαριστεῖ. «Οὐκ ἔστι, λέγει, μετὰ πολλῶν εἶναι κακίαν»¹⁵. εἰπόντες ἔξέκλυσαν, ἔμα ἡχρειώθησαν»¹⁶ καὶ ἔγιναν ὡς νὰ ἄδουν εἰς τὰς κακίας των.

Δημιούργησε διὰ τὸν ἑαυτὸν σου φίλους περισσ-

¹² Β Κορινθ' 1, 11

¹³ Ἰωνῶ 4, 11

¹⁴ Ματθ' 18, 20.

¹⁵ Ἐφεσ' 23, 2

¹⁶ Ψαλμ' 13, 3

τερων ἀπὸ τοὺς οἰκείους, περισσότερον ἀπὸ φίλους τοὺς ἄλλους. Ἐάν ὁ εὐρηγευτής (εἶναι) υἱὸς Θεοῦ, πόσον περισσότερον ὁ δημιουργὸν φίλους; εἴαν ὁ συμφύλιον τῆς μόνον ὀνομάζεται. υἱὸς Θεοῦ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κά-νε. φίλους τοὺς συμφυλιωμένους πο.ου δὲν εἶναι ἀξι-ος. Αὐτὴν τὴν συναλλαγὴν ἄς κάνωμε, φίλους μεταξὺ των ἄς κάνωμε τοὺς ἐχθρούς, καὶ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι μὲν ἐχθροὶ, οὔτε καὶ φίλοι, καὶ αὐτοὺς ἄς ἐνω-νωμεν καὶ πρὸ πάντων τοὺς ἑαυτούς μας· διότι ὅπως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς τὴν οἰκίαν του ἐχθροὺς καὶ ἔχει διαφωνίαν μετὰ τὴν γυναῖκα του, δὲν εἶναι ἄξιος ἐμ-πιστοσύνης ὅταν συμφυλιῶνῃ ἄλλους, ἀλλὰ θὰ ἀκού-σῃ· «Ἰατρὲ, θεράπειςον σεαυτὸν»¹⁷. τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ θὰ ἀκούσῃ. Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ εἰς ἡμᾶς ἐ-χθρα, ἡ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα, ἡ τῆς κακίας πρὸς τὴν ἀρετήν. Αὐτὴν ἄς διαλύσωμεν, αὐτὸν τὸν πόλεμον ἄς καταργήσωμεν, καὶ τότε θὰ συνομ.λοῦμε καὶ μετὰ τοὺς ἄλλους μετὰ εἰρήνην, μετὰ πολὺ θάρρος, διότι δὲν θὰ μᾶς κατηγορήῃ ἡ συνείδησις.

Μάχεται ἡ ὀργὴ πρὸς τὴν ἐπιείκειαν, ἀγωνίζεται ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη διὰ τὰ χρήματα μετὰ τὴν περ.φρό-νησιν τῶν χρημάτων, μάχεται ἡ κακία μετὰ τὴν καλω-σύνην. Αὐτὸν τὸν πόλεμον ἄς καταλύσωμεν, αὐτὰς τοὺς ἐχθρούς ἄς καταστρέψωμεν, αὐτὰ τὰ σύμβολα νίκης ἄς στήσωμεν, ἄς δημιουργήσωμεν εἰς τὴν πόλιν μας εἰρήνην· διότι. ἔχομεν ἡμεῖς πόλιν καὶ πολιτεύμα, καὶ πόλιντας, καὶ ξένους πολλούς· ἀλλὰ ὅς ἀπομακρύνωμε τοὺς ξένους, ὥστε νὰ μὴ καταστραφῶν οἱ οἰ-κετοὶ. Ἄς μὴ εἰσέλθῃ οὐδὲν ξένον, οὐδὲν μὴ γνήσιον δόγμα, οὐδὲν διανοήμα σαρκικόν. Δὲν ἐλέπομεν δεῖ. θὴ συλληφθῇ τις ἐκ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰς πόλεις, ὡς κατὰ-

¹⁷ Λουκ. 4, 23

σκοπος κατηγορείται; λοιπόν ως απομακρύνωμε τούς ξένους, μάλλον δε όχι απομακρύνουν τῶν ξένων μόνον, ἀλλὰ εἰς απομακρύνωμε καὶ τοὺς ἐχθρούς.

Ἄν ἀντιληφθῶμεν κάποιον, ὃς παραβώσωμεν ἐκείνην τὴν σκέψιν εἰς τὸν ἄρχοντα νοῦν, ἡ ὁποία εἶναι μὲν θάρσος, εἶναι δὲ ἐφωδιασμένη με ἐνδυμα κοινόν. Πολλοὶ τοιοῦτου εἶδους σκέψεις ὑπάρχουν εἰς ἡμᾶς, ἐκ φύσεως μὲν ἐχθρικοί, περιβεβλημένοι δὲ δέσμα προθέτων. Ὅπως ἀκριβῶς οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ ἀφαιρέσουν τὸ ἀνατολικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καὶ τὰς ἀνατολικὰς περικνημίδας καὶ τὰ θάρσιν καὶ ὑποδήματα, καὶ ἀφοῦ κρυφῶς ἐνδύσων τὴν ἄλλην στολὴν τὴν συνήθη εἰς ἡμᾶς, καὶ ἀφοῦ κόψουν τελείως τὰ μαλλιά, καὶ ὀμβλύνουσιν εἰς τὴν συνηθισμένην γλῶσσαν, ἀποκρύπτουν με τὴν περβολὴν τὸν πόλεμον, ἀνὴρ δὲ ἀμέσως ἐλέγχῃς, ἀπεκάλυψας ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κρύπτεται τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ ἐξέτασε λεπτομερῶς ἀπείρους φορές τὴν τοιαύτην σκέψιν, καὶ ταχέως θὰ ἴδῃς τὸ θαρσαρικὸν φρόνημα.

Διὰ νὰ σὰς δείξω δὲ τοὺς τοιοῦτου εἶδους κατασκόπους εἰς παράδειγμα, τοὺς ὁποίους τοποθετῶ ἐκ τῶν προτέρων ὁ διδάσκαλος, διὰ νὰ ἴδουν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἔμπρὸς ὡς ἐκδύσωμεν ἕνα, καὶ ὡς ἐξετάσωμεν εἰς τὸ δικαστήριον με ἀκρίθειαν, καὶ, ἂν θέλετε, ὡς παρουσιάσωμεν μερικὸς ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐγένον ἀντιληπτοὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου.

«Ἄτινά ἐστι, λέγει, λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἂν τιμῇ τι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός»¹⁶ Δηλαδή, ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ ὁ διδάσκαλος τὸν Ἰουδαϊσμόν· ἂν μὲν λοιπόν, τὸν εἰσῆγαγεν ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του, δὲν θὰ ἔπειθε. Ἰδέ, λοιπόν, πῶς τὸν ἐδημιόργη

σε. Πρέκει, λέγει, νὰ μὴ φροντίζωμε τὸ σῶμα. Αὐτὸ εἶναι φιλοσοφία, νὰ μὴ δεχώμεθα δηλαδὴ τὴν τροφήν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐλέπωμεν· αὐτὸ εἶναι ταπεινώσις. Καὶ τώρα δὲ πάλιν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν αἰρετικῶν ἤθελε νὰ μᾶς δηγήσῃ εἰς τὴν κτίσιν. Ἰδέ, λοιπόν, πῶς ἐπενόησε τὸ τέχνασμα· ἂν εἴλεγε ὅτι «προσκύνησε τὴν κτίσιν, θὰ ἐνικᾶτο», ἀλλὰ τί (λέγει); Ὁ Θεός, λέγει, εἶναι κτιστός· Ἀλλὰ ὡς ἐμφανίσωμε πλησίον τῆς ἀποφάσεως τῶν κρινόντων τὸν νοῦν τῶν Ἀποστολικῶν Γραφῶν· ἐκεῖ ὡς τὸν δηγῆσωμεν αὐτοὶ θὰ διακρίνουν καὶ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ὁμιλίαν.

Πολλοὶ ἀποκομίζουν κέρδη, κέρδη εὐδίκαια, διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ δίδουν εἰς τοὺς πτωχοὺς· καὶ αὕτῃ ἡ σκέψις εἶναι φοβερὰ. Ἀλλὰ ὡς τὴν ἀποκαλύψωμεν, ὡς τὴν ἐξετάσωμεν, διὰ νὰ μὴ κυριευθῶμεν· ἀλλὰ ἀφοῦ ἀποφύγωμεν τὰ τεχνάσματα ὅλα τοῦ διαβόλου, ὡς ἡμπορώμεν, κατέχοντες με ἀκρίθειαν τὰ ὁρθὰ δόγματα, νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸν παρόντα βίον με σταθερότητα καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἔχει ὁπορευθῇ με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συγχρῶνως εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα (ἀμήν)· δόξα, δόξαμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(ИЗД. 2, 10 - 31)

α'. Πρόσεξε ότι αυτός ἔχε μεγαλύτερους πειρασμούς ἀπὸ μέρους τῶν Ἰουδαίων, παρὰ ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰς Ἀθήνας, λαϊκὸν, δὲν παθαίνει τίποτε τοιοῦτον ἄλλὰ τὸ πᾶν ἐφθασε μέχρι χλευασμοῦ, ὃν καὶ ἔπαισε θύβεται μερικοὺς. Μεταξὺ δὲ τῶν Ἰουδαίων πολλοὶ αὐ ἐξοχρεώθη. Οὕτως εἶχον ἐμπλακὴ εἰς πῶλεμον μέλλον Δ.ε' αὐτὸ καὶ λέγει. «Εἰν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδοχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ἐξοργίζεσθαι κατεβδύλον οὖσαν τὴν πόλιν». Εὐλόγως ἐξοργίζεται Δ.ὅτι. δὲν ἡμποροῦσε νὰ τῇ ἀλλογαγὼ τόσα εἰδῶλα.

I Прѣд. 17. 16 17

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕ Σ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΔΗ (ΚΕΦ 17) 181

«Ἐκλασόμενοι τε αὐτοὺς, ἐπὶ τὸν Ἀρειὸν Πάγον ἤγαγον λέγοντες· Δυνάμεθα γινῶαι, τίς ἡ καινὴ αἵθερ ἡ ὅτε σοὺ λαλούνμεν διδασχῇ, ἐξήκοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γινῶαι εἰς αὐθάρεια πάντα εἶναι». ᾤδθησαν αὐτὸν εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον, βῆ δὲ καὶ μᾶθον, ἀλλὰ διὰ τὸν ἱερωρέην, ἐκεῖ ὅπου ἐγένοντο αἱ δίκες διὰ φόβου. Πρόσεξε λοιπὸν, πῶς καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ μᾶθουν καὶ παντοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὴν καινοτομίαν.

Ἡ πόλις ἐκείνου ἦτο πᾶς πόλις ὀδύρων· Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημούντες ἔκειο ἐν ἑτέρῳ οὐδὲν εὐκαίρῳ, ἥ λέγειν τί καὶ ἀκούειν καιρότερον. Στάθεα δὲ ὁ Παῦλος ἐν μεσῷ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔφη· Ἀδελφοὶ Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα τὰ θεοδιδαιμονιστοὺς ὅμως θεωρῶ διερχόμενοι γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβόσματα ὑμῶν, εἶρον καὶ θαυμῶ, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· Ἀγνοῶντες Θεῷ. Ὅν οὖν ἀγνοοῦντες ἀσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν· Ὡς νὰ τοὺς ἐπαινῇ, φαίνεται δεῖν δὲν λέγει, τίποτε θαυρῶ, «ἵνα δεισιδαιμονιοτέροις ὡς, λέγει, θεωρῶν». Ἀλλὰ οὗ «εὐλαβεστέροις»· Ἐν δὲ ἐπεγέγραπτο· Ἀγνοῶντες Θεῷ. Τί ση μαίνει αὐτό; Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειδὴ κατὰ διαφοράν και-

ρούς ἐδέχθησαν πολλοὺς θεοὺς καὶ ἀπὸ τὴν πέραν τῶν ὁρίων τῶν χώρων, ὅπως τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν Πάνα, καὶ ἄλλους ἀπὸ ἄλλα μέρη, φοβούμενοι μήπως ὑπάρχῃ καὶ ἄλλος, εἰς αὐτοὺς μὲν οὐδόλως γνωστὸς λατρευόμενος δὲ ἄλλαχού, διὰ περισσοτέραν θῆθεν ἀσφάλειαν, ἔστησαν θωμὸν καὶ εἰς αὐτόν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο γνωστὸς ὁ Θεὸς εἶχε γραφῇ· «Ἀγνώστῳ Θεῷ». Αὐτὸς, λοιπόν, λέγει ὁ Παῦλος, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς τῶν πάντων.

«Ὅν οὖν ἀγνοοῦντες, λέγει, ἐδεδεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν». Πρόσεξε πῶς ἀποδεικνύει ὅτι τὸν εἶγον προλάβει. Τίποτε ἔλκειν, λέγει, τίποτε νέον δὲν φέρω. Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος αὐτὸ εἶλεγον ἐκεῖνο. «Τίς ἢ καὶ νῦν αὕτη ἡ λαλομένη ὑπὸ σοῦ διδασχὴ; ἐκινῶντα γὰρ τίνα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν». Ἀμέσως, λοιπόν, ἀναιρεῖ τὴν προκατάληψιν των καὶ λέγει· «Ὁ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων». «Ἐπειτα, διὰ τὸ μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι εἰς ἓκ τῶν πολλῶν διορθῶνε, λοιπόν, προσθέτων· «Οὐκ ἐν χειροποιήτοις νοσοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ἀπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος». Παρατηρεῖς πῶς κατ' ἀλήθειαν εἰσάγει τὴν χριστιανικὴν ὁδοῦν. Πῶς περιγελά τὴν Ἑλληνικὴν πλάνην;

«Δούς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα»· ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς σίμωτος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Αὐτὸ εἶναι ἴδιον τοῦ Θεοῦ. Πρόσεξε, λοιπόν, ὅτι δὲν ἠμποροῦν αὐτὰ νὰ λέγονται καὶ διὰ τὸν Νιόν. «Οὐρανοῦ, λέγει, καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων», τὰ ὅποια ἐνόμιζον ὅτι εἶναι θεοί. Ἐδήλωσε καὶ τὴν δημιουργίαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. «Ὅρισας προστιτογμένους καιρῶς καὶ τὰς ἀρμοσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν ζητεῖν τὸν Θεόν, εἰ ἄρα γε ὑψηλοφύσεσιν αὐτὸν καὶ εἰροῖεν, καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκά-

στου ἡμῶν ὑπάρχοντα· ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν, ὥς καὶ τινες τῶν καθ' ὁμὰς ποιητῶν εἰρήκασιν. Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν». Αὐτὸ τὸ εἶπεν ὁ ποιητὴς Ἀρατος. Παρατήρησα ὅτι παρέχει τὰς ἀποδείξεις καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ ὅποια γίνονται ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν λαχθῇ.

Ἐάντος οὖν ὑπάρχοντος τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφειλομένον ἔτι χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου. τὸ θεῖον εἶναι, ἁμῶν. Καὶ θεοβαίως δι' αὐτό, λέγει, ὀφειλομένον οὐδόλως. Διότι θεοβαίως οὕτε ἡμεῖς εἴμεθα ἁμῶν, οὔτε αἱ ἰδ. καὶ μᾶς ψυχῶν.

Διὰ τὸ τέλος πάντων δὲν εἶναι ἀπροκάλυπτος πρὸς τοὺς φιλοσόφους καὶ δὲν εἶπε· «Ὁ Θεὸς εἶναι ἐκ φύσεως ἀσώματος, ἀόρατος καὶ χωρὶς σχήματος». Διότι ἐνόμιζε ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ λέγῃ αὐτὰ πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον μάθει ἀκόμη ὅτι ὑπάρχει ἕνας καὶ μόνον Θεός. Δ' αὐτὸ, ὅσο ὑπέλειπε νὰ εἴπῃ ἐκεῖνον, μένει εἰς αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐπεδίωκε καὶ λέγει· «Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπερβῶν ὁ Θεός, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μεταναστεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ ἐν ἀνδρί, δι' ὧρισε, πίστιν παρασχόντων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Παρατήρησε, ὁφείδου συνετάραξε τὴν διάνοιάν των μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Ἐστησεν ἡμέραν», καὶ ὅσο τοὺς ἐφόβισε, τότε εἰς κατάλληλον καιρὸν, προσθέτει αὐτὸ τὸ ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἀλλ' ὅς ἴδωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν.

«Ἐν δὲ τοῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παρωξύνετο λέγει, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ». Ἐδῶ ὁ παρωξυσμὸς δὲν εἶναι ὀργὴ οὐτε ἀγανάκτησις, ἀλλὰ φανερώσει. Ἐξαίψιν καὶ ἤλκον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ

ἀλλαχοῦ λέγε, «ἐγένετο παροξυσμός μεταξύ αὐτῶν»².

β. Πρόσεξε δὲ πῶς τακτοποιεῖται ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν του διὰ νὰ ἀναμεινῇ ἐκείνους. Τί σημαίνει, λοιπόν, «παροξύνετο», Ἄντι τοῦ «διεγείρετο». Διότι τὸ χάρισμα ἀπέχει μακριὰν τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀναγκτήσεως. Δὲν ἀπέφερε, ἀλλ' ἔλειπε.

«Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις, λέγει, καὶ τοῖς σεβομένοις». Παρατήρησε ὅτι πάλιν αὐτὸς συνομιλεῖ μετὰ τοὺς Ἰουδαίους. Σεβομένους δὲ ὀνομάζει τοὺς προσηλύτους. Διότι οἱ Ἰουδαῖοι διεσκορπίσθησαν πανταχοῦ ἐπειτα ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπειδὴ κατηργεῖτο ὁ νόμος ἐκεῖνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ ἐδίδασκον τοὺς ἀνθρώπους τὴν ζωὴν τῆς εὐσεβείας. Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐκέρδιζαν τίποτε, παρὰ μόνον εἶχον μαρτυρίαν τῶν ἰδικῶν των συμπεριφορῶν.

«Τινὲς δὲ, λέγει, τῶν Ἑπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλον αὐτῷ». Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐχρησιμοποιοῦν πλέον τοὺς ἰδικούς των νόμους, ἐπειδὴ εἶχον ὑποκύψει ἡθὴ εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ ὁ αὐτὸς ἡθέλησαν αὐτοὶ νὰ αὐξηθῶσιν, Ἐπειδὴ ἐβλεπον καὶ ἀλλοὺς νὰ συνομιλοῦν καὶ νὰ ἔχῃ ὁ ἀνθρώπος (ὁ Παῦλος) δόξαν. Καὶ πρόσεξε ὅτι ἐδθείας περιφρονητικῶς διότι «ψυχικός (μὴ ἀναγεννημένος) ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος»³. «Σένων δαιμονίων, λέγει, δοκεῖ καταργεῖν εἶναι». Ὠνόμαζον τοὺς θεοὺς των δαιμόνια διότι αἱ πόλεις ἦσαν πλήρεις εἰδώλων.

Ἐπιλαβόμενοι τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἀρεὸν Πάγον ἤγαγον λέγοντες. (Διὰ τὸν τὸν ἔσυρον εἰς τὸν Ἀρεῖον

Πάγον, διὰ νὰ τοῦ προξενήσων φόβον, ἐκεῖ ὅπου ἐδίκασον τὰς δίκας διὰ φόβους), «ἀδυναμέθα γινῶναι τίς ἡ καὶνὴ αὐτῇ ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχὴ, ξενίζοντα γὰρ τίνα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπισημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκοῦειν καινότερον». Ἐδῶ ἐκεῖνο φανερώνεται, ὅτι, ἂν καὶ πάντοτε ἡσυχάζοντο μετὰ τοῦτο, μὲ τὸ νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ ἀκούουν, ὅμως ἐθεώρουν ὅτι εἶναι παράξενα ἐκεῖνα, τὰ ὅκοι οὐδέποτε ἤκουσαν.

«Στάθεις δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη: Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὥς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν». Δὲν εἶπε τοὺς δαίμονας ἐμφανῶς ἀλλὰ προετοιμάζει τὸν δρόμον μετὰ τὸν λόγον. Δι' αὐτὸ εἶπε: «Δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ», ἔξ αἰτίας τοῦ θωμοῦ. «Ὁ Θεός, λέγει, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ». Ἐξέβαλε μίαν φωνήν, διὰ τῆς ὁποίας κατέστρεψε πάντα τὰ τῶν φιλοσόφων. Διότι οἱ μὲν Ἑπικουρεῖοι λέγουσιν ὅτι ὅλα γίνονται ἀνευ αἰτίας καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀτομῶν οἱ δὲ Στωϊκοὶ ὅτι εἶναι (τὰ πάντα) σῶμα καὶ ἡδονή, αὐτοὺς δὲ ὀνομάζει τὸν κόσμον ἔργον Θεοῦ καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτόν. Βλέπεις συντομίαν καὶ εἰς τὴν συντομίαν σαφῆνα; Καὶ πρόσεξε ποῖα ἦσαν παράξενα εἰς αὐτοὺς. Ὅτι ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον. Αὐτὰ τὰ ὅποια γινώσκουν καὶ τώρα μερικὸι ἐκ τῶν τυχόντων αὐτὰ δὲν τὰ ἐγνώριζαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων οἱ σοφοί. Διότι ἐὰν ἐδημιούργησεν, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι καὶ Κύριος.

Πρόσεξε τί λέγει ὅτι εἶναι γνώρισμα τῆς θεότητος, τὸ δημιουργικόν. Αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔχει καὶ ὁ Υἱός. Διότι οἱ προφηταὶ πανταχοῦ αὐτὸ λέγουσιν, ὅτι γνώρισμα

2. Πράξ. 15, 39.

3. Α. Κορ. 2, 14.

τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ νὰ δημιουργῇ. Ὅχι ὅπως ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι ὑποθέτουν ὅτι ἄλλος μὲν εἶναι ὁ δημιουργός, ὅχι δὲ ἐξουσιαστής, ἡ δὲ ὅλη ἀδημιούργητος. Ἐδῶ, λοιπόν, εἴτε τὸ ἰδικόν του αἰνιγματικῶς καὶ τὸ ἔθεσε καὶ καταρρίπτει. τὸ ἰδικόν των.

«Οὐκ ἐν χειροποιήτοις, λέγει, κατοικεῖ. Διότι κατοικεῖ μὲν μέσα εἰς νασούς, ἀλλ' ὅχι εἰς τοσοῦτους, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Πρόσεξε, ἀνήρεσε τὴν λατρείαν τὴν σαματικὴν. Τί λοιπόν; Δὲν κατῴκει εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων, Ὅχι θεοῦ, ἀλλ' ἐτήρησε ἐκεῖ. Πῶς, λοιπόν, ὑπηρετεῖτο ἀπὸ χειρὸς ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, Ὅχι ἀπὸ χειρὸς, ἀλλ' ἀπὸ τὴν διανοίαν, ἔπε δὴ δὲν ἐζήτε. ἐκεῖνα τόσον ὥς νὰ εἴχε ἀνάγκην. «Μὴ φάγομαι γὰρ, λέγει, κρέα ταύρων, ἡ αἷμα τράγων πομαί.» Ἐπειτα, ἀφοῦ εἶπε! «Οὐδέ ὑπὸ χειρὸν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσθεόμενός τις», (ἐπειδὴ οὔτε αὐτὸ ἥρκει, τὸ ὅτι δὲν εἴχε ἀνάγκην οὐδὲνός, τὸ ὅποῖον διεκήρυξε ὅτι εἶναι μὲν θεῖόν καὶ αὐτό, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάργῃ ἐπὶ πλέον καὶ ἄλλο) προσθέτει τὸ «αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα».

Δύο ἀποδείξεις θεότητος δεικνύει, τὸ ὅτι αὐτὸς δὲν εἴχε ἀνάγκην οὐδενός, καὶ ὅτι παρέχει τὰ πάντα εἰς ὅλους. Φέρει ἐδῶ πλῆθυν. ὅσα ὁ Πλάτων ἐφιλοσόφησε περὶ τοῦ Θεοῦ ὅσα ὁ Ἐπικούρας, καὶ ὅλα εἶναι φιλαρτία ἐναντι αὐτῶν. «Διδούς, λέγει, ζωὴν καὶ πνοήν» Ἰδοὺ τὸν καθιστᾷ δημιουργόν καὶ τῆς ψυχῆς, ὅχι γεννήτορα. Πρόσεξε πόλιν πῶς καταρρίπτει τὸν λόγον περὶ τῆς ὕλης μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» Αὐτὰ εἶναι καλότερα ἀπ' ἐκεῖνα καὶ

κατηγορία καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς ὕλης.

Ἐδῶ δεκνύει. ὅτι δὲν εἶναι κεχωρισμένη οὔτε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λέγουν ἐκεῖνοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι αὐτὸ δημιουργός. Ὅταν δὲ λέγῃ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὑπηρετεῖται ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων, ὁ παρῶν σκεπτεται ὅτι λατρεύεται διὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ νοῦς. «Οὗτος, λέγει, οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος». Βαθαίως ὅχι οἱ κεχωρισμένοι, βαίμενες. Ὁ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. Ἀφοῦ εἰδεῖτε πραγματευμένως πῶς εἴχε γινεῖ ὁ οὐρανός, τότε διεκήρυξε ὅτι δὲν κατοικεῖ εἰς χειροποιήτους (νασούς) ὥς νὰ εἴλεγε· «Ἐὰν εἶναι ἑσὺς, εἶναι φανερόν ὅτι ἐδημιούργησε τὰ πάντα· ἐὰν δὲ δὲν ἐδημιούργησε, δὲν εἶναι Θεός». Θεοί, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, λέγει, οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. Παρουσιάζει πολλὴ μεγαλυτέρας διδασκαλίας ἀπὸ ἐκείνας (ὅν καὶ δὲν εἶπεν ἀκόμη τὰς μεγάλας. Διότι δὲν ἦτο ἀκόμη καιρὸς· ἀλλὰ συνομιλεῖ ὡς πρὸς παῖδας), τὴν δημιουργίαν, τὴν ἐξουσίαν τὸ ὅτι δὲν εἴχε οὐδεμίαν ἀνάγκην.

γ'. Μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ «πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων ἐξ ἑνὸς αἵματος ἐποίησε», ἐφάνερωσε τὸ αἷτιον ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Ποῖον εἶναι. ὅμοιον πρὸς αὐτὸ τὸ ὑψηλόν; Διότι εἶναι μὲν ἀξιοθαύμαστον καὶ τὸ νὰ δημιουργῇ τοσοῦτος ἐξ ἑνός, τὸ δὲ νὰ συγκρατῇ αὐτὸς ὅλους, εἶναι πολὺ θαυμαστότερον· «διδοὺς γὰρ, λέγει, πᾶσι πνοὴν καὶ ζωὴν».

Τι σημαίνει «Ὅρισας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν Θεόν, εἰ ἔρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ ἔβροιεν;» Ὅτι δὲν ὑπεχρεῶτο κάποιος, λέγει, νὰ περιφέρεται καὶ νὰ ζητῇ τὸν Θεόν. Ἡ, ἂν ὅχι αὐτό, ὅτι ὥρισε νὰ ζητῇ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ δὲν τὸ ὥρισεν αὐτὸ διὰ πάντοτε, ἀλλὰ ἐπ'προστεταγμένους καιροὺς. Αὐτὸ δὲ τὸ λέγει δεκνύ-

ων ὅτι οὔτε τώρα τὸν εὐρον ἐπειδὴ τὸν ἐξήτησαν, ἂν καὶ ἦτο τόσο φανερώς διὰ τὰ εὐρίσκεται, ὥς νὰ ἦτο εἰς τὸ μέσον κατὰ τὸ ὅποιον ψηλαφῶνται. Διότι οὔτε ἐδῶ μὲν ὑπῆρχε οὐρανός, ἀλλοχοῦ δὲ ὄχι. Οὔτε κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον ὑπῆρχε, κατ' ἄλλον δὲ ὄχι. Ὡστε καὶ εἰς κάθε καιρὸν καὶ εἰς κάθε τόπον εἶναι δυνατόν νὰ τὸν εὐρουν.

Τοιοῦτοτρόπως ἐτακτοποίησε τὸ νὰ ἀναζητῆται, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζεται κάποιος οὔτε ἀπὸ τὸν τόπον, οὔτε ἀπὸ τὸν χρόνον. Καὶ αὐτὸ, λοιπόν, τὸ ἴδιον περισσότερον τοὺς ἀφ' ἑλπει, ἐὰν θεοβαίως ἦθελον, τὸ ὅτι ὁ οὐρανὸς ὑπάρχει πανταχοῦ, τὸ νὰ παραμένῃ εἰς κάθε χρόνον. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν αὐτως «καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα», ἀλλ' ὅτι εὕρισκεται πλησίον εἰς ὅλους. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λέγει εἶναι τοῦτο «Δὲν ἔδωκε μόνον τὴν ζωὴν καὶ τὴν πνοὴν καὶ τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότερον ὄλων, ὡδήγησεν εἰς τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἔδωκε αὐτά, διὰ τῶν ὁποίων ἡμποροῦμε νὰ τὸν εὐρώμεν καὶ νὰ τὸν ἀντιληφθῶμεν». Ἀλλὰ δὲν ἠβελήσαμεν νὰ τὸν ζητήσωμεν, ἂν καὶ εὕρισκεται ἐνώπιόν μας. «Οὐ μακρὰν, λέγει, ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα». Πῶ, πῶ! λέγει ὅτι εἶναι πλησίον ὄλων αἱ ὁποῖαι εὕρισκονται πανταχοῦ τῆς οὐκουμένης. Ἦ εἶναι μεν αὐτὸν ἀπ' αὐτό, Πρόσεξε πῶς καὶ καταρρίπτει μερικοὺς. Τί λέγω μακρὰν. Τόσο πλησίον εἶναι, ὥστε χωρὶς αὐτὸν νὰ μὴ ζῇ κανεὶς «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Ὡς εἰς παράδειγμα σαματικὸν λέγει. αὐτὸ περίτου. «Ὅπως ἀκριβῶς εἶναι. ἀδύνατον νὰ ἀγνοήσωμεν τὸν ἄερα, ὁ ὁποῖος εἶναι πανταχοῦ διασκορπισμένος, καὶ δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ ἡμῶς, μᾶλλον δὲ εὕρισκεται καὶ ἐντὸς ἡμῶν, το αὐτοτρόπως, λοιπόν, καὶ τὸν δημιουργόν τῶν ὄλων».

Παρατήρησε πῶς λέγει ὅτι εἶναι ὅλα ἰδικὰ τοῦ. Ἦ πρόνοια αὐτοῦ, λέγει, καὶ ἡ συγκράτησις, καὶ ἡ ὑπαρξίς ἀπ' αὐτὸν, τὸ νὰ ἐνεργοῦμε καὶ τὸ νὰ μὴ ἐξαφανιζώμεθα. Καὶ δὲν εἶπε «Δι' αὐτοῦ», ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὅποιον ἦτο πλησιέστερον «Ἐν αὐτῷ». Ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος δὲν εἶπε τιποτέ ὀρθὸν ὅταν εἶπε «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν». Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εἶπε περὶ τοῦ Διὸς, αὐτὸς δὲ τὸ λαμβάνει. αὐτὸ περὶ τοῦ Δημιουργοῦ, χωρὶς νὰ λέγῃ πᾶν ἴδιον μὲ ἐκεῖνον λόγον, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ προσαρμόζων αὐτὰ κυρίως τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν δι' αὐτόν. Ἐπειδὴ εἶπε καὶ θωμὸν αὐτοῦ, ὄχι ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον ἐλάτρευον. Διότι ἔχουν μὲν λεχθῇ μερικὰ καὶ πράττονται εἰς αὐτόν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν οἱ Ἕλληνες ὅτι ἀποδίδονται εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς ἄλλον τὰ ἔχουν ἀποδώσει. Διότι εἰπά μου, περὶ τίνος θὰ ἐλεγέτο κυρίως «ἀγνώστῳ Θεῷ» περὶ τοῦ Δημιουργοῦ ἢ περὶ τοῦ δαίμονος; Εἶναι φανερόν ὅτι περὶ τοῦ Δημιουργοῦ, ἂν καὶ τὸν μὲν ἡγνύουν, τὸν δὲ τὸν ἐγνώριζον. Ὁμοίως καὶ δι' ἐδημιούργησε τὰ πάντα, θὰ ἦτο κατάλληλον νὰ ἐκῇ λεχθῇ περὶ τοῦ Θεοῦ, παρὰ περὶ τοῦ Διὸς, κάποιου ἀνθρώπου αἰχαμεροῦ καὶ θευλοῦ καὶ ἀγύρτου.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Παῦλος δὲν εἶπεν ὁμοίως πρὸς ἐκεῖνον, μὴ γένοιτο καὶ τὸ ἐτοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν, ἀλλὰ μὲ ἄλλην ἐννοίαν. Διότι εἶπεν ὅτι εἴμεθα γένος τοῦ Θεοῦ ἡμεῖς Δηλαδή «οἱ κεῖνοι, ἐγγότατοι» ἢ, ὅπως θὰ ἔλεγε κάποιος «Πάροι καὶ γείτονες». Καὶ διὰ τὸ νὰ μὴ λέγουν πάλιν «Ξενίζοντα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν», (διότι δὲν ὑπάρχει, τιποτέ τόσον ἀντιθετὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους) φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν ποιητὴν. Καὶ δὲν εἶπε «Δὲν πρέπει νὰ νομίζετε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν χρυσόν ἢ τὸν ἀργυρὸν, αἰχαμεροὶ καὶ παμμίστροι!» ἀλλὰ ἡπώτερον «αὐτὸ οὐκ ὁφείλομεν νομίζειν», λέγει, ἀλλὰ ὑπεράνω ἀπ' αὐτοῦ.

Τί είναι, λοιπόν, τὸ ὑπεράνω αὐτῶ, Ὁ Θεός. Ἄλλ' οὔτε αὐτὸ, (διότι τὸ ὄνομα εἶναι ἐνδεικτικὸν ἐνεργείας), ἀλλ' ἕως τώρα αὐτὰ. Ὅμως δὲν λέγομεν ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁμοίως πρὸς αὐτὸ. Διότι, ποῖος θὰ τὸ ἔλεγε;

Πρόσεξε πῶς εἰσηγήθη τὸ ὅτι δὲν ἔχει σῶμα (ὁ Θεός). διότι ἡ διάνοια δὲν σκεφθῇ σῶμα, ὁποιοῦ καὶ ἀπόστασιν. εἴαντος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, λέγε, χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ ἢ λ. θω, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνδυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὁμοίον. Ἄλλα θὰ ἔλεγε κάποιος «δὲν τὸ νομίζομεν αὐτὸ θ. αὐτῶ, λοιπόν, τὰ λέγει αὐτὰ», Ἄλλα ὁ λόγος τοῦ ἦτο πρὸς τοὺς πολλοὺς καλῶς ὁμίλησε τοιοῦτοτρόπως. Διότι ἐάν ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς ἐκεῖνα ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν, πολὺ περισσότερον ὁ Θεός. Κατὰ πρῶτον ἀπομακρύνει αὐτοὺς ἀπὸ τὴν γνώμην αὐτήν. Ὅχι δὲ μόνον ὁ Θεός δὲν εἶναι ὁμοίως πρὸς χάραγμα (ἀγαλμα) τέχνης, ἀλλ' οὔτε ὑποτάσσεται εἰς κάποιαν ἀλλήν ἀνθρωπίνην σκέψιν. Διότι ἡ ἢ τέχνη ἢ ἡ διάνοια τὸν εἶρε. Δι' αὐτὸ ὁμίλησε τοιοῦτοτρόπως. «Ἄν, λοιπόν, αὐτὸ τὸ ὅποῖον εἶρε ἡ ἀνθρωπίνη τέχνη ἢ σκέψις, αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός καὶ εἰς τὸν λ. θον ἢ οὐσία τοῦ Θεοῦ, πῶς λοιπόν, ἐάν ζῶμεν ἐν αὐτῷ, δὲν τὸν εὐρίσκομεν; Τὰ ἀφέλμα εἶναι διπλοῦν, καὶ διότι δὲν εἶδον ἐκεῖνον καὶ διότι. εἶδον τοιοῦτους θεοὺς. Οὐδαμοῦ ἡ διάνοια εἶναι ἀξία ἐμπιστοσύνης μόνῃ της. Ἄλλα, ἐπειδὴ συνετάραξε τὴν ψυχὴν των, ἀφοῦ τοὺς ἀπέδειξε ὅτι εἶναι ἀναπολόγητοι, πρόσεξε τί προσθέτει. Ἐτοὺς μὲν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριβάν, ταυθὲν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν».

Τί λοιπόν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν τιμωρεῖται. Οὐδεὶς ἐξ ὧν θέλουν νὰ μετανοήσουν. Περὶ αὐτῶν λέγει, ὅχι δι' αὐτοὺς οἱ ἀποστολὴ ἀπέθανον, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς εἰς

τοὺς ὁποῖους παραγγέλλει. Δὲν ζητεῖ ἀπὸ ὁμᾶς λόγον, λέγει. Δὲν εἶπεν. «ἐκεῖνος παρεῖδε» δὲν εἶπε «ἐπέτρεψε» ἀλλ' «ὁμοίως ἡγορήσατο». Δηλαδή δὲν τὸ ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν. ἐάν ζητεῖ τιμωρίαν, ἐπειδὴ ἦσαν ἀξιοί τιμωρίας. Ἦγινεσθε. καὶ δὲν λέγει «θεληματικῶς ἐπράξατε τὸ κακόν», ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἔδειξε διὰ τῶν προηγούμενων μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «πανταχοῦ μετανοεῖν». Ἐδοῦ ὑπακούσατε. εἰλην τὴν οἰκουμένην.

δ. Πρόσεξε πῶς τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους (τὰ φθαρτά). «Διότι ἐστησεν ἡμέραν, λέγει, ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ». Παράτηρησε, εἶπε πάλιν τὴν οἰκουμένην, ὀνομάζων αὐτῶ τοὺς ἀνθρώπους. «Ἐν ἀνδρὶ ὃ ὤρισε, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Πρόσεξε πῶς πάλιν ἐφανέρωσε τὸ πάθος (τοῦ Χριστοῦ) μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν ἀνάστασιν. Ὅτι δὲ εἶναι ἀληθὴς ἡ μέλλουσα κρίσις, εἶναι φανερόν ἐκ τῆς ἀναστάσεως. Διότι ἀπὸ κοινοῦ ἐταμάζονται. Καὶ εἰτι ὅλα τὰ εἶπεν ἀληθῶς εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι ἀνεστήθη. Ὅτι δὲ καὶ πρὸς ὅλους προσέφερον αὐτὴν τὴν πίστιν, τὸ ὅτι ἀνεστήθη αὐτὸς ἐκ νεκρῶν, καὶ αὐτὸ λοιπόν εἶναι φανερόν.

Αὐτὰ μὲν ἐλέγχθησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, εἰς κατὰλληλον δὲ περιστάσιν θὰ ἡδύνατο νὰ λέγεται καὶ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι ὅλα πρέπει πανταχοῦ νὰ μετανοῶμεν, εἰτι καθώρισεν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν πρόκειται νὰ κρίνῃ τὴν οἰκουμένην.

Πρόσεξε πῶς τὸν παρουσιάζει καὶ δικαστὴν, καὶ ὅτι προνοεῖ διὰ τὸν κόσμον, καὶ φιλάνθρωπον, καὶ συγχωρητικόν, καὶ δυνατόν καὶ σοφόν καὶ ὅτι ἔχει ὅλα γενικῶς τὰ ἰδιώματα τοῦ Δημιουργοῦ. Ἐδῶσεν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἀνεστήθη αὐτὸς ἐκ νεκρῶν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν. Ἄς μετανοήσωμεν λοιπόν. Ὅτι πρέπει ὁ πωροῦν νὰ κρ. θῶμεν. Ἐάν δὲν ἀνεστήθῃ ὁ Χριστός,

δὲν κρινόμεθα, ἐὰν ὁμως ἀναστήθῃ, ὁπωσδήποτε κρινόμεθα. «Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἀπέθανεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ»⁵ λέγει, καὶ πάλιν «Πάντες γὰρ παραιοῦνται πρὸς αὐτὸν ὡς ἔπραξε»⁶.

Μὴ νομίζετε θεθαίως ὅτι αὐτὰ εἶναι λόγοι μόνον Ἰδοῦ παρουσίασε καὶ τὸν λόγον περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν πάντων. Διότι δὲ γκρίνεται κατ' ἄλλον τρόπον ἡ αἰκουμένη. Καὶ τὸ «ἀναστήσας δὲ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν» ἔχει λεχθῆ περὶ τοῦ σώματος. Διότι αὐτὸ ἦτο καὶ νεκρὸν, αὐτὸ καὶ ἔχει πᾶσι. Ἀπὸ τούτῃς Ἑλλήνας, ὅπως ἀκριθῶς τὰ περὶ τῆς δημιουργίας, τοιαυτοτρόπως καὶ τὰ περὶ κρίσεως ἀπορριπτονται. Αὐτὰ δὲ εἶναι ἐφευρέσεις παιδῶν καὶ ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι μεθοῦν. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ ὅποιοι γνωρίζομεν περὶ αὐτῶν μὲ ἀκριβείαν, ὡς πράττωμεν κατὰ χρῆσιν καὶ ὡς φροντίζομεν νὰ γίνωμεν φίλοι τοῦ Χριστοῦ. Μέχρι πότε θὰ εἴμεθα ἐχθροὶ πρὸς αὐτόν, Μέχρι πότε θὰ τὸν ἀποστρεφόμεθα, Μὴ γένοιτο! λέγε· διατί τὰ λέγεις αὐτά; Δὲν ἤθελα νὰ τὰ λέγω αὐτά, ἐὰν δὲν τὰ ἐπράττετε αὐτὰ σεῖς. Τώρα δὲ ποῖον εἶναι τὸ κέρδος τῆς συγκρίσεως τῶν λόγων, ἐφ' ὅσον τὰ πράγματα κραυγάζουν τοιαυτοτρόπως τὸσον ἐμφανῶς.

Πῶς, λοιπόν, θὰ τὸν ἀγαπήσωμεν; Εἶπα μὲν ἀπειρα μυριάς φορές θὰ εἴπωμεν δὲ καὶ τώρα. Νομίζω ὅτι ἔχω εὖρεῖ ἕνα τρόπον πολλὸ μέγαν καὶ ἀξιοθαύμαστον. Μαζί μὲ τὸ νὰ σκεπτόμεθα αὐτὰ τὰ ὅποια γίνονται δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ ὅποια εἶναι τόσα πολλὰ, ὅσα δὲν ἡμπορεῖ κάποιος οὔτε νὰ ἀριθμῇ, καὶ δι' ὅλα αὐτὰ νὰ ἀναγνωρίζωμεν εἰς αὐτόν εὐγνωμοσύνην, ὡς εὐθυμούμεθα ὅλοι αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν γίνεῖ διὰ τὸν κα-

θένα ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ὡς τὰ σκεπτόμεθα καθημερινῶς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ ἔχουν μεγάλην δύναμιν, ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν ὡς ἀναλογίζεται μόνος τοῦ καὶ ὡς ἐρευνᾷ μὲ λεπτομέρειαν, ἐὰν κάποτε ἐνῶ εἶχε περιπέσει εἰς κινδύνους, διέφυγε τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ ἔχη τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἀναγεγραμμένας ὡς εἰς θυλάκον ὅπως, ἐὰν κάποτε διέφυγε κινδύνον, ἐνῶ εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὸν δρόμον ἀργά. Ἐὰν κάποτε ἐνῶ συνεζήτησε μετὰ πονηρῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο ἀνώτερος ἀπ' αὐτοὺς ἐὰν κάποτε ἐνῶ εἶχε περιπέσει εἰς ἀσθένειαν καὶ ὅλοι εἶχον ἀπελπισθῇ, ἀνέλαθα δυνάμεις. Διότι αὐτὸ ἔχει μεγάλην δύναμιν εἰς τὸ νὰ μᾶς συμφιλώσῃ μὲ τὸν Θεόν. Διότι, ἐὰν θεθαίως ὁ Μαρδοχαίου ἐκεῖνος, τὰ ἀγαθὰ ἔργα τὰ ὅποια εἶχον γινεῖ ἀπ' αὐτόν, ἀφοῦ τὰ ἐνεθυμήθῃ ὁ βασιλεὺς, τὰ εἶχε πρὸς ὑπεράσπιν τοῦ αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν λαμπρότητα ἐκεῖνην, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς, οἱ ἐνεθυμηθῶμεν καὶ ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς ὅσα ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, τί μὲν ἐπαλάμεν ἡμεῖς εἰς τὸν Θεόν, τί δὲ ἀγαθὸν ἔχει. αὐτὸς προσφέρει εἰς ἡμᾶς. Τοιαυτοτρόπως καὶ εὐγνώμονες θὰ εἴμεθα καὶ ὅλα (τὰ σφάλματα) θὰ τὰ ἀποβάλωμεν. Ἀλλὰ οὐδεὶς ἐνθυμείται οὐδὲν ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ὅπως λέγομεν ὅτι τὰ ἁμαρτήματα, ὅτι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ, χωρὶς νὰ ἐξετάζωμεν τὸ καθὲν ἀπὸ αὐτῶν, τοιαυτοτρόπως καὶ διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ λέγομεν ὅτι μᾶς εὐεργέτησεν ὁ Θεός, δὲν ἐξετάζομεν κεχωρισμένως αὐτάς (τὰς εὐεργεσίας), δὲν λέγομεν ποῦ καὶ πῶς καὶ εἰς ποῖον καὶ πῶς. Ἀλλ' ἀπὸ τώρα θὰ ἐξετάζωμεν μὲ πολλὰν ἀκριβείαν. Ὅτι ἂν κάποιος ἡμωρῇ καὶ τὰ παλαιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ, ὅλα νὰ τὰ σκεπτάται μὲ ἀκριβείαν διὰ νὰ εὐρῇ μέγαν θησαυρόν.

5. Ρωμ. 14, 9.

6. Ρωμ. 14, 10 καὶ 8 Κορ. 5, 10.

8α. Περί τῆς διασώσεως τοῦ Μαρδοχαίου καὶ τῆς ἐξουσιᾶς αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαίου ἐθνικοῦ δὲ Εὐθὺς 8, 1 καὶ 12.

Αὐτὸ εἶναι χρήσιμον εἰς ἡμᾶς καὶ θὰ νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα. Διότι ὅταν ἰδῶμεν ὅτι πολλάκις μᾶς ἐπρωστάτεις, δὲν θὰ ἀπελπισθῶμεν, οὔτε θὰ νομίσωμεν ὅτι ἔχομεν ἀπορριφθῆ, ἀλλὰ θὰ λάβωμεν μέγα ἐνέχυρον αὐτοῦ διὰ τὴν φροντίδα δι' ἡμᾶς, ὅταν κατανοήσωμεν ὅτι ἐνῷ ἡμαρτήσαμεν δὲν τιμωρούμεθα, ἀλλὰ καὶ προστασίας ἀπολαύομεν.

ε'. Νὰ εἶπω λοιπὸν καὶ ἐγὼ κάτι, τὸ ὁποῖον ἔχω ἀκούσει ἀπὸ κάποιον. Υἱήρχε κάποιος κάποιος παῖς, καὶ συνέθη κάποτε νὰ εὐρίσκειται αὐτὸς μὲ τὴν μητέρα του εἰς ἀγρόν, χωρὶς νὰ ἔχουν περάσει ἀκόμη δεκαπέντε ἔτη. Τότε λοιπὸν, ἐπειδὴ συνέθη νὰ πνεύσῃ κάποιος φοβερός ἀνεμός, κατέλαθε πυρετός καὶ τοὺς δύο. Διότι ἦτο φθινόπωρον. Τότε λοιπὸν ἡ μὲν μητὴρ ἐπρόφθασε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, ὃ δὲ παῖς ἐπειδὴ οἱ ἱατροὶ διεταξάν νὰ μένῃ ἐκεῖ καὶ ὁ πυρετός ἔκαιγε ἤρχε νὰ πλύνῃ τὸ στόμα, θῆθεν ἐγκαρτερῶν, μᾶλλον ἐπειδὴ ἐνόμιζε ὅτι θὰ σῶσθαι τὸ πῦρ, μὴπως ἐπιτύχῃ διαθήσασθαι. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, ἦτο παῖς, ἀπὸ ἐριστικότητος παρὰ κάρου δὲν τὸ παρεδέχθη. Ὅταν δὲ ἐφθασε εἰς τὴν πόλιν, παρέλυσε ἡ γλῶσσα καὶ ἦτο ἀλάλος διὰ πολὺν καιρὸν, χωρὶς νὰ λέγῃ οὐδὲν ἑναρθρον, ἀλλ' ἐδιόθεζε μὲν καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐμαθήτευεν εἰς διδασκάλους, ἀπλῶς δὲ καὶ ἀφανῶς.

Ὅλα, λοιπὸν αἱ ἐλπίδες εἶχον κοπῇ ἀπ' αὐτὸν καὶ ἡ μητὴρ του ἦτο κυριευμένη ἀπὸ πόνον. Καὶ πολλὰ ἐπενόησαν αἱ ἱατροὶ καὶ πολλοὶ πολλὰ ἄλλα, οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο, ἕως ὅτου ὁ φιλόσοφος Θεὸς ἐθεράπευσεν τὸν γλαυκοδέτην καὶ τότε τὸν ἀποκατέστησε καὶ τὸν ἐπανέφερε εἰς τὴν προηγούμενην εὐλογωμένην καὶ λαμπρότητα.

Διηγῆθη δὲ ἡ μητὴρ αὐτοῦ καὶ ὅτι ὅταν ἦτο παιδίον πολὺ μικρόν, εἶχε εἰς τὴν μήτην ἀσθένειαν, τὴν ὁ-

ποῖαν ὀνομάζουιν πολέποδα. Καὶ πάλιν οἱ ἱατροὶ εἶχον ἀπελπισθῆ καὶ ἡ μητὴρ ᾔσχετο νὰ ἀποθάνῃ, καὶ ὁ πατήρ τὸν κατηρέστο (ὁ δὲτι ἀκόμη ἔτυχεν νὰ ζῇ) καὶ πόλιν δὲλα ἦσαν εἰς δύσκολον θέαν. Αὐτὸς δὲ ἀφοῦ ἐθεξέ ἀμασῶς ἀπὸ τὸ ἐσθνητὸν ἐξώθησε ἀπὸ τὴν μήτην μὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀέρος τὸ θηρίον ἐκείνο καὶ δὲλα αἱ δυσκολίαι ἐλύθησαν.

Αὐτὸ ἀφοῦ ἐσθῆσθη, μία ροὴ ἡ ὁποία ἔχονετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρεθιστικὴ καὶ κολλώδης, ἐδημιούργει τόσας λήμους καὶ τόσον μεγάλως ὥστε νὰ γίνουιν εἰς τὴν κόρην ὡς διέφραγμα, καὶ τὸ φοβερόν (ἦτο αὐτό), ἐσχεδίαζεν (ἡ ἀσθένεια) ἀνοστηρίαν καὶ δλοι εἰλεγον δτι θὰ συμθῇ αὐτά. Ἀλλὰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀπηλλάγη καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν.

Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ ὁποῖα ἐπληροφορήθη, αὐτὰ δὲ τὰ ὁποῖα γνωρίζω καλῶς ὁ ἴδιος, θὰ εἶπω πρὸς ὑμᾶς. Προεκήθη κάποτε ὑποψία τιράνων εἰς τὴν ἰδικὴν μας πόλιν (τότε δὲ ἦσαν ἀκόμη ἐθηξοὶ) καὶ ἐνῷ εἶχον στρατοπεδεύσει ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν δλοι οἱ στρατιῶται, ἴσως εἰλικρινῶς ἐζήτουν θεῖα καὶ γοητικά καὶ μαγικά. Καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὸ διελλίον, ἀφοῦ τὸ ἐρρωεν ἀκατασκεύαστον εἰς κάποιον ποταμὸν, συνέληθη καὶ ἐνῷ τοῦ ἐζήτουν δὲν εἶχε νὰ τὸ εἴδῃ, ἀλλὰ ὠδηγεῖτο εἰς ἄλλην τὴν πόλιν δέσμιος.

Ὅταν δὲ ἐτιμωρήθη, ἐνῷ ἡ ἐξέτασις παρετεινετο, τότε ἐγὼ ἐπειδὴ ἤθελον νὰ πορευθῶ εἰς τὸ μαρτύριον, ἐπανερχόμενος διὰ μέσου τῶν κήπων πλησίον κάποιου ποταμοῦ μαζί μὲ κάποιοι δλλοι. Ὅταν δὲ ἐκείνος εἶδε τὸ διελλίον νὰ ἐπιπλέῃ ἐπάνω, εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν ἐνόμ-

7 Λήμη = ἡ ὁλὴ ἡ ὁποία πλύνεται εἰς τὴν ἕκκην τῶν ὀφθαλμῶν, κοινῶς τήληκα.

8 Γοητικὰ = μαγικά, τῶν γοήτων.

ζε ότι είναι λευκόν ὄψωμα, όταν δὲ ἐπληρώσεν ἀντελήφθη ότι ἦτο θιβαῖον καὶ ἀφοῦ κατέβη το ἔλαθεν Ἐγὼ δὲ ἐφ' ὁμοείκων, διὰ τὸ εἶναι κοινὸν τὸ εἶδημα καὶ ἐχαρόμουν Ἄλλ' ὡς ἴδωμεν, λέγει, διτιδήποτε καὶ οὐ εἶναι Ἀνασύρει ἐν μέρος τῆς σελίδος καὶ εὗρίσκει, ότι εἶχον γραφὴ ἐντὸς μαγικά.

Συλλέθη δὲ κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν νὰ διέρχεται κάποιος στρατιώτης Ἐπειτα ἀφοῦ τὸ ἔθεσε ἐντὸς τῶν ἱματίων του ἀπῆργετο καὶ, εἶχεν ἀπολιθωθῇ ἐκ τοῦ φόβου. Ἀὐτοὶ ποίος θὰ ἐπίστευεν ότι τὸ ἐσηκώσαμεν ἀφοῦ τὸ ἐπιάσαμεν ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐνῶ τότε ἐκρατοῦντο ὅλοι καὶ οἱ μὴ δημιουργοῦντες ὑποψίαν, καὶ νὰ τὸ ρίψωμεν δὲν εἶχομεν τὸ θαρρὸς, μήπως μᾶς ἴσουν, καὶ νὰ τὸ κατατεμαχίσωμεν πάλιν ὅπῃ ἔρχε παρόμοιος φόβος Ἐπέτρεψε, λοιπόν, ὁ Θεὸς καὶ τὸ ἐρρίψωμεν καὶ εἰς τὸ τέλος ἀππλόγημεν τότε ἀπὸ τοῦς κινδύνους.

Καὶ ἀπειρα δὲ ἤμποροῦσα νὰ λέγω, ἂν ἤθελα νὰ τὰ ἀποριθύνω ὅλα Καὶ αὐτὰ τὰ εἶπα ἐξ αἰτίας ὁμῶν, ὥστε ἂν κάποιος καὶ ἂν οὐχί τοιαῦτα, ἀλλὰ μερικὰ ἄλλα ἔγῃ, αὐτὰ νὰ ἐνθυμηταὶ συνεχῶς Ὅπως, ἔαν κάποιος κάποιος λίθος ὁ ὁποῖος ἐρρίφθῃ, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ἐπάνω σου, δὲν ἦλθε ἐπάνω σου, αὐτὸ νὰ τὸ ἐνθυμήσαι πάντοτε Αὐτὰ δημιουργοῦν εἰς ἡμᾶς μεγάλην φιλίαν πρὸς τὸν Θεόν Διότι ἔαν ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, μᾶς διέσωσαν, πολὺ στενοχωροῦμεθα ὅταν δὲν ἐμπορέσωμεν νὰ τοὺς τὸ ἀνταποδώσωμεν, πολὺ περισσότερο εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοῦ Αὐτὸ εἶναι, καὶ εἰς ὅλλας περιπτώσεις χρήσιμον.

Ὅταν λοιπὸν θέλωμεν νὰ μὴ στενοχωροῦμεθα ὡς λέγωμεν λοιπὸν εἴτε τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ αὖθις ὁποῖοις ἐμεῖς; Καὶ ὁ Παῦλος δι' αὐτὸ

ἔλεγεν ἀπὸ τοῦ διεσώθη, διὰ τὸ ὑπενθυμίσαι (αὐτὸ) καὶ εἰς ἐκεῖνους.

Πρόσεξε καὶ ὁ Ἰακώβ πῶς ὅλα αὐτὰ τὰ εἶχε εἰς τὸν νοῦν του, δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν «Ὁ ἄγγελός σου ὁ ρυθμίζων με ἐκ πλεονησίας μου»¹⁰ Καὶ οὐχί μόνον ότι, μᾶς ἐγγλύτωσεν, ἀλλὰ νὰ σκεπτόμεθα πῶς καὶ διὰ τί Παρατήρησε, λοιπόν, ότι καὶ ἐκεῖνος ἐνθυμεῖται διὰ τὸν αὐτὸν του τὰς εὐεργεσίας, «Ἐν τῇ χάριτι μου, λέγει, διήλθον τὸν Ἰορδάνην»¹¹ Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ἐνθυμοῦνται πάντοτε καὶ ὅσα συνέβησαν εἰς τοὺς προγόνους των, ἐν θυμούμενο, ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Λοιπὸν, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς τὰ ἱδικὰ μας καὶ ὅσα συνέβησαν εἰς ἡμᾶς, πόσας φορές εἰς διαθεράς ἐνεργείας καὶ συμφοράς ἔχομεν πέσει. Καὶ ἂν δὲν εἴδῃ δὲν ἀνάθεν ὁ Θεὸς βοηθεῖαν, θὰ εἶχομεν καταστροφὴν πρὸ πολλοῦ Αὐτὰ σκεπτόμενοι ὅλοι καὶ ἀναλογιζόμενοι καθημερινῶς, ὡς ἀναγνωρίζωμεν συνεχῶς τὴν ἐνεργείαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὅλοι ἀπὸ κοινῶς ὡς ἀναπέμψωμεν εἰς αὐτὸν δόξαν, καὶ ὡς μὴ παρολεῖψωμεν νὰ τὸν δοξάζωμεν, διὰ τὸ ἀποκομιζόμεν πολλὴν πληρωμὴν δὲ τὴν ἐδγνωμοσύνην, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἐκπλαγχνίαν τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου συγγρόνως εἰς τὸ Ἄγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δόξα, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

¹⁰ Γεν. 48 16.

¹¹ Αὐτὸς 32, 10.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΘ (39)
(Πρόλ. ιζ' 22 — ιη', 17)

«Ἀκούοντες δὲ ἀμύπησιν νεκρὸν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἀκουσάμεθα σου πάλιν περὶ τούτου. Καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος ἐξηλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν»¹

α'. Διατί λοιπόν, ἄφροι τοιοῦτοτρόπως ἐκείσαν αὐτόν, ὥστε καὶ νῦν εἶπουν οἱ Ἀθηναῖοι· «Ἀκουσάμεθά σου πάλιν περὶ τούτου» καὶ ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχον κίνδυνοι, θάζετα· ὁ Παῦλος νὰ ἀφήσῃ τὰς Ἀθήνας. Ἰσως ἐ- γνώριζεν ὅτι δὲν εἶχε ἀφελήσῃ πολὺ. Ἀλλῶς τε ὠδη- γεῖτο καὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν Κόρινθον. «Τινὲς δὲ ἄνδρες, κελλητέστερ αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις, καὶ ἑταροὶ σὺν αὐτοῖς».

«Μετά δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀ- θηνῶν, ἦλθεν εἰς Κόρινθον. Καὶ εὗρὼν τινα Ἰουδαίον, ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐλη- λυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, (διὰ τὸ διατεταγμένα. Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάν- τας τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῆς Ρώμης), προσῆλθεν αὐτοῖς καὶ διὰ τὸ ἐρέτεγον εἰσι εἰ μείνει παρ' αὐτοῖς, καὶ ἐρ- γάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ»². Εὐλόγως εἰς τὴν Κόρινθον ὠδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος· ὅπως εἶπα· εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ μένῃ. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι καί- τοι ἠρέστεντο εἰς τὴν σοφάδοξον ἀκρόασιν, ὅμως δὲν ἐβίδον προσοχὴν. Διότι δὲν ἐφρόντιζον δι' αὐτό, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχουν πάντοτε κατὰ νὰ εἶπουν, τὸ ὅποιον ἀκρι-

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΑΘ (ΚΣΘ. 17-18) 199

βῶς τοὺς ἔκαμε νὰ ἀπομακρυνθοῦν. Ἄν δὲ αὐτὸ τὸ εἶ- χον συνήθειαν, πῶς κατηγοροῦν ὅτι «ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι»³. Ἀλλ' αὐτὰ ἦσαν πολὺ δυ- σκολοκατανόητα. Ἀλλ' ὅμως ἐπεσε τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην καὶ μερικοὺς ἄλλους. Διότι αὐτοὶ μὲν οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν ζωὴν των, ταχέως ἐδέχθη- σαν τὸ κήρυγμα, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ὅχι ἀκόμη.

Ἐθεώρησε λοιπὸν ὁ Παῦλος ὅτι ἦτο ἀρκετὸν τὸ νῦν στείρῃ ἐπὶ τινα χρόνον τὰ σπέρματα. Διότι τὸ περισ- σότερον μέρος τῆς ζωῆς του ἐβῶ εἶχε προῆλθῃ. Διότι ἀ- πέθανε μὲν ἐπὶ Νέρωνος, ἀπὸ δὲ τοῦ Κλαυδίου προητοι- μάζετο ὁ πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀπὸ μακρὰν μὲν, ὅχι ἀκατάλληλος δὲ, ὥστε τοῦλάχιστον τοιοῦτο- τρόπως νὰ συνετισθοῦν, καὶ καταβιάζοντο ἀπὸ τὴν Ρώ- μην ὡς διασφορεῖς. Δι' αὐτὸ προνοεῖται αὐτὸς νὰ ὠδη- γηθῇ ἐκεῖ ὡς δέσμιος, διὰ νὰ μὴ ἐκδιώκεται ὡς Ἰου- δαῖος. Ἀλλ' ὡς ἀνεργῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς πολιτεῖ- ας καὶ νὰ φυλάττεται ἐκεῖ.

«Καὶ ἔπειτα, λέγει, παρ' αὐτοῖς· Πῶ, πῶ! Πόθεν δικαίωμα εἶδεν, ὃ ἂν νὰ συγκατοικήσῃ! Διότι ἐπειδὴ ἔπρεπεν ἐδῶ περισσότερον νὰ μὴ λάθῃ (διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν), καθὼς λέγει· «Ἵνα, ἐν ᾧ καυχῶνται, εὐρεθῶ- σι καθὼς καὶ ἡμεῖς»⁴, τακτοποιεῖται· ὑπὸ τῆς Προνοίας νὰ μένῃ αὐτὸς ἐκεῖ.

«Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν Σάββα- τον, ἐπαιθεῖ τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας. Ὡς δὲ κατήλ- θον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας δ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνέχετο τῷ Πνεύματι ὁ Παῦλος, διαμαρτυρούμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν». Δηλαδή· «τὸν πα- ρηνώχλουν, τὸν ὑποβύζον». Ἀλλ' αὐτοὶ μὲν τοιοῦτο-

1 Πρόλ. 17, 32.
2 Πρόλ. 18, 1-3.

3 Πρόλ. 17, 18.
4 Β' Κορ. 11, 12.

τρόπως (εφέροντο) ὁ Παῦλος ὅμως τί (ἔπραξε); Ἀπορακρύνεται. ἔξ αὐτῶν καί μέ πολλὸν φόβον. Δὲν ἦτο ἀκόμη ἀναγκαῖον εἰς ὑμᾶς, λέγει, νὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον. Ἀλλὰ καὶ ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς αἰνιγματωδῶς.

«Ἀντασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ θαλασφημοῦνται, ἐκτινοζόμενος τὸ ἰμάτιον, εἶπε πρὸς αὐτούς· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν. Καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τινός, ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Χρίστος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ οὖν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίζοντο». Πρόσεξε πῶς πάλιν μέ τὸ νὰ εἴπῃ· «Ἀπὸ τοῦ νῦν» οὕτε τοιοῦτοτρόπως τοὺς παραμελεῖ. «Ὡστε τὸ εἶπεν αὐτὸ ἐπειδὴ τὸν ἠρέθισαν. Καὶ λοιπὸν ἦλθεν εἰς τὸν ὁσίων, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία ἦτο γειτονική πρὸς τὴν συναγωγὴν. Ἦτο γειτονική ὥστε νὰ ἔχουν καὶ ζῆλον ἐξ αἰτίας τῆς γειτνιάσεως ἀνθεωσιαῶς ὅθελον.

«Χρίστος δὲ, λέγει, ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ οὖν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ». Καὶ αὐτὸ ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἀρκετὸν διὰ νὰ προστεθῇ· «Εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλε καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοὶ τοῦ κακῶσαι σε, διότι λαός ἐστι μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ». Παρατήρησε μέ πόσα τὸν πείθει, καὶ πῶς, αὐτὸ τὸ ὁπαῖον κατ' ἐξοχὴν τὸν κατέβαλλε, αὐτὸ ὑπερὸν τοῦ λέγει· «Ὅτι λαός ἐστι μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ». Πῶς λοιπὸν ἐπετέθησαν ἀπὸ κοινοῦ εἰς αὐτὸν θὰ ἔλεγε κακίως; Καὶ ὅμως δὲν κατώρθωσαν οὐδέν, ἀλλὰ μόνον τὸν ὠδήγησαν πρὸς τὸν Ἀνθύπατον.

«Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἑξ, ὃ δάσκαον ἐν

αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Γαλλῶνας δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ θῆμα, λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον ὁδὸς ἀνακρίβει τοὺς ἀνθρώπους σεβέσθαι τὸν Θεόν». Παρατηρεῖς διατί ἐκεῖνοι πάντοτε δημοσίως ἐπλεον τὰς κατηγορίας; Παρατήρησε λοιπὸν ἑδῶ, ἐνῷ εἶπον αὐτοὶ ὅτι ἀντιθέτως πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον παρασύρει τοὺς ἀνθρώπους νὰ λατρεύουν τὸν Θεόν, δι' οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐνδιεφέρθη ὁ ἀνθύπατος. ἀλλὰ μᾶλλον ἀπολογεῖται ὅπερ τοῦ Παύλου. Καὶ ἀκούε πῶς ἀπαντᾷ· «Εἰ μὲν ἦν τῶν τῆς πόλεως ἀπίστων ἀδίκημά τι ἢ ραδιούργημα ποιηρὸν, δι' Ἰουδαίους, κατὰ λόγον ἀν' ἡνεσχόμεν ὑμῶν».

Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἐπιεικὴς ἄνθρωπος αὐτὸς καὶ εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι ἀπαντᾷ συνετῶς. «Μέλλοντας δὲ τοῦ Παύλου, λέγει ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ Γαλλῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· Εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ραδιούργημα ποιηρὸν, δι' Ἰουδαίους, κατὰ λόγον ἀν' ἡνεσχόμεν ὑμῶν, εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὤρεσθε αὐτοί· κριτὴς γάρ ἐγὼ τούτων οὐ θεώρομαι εἶναι. Καὶ ἀπῆλυσεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ θήματος. Ἐπιλαθόμενοι δὲ πάντες Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἐμπροσθεν τοῦ θήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλῶνι ἔμελεν. Καὶ ἂν' ἑδῶ πάλιν φαίνεται ἡ ἐπιεικεία τοῦ ἀνδρός. Διότι ἐνῷ αὐτὸς ἐκτυπῶτο, δὲν ἐθεώρησεν ὅτι εἶναι ἱδική του προσβολή. Τόσον περιφρονημένοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι.

θ' Ἀς ἴδωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν· «Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἀκουσόμεθα σου πάλιν. Πόσα μεγάλα καὶ ὕψηλά ἐν καὶ ἤκουσαν, δὲν ἐβίβον προσοχῇ, ἀλλ' ἐχλεύαζον. Ἐχλεύαζον δὲ τὴν ἀνάστασιν· ἔφυ-

χ κός γάρ άνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος»⁵. «Καὶ οὕτω, λέγει, ἐξῆλθεν ὁ Παῦλος ἐκ μέσου αὐτῶν». «Οὕτω» πῶς; Ἀφοῦ ἔπεισε τοὺς μὲν, καὶ χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων

«Χωρισθεῖς δὲ ἀπὸ Ἀθηνῶν, λέγει, ἦλθεν εἰς Κόρινθον. Καὶ εὐρών τινα Ἰουδαίων ὀνόματι. Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἔμενε παρ' αὐτοῖς καὶ ἐργάζετο». Παρατήρησε πῶς ὁ νόμος ἀρχίζει νὰ καταργῆται λοιπόν. Διότι ἀφοῦ ἔκοψε τὰ μαλλιά του, καίτοι ἦτο Ἰουδαῖος αὐτός, εἰς τὰς Κεγχρεάς, μετὰ ἀπ' αὐτὰ ἀναχωρεῖ μαζὶ μὲ τὸν Παῦλον διὰ τὴν Συρίαν. Ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τὸν Πόντον, δὲν ἐδιόχετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὔτε πηλσίον, ἀλλὰ μακρότερον.

Πηλσίον αὐτοῦ μένε, λοιπόν, καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ μένῃ, ἀλλὰ καὶ δ' αὐτὸ μόνον μένει, ἐπειδὴ εἶρε κατάλληλον κατοικίαν. Διότι δι' αὐτὸν ἦτο πολὺ καταληγότερον ἀπὸ τὰ θασλικά ἀνάκτορα. Καὶ μὴ νελάσῃς καθὼς ἀκούεις, ἀγοστητέ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀθλητὴν ἡ παλαίστρα εἶναι περισσότερο χρήσιμος ἀπὸ τὰ ἀπὸλά στρώματα, τοιαυτοτρόπως καὶ εἰς τὸν πολεμιστὴν τὸ σιδηροῦν ξίφος, ἀλλ' ὅχι τὸ χρυσοῦν. Καὶ ἐργάζετο ἐνῶ ἐκήρυσσε. Ἄς ἐντραπόμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ζῶμεν νωθρῶς καὶ χωρὶς νὰ κηρύσσωμεν

«Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ, λέγει, κατὰ πᾶν Σάββατον, ἐπειδὴ τε Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλλήνας. Ἀντιπασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ ὁλοκαυτῶντων ἀπεμακρόνθη. Ἐνῶ ἐπερίμενε τοιαυτοτρόπως νὰ τοὺς ἐλκύσῃ μᾶλλον, ἀπομακρύνεται. Διότι διὰ τοῦ ἀφοῦ ἀφῆκε ἐκείνην τὴν οἰκίαν, ἦλθε πηλσίον τῆς συναγωγῆς: Ἄρα γε ὅχι δι' αὐτό; Διότι δὲν ἔβλεπεν ἐδῶ κίνδυνον. «Δια-

⁵ Α' Κορ. 2, 14

μαρτυρούμενος αὐτοῖς», λέγει, δὲν διδάσκει πᾶσον, ἀλλὰ διαμαρτύρεται.

Ἀντιπασσομένων δὲ αὐτῶν, λέγει, καὶ ὁλοκαυτῶντων, ἐκτιναζόμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε: Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν. Αὐτὸ τὸ πράττει, ὥστε ὅχι μόνον μὲ λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ πράξεις νὰ φοβήσῃ. Καὶ συνομιλεῖ ἐντονώτερον, καθ' ὅσον καὶ καλλοῦς εἶχε πείσει. «Καβαρός εἰμι, λέγει, ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύομαι».

Ἐπομένως καὶ ἡμεῖς εἰμεθα ὀπεύθυνοι διὰ τὸν (πνευματικόν) θάνατον αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἔχουν παραδοθῇ εἰς ἡμᾶς, ἐπειδὴ τοὺς παραμελοῦμεν. Ὡστε καὶ ὅταν λέγῃ «Τὸ λοιπὸν κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω»⁶ τὸ λέγει διὰ νὰ φοβήσῃ. Διότι, δὲν τοὺς ἐφοβίξε τὸσον ἡ τιμωρία, ὅσον τοὺς ἐβλάβεν αὐτὰ. Καὶ μεταθεὶς ἐκείθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν Ἰούστου. Πηγαίνει, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς πείσῃ ὅτι ἐδιόχετο νὰ πορευθῇ πρὸς τὰ ἔθνη.

Ἐκρίστος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, λέγει, ἐπίσταυσα τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Παρατήρησε ὅτι οἱ πιστοὶ τότε τὸ ἐπραττον αὐτὸ μὲ ὁλόκληρον τὴν οἰκίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐγενε αὐτό, ἀμέσως καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀφοῦ ἐπίσταυσαν ἐβαπτίσθησαν. Αὐτὸν τὸν Κρίστον λέγει τὸν ἀρχισυνάγωγον, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὅταν γραφῇ: «οὐδένα ἄλλον ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίστον καὶ Γάιον»⁷. Νομίζω δὲ ὅτι αὐτὸς ἐλέγετο καὶ Σωσθένης, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸσον πιστὸς ἀνὴρ, ὥστε καὶ νὰ κτυπᾶται καὶ νὰ εὐρίσκειται πάντοτε πηλσίον τοῦ Παύλου.

Ἐἶπε δὲ, λέγει, ὁ Κύριος δι' ὁράματος τῷ Παύλῳ: Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλε. Δι' αὐτὸ μένει πολὺν και-

⁶ Γαλᾶν 2, 17

⁷ Α' Κορ. 1, 14.

ρόν εκεί. Διότι τὸν ἐπειθε μὲν καὶ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ἡ φίλτα τοῦ Χριστοῦ περισσότερον. Διότι ἐγένετο ὁ κίνδυνος μεγαλύτερος εἰς τὸ ἐξῆς, ἐπειδὴ καὶ οἱ περισσότεροι ἐπίστευσαν καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος.

«Μὴ φοβοῦ» λέγει. Αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν νὰ τὸν ἀνορθώσῃ, διότι ἀπεδείχθη ὅτι ἐφοβείτο, ἢ δὲν ἀπεδείχθη μὲν, ἀλλὰ τοῦ ἐμπνέεται θάρρος, ὥστε νὰ μὴ πάθῃ αὐτό. Δὲν δὲν τοὺς ἄφηνε πάντοτε νὰ δυστυχῶν, ὥστε νὰ μὴ γίνουιν ἀσθενέστεροι. Διότι οὐδὲν ἔλυται τόσων τὸν Παῦλον, ὅσον αὐτοὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἐπειθόντο, ὅσον αὐτοὶ οἱ ὅποιοι παρετάσσοντο ἐναντίον του. Αὐτὸ ἦτο δι' αὐτὸν χειρότερον καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους. «Καὶ μὴ σιωπήσῃς, λέγει, διότι λαὸς πολὺς ἔστι μοι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ». Ὡς οὖν δι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζεται εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός.

«Γαλλίανος δέ, λέγει, ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ». Πρόσεξε, ἐπειτα ἀπὸ τὸ ἐν ἔτος καὶ τοὺς ἑξήμηνους ἐπιτίθενται. Ὡς δὲν ἤθύναντο πλέον νὰ χρησιμοποιοῦν τοὺς ἰδικούς του νόμους. Αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν ἐξεσήκωσε τοὺς Κορινθίους, τὸ ὅτι ἐπέισθησαν κυρίως ὅτι ὁ ἀρχὼν δὲν ῥίπτει κάτω τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν δὲν ἤρμωζεν εἰς αὐτὸν τὸ νὰ νικήσῃ ἀπὸ λογομαχίαν καὶ νὰ μάθουν ἐκείνοι ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἐνδιαφέρον τὰ τῆς ὑποθέσεως. Καὶ παρατήρησε πῶς ἦτο συνετὸς ἐκεῖνος. Διότι δὲν εἶπε ὅτι ἀπεκρίθη ἀμέσως· «Δὲν με ἐνδιαφέρει». Ἀλλὰ τ· «Ἐγὼ μὲν ἦν τι ἀδίκημα ἢ ραδιούργημα πονηρόν, ὃ Ἰουδαῖοι κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμεν ὁμῶν· εἰ δὲ ζητημὰ ἔστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ἔψαθε οὗτοι κριτῆς γάρ ἐγὼ τούτων οὐ θούλωμαι εἶναι Ἀπετείχισεν (ἀπέφραξεν) αὐτοῖς τὸ δικαστήριον». Ἡ νίκη ἔχει γίνεαι λαμπρά.

Ἐπιλαβόμενοι δὲ Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον.

ἐτυπτον ἐμπροσθεν τοῦ θήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἐμελεν». Ὡς τῆς ἐντροπῆς τὴν ὅποιαν ὀπέστησαν! «Καὶ οὐδὲν τούτων, λέγει, τῷ Γαλλίῳ ἐμελε»· ἂν καὶ τὸ πᾶν ἦτο πρὸς ἰδικὴν του προσβολήν. Ἀλλ' αὐτοὶ κτυποῦν ὥς νὰ ἐλασθόν ὅθρην ἐξουσίαν, πράττοντες ἔργον ἀπερίσκεπτον θυμοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀτιμίας.

Καὶ διατὶ ἐκεῖνος δὲν ἐκτύπησε τοὺς κτυπῶντας ἂν καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς ἐξουσίαν, Ἀλλ' ἐδιδάσκοντο ν' ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθειαν. Δὲν κτυπᾷ δὲ τοὺς κτυπῶντας ὥστε καὶ ὁ δικαστὴς νὰ μάθῃ ποῖος ἦτο ὁ ἑταίρος. Αὐτὸ πολὺ ὠφέλησε τοὺς παρόντας. Διότι ἐδίδαξε καὶ ἡ ἐπιείκεια αὐτῶν καὶ ἡ θρασυτῆς ἐκείνων ὅτι τὰ αὐτοῦ τοῦ εἵδους θέματα ἔχουν ἀνάγκην δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἀλλ' αὐτὰ ὅλα τα πράττουσιν ἄνευ τάξεως. Καὶ δὲν εἶπε· «Δὲν πρέπει, διὰ νὰ μὴ τὸν κουράζουιν πάλιν, ἀλλὰ «οὐ θέλω κριτῆς γάρ, λέγει, ἐγὼ τούτων εἶναι οὐ θούλωμαι». Τόσον ἐπιεικὴς ἦτο ὁ ἀνὴρ.

Αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ Πλάτος δὲ τὸν Χριστόν· «ἔλαθετε αὐτὸν ὁμῶς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὁμῶν κρίνατε». Ὁ μὲν προέβαλλε τὴν ἀξίωσιν νὰ κρίνουν αὐτοὶ συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, οἱ δὲ ὅπως αὐτοὶ οἱ ὅποιοι μεθοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι εἶναι τρελλοὶ, τοιαύτην στάσιν ἐτήρουν. Δι' αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὰς Ἀθήνας ἐπειδὴ λαὸς ἦν ἐκεῖ πολὺς. Ἐκτυπᾷτο, καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε (ὁ ἀρχισυνάγωγος).

γ'. Αὐτὸν ὅς μμουμεθα καὶ ἡμεῖς. Ὡς κτυπῶμεν αὐτοὺς οἱ ὅποιοι μᾶς κτυποῦν μὲ τὴν ἐπικεαν, μὲ τὴν σιγὴν, μὲ τὴν μακροθυμίαν. Αὐτὰ τὰ τραύματα εἶναι χειρότερα, μεγαλυτέρα ἢ πληγὴ καὶ πλέον ἀνυπόφορος. Διότι τὸ δυσάρεστον δὲν εἶναι τὸ νὰ κτυπᾷ-

ται τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ διάνοια. Πολλοὺς κυττώμεν, ἀλλὰ, ἐπειδὴ γίνεται εἰς κατάστασιν φιλίας, καὶ εὐχαριστοῦνται. Ἄν δὲ κάποιον τυχαίον κυττήσῃς αὐθαδῶς, ἐπειδὴ ἐπέβρασες εἰς τὴν καρδίαν, πολὺ τὸν ἐλύπησες. Τοιαυτοτρόπως περισσότερον κυττώμεν τὴν καρδίαν των.

Ὅτι δὲ περισσότερον κυττῷ ἢ ἐπικρίκει ἀπὸ τὴν θρασυότητα, ἐμπρός ὡς τὸ ἀποδείξωμεν ὅσον εἶναι δυνατὸν μὲ τὸν λόγον. (Διότι ἢ μὲν ἐμφανὲς ἀπόδειξις γίνεται διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς πείρας, ἂν δὲ φαίνεται καλόν, θὰ ἐξετάσωμεν καὶ διὰ τοῦ λόγου, ἂν καὶ πολλὰς ὥς τώρα ἐξητάσωμεν). Διότι εἰς τὰς προσβολὰς οὐδὲν μᾶς λυπεῖ τόσον, ὅσον ἡ γνώμη ἀπὸ μέρους αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐλέπουν. Διότι, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ προσβάλλεται κάποιος δημοσίᾳ καὶ ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν τὰς προσβολὰς τὰς ὑπαμένωμεν μὲ εὐκολίαν, ὅταν γίνονται εἰς ἔρημον μέρος, ὅταν πάθωμεν αὐτό, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς νὰ μαρτυρήσῃ, οὔτε νὰ γνωρίζῃ. Τοιαυτοτρόπως δὲν εἶναι ἡ φύσις τῆς προσβολῆς αὐτῇ ἢ ὅποια ἐρεθίζει, ἀλλὰ τὸ νὰ πάθῃ κάποιος αὐτὸ ἐνώπιον ὄλων. Ὅπως δὲν κάποιος, ἐνῶ ἐνώπιον ὄλων τιμᾷ, προσβάλλῃ ἰδιαιτέρως, καὶ εὐγνωμοσύνην θὰ τοῦ ἀναγνωρίσωμεν.

Λοιπὸν τὸ λυπηρὸν δὲν εἶναι εἰς τὴν φύσιν τῆς προσβολῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν γνώμην αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐλέπουν, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι ὅξως περιφρονήσεως. Τί γίνεται, λοιπὸν, ὅταν αὐτὴ εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν; Δὲν ἔχει προσβληθῇ περισσότερον ὁ προσβάλλων, ὅταν ἐκφέρουν γνώμην ὑπὲρ ἡμῶν; Εἰπέ μου ποῖον περ φρονοῦν οἱ παρόντες; Αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσβάλλει ἢ αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσεβλήθη καὶ σιγῇ, Διότι ὁ μὲν θυμὸς παρουσιάζει ὅτι (περιφρονοῦν) αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσβάλλεται, τώρα δὲ καθ' ὃν χρόνον εἰμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ

τὸ πάθος, ὡς προσέξωμεν, διὰ νὰ μὴ παρασυρῶμεν ποτὲ.

Ποῖον λοιπὸν καταδικάζωμεν ὅλοι; Εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὸν ὁ ὁποῖος προσβάλλει. Καὶ ἂν μὲν εἶναι κατώτερος, θὰ εἰπώμεν καὶ ὅτι εἶναι τρελλός, ἂν δὲ ἰσότητος, ὅτι εἶναι ἀνόητος, ἂν δὲ ἀνώτερος, οὔτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ τὸ ἀποδεχθῶμεν. Διότι εἰπέ μου, ποῖος εἶναι ἄξιος ἀποδοχῆς; Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ταράσσεται, ταλαιπώρεται, ἐξαγριόθεται, ὁ ὁποῖος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀντιμετωπίζει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἢ αὐτός ὁ ὁποῖος μὲ γαλήνην καὶ ἡρεμίαν καὶ πολλὴν ἐγκαρτέρησιν, δὲν ὁμοιάζει. ὁ μὲν πρὸς ἀγγελον, ὁ δὲ πρὸς ἀνθρώπον, Διότι ὁ μὲν δὲν ἡμπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ οὔτε τὰ ἴδια κακά, ἐκεῖνος δὲ καὶ τὰ ξένα. Αὐτός δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ οὔτε τὸν ἑαυτόν του, ἐκεῖνος δὲ καὶ ἄλλον. Ὁ μὲν εὐρίσκειτα εἰς ναυάγιον, αὐτὸς δὲ εἰς ἀερόλειαν πλέει, ἐνῶ τὸ πλοῖον ὁδηγεῖται ἀπὸ εὐνοϊκούς δι' αὐτὸν ἀνέμους. Διότι δὲν ἀφῆκε τὸν ἀνέμον τοῦ θυμοῦ ἀφοῦ ἐμπέσῃ εἰς τὰ ἱστία ν' ἀνατρέψῃ τὸ σκάφος τῆς ἀνοίας, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπνεύσῃ κάποια λεπτὴ καὶ εὐχάριστος αὔρα, ὁ ἀνέμος τῆς ἀνεξικακίας, μὲ πολλὴν ἡσυχίαν δι' αὐτόν, ὁδηγεῖ εἰς τὸν λυμένον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς εἰς πλοῖον τὸ ὁποῖον νηυαγεῖ οἱ ναῦται δὲν γνωρίζουν αὐτὰ τὰ ὁποῖα ῥίπτουν, καὶ ἂν λάθουν τὰς ἰσθμίων, ἂν τῶν ξένων τὰς πρὸς φῶλας ἀποσκευάς, ἀλλὰ ὅλα θὰ εὐρίσκονται ἐντὸς καθ' ὅμοιον τρόπον τὰ πετοῦν ἐξω, καὶ τὰ πολυτιμὰ καὶ τὰ μὴ πολυτιμὰ, ὅταν δὲ σταματήσῃ ἡ κακοκαιρία, τότε, καθὼς σκέπτονται ὅσα ἐπέταξαν διακροῦν, καὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν γαλήνην, ἐξ αὐτῆς τῆς ζημίας τοῦ ριφθέντος φορτίου, τοιαυτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὅταν πνεύσῃ ὁ θυμὸς καὶ σηκωθῇ κακοκαιρία, δὲν γνωρίζουν νὰ πετοῦν μὲ τάξιν ὅσα

πρέπει, όταν δὲ σταματήσει ὁ θυμὸς, τότε σκεπτόμενοι ποῖα ἔρριψαν ἔξω, ἀντιλαμβάνονται τὴν ζημίαν, καὶ δὲν εἰσθάνονται τὴν ἀνάγκησιν, ἐπειδὴ ἐνθυμοῦνται τοὺς λόγους, διὰ τῶν ὁποίων προσέβαλον τοὺς ἐσφαυτοὺς τῶν καὶ πολὺ ἐξημώθησαν, ἅχι ὡς πρὸς χρήματα, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν φήμην πῶς ἐπεκείας καὶ τῆς πρᾶότητος.

Πράγματι, ὁ θυμὸς εἶναι σκότος. «Εἶπεν ἄφρων, λέγε, ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Ὅτι ἔστι Θεός»⁹. Ἰσως εἶναι κατάλληλον νὰ εἴπῃ αὐτὸ καὶ δ. αὐτὸν ὁ ὁποῖος θυμῶνε, ὅτι, εἶπεν ὁ θυμῶν· «Δὲν ὑπάρχει Θεός»· «κατὰ γὰρ τὸ πλῆθος, λέγει, τῆς ἀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητήσῃ»¹⁰. Διότι οἱ ποῖος λογισμὸς εὐσεβείας καὶ ἂν ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν, ὅλους τοὺς ἀπωθεῖ καὶ τοὺς ἀποκρούει, ὅλους τοὺς καταρρίπτει. Ἄν οὖν δὲν ὑποφέρῃς περισσότερον ἀπ' αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐγχευάσθῃ, χλευάζῃ, καὶ ἂν δὲν εἶναι κανεὶς ὁ κατηγορὸς, παρὼς μόνον τὸ δικαστήριον τῆς συνειδήσεως, ἀφοῦ σὲ λάβῃ ἰδιατέρως, σοὶ δίδει μωρίας μαστιγώσεις.

Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς, ὅτι ὁ χλευαζόμενος δὲν προέφερε οὐδένα λόγον πικρόν, δὲν πονεῖς περισσότερον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, Εἶπε μου πῶς ἐξύθρως με μωρίας κακολογίας ἀνθρώπων πρῶτον καὶ ταπεινὸν καὶ ἐπεικῆ. Αὐτὰ τὰ λέγομεν συνεχῶς, δὲν θλίβομεν δὲ νὰ παρουσιάζονται διὰ τῶν ἔργων. Ἐνθ' εἶσαι, ἄνθρωπε, χλευάζεις ἀνθρώπον, Ἐνθ' εἶσαι, δοῦλος, τὸν συνδούλον; Ἀλλὰ διατί ἀπορῶ δι' αὐτό, καθ' ὅσον θεθαίως πολλοὶ χλευάζουν καὶ τὸν Θεόν,

δ'. Αὐτὸ ὡς εἶναι παρηγορία δι' ὁμᾶς οἱ ὁποῖοι.

⁹ Ψαλμ. 13, 1

¹⁰ Ψαλμ. 9, 25.

χλευάζεσθε. Περιφρονεῖσθε; Περιφρονεῖται καὶ ὁ Θεός. Χλευάζεσθε, χλευάζεται. καὶ ὁ Θεός. Καταπτύεσθε; Ἀλλὰ καὶ ὁ ἰδικός μας Δεσπότης. Εἰς αὐτὰ μὲν συμμέτχει μαζί μας, εἰς τὰ ἀντίθετα δὲ ὅχι. Διότι ποτὲ δὲν ἐχλεύασεν ἀδίκως, μὴ γένοιτο· οὔτε ἀπλῶς ἐκακολόγησεν, οὔτε ἠρύκησεν. Ὡστε ἡμεῖς εἰμεθα αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἐπικοινωνίαν μαζί του, ἔχ. ἐσεῖς. Διότι τὸ νὰ ὑπομῇ κάποιος ὅταν χλευάζεται, εἶναι θεικόν, τὸ δὲ νὰ χλευάζῃ μόνον, δοκιμικόν.

Ἔδετε τὰς δύο μερίδας. «Δαμόνιον ἔχεις»¹¹ ἤκουσεν ὁ Χριστός. Ἐρραπίσθη ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως¹². Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ὁποῖοι χλευάζουν ἀδίκως, τάσσονται μαζί με ἐκείνους. Εὐλόγως. Διότι ἂν ὁ Πέτρος ὀνομάσῃ καὶ σατανάς¹³ δι' ἕνα λόγον, πολὺ περισσότερον αὐτοὶ θεὸ ὀνομασθούν. Ἰουδαῖοι, ὅταν πράττουν τὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλεος καὶ ἐκεῖνοι τέκνα τοῦ διαβόλου¹⁴, ἐπειδὴ ἔπραττον τὰ τοῦ διαβόλου.

Χλευάζεις, ἐνθ' εἶσαι τι, εἰπέ μου. Περισσότερον δὲ δι' αὐτὸ χλευάζεις ἐπειδὴ δὲν εἶσαι τίποτε. Διότι οὐδεὶς χλευάζει, ἂν εἶναι ἄνθρωπος. Ὡστε αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγεται εἰς τὰς φιλονικίας. «Σὺ ποῖος εἶσαι;» ἔπρεπε νὰ λέγεται. ἀντιθέτως δηλαδὴ, «ἐχλεύαζε» ἔπρεπε νὰ λέγῃ διότι δὲν εἶσαι τίποτε. Τώρα ὅταν ἡμεῖς λέγωμεν «Ὡς ποῖος χλευάζεις;», «ὡς ἀνώτερός σου» εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ ὅλους. Καὶ ὁμῶς ἔπρεπε νὰ λέγῃ τὸ ἀντίθετον. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἡμεῖς κακῶς ἐρωτῶμεν, δι' αὐτὰ καὶ ἐκεῖνοι κακῶς ἀπαντοῦν, ὥστε ἡμεῖς εἴμεθα αἱτ.ο. Διότι ὡς νὰ ἦσαν μεγάλοι ἄνδρες αὐτοὶ οἱ ὁ-

¹¹ Ἰωάν. 7, 20

¹² Αὐτόθ. 18, 22.

¹³ Μαρκ. 8, 33

¹⁴ Ἰωάν. 8, 44

ποιο. χλευάζουν, λέγομεν οὕτως· «Ὡς ποῖος χλευάζεις», Δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο. τοιοῦτοτρόπως ἀπαντοῦν. Τὸ ἀντίθετον δὲ ἔπρεπε νὰ λέγωμεν· «Χλευάζεις χλευάζει· διότι δὲν εἶσαι τίποτε». Πρὸς αὐτοὺς δὲ οἱ ὅποιοι δὲν χλευάζουν, αὐτὰ μᾶλλον ἔπρεπε νὰ λέγεται. «Ὡς ποῖος δὲν χλευάζεις. Ὑπερέβης τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν». Αὐτὸ εἶναι εὐγένεια, αὐτὸ ἐλευθερία, τὸ νὰ μὴ λέγηται τίποτε φαῦλον, καὶ ἂν εἶναι ὥς καποῖος νὰ τὰ ἀκούῃ.

Εἰπέ μου λοιπὸν πόσο. δὲν εἶναι ἄξιον νὰ φονεῖται, ἄλλ' ὅμως δὲν τὸ πράττει αὐτὸ μόνος τοῦ ὁ δικαστῆς, ἀλλ' ἐρωτᾷ. Καὶ οὕτως αὐτὸ μόνος τοῦ. Ἐάν δὲ δὲν εἶναι ὑποφερτὸν αὐτὸς ὁ ὁποῖος δικάζει νὰ συνομιλῇ μὲ ἀνθρώπον πονηρόν, ἀλλὰ χρησιμοποιοῖ κάποιον μέσον, πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει νὰ χλευάζωμεν ἡμεῖς οἱ ἱστίμοι. Διότι. δὲν θὰ ὑπερτερῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς τόσοον μὲ τὸ νὰ χλευάζωμεν, ὅσον μὲ τὸ νὰ διδασκῶμεν, ὅτι ἐγχειρόσασμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας. Δι' αὐτὸ τοὺς μὲν πονηροὺς δὲν πρέπει οὔτε νὰ τοὺς χλευάζῃ κανεὶς, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς καὶ δι' ἄλλο, διότι δὲν εἶναι ἄξιοι (χλευασμοῦ) καὶ τρίτον, διότι δὲν πρέπει νὰ εἶναι χλευαστῆς.

Τώρα δὲ παρατήρησε πόσα γίνονται χλευάζεται καὶ ἀπελείεται. ἀνθρώπος, καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀπελείεται εἶναι ἀνθρώπος, καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι φλέπουν ἀνθρώποι. Τί λοιπὸν. Πρέπει νὰ ἔλθουν εἰς τὸ μέσον τὰ θηρία καὶ νὰ τοὺς διαχωρίσουν, διότι αὐτὸ ἀπομένει. Διότι ὅταν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι εὐχαριστοῦνται μὲ τὴν ἀδικίαν εἶναι ἀνθρώποι, ἡ συμφιλίωσις ἀπομένει εἰς τὰ θηρία. Ὅπως λοιπὸν, ὅταν οἱ οἰκοδεσπόται φιλονεικοῦν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπομένει νὰ τοὺς συμφιλώσουν οἱ ὑπηρεταί (διότι αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ φύσις τοῦ πράγματος, ἂν καὶ δὲν γίνεται ἴσως τοιοῦτοτρόπως), κατ' αὐ-

τὸν τὸν τρόπον καὶ ἐβδ. Χλευάζεις, ἐβδ. ὅπως. διότι δὲν εἶσαι οὐτε ἀνθρώπος. Δι' αὐτὸ ἐθεωρήθη ὅτι εἶναι κάτι μέγα ἡ ἀλαζονεία καὶ ἐθεωρήθη ὅτι ἀρμόζει εἰς τοὺς μεγάλους. Αὐτὸ ὅμως ἀρμόζει. περισσότερον εἰς δούλους, ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ ἐπαινῇ κάποιος ἀρμόζει εἰς ἐλευθέρους. διότι ὅπως τὸ νὰ κακοποιῶν εἶναι γνώρισμα ἐκείνων, τοιοῦτοτρόπως τὸ νὰ δυστυχοῦν εἶναι αὐτῶν. Ὅπως εἶναι ἡ κλέπτειν αὐτοῦ, ἡ ὁποία κρυφίως ὑποκλέπτει τὰ τοῦ κυρίου της, κάτι τοιοῦτον εἶναι καὶ ἡ ἀλαζονεία. Καὶ ὅπως θὰ ἔλεγε κάποιος, ὅπως ὁ κλέπτης, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται μὲ θυσίαν, πανταχοῦ παρατηρεῖ γύρω, προσπαθῶν νὰ κλέψῃ κάτι, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς τὰ ἐξετάζει ὅλα, ἐπειδὴ θέλει κάτι νὰ λέγῃ.

Ἀμέσως θὰ τὸν περιγράψωμεν μὲ κάποιο ἄλλο παράδειγμα. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἂν κάποιος, ὁ ὁποῖος κλέπτει ἀπὸ οἰκίαν ἀκάθαρτα σκεύη καὶ ὁ ὁποῖος τὰ ἐξάγει ἐνὸς οἴκου δῶν, δὲν θὰ ἐδημιουργεῖ ἐντροπὴν τόσοον εἰς τὰ κλαπέντα, ὅσον ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ. ἐπειδὴ ἔκλεψε αὐτὰ καὶ τὰ ἐξάγει, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λοιπὸν καὶ αὐτὸς, ἀφοῦ ἐξεστέμνησεν ἐνὸς οἴκου δῶν ἀκαθάρτους λόγους, δὲν ἐδημιούργησεν ἐντροπὴν εἰς ἄλλους. ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τῶν λόγων, ἀφοῦ ἐπαρουσίασε τοιαῦτα καὶ κατεμύλωνε καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ καὶ τὴν σκέψιν. διότι τὸ ἴδιον γίνεται ὅταν φιλονεικῶμεν μὲ τοὺς πονηροὺς, ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος ἀνθρώπος μολύνῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κτηνίσῃ αὐτὸν ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν σφῆνιν, ἀφοῦ ρίψῃ τὰς χεῖρας τοῦ εἰς τὸν θόρον.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα σκεπτόμενο, παρακαλῶ ἅς ἀποφύγωμεν τὴν ἐλαθὴν ἡ ὁποία προέρχεται ἀπ' ἐβδ. καὶ ἅς ἔχωμεν ἐπαινετικὴν γλῶσσαν, ὥστε, ἀφοῦ ἀπὸ κά-
θε ἀλάζονος, νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ διελευθώμεν τὴν κα-

ροῦσαν ζωὴν μέ οὐβόητα καὶ νά ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθά, τὰ ἐποίω ἔχει ἐπισχεθῆ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τῶν ἀγαποῦν, μέ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκε. δόξα, δόξα, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ' (40)

(Πράξ η, 18 — θ, 7)

«Ὁ δὲ Παῦλος, ἐπὶ προσκυμένης ἡμέρας ἱκανὸς τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἐξῆλθει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρισκίλλη καὶ Ἀκύλλης, περιέμενος τὴν κατελθόν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν»¹

α. Πρόσεξε πῶς ὁ νόμος ἔχει καταργηθῇ, πρόσσεξε πῶς ἦσαν κυριευμένοι ἀπὸ τὴν συναίσθησιν. Αὐτὸ ἦτο Ἰουδαϊκόν, τὸ νὰ κουρεύουσι τὰς κεφαλὰς συμφώνως πρὸς τὰς μοῖον. Ἀλλ' ὅμως ἔπρεπε νὰ γινῇ καὶ θυσία, ἡ ὁποία δὲν ἔγινε μετὰ ἀπὸ τότε ποῦ ἐκτυπήθη ὁ Σωθὴνης. Ἐπρεπε νὰ ἀναχωρήσῃ αὐτός, δὲ αὐτὸ καὶ θιάζεται. Καὶ ἐνῶ παρεκαλεῖτο νὰ μείνῃ πλησίον τὸν εἰς τὴν Ἐφεσον, δὲν δέχεται Ἀὐτοῖον πρῶγμα λοιπὸν φθάνει εἰς τὴν Ἀντιόχειαν· Ἐναθάς γάρ, λέγει, καὶ ἀσπασάμενος τὴν Ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν. Εἶχε ἐπιθυμήσει τὴν πόλιν, ὅπου ἔπαθε κατὰ ἀνθρώπων πρὸς αὐτήν. Ἀὐτὸ ἐδῶ ἔλαβον ἐντολήν οἱ μαθηταὶ νὰ ὀνομάζωνται Χριστιανοί, ἐδῶ παρεδόθη εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐδῶ ἔφερεν εἰς πέρας ἔργα συμφώ-

νως πρὸς τὴν ἀπόφασιν (τῆς συνόδου). Καὶ αὐτὸς μὲν ἔπλεε πρὸς τὴν Συρίαν, αὐτὸς δὲ τοὺς ἄφησεν εἰς τὴν Ἐφεσον ἐλθόντες διὰ νὰ διδάξουν. Ἀφοῦ παρέμεναν πλησίον τοῦ ἐπὶ τὸσον χρόνον, ἔμαθον πολλά. Καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν τοὺς ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν.

Ἰδοὺ καὶ γυνὴ ἡ ὁποία πράττει ὅμοια πρὸς τοὺς ἀνδρας καὶ διδάσκει. Δι' αὐτὸ ἡμποδίζετο νὰ ἐλθῇ εἰς τὴν Ἀσίαν, νομίζω, ἐπειδὴ ὡδηγεῖτο πρὸς τὰ πλεονεξαστικά. Παρατήρησε λοιπὸν ὅτι καὶ ἐδῶ παρακαλεῖται αὐτὸς νὰ μείνῃ καὶ δὲν δέχεται, ἐπειδὴ ἐθιάζετο νὰ φύγῃ. Ὅμως δὲν τοὺς ἄφησεν ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲν ὁπότε αὐτοὺς οὐκ ἐπέειπεν ὅλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπὼν Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ Θεοῦ θέλοντος. Καὶ ἀντήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου, καὶ κατέβη εἰς Καισάρειαν, ἀνσθῆς καὶ ἀσπασάμενος τὴν Ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν καὶ ποιήσας χρόνον τινα, ἐξῆλθε, διερχόμενος καθ' ἑξῆς τὴν Γαλιaticὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς. Καὶ πρόσσεξε, πηγάζει εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆλθε προηγουμένως.

Ἰουδαῖος δὲ τις, Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἐφεσον, δυνατός ὢν ἐν ταῖς Γραφαῖς. Ἰδοὺ καὶ μορφωμένοι ἦσαν πρόδρομοι νὰ κηρύττουν, καὶ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν πόλιν, λοιπὸν οἱ μαθηταί. Βλέπεις θιάδουσιν τοῦ κηρύγματος, ὁ ὅστις ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ ζῶον τῷ Πνεύματι ἐλάλει, καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ

¹ Πράξ 18-18

Κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ θάπτισμα Ἰωάννου. Οὐ τὸς τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ Ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, προσελάθοντο αὐτόν, καὶ ἀκριθέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδόν. Ἐὰν αὐτὸς ἐγκαρίζε μόνον τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, πῶς ἐφλέγετο ἀπὸ τοῦ Πνεύματος, Διότι τὸ Πνεῦμα δὲν ἐδίδετο τοιοῦτοτρόπως. Ἄν δὲ καὶ αἱ μετὰ αὐτὸν εἶχον ἀνάγκη τοῦ θάπτισματος τοῦ Χριστοῦ, πολὺ περισσότερον αὐτὸς βὰ εἶχεν ἀνάγκη. Τί εἶναι δυνατὸν ἅπασι νὰ εἰπωμεν, Διότι δὲν τὰ ἔθεον ἄλλως εἰς τὴν συνέχειαν ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰ δύο Ἐγὼ νομίζω ὅτι αὐτὸς εἶνα εἰς ἀπὸ τούτων ἑκατὸν εἴκοσιν, οἱ ὅποιοι ἐβαπτίσθησαν μὲν μετὰ τοὺς Ἀποστόλους. Ἡ δὲ οὐκ αὐτὸ, αὐτὸ τὸ ὅποσον ἐγένετο καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κορνηλίου, ἔχει γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ δὲν βαπτίζετο, παρά ὅταν ἐξέθεσαν εἰς αὐτόν (τὴν διδασκαλίαν) λεπτομερέστερον.

Αὐτὸ δὲ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔπρεπε αὐτὸς καὶ νὰ βαπτισθῇ. Ἐπειδὴ οἱ δώδεκα οἱ ἄλλοι οὐδὲν ἐγνώριζον μὲ ἀκριβῆσαν οὐτε τὰ σχετικὰ μετὰ τὸν Ἰησοῦν εἶναι. εἰλογον δὲ καὶ νὰ βαπτισθῇ αὐτός. Ἀλλ' ὅμως, ἂν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἐβαπτίζοντο, πάλιν μετὰ τὸ θάπτισμα, ἔπρεπε καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νὰ πράξουν.

Ἐξουσιμένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρέξόμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποβέξασθαι αὐτὸν ὡς παραγενόμενος συνεθάλετο πολλοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος· εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγετο δημοσία, ἐπιδεικνύς διὰ τῶν Γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τῶν Ἀπολλῶν εἶναι ἐν Κο-

ρίνθῳ, Παῦλον, διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον. Καὶ εὐρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. Εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες, οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' οὐδὲ εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἔστιν, ἠκούσαμεν. Εἶπε τε πρὸς αὐτούς. Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε, οἱ δὲ εἶπον. Εἰς τὸ Ἰωάννου θάπτισμα. Εἶπε δὲ Παῦλος Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε θάπτισμα μετανόας τῷ ὡς λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτόν ἵνα πιστεύσωσι ταυτέστιν, εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προσεφίτευν. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δέκα δύο. Πολὺ διέφερον ἀπ' ἐκείνων αὐτοῖ, οἱ ὁποῖοι, δὲν ἐγινώριζον οὔτε ἂν ὁπάρχη Πνεύματος ἁγίου. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ὁποῖοι τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν κατευοδῶν καὶ τοῦ διδοῦν εἰς χεῖρας γράμματα. Ἦθελε λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀχαΐαν. Πρὶν δὲ τὸν ἐνθαρρύνουν καὶ τοῦ δώσουν γράμματα οἱ ἀδελφοὶ δὲν ἀναχωρεῖ.

Ὡς παραγενόμενος συνεθάλετο, λέγει, τοῖς πεπιστευκόσιν· εὐτόνως γὰρ διακατηλέγετο δημοσία ἐπιδεικνύων διὰ τῶν Γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἐδὼ δεικνύει πῶς ὁ Ἀπολλῶν ἦτο δυνατός εἰς τὴν γνώσιν τῶν Γραφῶν, διότι τοὺς μὲν Ἰουδαίους τοὺς ἀπεστόμωκε μετὰ δύναμιν (διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ διακατηλέγετο), τοὺς δὲ πιστοὺς τοὺς ἐνθάρρυνε περισσώτερον καὶ νὰ παραμένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν.

Ἐγένετο δὲ, λέγει, Παῦλον, διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον. Αὐτὰ θεοσέως τὰ πρὸς τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὰ ὁπλοῖα. Καὶ εὐρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. Εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε π.

στεύσαντες: "Ότι δὲν ἐπιστεῖν οὔτε εἰς τὸν Χριστὸν αὐτοὶ εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν «Εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν». Καὶ δὲν εἶπε· «δὲν εἶναι τίποτε τὸ ἐκπίστιμα τοῦ Ἰωάννου», ἀλλ' ὅτι εἶναι «ἀτελής». Καὶ οὔτε αὐτὸ τὸ προσέθεσεν ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ τὴν διδασκίαν καὶ τὴν πείσιν αὐτοῦς νὰ θαυτισταθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὸ καὶ πράττουσιν καὶ λαμβάνουσιν τὸ Πνεῦμα διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Παύλου· «ἐπιθέντος γάρ, λέγει, αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ Πνεῦμα ἐπ' αὐτούς».

"Ὡστε εἰς ὅσων τὰς κεφαλὰς ἔθετε τὰς χεῖρας, ἐλάβανον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἦτο λατὸν εὐλογονεῖν καὶ ἔχουσιν μὲν αὐτοὶ Πνεῦμα, νὰ μὴ φαίνεται ὁμοίως. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνεργείας καὶ ἐκ τῶν γλωσσῶν τὰς ὁποίας ὁμιλοῦν ἐδείκνυν αὐτό.

Β'. Ἀλλ' ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν. «Ὁ δὲ Παῦλος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, λέγει, καὶ οὐκ αὐτῷ Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν», τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ ἔφθασε εἰς τὴν Ἔφεσον, τοὺς ἄφησε ἐκεῖ. Ἡ ἐπεὶ δὲ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς περιφέρῃ καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ἄφησιν· ἢ μᾶλλον διὰ τὴν νὰ μένουν ὡς διδάσκαλοι εἰς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ. Αὐτοὶ δὲ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ κατώκησαν εἰς τὴν Κόρινθον, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ διδασκασίας μαρτυρίας καὶ γράφων ἐπιστολῶν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἀποστέλλει χάριτι καὶ εὐλογίαν πρὸς αὐτούς. Δι' αὐτὸ μὲν φαίνεται ὅτι ἔπειτα ἦλθον αὐτοὶ εἰς τὴν Ῥώμην, ἐπειδὴ ἔμενον εὐχαρίστως εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ἀπὸ ὅπου ἐξωρίσθησαν ἐπὶ Νέρονος.

Καὶ καταθὰς, λέγει, εἰς Καισάρειαν, ἀναθὰς καὶ ἀποπασάμενος τὴν Ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ποήσας χρόνον τινα, ἐξῆλθε, διερχόμενος τὴν Γαλιτικὴν καθέξῃς χώραν καὶ Φρυγίαν. Μαῦ φαίνεται, ὅτι καὶ οἱ πιστοὶ ἀκάμῃ συγκεντρώνονται ἐκεῖ. Διότι δὲν

τοὺς ἀπεμάκρυναν ἀμέσως. Πρόσεξε δὲ πῶς τοὺς ἐπιθυμεῖ διακαῶς. Καὶ διέρχεται πάλιν ἀπὸ αὐτὰς τὰς χώρας, ὥστε μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ νὰ στηρίξῃ τοὺς μαθητάς.

«Ἰουδαῖος δὲ τις λέγει, Ἀπολλῶς ὀνόματι, κατήντησεν εἰς Ἐφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς Γραφαῖς». Ὁ ἄνθρωπος εἶχε παρακινήσῃ (ὑπὸ τοῦ Πνεύματος), δι' αὐτὸ καὶ φεύγει εἰς ἕνας χώρας χάριν αὐτοῦ τούτου (τοῦ πράγματος). «Ὁς παραγενόμενος, λέγει, εἰς Ἀχάσαν εὐτόνως διακατηλέγχετο τοῖς ἰουδαίοις διημυσίαν».

"Ὅταν ἔγραφε περὶ αὐτοῦ, ἔλεγε· «Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ». Μὲ τὸ νὰ ἐλέγχῃ μὲν δημοσίᾳ ἐφαίνετο ἡ παρηγορία, μὲ τὸ δὲ εὐτόνως ἐφανεροῦτο ἡ δύναμις, μὲ τὸ νὰ ἀποδεκνῇ δὲ ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, ἡ ἐμπειρία. Διότι οὕτε ἡ παρηγορία μόνη τῆς καταρθάνει, τίποτε, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ δύναμις, οὕτε ἡ δύναμις, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ παρηγορία. Ἐπομένως δὲν ἄφησε τὸν Ἀκύλαν εἰς τὴν Ἐφεσον ματαίως, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ἴσως ἐπρονόησε τοῦτο ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀπολλῶ, ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κόρινθον ἰσχυρότερος. Καὶ διατί λοιπὸν εἰς αὐτὸν μὲν δὲν ἔπραξαν τίποτε, εἰς τὸν Παῦλον δὲ ἐπείθενται; Ἐγνώριζον ὅτι ἐκείνους ἦτο ὁ κορυφαῖος, ἢ καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἦτο πολὺ ὀνομαστός.

«Προσλαβόμενος δὲ, λέγει, αὐτὸν Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν ἀκριθέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδόν». Παρατήρησε πῶς ὅλα ἐγίνοντο μὲ πίστιν καὶ οὐδαμοῦ ὑπάρχει φθόνος, οὐδαμοῦ κακολογία. Ὁ Ἀκύλαν διδάσκει, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸς διδάσκεται. Διότι ἐπεὶ δὲ ἔμενον μαζὶ τοῦ ἀρκετὸν διάστημα, τοιοῦτο

τρόπως ἐδιδάχθησαν, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ διδάσκουν καὶ ἄλλους.

«Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν, λέγει, εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδεξασθαι αὐτόν». Ἐξηγεῖ δὲ αἰτίας ποίου πράγματος στέλλουν γράμματα. «Ἰνα, λέγει, αὐτὸν ἀποδέξωνται» Καὶ ἀπὸ τι εἶναι φανερόν, ὅτι ἐκεῖνο οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Ἐφεσον εἶχαν τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, Διότι, ὅταν ἔρωτῶνται, «Εἰς τί βάπτισθητε,» λέγουν, «Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα». Ἰσως μετέβησαν τότε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἀνεχώρησαν καὶ ἐβαπτίσθησαν Ἀλλὰ, καὶ ὅταν ἐβάπτισθησαν, δὲν ἐγνώριζαν τὸν Ἰησοῦν. Καὶ δὲν λέγει εἰς αὐτοὺς «πιστεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν,» ἀλλὰ τί «Ἐπὶ Πνεῦμα ἁγ. οὐ ἐλάβετε,» διότι ἐγνώριζε ὅτι δὲν εἶχον. Καὶ θέλει νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς, διὰ νὰ ζητήσουν, ὅταν μαθουν αὐτὰ τὰ ὅποια ἔχουν στερηθῇ.

«Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς, λέγει, τὰς χεῖρας τοῦ Παύλου, ἦλθε τὸ Πνεῦμα ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάλουν γλώσσαις, καὶ προεφήτευον». Προφητεύουν ἀπὸ αὐτὰ τὰ θάπτισμα. Αὐτὸ δὲ δὲν τὸ εἶχε τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, δ' αὐτὸ καὶ ἦτο ἀτελές. Καὶ διὰ νὰ ἀξιωθοῦν αὐτῶν, τοὺς προητομαζε μάλλον. Ὡστε αὐτὸ ἐπεθύμει ὁ Ἰωάννης ὅταν ἐβάπτιζε νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἤρχετο ἐπειτα ἀπ' αὐτόν.

Ἀπ' ἐδῶ θεκνύεται μέγα δόγμα, ὅτι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι βαπτίζονται καθαρίζονται τελείως ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. Διότι ἂν δὲν ἐκαθαρίζοντο, δὲν θὰ ἐδέχοντο αὐτοὶ τὸ Πνεῦμα, δὲν θὰ ἐγίνοντο ἄξιοι ἀμέσως τῶν χαρισμάτων. Καὶ πρόσθετε ὅτι τὸ χάρισμα ἦτο διπλοῦν καὶ γλωσσολαλῆ καὶ προφητεῖα. Καλῶς δὲ εἶπε τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου θάπτισμα μετανοίας καὶ ὅχι ἀφέσεως, ἀνυψῶν αὐτοὺς καὶ πείθων ὅτι ἐκεῖνο ἔστρεφε τὸ αὐτοῦ. Διότι ἡ ὀφεία εἶχε γίνε. ἔργον αὐτοῦ τὸ ὁ-

ποῖον ἐδόθη ὑστερον. Καὶ πῶς αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔλαθον τὸ Πνεῦμα δὲν ἐδιδάσκον, ἀλλ' ὁ Ἀπολλῶς, ἂν καὶ δὲν εἶχε λάθει. τὸ Πνεῦμα; Διότι δὲν ἦσαν τόσο θερμοὶ ὥστε εἶχον κατηχηθῇ. Ἐκεῖνος δὲ καὶ εἶχε κατηχηθῇ καὶ ἦτο πολὺ θερμός. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ ἡ παρησια τοῦ ἀνδρός ἦτο πολλή. Ἀλλὰ, ἂν καὶ μὲ ἀκριβείαν ὠμιλεῖ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὅμως εἶχεν ἀνάγκην ἀκόμη περισσότερον ἀκριβοῦς διδασκαλίας. Τοιοῦτοτρόπως, ἂν καὶ δὲν τὰ ἐγνώριζεν ἅλα, προσεβόησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἕνεκα τῆς προθυμίας, ὅπως ἀκριβῶς οἱ περὶ τὸν Κορινθίων⁴.

Ἰσως πολλοὶ ποθοῦν, ἂν ὑπῆρχε καὶ τώρα, τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου. Ἀλλὰ πολλοὶ θὰ παρημέλουν τὴν ἐνάρετον ζωὴν, ἢ καὶ θὰ θεωρεῖτο ὅτι ὁ καθείς δι' αὐτὸ ἐπιθυμεῖ τὴν ἀρετὴν καὶ ὅχι διὰ τὴν θασλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀλλωστε πολλοὶ θὰ ἐγίνοντο ψευδοπροφηταὶ καὶ δὲν θὰ ἐφαίνοντο λοιπὸν οἱ πολὺ ἄξιοι, οὔτε θὰ ἐμακαρίζοντο αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν τὴν πίστιν ἐλικρινῶς. Ὅπως λοιπὸν «οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες μακάριοι», τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι πιστεύουν χωρὶς θυμῆτα. Εἰπέ μου λοιπὸν, ὁ Χριστὸς δὲν ἐλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους κατηγορῶν, «Ἐάν μὴ σημεία ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσετε»⁵.

Λοιπὸν δὲν ἐζημώθημεν εἰς τίποτε, ἂν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐχομεν τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοῦ θαπτίσματος. Ἐλάβομεν συγχώρησιν ἁμαρτιῶν, ἀγασμὸν, κοινωνίαν Πνεύματος, υἱοθεσίαν, ζωὴν αἰώνιον. Πι θέλετε περισσότερον, θαύματα; Ἀλλὰ αὐτὰ καταργοῦνται. Ἐχεις

4. Πράξ. 18, 44. 48.

5. Ἰωάν. 20, 29.

6. Ἰωάν. 4, 48.

πιστιν, ἐλπίδα ἀγάπην, τὰ ὅποια μένουσιν. Αὐτὰ νὰ ζη-
τῆς, αὐτὰ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ θαύματα. Δὲν ὑ-
πάρχει τίποτε ἴσον μὲ τὴν ἀγάπην. «Μεῖζων πάντων ἡ
ἀγάπη», λέγει. Τώρα δὲ ἡ ἀγάπη κινδυνεύει. Διότι ἔ-
χει ἀπομείνει εἰς αὐτὴν μόνον τὸ ὄνομα, τὰ δὲ ἔργον
(δὲν ὑπάρχει) οὐδαμοῦ, ἀλλὰ ἔχομεν διαπρεθῆ μετα-
ξύ μας.

γ'. Τί λοιπὸν θὰ ἡδύνατο νὰ πράξῃ κάποιος, ὥστε
νὰ μᾶς συνεισέσῃ, διότι τὸ νὰ κατηγορήσῃ εἶναι εὐκό-
λον, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τὸ ἥμισυ. Λοιπὸν πρέπει νὰ δει-
κνύμεν πῶς θὰ ἐδημιουργεῖτο φιλία. Διότι αὐτὸ εἶ-
ναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐνδοαφρόντος, πῶς νὰ συγ-
κεντρώσῃμεν τὰ μέλη, τὰ ὅποια ἔχουν διαχωρισθῇ.
Διότι δὲν εἶναι αὐτὰ ἀπλῶς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητοῦμεν,
ἀν ἔχωμεν μίαν Ἐκκλησίαν ἢ μίαν διδασκαλίαν ἀλ-
λὰ τὸ φανερόν αὐτὸ εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἔχομεν διδασκαλί-
ας μεταξύ μας εἰς τὰ ἄλλα, εἰς τὰ ἀναγκαῖα δὲν ἔχο-
μεν διδασκαλίαν, καὶ ἐνῶ εἰρηνεύομεν μετ' ἄλλους, μετα-
ξύ μας φιλονικιοῦμεν. Διότι, μὴ προσέχης, ἀν δὲν φιλο-
νικῶμεν καθημερινῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔχομεν οὔτε ἀγά-
πην εὐχρινεῖ καὶ σταθεράν. Χρειάζονται ἐπίθεσμο καὶ
ἐλαφίον. Ὅς σκαφθῶμεν ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι γνῶσις
τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι χωρὶς αὐτὴν δὲν ἔχουν
οὐδεμίαν δύναμιν τὰ ἄλλα. Ὅτι εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα,
ἀν θέλωμεν.

Ναί, λέγει, τὰ γνωρίζομεν αὐτά, ἀλλὰ πῶς νὰ κα-
ταρθῶμεν, τί νὰ γίνῃ; πῶς νὰ ἀγαπῶμεν ὃ εἰς τὸν
ἄλλον; Προηγουμένως ἂς ἀφαιρέσωμεν αὐτὰ τὰ ὅποια
ἀνατρέπουσιν τὴν ἀγάπην, καὶ τότε θὰ τὴν ἐγκαταστή-
σωμεν αὐτῇ. Οὐδεὶς ἂς μὴ εἶναι μνηστῆρας, οὐδεὶς

ἂς μὴ εἶναι φθονερός, οὐδεὶς χαίρετας. Αὐτὰ εἶναι
τὰ παρεμποδιστικά ἐνῶ τὰ θεμιουργικά εἶναι ἄλλα.
Δὲν ἄρκε' νὰ ἀφαιρέσωμεν αὐτὰ τὰ ὅποια ἐμποδίζουν,
ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑποδεκνύωμεν καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια τὴν
δημιουργοῦν. Ὁ μὲν Σ. ράχ' λοιπὸν λέγει αὐτὰ τὰ ὅ-
ποια τὴν καταργοῦν, καὶ ἔχει αὐτὰ τὰ ὅποια τὴν θε-
μιουργοῦν, λέγων τὸν χλευασμὸν καὶ τὴν ἀποκάλυ-
ψιν μυστικοῦ καὶ τὸ βόλιον κτύπημα. Ἀλλ' εἰς ἐκεί-
νους μὲν εἰλόγως ἐπῆρχον αὐτά, ἐπειδὴ ἦσαν σαρκι-
κοί, εἰς ἡμᾶς ὅμως μὴ γένοιντο! Δὲν σὰς παρακινού-
μεν ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα. Δὲν ἔχομεν τίποτε
χρήσιμον χωρὶς τὴν φύλιν. Ὅς ὑπάρχουν ἀπειρα ἀ-
γαθὰ, ἀλλὰ ποῖον τὸ βφέλος; Ὅς ὑπάρχει πλοῦτος,
ἂς ὑπάρχῃ εὐχαριστήσις χωρὶς φίλους, ἀλλὰ ποῖον τὸ
κέρδος;

Δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἀπόκτημα καλύτερον ἀπ' αὐ-
τὸ μεταξύ τῶν θωτικῶν πραγμάτων, ὅπως ἀκριβῶς,
λοιπὸν, τίποτε φανερώτερον ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ὁ ἁγιά-
πη καλύπτει πλῆθος ἀμαρτημάτων, ἡ δὲ ἐχθρὰ βλέ-
πει, ὀπότεως καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν. Δὲν ἄρ-
κεῖ νὰ μὴ εἶσαι ἐχθρός, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ἀγαπᾷς.
Σκέψου ὅτι, ὁ Χριστὸς διέταξε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετόν.
Καὶ ἡ θλίψις δημιουργεῖ φιλίαν καὶ συνενώνει. Τί λοι-
πὸν, λέγει, τώρα ὅποτε δὲν ὑπάρχει θλίψις; Εἰπέ, πῶς
νὰ γίνωμεν φίλοι, Δὲν ἔχετε ἄλλους φίλους; Εἰπέ μου.
Πῶς εἰσθε φίλοι αὐτῶν, Πῶς παραμένετε; Δι' ὀλίγον
χρόνον οὐδεὶς νὰ ἔχῃ οὐδένα ἐχθρόν (Δὲν εἶναι αὐτὸ
μικρόν) Οὐδεὶς νὰ φθονῇ. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατη-
γορή κάποιος αὐτὸν ὃ ὅποιος δὲν φθονεῖ. Ὅλοι κατοί-
κοῦμεν εἰς μίαν οἰκουμένην, τρεφόμεθα μετ' ὅλους ἰδούς

καρπούς. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι μικρά. Μὲ τὰ ἴδια μυστήρια, τῆς ἰδίας πνευματικῆς τροφῆς ἀπολαύομεν. Αὐτὰ θεοθάως εἶναι δικαίωματα διὰ νὰ ἀγαπῶμεν.

Πῶς λοιπὸν θὰ διατεθῶμεν θερμῶς, λέγει. Τί δημιουργεῖ τὴν ἀγάπην τῶν σωμάτων; Ἡ λαμπρότης τοῦ σώματος. Λοιπὸν ὡς καταστήσωμεν τὰς ψυχὰς μας καλὰς καὶ θὰ εἴμεθα μεταξύ μας ἀγαπῆτο. Διότι δὲν πρέπει. μόνον νὰ ἀγαπῶμεν. ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπώμεθα. Πρῶτον αὐτὸ ὡς κατορθώσωμεν, ὥστε νὰ ἀγαπώμεθα, καὶ ἐκεῖνο θὰ εἶναι ἐνδεχόμενον. Πῶς λοιπὸν θὰ γίνῃ νὰ ἀγαπώμεθα, Νὰ γινώσκωμεν καλοὶ καὶ αὐτὸ ὡς πράττωμεν, ὥστε νὰ ἔχωμεν πάντοτε αὐτοὺς οἱ ὅποιοι θὰ μᾶς ἀγαποῦν. Οὐδεὶς νὰ φροντίζει οὐτε χρήματα νὰ ἀποκτήσῃ, οὐτε δούλους, οὐτε οἰκίαν, ὅσο τὸ νὰ ἀγαπάται, ὅσο τὸ νὰ ἔχη ἐντὶ τοῦ ὀνόματος. «Κρεῖττοι ὄνομα, ἢ πλοῦτος πολὺς»¹⁰. Διότι, τὸ μὲν (ὄνομα) μένει, ὁ δὲ (πλοῦτος) καταστρέφεται. Καὶ τὸ μὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀποκτήσωμεν, ἐκεῖνο δὲ ἀδύνατον. Διότι, αὐτὸς ὁ ὅποιος ἐλάττω φαύλην βίαν, δυσκόλως θὰ τὴν ἀποβάλῃ, ὁ δὲ πτωχὸς ταχέως ἀπὸ τὸ ὄνομα θὰ εἶναι τλούσας.

Ἄς εἶναι κάποιος ὁ ὅποιος ἔχει ἀμέτρητα τάλαντα, ὁ δὲ ἑκατὸν φίλους, αὐτὸς εἶναι πλουσιώτερος ἀπ' ἐκείνον. Ἄς μὴ τὸ πράττωμεν αὐτὸ λοιπὸν ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς τὸ πράττωμεν ὡς (νὰ ἔχωμεν) κάποιον πλούτον. Καὶ πῶς ἡμποροῦμεν, λέγει. «Λάρυγγε γλυκύς πληθύνε φίλους αὐτοῦ, καὶ γλώσσα εὐχάριστος»¹¹. Ἄς ἀποκτήσωμεν στόμα ἐπαγγελτικόν καὶ τρόπους εὐλικρινεῖς. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφύγῃ τῆς προσοχῆς αὐτὸς ὁ ὅποιος περιγράφεται τοιοῦτοτρόπως.

¹⁰ Παροιμ. 22, 1.

¹¹ Σοφ. Σ,ρ 8 β.

δ. Παρατήρησε, οἱ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας πόσας φιλικὰς σχέσεις ἐπενέησαν, τὴν συντεκνίαν¹², τὴν γενουσίαν, τὰς συγγενείας. Ἀλλ' ἀπὸ ὅλων αὐτὰ εἶναι μεγαλύτερα αὐτὰ τὰ ὅποια ὑπάρχουν ἐς ἡμᾶς, ἡ τράπεζα αὐτὴ εἶναι περισσότερο σεβαστὴ. Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς προσερχομένους οὕτε γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὸν ἄλλον. Αὐτὸ τὸ δημιουργεῖ τὸ πλήθος, λέγει. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἡ ἰδικὴ μας νοθεύτης. Τρεῖς χιλιάδες ἦσαν¹³ καὶ πέντε χιλιάδες, καὶ ὅλοι εἶχον μίαν ψυχὴν. Τώρα δὲ ὁ καθεὶς δὲν γνωρίζει, τὸν ἀδελφόν, καὶ δὲν ἐντρέπεται, κατηγορῶν τὸ πλήθος.

Αὐτὸς ὅμως ὁ ὅποιος ἔχει πολλοὺς φίλους εἶναι εἰς ἀπαντίας ἀκυρίετος, αὐτὸς εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ πάντα τύραννον. Δὲν τον φυλάττειν ἐκεῖνον τόσον οἱ σαματοφίλακες ὅσον αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ αὐτὸς εἶναι, λαμπρότερος ἀπὸ ἐκεῖνον. Διότι ὁ μὲν φυλάσσεται ἀπὸ τοῦς δούλους του, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦς ἰσοτίμους. Καὶ ὁ μὲν παρὰ σκουσίων καὶ φοβουμένων, ὁ δὲ παρὰ ἐκουσίων καὶ μὴ φοβουμένων. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἱδρῇ πρᾶγμα ἀξιοθαύμαστον, εἰς πολλοὺς ἔνα, καὶ εἰς ἕνα πολλούς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν κιθάραν εἶναι διαφορετικοὶ μὲν οἱ φθογγοί, μία δὲ ἡ ἁρμονία, εἰς δὲ ὁ μουσικὸς ὁ χρησιμοποιοῦν τὴν κιθάραν τοιοῦτοτρόπως ἐδῶ κιθάραι μὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη, φθογγοὶ δὲ, οἱ ὅποιοι ἤχοι, οἱ φιλικὸὶ λόγοι οἱ ὅποιοι προφάρονται μὲ ἀγάπην, μίαν καὶ τὴν ἴδιαν ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν ἀφήνοντες ὅλοι, ὁ δὲ μουσικὸς εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης. Αὕτη κτυπᾷ (εἰς τὰς χορδὰς) τὴν γλυκεῖαν μελωδίαν.

¹² Σχέσις τοῦ ἀναδόχου πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ βαπτισθέντος, κοινὴς κομπαρία.

¹³ Αναφέρεται εἰς τοὺς πρῶτους Χριστιανούς. 186 Πρὸς Ε. 2 41 κ. 68.

"Ἦθέλα νά σῆς δειγῇω εἰς τοιαύτην πόλιν, ἂν θεθαίως ἦτο δυνατόν, ὅπου ἦτο μία ψυχὴ, καὶ θά ἐθέλες πῶς ἢ ἐκεῖ ἁρμονία εἶναι καταλληλοτέρα ἀπὸ πᾶσαν κιθάραν καὶ πάντα αὐλόν, χωρὶς νά τραγουδῇ οὐδεμίαν ἀνάρμοστον μελωδίαν. Αὐτὴ ἡ μελωδία εὐχαριστεῖ καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν Δεσπότην Θεὸν τῶν ἀγγέλων. Αὐτὴ σηκώνει δρθιον ἕλον τὸ θέατρον εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτὴ θέλει, καὶ τὸν θυμὸν τῶν δαιμόνων, ὑποτάσσει τὰς ὁρμὰς τῶν παθῶν. Αὐτὴ ἡ μελωδία δὲν θέλγει μόνον τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν τὰ ἀφήνει οὔτε νά σηκωθοῦν καὶ δημιουργεῖ πολλὴν οἰκίαν. Διότι ὅπως ἀκριθῶς εἰς τὸ θέατρον ὅλοι ἀκούουν τὸν χορὸν τῶν μουσικῶν, καὶ οὐδεὶς θόρυβος ἐκεῖ (γίνεται), τοιοῦτοτρόπως καὶ μετὰ τῶν φίλων, ὅταν ἡ ἀγάπη κρούῃ (τὰς χορδὰς), ἡρεμεῖ ὅλα τὰ πάθη καὶ τὰ κοιμίζει τελείως, ὅπως τὰ θηρία. τὰ ὅποια θέλγονται καὶ μαγεύονται, ὅπως ἀκριθῶς ὅπου ὑπάρχει ἥχηρα, ὑπάρχουν ὅλα τὰ ἀντίθετα.

"Ἄλλ' ὡς μὴ εἴπωμεν τίποτε περὶ ἐχθρας ἐπ' ὀλίγον χρόνον. "Ἄς λέγωμεν μόνον περὶ φιλίας. "Ἄν εἴπης κάτι ἀπεριοκρίτον, οὐδεὶς ὑπάρχει, ὁ ὅποιος νά ἐπιτίθεται, ἀλλὰ ὅλοι συγχωροῦν. "Ἄν πράξῃς, οὐδεὶς βλέπει ὑπόπτως, ἀλλὰ πολλὴ εἶναι ἡ συγγνώμη. "Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἀπλώνουν χεῖρα εἰς τὸν πῖπτοντα εἶναι πρόθυμοι. "Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι θέλουν νά σηκωθοῦν εἶναι πρόθυμοι. "Ἀληθῶς ἡ φιλία εἶναι τεῖχος ἀθραυστον, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νά κυριευθῇ οὔτε ἀπὸ τὸν θάνατον, οὔτε θεθαίως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν εἶναι δυνατόν νά περπέσῃ εἰς κίνδυνον αὐτός ὁ ὅποιος ἔχει ἀποκτήσῃ πολλοὺς φίλους. Δὲν εἶναι δυνατόν νά ἔχη ἀφορμὴν ὀργῆς, ἀλλὰ χαρῆς. Πάντοτε εὐρίσκεται εἰς χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν. Δὲν εἶναι δυνατόν νά ἔχη ἀφορμὴν φθόνου. Δὲν εἶναι δυνατόν νά ἔχη ἀφορμὴν

μνησικακίας. Παρατήρησε ὅτι ὁ τοιοῦτος κατορθώνει μὲ εὐκολίαν καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ σαρκικά.

Τί λοιπὸν θά ἐγίνετο ἴσυν μὲ αὐτόν; Αὐτός εἶναι ὡς πόλις ἡ ὅποια ἔχει τειχὴ ἀπὸ ὅλας τὰς πλευράς, ἐκεῖνος δὲ ὡς πόλις χωρὶς τειχῆ. Εἶναι δαίγμα μεγάλης σφίλας τὸ νά ἡμπορῇ νά εἰσὼι δημιουργὸς φιλίας. Κατάστρεψε τὴν φιλίαν, καὶ ὅλα τὰ κατέστρεψε, ὅλα τὰ ἀνεστάτωσε. "Ἄν ἔξῃ ἡ παρομοίωσις τῆς φιλίας ἔχει τόσην δύναμιν, ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια πόση θά ἦτο. "Ἄς δημιουργήσωμεν λοιπὸν δι' ἡμᾶς φίλους, παρακαλῶ, καὶ αὐτὴν τὴν τέχνην ὡς ἔχη ὁ καθείς.

"Ἄλλ' ἰδοὺ, λέγει, ἐγὼ φροντίζω, ἐκεῖνος δὲ δὲν φροντίζει. Περισσότερος θά εἶναι δι' ἐσὲ ὁ μισθὸς τοιοῦτοτρόπως. Ναι λέγει, ἀλλὰ τὸ πράγμα εἶναι δυσκολώτερον. Πῶς; Εἶπε μου. "δοὺ ὁ ἀσθεναὶδὼ καὶ λέγω ὅτι δέκα μόνον ἐάν συνενώσητε τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ τὰ καταστήρητε αὐτὰ ἔργον, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι τὸ νά κηρύττου. ὅπως οἱ προφῆται τὸ νά διδάσκουν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς τὸ νά δημιουργώμεν φίλους, θά εἶναι μέγας ὁ μισθός. "Ἄς κατασκευάζωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας βασιλικὰς εἰκόνας. Καὶ πῶς δὲν ἐπιτελοῦμεν μεγαλύτερον ἔργον, παρὰ ἐάν ἐθέτομεν ἐντὸς αὐτῶν δύναμιν νά ἀνιστοῦν νεκρούς, τὸ στέμμα καὶ ἡ πορφύρα βεβήκειν τὸν θασίλα, καὶ, ὅταν δὲν ὑπάρχουν αὐτὰ, καὶ ἂν ἔχη χρυσοὺς ἐνδύματα, ὁ θασίλας δὲν εἶναι φανερός. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ τώρα σὺ νά καλλιεργῇς τὸ διακριτικὸν σημεῖον καὶ θά δημιουργήσῃς φίλους διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ διὰ τοὺς ἑταίρους.

Δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ὁ ὅποιος ἐνφ' ἀγαπᾶται, θά θελήσῃ νά μισῇ. "Ἄς μάθωμεν τὰ χρώματα διὰ τῶν ὁποίων ἀντιμ' ἑαυτοῖς, διὰ τῶν ὁποίων αὐτὴ ἡ εἰκὼν κατασκευάζεται. "Ἄς εἴμεθα φιλόφρονες. Νά μὴ παρμέ-

νωμεν τοὺς πλησίον. Μὴ εἴπῃς· «Ἐάν ἴδω κάποιον νὰ περιμένῃ, γίνομαι χειρότερος ἀπ' αὐτόν», ἀλλὰ μᾶλλον, ὅταν τὸν ἴδῃς, προλάβει καὶ σῇσῃ τὸ πάθος του. Βλέπεις νὰ ἀσθενῇ καὶ ἀπαυξάνει τὴν ἀσθένειαν; Αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν περισσότερον ἀπὸ ὅλα νὰ κατορθώσωμεν, τὸ νὰ προλαμβάνῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον εἰς τὸ νὰ ἀποδίδῃ τὴν τιμὴν¹⁴. Μὲ τὸ νὰ θεωροῦν ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον, ὅτι ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς ταῦν, μὴ νομίσῃς ὅτι ὑποβιάζονται. Ἄν ἐπομένως προλάβῃς εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς τιμῆς, περισσότερον ἐτίμησας τὸν ἑαυτὸν σου, παρὰ κινῶν εἰς τὸ νὰ τ.μηθῇς περισσότερον.

Πανταχοῦ ὡς εἶδε μὲν εἰς τοὺς ἄλλους τὰ πρωτεῖα. Ἄς μὴ ἐνθυμούμεθα οὐδὲν ἀπὸ τὰ κακὰ τὰ ὅποια ἔχουν διαπραχθῇ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐάν κάποιος ἀγαθὸν οὐδὲν δημιουργεῖ φίλον τόσον, ὅσον γλώσσα εὐχάριστος, στόμα ἐπαινετικόν, ψυχὴ ταπεινὴ, περιφρόνησις τῆς κενοδοξίας, ἡ περιφρόνησις τῆς τιμῆς. Ἄν κατορθώσωμεν αὐτά, θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ γίνωμεν ἀνίκητοι ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, καὶ, ἀφοῦ φέρωμεν εἰς πέρας μὲ ἀκρίθειαν τὴν ἀρετὴν, νὰ ἀποκτήσωμεν τὸ ἀγαθόν, τὰ ὅποια ἔχει ὑποσχέσθαι εἰς ἄσους τὸν ἀγαπῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευνερσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦν εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνῆκει δόξα, δύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ' (41)

(Πρὸς 18', 8 - 20)

«Βλασφῶν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆκας ὥρας, διαλεγόμενος καὶ κείμενος ἐκ πρὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ».

α' Παρατήρησε ὅτι πανταχοῦ ὡθεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐντὸς τῶν συναγωγῶν καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξέρχεται. Διότι πανταχοῦ ἤθελε νὰ λάθῃ ἀπὸ αὐτοὺς ἀφορμὴν, ὅπως εἶπα διότι καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἐδημιούργει ζηλοτυπίαν λοιπὸν, καὶ προθύμως τὸν παραδέχοντο, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μετενόουν, ἐπειδὴ ἐδέχοντο οἱ Ἑθνικοί. Ἦθελε ν' ἀπεμακρύνῃ τοὺς μαθητὰς ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ λάθουν τὴν ἀρχήν, ὥστε νὰ μὴ συναθροίζωνται. Καὶ δὲν ἐπραττεν αὐτὸ μόνον. Δι' αὐτὸ συνωμίλει μὲ αὐτοὺς συνεχῶς, διότι ἔπειθε. Μὴ λοιπὸν, ἐπειδὴ ἠκούσας παρηγοῖαι, νομίσῃς σκληρότητα. Περὶ ὠφελίμων πραγμάτων συνωμίλει, περὶ τῆς βασιλείας Ποιῶς δὲν θὰ ἤκουεν.

ε' Ὡς δὲ τινες ἐσκληρόνουντο καὶ ἠπείθουν, κακολογῶντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν. ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκούσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Εὐλόγως ἀνόμεζον τὸ κήρυγμα ὁδὸν. Διότι ἀληθῶς αὐτὴ ἦτο ἡ ὁδός, ἡ ὁποία ὡδήγει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ε' Ἐν τῇ σχολῇ λέγει, Τυράννου

τινός διελέγετο. Καὶ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ ἑτῇ δύο, ὥστε πάντας ἀκοῦσαι τὸν λόγον, Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλλήνας. Βλέπετε πῶς κατώρθωσεν ἡ ἐπιμέλεια; Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουον καὶ οἱ Ἕλληνες ἐδυνάμειν τε οὐ τὰς τυχοῦσας ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ ἀσθενούντος ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάριον ἢ σιμικλίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τὰ τε πνεύματα τὰ ποιηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Δὲν τοὺς ἡγγίζαν μόνον ἐνῷ τὰ ἐφόρουσαν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἐλάμβανον τὰ ἔθετον ἐπάνω των. Διὰ τοῦτο δὲν ἄφηνεν ὁ Χριστὸς νὰ ἀπέλθῃ αὐτὸς εἰς τὴν Ἀσίαν, ἔπειδ' ἐφύλασσαν αὐτὸν τὸν καιρὸν, ὅπως ἐγὼ θεθαίωσιν νομίζω.

«Ἐπεχείρησαν δὲ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων» - οὐδαμῶν ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ ποιηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες Ὅρκ ζομεν, ἐμὸς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει. Τοιοῦτοτρόπως ὄλα τὰ ἐκραττοῦν ἐξ αἰτίας τῆς πολιπεργασίας των. Πρόσεξε. Δὲν ἤθελον μὲν νὰ πιστεῦσούν, διὰ τοῦ ὀνόματος δὲ ἤθελον νὰ ἐκβάλλουν τοὺς δαίμονας. Πῶ, πῶ! πόσον ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου! «Ἦσαν δὲ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἐπεὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ποιηρὸν, εἶπεν αὐτοῖς· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι. Ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ, καὶ ἐφολλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἀνθρώπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ ποιηρὸν, καὶ κατακυρώσας αὐτῶν, ἔσχεσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον». (Λοιπὸν κριφίως ἐκραττοῦν. ἔπειτα διασύρεται δημοσίᾳ ἡ ἀδυναμία των) «καὶ ἐπέτεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ».

πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογοῦμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. Ἐπειδὴ εἶχον τὴν δύναμιν, ἔστε νὰ ἐπιτελοῦν τοιαῦτα μεταξὺ τῶν δαιμονίων, εὐλόγως γίνονται αὐτά.

«Ἰκανοὶ τε τῶν τὰ παρῖεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς θίβλους, κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ ἔδρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἠῤῥανε καὶ ἔσχυεν». Ὅταν εἶδον ὅτι οὐδὲν θελὸς διήρχε λοιπὸν, κατακαίουσιν τὰ θίβλια (τὰ μαγικά). Καθ' ὃν χρόνον καὶ οἱ Ἰβιοὶ οἱ δαίμονες αὐτὰ πράττουσιν. Ἐπομένως τὸ ὄνομα δὲν ἐπιτελεῖ τίποτε, ἀν δὲν λέγεται μὲ πιστὴν Καλῶς ἔλεγεν ἐπομένως· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ μείζονα ποιήσει», ὑπαίνουσόμενος αὐτὸ τὸ τῶν δαιμόνων Ἐκρατήρησε πῶς ἐχρησιμοποίησαν τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ ἐαυτοῦ των.

«Καὶ διελέγετο, λέγει, ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινὸς ἐπὶ ἑτῇ δύο» Ἐκεῖ ὅπου ἦσαν πιστοὶ καὶ πολὺ πιστοί. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐθεώρουν τὸν Ἰησοῦν οὐδόλως μέγαν, διότι ἐποποθέτουσιν πηλείον καὶ τὸν Παῦλον, ἔπειδ' ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς τοιοῦτοτρόπως εἶναι κάτι μέγα.

Εἶναι ἄξιον ἐδῶ νὰ θυμασώμεν, πῶς ὁ δαίμων ἐκεῖνος δὲν ἐνήργησε μαζὶ μετὰ τὴν πλάνην τῶν ἐξορκιστῶν, ἀλλὰ τοὺς ἠλέγηεν αὐστηρῶς καὶ ἐφανέρωσεν τὴν ἀπάτην των. Ἐγὼ νομίζω ἔπειδ' ἐθύμωσε πολὺ, ὅπως ἀκριθῶς εἴαν κάποιος ὁ ὁποῖος κινδυνεύει τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἠλέγητο αὐστηρῶς ἀπὸ κάποιον ἐλευθὸν καὶ ταλαίπωρον, καὶ θέλει νὰ ἐπιρριψῇ ὄλον τὸν θυμὸν εἰς ἐκείνους. Διότι διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι περιφρονεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἐνῷ προηγουμένως τὸ ὀμολόγησε, ἔλα-

θεν αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν. Διότι, βεῖ δὲν ἦτο ἀδυναμία τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ τῆς ἀπάτης ἐκείνων ὅλας, διὰ τὴν δὲν ἔχουν γίνε. τὰ ἴδια εἰς τὸν Παῦλον;

«Καὶ ἐφολλόμενος, λέγει, ὁ ὀνόματος ἐπὶ αὐτοῦς. Ὡς ἔσχισε τὰ ἐνδύματά των καὶ ἐκτόμησε τὰς κεφαλὰς των. Διότι αὐτὸ ἐδήλωσε μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Εφολλόμενος» θηλασθὶ «ἀφοῦ ἐπήδησε κατ' αὐτῶν με ὁρμήν» ὥστε ἦτο ἀρκετὸν νὰ πράξῃ αὐτά.

Τί σημαίνει «Ἀποστός ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητάς»: Ἡμπεδισε τὴν κακολογίαν αὐτῶν, λέγει. Αὐτὸ δὲ πράττει. καὶ ἀπομακρύνεται, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἀνάμῃ τὸν φόβον των, οὔτε νὰ τοὺς ἐμδάλλῃ εἰς περισσοτέραν φίλον κίαν. Τὸ δὲ «ἐπαρρησιάζετο» λέγει, δηλῶν ὅτι εἶχε στοβῆ ἔτοιμος καὶ διὰ κινδύνους, καὶ συνωμίλει περισσοτέρον φανερώς, χωρὶς νὰ συγκαλύπτῃ τὰ δόγματα.

Ἀπ' ἐδῶ μανθάνομεν νὰ μὴ ἐρχώμεθα εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς κακολογούντας, ἀλλὰ νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπ' αὐτοῦς. Δὲν ἐκακολόγησεν, ἐνῶ καὶ ὁ ἴδιος κατηγορεῖται, ἀλλὰ μᾶλλον συνωμίλει καθημερινῶς, καὶ τοιουτοτρόπως κατ' ἐσχὴν προσελκύων τοὺς πολλούς, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ οὔτε νὰ χωρῇ καὶ κατ' ἐσχὴν. Καὶ πρόσθε. Ἐπειδὴ ἔταυσε ὁ πειρασμὸς τῶν ἔξω, ἤρχον ἀπὸ τοὺς δαίμονας.

Παρατηρεῖς πῶρως τὸν Ἰουδαϊκὸν, Ἐνῶ εἶδον ὅτι ἐνεργοῦν τὰ ἐνδύματά του, δὲν εἶδον προσοχὴν. Τί θὰ ἐγένετο μεγαλύτερον ἀπ' αὐτό, εἰς τοὺς δὲ (τοὺς ἑθνικούς) μᾶλλον εἰς τὸ ἀντίθετον κατέληξεν. Ἐάν κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας δὲν πιστεύῃ, δταν θάλῃ τὸ δαήμαντον νὰ κατορθώῃ αὐτά, ἄς πιστεύῃ. Τοιουτοτρόπως μὲ τὸ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοὺς νικῶνται μὲν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι κακολογοῦν καὶ κατηγοροῦν τὴν βίβλα σκαλίαν (διὰ τὴν ἀντιθέσιν ὁδόν), αὐτοὺς δὲ ἀπο-

μακρύνεται, ὥστε οὔτε οἱ μαθηταὶ ν' ἀναχωρήσουν οὔτε ἐκείνους νὰ ἐξερεθίσῃ νὰ θυμώσουν, δεικνύον ὅτι πανταχοῦ ἀποκρούουν τὴν σωτηρίαν. Καὶ λοιπὸν ἐδῶ δὲν ἀπολογεῖται εἰς αὐτοὺς, ἐπειδὴ πανταχοῦ τὰ ἔθνη ἐπιστεύσαν. Καὶ συνωμίλει, ἀφοῦ δὲν ἀνέζητησεν ἀπὸ τὸν τόπον, ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο σχολή, ὡς καταλληλότερον, ἐπειδὴ συνηθροίζοντο ἐκεῖ.

Θ. Πῶ, πῶ! πόση ἡ δύναμις αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἐπιστεύσαν, διότι καὶ οἱ ἄλλοι καταλήγουν εἰς τὸ νὰ πράττουν τὰ ἴδια! πόση δὲ ἡ πῶρως αὐτῶν οἱ ὅποιοι μένουν εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως! Ὡς ἀκριβῶς λοιπὸν ὁ Σίμων ἐξήτει τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἕνεκα ἐμπορίου τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ ἴδιου ἔπραττον αὐτό. Πόση πῶρως! Καὶ διὰ τὴν λοιπὴν ὁ Παῦλος δὲν ἐπιπλήττει. Διότι, θὰ ἐφαίνετο ὅτι, τὸ πρᾶγμα εἶναι δαίμονα φθόνου. Δι' αὐτὸ τακτοποιεῖται τοιουτοτρόπως. Αὐτὸ ἔχει γίνε. καὶ εἰς τὴν περὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τότε μὲν δὲν ἐμποδίζεται (διότι ἦτο ἀρχὴ τῶν πραγμάτων). Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἰούδας ἐνῶ ἐκλεπτε δὲν ἠμποδίζετο. Ὁ Ἀναίας δὲ καὶ ἡ Σάφειρα καὶ ἐφρονέθησαν. Καὶ πολλοὶ Ἰουδαῖοι μὲν καὶ ἐνῶ ἀνθίσταντο δὲν ἐπάθον οὐδὲν ὁ Ἑλίας δὲ ἐτυφλώθη. «Οὐ γὰρ ἦλθον, λέγε, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος».

Παρατήρησε ἀκρίβητος. Ἐνῶ ἐκὼς ἔμενον Ἰουδαῖοι σθελὸν ἀπὸ τὸ ὄνομα νὰ κερδίζουν χρήματα. Ὡς ὅλα τὰ ἔπραττον πρὸς δόξαν καὶ ἀπάτησιν χρημάτων. Παρατήρησε ὅτι πανταχοῦ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπ' σφέων ὅσον ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἕνεκα τῶν φοβερῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Σάφειρας φόβος ἐ-

πασεν εις την Ἐκκλησίαν καὶ δὲν εἶχον τὴν τόλμην νὰ προσκολληθῶν εἰς αὐτούς. Ἐδῶ ἐλάμβανον μανθῆλαι καὶ ἐμπροσβάλλας⁴ καὶ ἐθεραπεύοντο, καὶ ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τότε ἦλθον ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας των.

Ἀπὸ τὸ ὅτι ὤρμησεν ἐναντίον των δεκνύεται ὅτι ἡ δύναμις τῶν δαιμόνων εἶναι μεγάλη, ὅταν στρέφεται πρὸς ἀπίστους. Καὶ διατ' δὲν εἶπε· «Ποῖος εἶναι ὁ Ἰησοῦς» τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον εἶπε τοὺς ἀνωφελεῖς λόγους, Ἐφοδεῖτο μήπως καὶ ὁ ἴδιος τιμωρῇ. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι τὸ νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκρούσῃ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὸν περιέπαζον, τὸ ἔχει ἐπιτελέσει αὐτὸ τὸ ὄνομα. Διὰ τὸ καὶ οἱ ἄθλιοι δὲν εἶπον εἰς αὐτόν· «Πιστεύομεν», Ἐφοδοῦντο τὸν Παῦλον. Καίτοι πόσον περισσότερον θὰ ἦσαν λαμπρότερο ἂν ἔλεγον τοῦτο, ἂν θεοβαίως ἀπεδεχόντο τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐγένετο εἰς τοὺς Φιλιππουεῖς⁵ καὶ αὐτοὺς τοὺς κατέστησε συνειστούς.

Σὺ δὲ πρόσεξε ἐδῶ τὸ μὴ φορτικὸν τοῦ συγγραφέως καὶ πῶς γράφει μόνον ἱστορίαν καὶ δὲν κατηγορεῖ. Αὐτὸ καθίστα τοὺς Ἀποστόλους θαυμαστούς. Ἀλλὰ ποῖον οἶοι ἦσαν, λέγει, τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀρ.θμόν, παρέχων εἰς τοὺς τότε ἀεζήπιστον ἀπόδεξι. ν αὐτῶν τὰ ὅποια ἔγραψε. Καὶ διὰ ποῖον λόγον περιεφέροντο; Χάριν ἐμπορίαι. Ὅχι θεοβαίως κηρύττοντες τὸν λόγον. Διότι πῶς (θὰ συνέβαινε αὐτό), Καλῶς λοιπὸν ἔτρεχον κηρύττοντες δι' αὐτῶν τὰ ὅποια ἐπάθαινον. Δι' αὐτὸ, δηλῶν τοῦτο λέγει· «καὶ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι, τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἐφεσον». Αὐτὸ δὲν

ἔτρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἐσκληρόνοντο. Εἰπέ μου. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπέστρεψε. Καὶ μὴ ἀπορήσῃς. Διότι τὴν κακίαν δὲν τὴν πείθει οὐδέν.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός τῶν ἐξορκιστῶν πόσης κακίας εἶναι δεῖγμα. Διὰ ποῖον λόγον δὲ αὐτὸ δὲν ἔχει γίνετο εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἄλλου καιροῦ καὶ ὅχι τοῦ παρόντος νὰ ἐρευνησάμεν. Ἀλλ' ὅμως ὅτι αὐτὸ ἐγένετο καλῶς ἐδῶ καὶ χρησίμως. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι αὐτὸ τὸ ἔπραττον χλευάζοντες. Δι' αὐτὸ τιμωροῦνται, ὥστε καὶ ἀπ' αὐτὸ οὐδεὶς νὰ τολμᾷ οὔτε τυχαίως νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ὄνομα. Αὐτὸ ὠδήγησε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας εἰς ἐξομολόγησιν. Αὐτὸ ἐδημιούργησεν εἰς αὐτοὺς φόβον καὶ αὐτὸ ἐγένετο μεγάλη ἀπόδειξις ὅτι ὁ Θεὸς τὰ γνωρίζει ὅλα. Πρὶν ἐλεγχεθῶν ἀπὸ τοῦ δαιμόνου κατηγοροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των, ἐπειδὴ ἐφοδοῦντο μήπως πάθουν τὰ ἴδια. Εὐλόγως. Διότι ὅταν οἱ δαίμονες, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐβοήθουν, γίνοντο κατηγοροὶ αὐτῶν καὶ ὅχι σύμμαχοι, ποῖα λοιπὸν ἐλπίς ὑπάρχει, παρὰ ἐξομολόγησιν διὰ τῶν ἔργων.

Παρατήρησε δὲ ποῖα κακὰ γίνονται. Ὑστερον ἀπὸ ὀλίγον ἐνῶ ἔγιναν τοιαῦτα θαῦματα. Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἀνθρώπινη φύσις, ταχέως λησμονεῖ ὅσα εὐεργετῆται. Ἡ δὲν ἐνθυμείσθῃ, καὶ εἰς ὅσα ἔγιναν κατα τὴν ἐποχὴν μας ἔχει γίνετο αὐτὸ τὸ ἴδιον. Διότι εἰπέ μοι δὲν ἐκλόνησε πέρυσιν ὁ Θεὸς ἀδικήσας τὴν πόλιν, Ἦ λοιπὸν, Δὲν ἔτρεξαν ὅλοι εἰς τὸ θάπτισμα, Οἱ πόρνοι καὶ οἱ ἐκθηλυμένοι καὶ οἱ διεφθαρμένοι, ἀφοῦ ἀφῆσαν τὰ πορνεία καὶ τοὺς τόπους ὅπου ἔμενον δὲν ἠγάσαν καὶ ἔγιναν εὐλαβεῖς, Ὅταν δὲ ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέρας, πάλιν ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἰδικὴν των κακίαν. Ἀπὸ τι δὲ γίνετο αὐτό, Ἀπὸ τὴν πολλὴν νοηρότητα. Καὶ τοιοῦτο τὸ παράδοξον, ἐάν γίνετο τὸ ἴδιον, ὅταν πα-

4 Πράξ 8, 13

5 Ἐμπροσβάλλας = περιέπαζα καὶ ποῖα

5α. Πράξ 19, 18 κ' ἔξ

πέρχονται τὰ γεγονότα, ὅπου θεθαίως (παρέρχονται), ἐνῶ μένουν συνεχῶς αἱ εἰκόνας; Τὰ τῶν Σοδόμων, εἰπέ μου, δὲν παραμένουν συνεχῇ; Τί λοιπόν; Οἱ κατοικοῦντες πληροῦν ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἔγιναν καλύτεροι; Οὐδόλως. Τί λοιπόν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰώε, Δὲν ἦτο τοιοῦτος. Δὲν ἦτο κακός, ἐνῶ ἔβλεπαν ἄνθρωποι τῶν ὀφθαλμῶν του τόσῃν ἐρήμωσιν; Μὴ ἀπορώμεν λοιπόν πῶς δὲν ἐπίστευσαν, ἐνῶ ἔγιναν αὐτά, ἐκαὶ ὅπου θεθαίως ἡ Ἰδία ἢ πίστις πολλὰς καταλήγει εἰς τὸ ἀντιθετον δι' αὐτούς, εἰς κακίαν. Δηλαδή ὅπως ὅταν λέγουν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέχεται ὑπὸ θαύματος. Ἡ δὲν βλέπετε ὅτι αὐτὰ καὶ τώρα γίνονται, καὶ βεβαίως εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι ὡς οἱ βφεις, καὶ ἀντιστο. καὶ ἀγάρστο, οἱ ὅποιοι ὅπως καὶ αἱ ἐχιδναί, ὅταν ἀπολαύσουν εὐεργεσίας καὶ θερμοσθεῶν ἀπὸ κάποιους, τότε λυποῦν τοὺς εὐεργέτας, Αὐτὰ ἔχουν λεχθῇ ἀπὸ ἡμῶς, διὰ νὰ μὴ ἀπορρίψωμεν πῶς, ἐνῶ ἔγιναν τοιαῦτα θαύματα, δὲν ἐπέστρεψαν ὅλοι.

γ'. Διότι Ἰδοὺ κατὰ τοὺς ἰδικούς μας καιροὺς ἔχουν γίνει τὰ σχετικὰ μὲ τὸν μακάριον Βαβύλαν, τὰ σχετικὰ μὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν καταδύσιν τῶν Ἱερῶν, καὶ δὲν ἐπέστρεψαν ὅλοι. Διατεῖ πρέπει νὰ λέγω τὰ παλαιὰ. Πέρυσιν σὰς εἶπα ὅποιον ἔγινε καὶ οὐδεὶς ἔβλεπε προσοχῇ, ἀλλὰ πάλιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔφυγον κρυφίως καὶ κατεκρημνίσθησαν. Ἐχει σταθῇ ὁ οὐρανὸς ὁ ἀρκῶς κραυγάζων ὅτι ἔχει κύριον καὶ αὐτὸ τὸ πᾶν εἶνα. ἔργον κάποιου τεχνίτου (τὸν κόσμον ἐνοῶ) καὶ μὲρ καὶ λέγουν ὅτι δχι.

Αὐτὰ τὰ ὅποια ἔγιναν πέρυσιν σχετικῶς μὲ τὸν Θεὸν ὅπως ἐκείνον, ποῖον δὲν ἐξέπληξαν; Καὶ ὅμως δὲν ἔγινεν οὐδὲν περισσότερον, ἀλλὰ δι' ὀλίγον ἀφοῦ ἔγιναν εὐλαβεῖς πάλιν ἐπαγγέλλον ἐκαὶ ἀπ' ὅπου ἔγιναν εὐλαβεῖς. Αὐτὸ συνέβη τότε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ἑβραίων, δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Προφήτης «Ὁ-

ταν ἀπέκτανεν αὐτούς, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεψον, καὶ ὠρβρίζον πρὸς τὸν Θεόν».

Καὶ διὰτι πρέπει νὰ λέγω τὰ γενικά, Πόσοι περιέπεσαν εἰς ἀσθενείας; Πόσοι ὁπασχέθησαν ὅταν ἐσηκώθησαν, ὅτι θὰ ἐπιφέρουν μεγάλην μεταβολήν, καὶ πάλιν ἔγιναν οἱ ἴδιοι, Αὐτὸ δακνύει εἰς ἡμᾶς κατ' ἐξοχὴν τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἰδικῆς μας φύσεως, ἡ ἀδιάλειπτος μεταβολή. Διότι ἐάν ἦσαν φυσικὰ τὰ κακὰ, οὐτε αὐτὴ δὲν θὰ ἔγινετο. Διότι δὲν δύναμεθα νὰ ἀπομακρυνόμεν ἀπὸ τὰ φυσικὰ καὶ ἀναγκαῖα. Καὶ θεθαίως ἀπομακρυνόμεθα, λέγει. Διότι δὲν βλέπομεν μερικοὺς, οἱ ὅποιοι δύνανται μὲν νὰ βλέπουν ἐκ φύσεως, ἀπὸ τὸν θόσον ὅμως τυφλώνονται. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶναι τῆς φύσεως, νὰ ἀλλαττοῦται, ὅταν παρουσιασθῇ ἄλλη φύσις. Ὡστε φυσικὸν εἶναι εἰς ἡμᾶς ὅταν ἔχωμεν φεθῇ νὰ μὴ βλέπωμεν, φυσικὸν δὲ καὶ ὅταν παρουσιασθῇ μεγαλύτερος φῶς, νὰ ἀπομακρυνῇ τὸν ἄλλον.

Τί λοιπόν, ἐν ὑπάρχει μὲν ἐκ φύσεως ἡ σωφροσύνη, λέγει, ὁ δὲ φῶς ἀφοῦ ἐπικρατήσῃ τὴν ἐκδύωσιν; Τί λοιπόν, ἐν βεβῶσθι μερικοί οὐτε τότε συνετίζονται, ἀλλὰ καὶ μέσαι εἰς αὐτοὺς τοὺς φῶς εἶναι ἀναίσχυντο, Αὐτὸ δὲν εἶναι φυσικόν. Νὰ εἶπω τὰ παλαιὰ, ἀλλὰ τὰ νέα. Πόσοι θεθαίως εἰς τοὺς ἰδίους ἐκείνους τοὺς φῶς παρέμεναν περιπαίζοντες καὶ χλευάζοντες καὶ δὲν ἔπαθον οὐδὲν τοιοῦτον, Εἰπέ μου, ὁ Φαραώ δὲν μετεβάλλετο ἀμέσως, καὶ ἔτρεχε ὅπως εἰς τὴν προηγουμένην κακίαν, Ἐδῶ δὲ εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι εἶχον τὰ δαιμόνια, παρ' ὅτι αὐτοὶ ἐγνώριζον,

8. Ψαλμ. 77, 34.

8α. Ἐννοεῖ τὸν Φαραὺ ἐνίστην τοῦ ὁποῦ ο Ἰσραὴλ μετὰ τοῦ Ἀαρὼν ἀπέδειξαν τὴν θεοῦ ἀποστολὴν των καὶ ἐκείνος παρ' ὅλους τὰς ἀποδείξεις ἐπανάστασε εἰς τὴν αἰεὶ κακίαν.

προσέθετον ἀπλῶς οἱ λέγοντες· «Τὸν Ἰησοῦν ὀρκίζομεν ὡμᾶς, ὃν Παῦλος κηρύσσει». Μὲ ὅσα δηλαδὴ ἀπολογούνται, ἀποδεικνύεται ὅτι γνωρίζουν. Ἐκεῖνοι δὲ λέγουν ἀπλῶς τὸν Ἰησοῦν, ἔπρεπε νὰ εἰπουν τὸν Σωτῆρα τῆς οἰκουμένης, τὸν ἀνέστημενον. Ἀλλὰ δὲν ἤθελαν νὰ ὁμολογήσουν τὴν δόξαν τοῦ Δι' αὐτό καὶ τοὺς ἔλεγε ὁ δαίμων, ἀφοῦ ἐπήδησαν ἐναντίον των καὶ ἀφοῦ εἶπε «Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπιστάμαι». Ὡς νὰ ἔλεγε· «Σεῖς δὲν πιστεύετε, ἀλλ' ἐνῶ ἔχετε κάμει κατὰχρησιν τοῦ ὀνόματος, λέγετε αὐτὰ Λοιπὸν ὁ ναὸς εἶναι ἔρημος, εἶναι ἐδύκολον νὰ συληθοῦν τὰ σκεύη (τὸ θυσιαστήριον). Ὡστε δὲν εἰσθε κήρυκες, λέγει, ἀλλὰ ἰδιόκοι μου». Πολὺς εἶναι ὁ θυμὸς τοῦ δαίμονος. Ἡβύναντο οἱ Ἀπόστολοι νὰ πράξουν ταῦτα εἰς αὐτούς, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔπραττον ἕως τῶρα. Διότι οἱ ἐξουσιάζοντες (οἱ δαίμονες) αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔπραττον αὐτὰ εἰς αὐτούς, (ἔπραξαν) πολὺ περισσώτερον ἀπ' αὐτοὺς (ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους).

Πρόσεξε πῶς δεκνύεται ἡ ἐπιείκεια αὐτῶν, ὅτι οἱ μὲν (Ἀπόστολοι) ἐνῶ ἐκδιώκοντα, πράττουν τοιαῦτα, οἱ δὲ ὑπηρετούμενοι δαίμονες τὰ ἀντίθετα «Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω», λέγει. Λοιπὸν νὰ ἐντραπήτε σεῖς οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγνωεῖτε. Καὶ τὸν Παῦλον ἐπιστάμαι. Καλῶς καὶ αὐτὸ διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο κήρυξ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα ὁρμᾷ ἐναντίον αὐτῶν καὶ σχίζει τὰ ἐνδύματα. Δι' ὅσων ἔπραττεν εἰς αὐτούς ὥς νὰ ἔλεγε σχεδὸν αὐτό· «Μὴ νομίσητε ὅτι τὰ πράττω αὐτά, ἐπεὶ δὴ περιφρονῶ ἑκείνους». Πολὺς ἦτο ὁ φόβος τοῦ δαίμονος. Καὶ διατι δὲν ἔσχισε τὰ ἐνδύματά των χωρὶς αὐτοὺς τοὺς λόγους; (Διότι τοιοῦτρόπως καὶ τὸν θυμὸν θὰ ἱκανοποιεῖ καὶ τὴν πλάνην θὰ ἔκταυε). Ἐφοβείτο ὅπως εἶπα, τὴν ἀήττητον δύναμιν καὶ δὲν θὰ κατάρθωνε τόσα, ἂν δὲν ἔλεγεν αὐτό.

Παρατήρησε δὲ ὅτι πανταχοῦ οἱ δαίμονες εἶναι περισσότερον εὐγνώμονες ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ δὲν τολμοῦν νὰ ἀντιμλήσων, ὅτε νὰ κατηγορήσουν τοὺς ἀποστόλους, ὅτε τὸν Χριστόν. Ἐκεῖ λέγουν· «Οἴδαμεν σε τίς εἶ» καὶ «τί ἤλθες διθε πρὸ καιροῦ βασιλεῖσαι ἡμᾶς», καὶ πάλιν· «Οἴδ᾽ σε τίς εἶ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ἐδῶ δὲ· «Ὅδοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ εἰσὶ», καὶ πάλιν· «Τὸν μὲν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι». Διότι πολὺ ἐφοβοῦντο καὶ ἔτρεμον ἐκεῖνους τοὺς ἁγίους.

Ἰσως κάποιος ἀπὸ αὐτῶν, καθὼς ἀκούει, ποθεῖ νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν οἱ δαίμονες νὰ τὸν ἀτενίσουν, καὶ μακαρίζῃ ἐκείνους τοὺς ἁγίους δι' αὐτά, διότι εἶχον τόσην δύναμιν. Ἀς ἀκούῃ ὁμῶς τὸν Χριστόν ὁ ὁποῖος λέγει· «Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται». (Ἐπεὶ δὲ ἐγνώριζε ὅτι δλοὶ οἱ ἐνθραπιοὶ κατ' ἐξοχὴν δι' αὐτὰ χαίρουσι ἐξ αἰτίας τῆς κενοδοξίας). Διότι ἂν ζητήσῃ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀρέσει, εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸ κοινὸν συμφέρον, ὑπάρχει ἄλλη μεγαλύτερα ὁδός. Δὲν εἶναι τόσοι μέγα τὸ νὰ ἀπαλλάξῃς (κάποιον) ἀπὸ τὸν δαίμονα, ὅσον νὰ τὸν ἀποσπῶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ δαίμων δὲν ἐμποδίζει νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ βοηθεῖ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ μὲν, βοηθεῖ ὁμῶς, μὲ τὸ νὰ καθιστᾷ αὐτὸν πού τὸν ἔχει συνετώτερον. Ἡ ἁμαρτία δὲ μᾶς ἐκδιώκει. (ἀπὸ τὴν θασιλείαν)

Β Ἀλλ' ἴσως νὰ εἴπῃ κάποιος· «Εἴθε νὰ μὴ συμ-

7 Μάρκ. 1, 24.

8 Ματθ. 8, 29.

9 Μάρκ. 1, 24.

10 Πράξ. 18, 17.

11 Λουκ. 10, 20.

θῇ εἰς ἐμέ νά ἀποκτήσω τοιοῦτον σωφρονισμόν». Οὕτε ἐγὼ θέλω ἀλλὰ ἄλλον, νά πράττω τὰ πάντα ἀπό τήν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Εἰδ' ἄλλως, ὁ μὴ γένοιτο. εἶθε νά συμῶῃ νά παρακαλῶ καὶ δι' αὐτό. Ἄν λοιπὸν αὐτός μὲν (ὁ δαίμων) δὲν ἐκδιώκει, ἐκείνη δὲ (ἡ ἁμαρτία) ἐκδιώκει (ἀπὸ τὴν θαυλείαν), τὸ νά ἀπαλλάξῃς (κάποιν) ἀπὸ ἐκείνῃ εἶναι βεῖγμα μεγαλύτερας εὐεργεσίας.

Λοιπὸν ὡς φροντίζομεν νά ἀπαλλάσσωμεν τοὺς πλησίον ἀπ' αὐτὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τοῦ πλησίον τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ὅς ἰδῶμεν μήπως ἔχομεν δαίμονα. Ὅς ἐξετάσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὴ ἀκριθείαν. Ἡ ἁμαρτία εἶναι χειρότερα τοῦ δαίμονος. Διότι ἐκεῖνος (μᾶς) καθιστᾷ ταπεινούς. Ἡ δὲν βλέπετε τοὺς δαιμονιζομένους, ὅταν συνέλθουν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν πῶς εἶναι κατηφείς, πῶς εἶναι σκυθρωποί, πῶς εἶναι γεμάτοι προσωπὰ των ἀπὸ ἐντροπῆς; πῶς δὲν τολμοῦν οὔτε νά ἴδουν κατὰ πρόσωπον. Πρὸς εἶς τὸν παραλογισμόν. Ἐκεῖνοι μὲν ἐντρέπονται δι' ὅσα παθαίνουν ἡμεῖς δὲ δὲν ἐντρέπομεθα δι' ὅσα πράττομεν. Ἐκεῖνοι ἐντρέπονται ἐνφ' ἀδικούντα, ἡμεῖς ἐνφ' ἀδικοῦμε δὲν ἐντρέπομεθα. Καίτοι τὰ ἔργα ἐκείνων δὲν εἶναι ἄλλα ἐντροπῆς, ἀλλὰ εὐσεβιᾶς καὶ φιλοανθρωπίας καὶ συγχωρήσεως καὶ πολλοῦ θαυμασμοῦ καὶ ἀπαίρων ἐπαίνων ὅταν, ἐνφ' ἀγωνίζονται, ἐναντίον τοιοῦτου δαίμονος, ὁπομένουν τὰ πάντα εὐχαριστως. Τὰ ἱδικά μας δὲ εἶναι ἄξια γέλωτος ἀληθῶς, ἐντροπῆς, κατηγορίας, κόλασεως, τιμωρίας, τῶν χειρότερων κακῶν καὶ τῆς γενένης τοῦ πυρός, ἀλλὰ οὐδεμίαν συγχωρήσεως ἄξια.

Βλέπετε ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι χειρότερα τοῦ δαίμονος; Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐπειδὴ δυστυχοῦν κερδίζουν διπλοῦν κέρδος, ἐν μὲν τὸ ὅτι συνετίζονται καὶ γίνονται ἐγκατεργασμένοι, δεύτερον δὲ τὸ ὅτι θὰ ἀπέλθουν

πρὸς τὸν Δεσπότην καθαροί, ἀφοῦ ὁποστοῦν ἐξῆς τὴν τιμωρίαν τῶν ἰδικῶν των ἁμαρτημάτων. (Βεβαίως δι' αὐτὸ ὁμιλήσαμεν πολλακίς καὶ ἀπεδείξαμεν, ὅτι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τιμωροῦνται ἐξῆς, ἀν' ὁπομένουν μὲ εὐγνωμοσύνην, εἶναι ὀλιγον νά ἀποθάσουν ἀπὸ ἐπάνω των πολλὰ ἁμαρτήματα.) Ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα δὲ εἶναι διπλοῦς κακά, ἐν μὲν ὅτι δυστυχοῦμεν, ἄλλο δὲ ὅτι γινόμεθα χειρότεροι.

Προσέχετε εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγω. Δὲν ἀδικοῦμεθα μόνον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι ἁμαρτάνομεν θελαδῇ, ἀλλὰ καὶ ἄλλο, ὅτι ἡ ψυχὴ δέχεται συνήθειαν δπως εἰς τὸ σῶμα. Διότι, θὰ εἶναι σφοδρότερον ὅταν λέγεται διὰ παραδείγματος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅστις εἶχε πυρετὸν δὲν ἔχε, ἀδικηθῇ μόνον αὐτό, ὅτι θελαδῇ εἶναι ἀσθενής, ἀλλ' ὅτι μετὰ τὴν ἀσθένειαν γίνεται εἰς τὸ ἐξῆς ἀσθενέστερος, καὶ ἀν' ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὑγίαν ἀπὸ μακρὰν ἀσθένειαν, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ μὲ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀν' ἐλθεθῇ ὑγιεῖς, ἀκόμη χρειάζομεθα πολλὴν δύναμιν.

Διότι παρατήρησε κάποιον ὁ ὁποῖος ἐφάρθη προσθετικῶς καὶ δὲν ἐτιμωρήθη. Δὲν εἶναι ἄξιον δι' αὐτὸ μόνον νά κλαίωμεν, διότι, δὲν τιμωρεῖται διὰ τὴν προσβολήν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλο νά πένθωμεν. Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Διότι, ἔχει γίνει ἡ ψυχὴ ἀναθεωτέρα πλέον, ἀπὸ καθὲν ἁμαρτήμα, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὅταν ἐπιτελεσθῇ καὶ παύσῃ, ἀποταμιεύεται ἐντὸς τῆς ψυχῆς μας ὀλιγον θελητήριον. Δὲν ἀκούεις μερικὸς οἱ ὁποῖοι λέγουσιν, ὅταν ἀναρρώσουν ἀπὸ ἀσθένειαν, ὅτι «δὲν τολμῶ ἀκόμη νά πῶ ὕδωρ»; Ἀν καὶ ἀνάρρωσε θεθαίως. Ἀλλ' ἡ ἀσθένεια καὶ αὐτὸ τὸ ἀδίκημα ἔκαμε καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐνφ' δυστυχοῦν εὐχαριστοῦν, ἡμεῖς δὲ ἐνφ' εὐτυχοῦμεν θλυσσησόμεν τὸν Θεόν καὶ ἀποθαυμάζομεν τὸν ἐγκαταλεπομεν. Διότι θὰ εὖρης περισ-

αστέρους υγιείς και πλουσίους να πράττουν αυτό, παρά πτωχούς και άρρώστους. Διότι έχει αναφανή ο βασιμὸς ὡς δῆμιος ἀληθῶς σκληρὸς ἐκτοξεύων πολλὰς ἀπειλὰς, ὡς κάποιος διδάσκαλος ὁ ὁποῖος σηκώνει τὸ μαστίγιον καὶ ἀπὸ οὐδὲν μέρος ἀφήνει νὰ διαφύγουν.

Ἄν δὲ μερικοὶ οὕτε τοιοῦτοτρόπως εἶναι προσεκτικοί, ἀλλ' ὅμως ἐκείνοι τιμωροῦνται. Δὲν εἶναι δὲ μικρὸν καὶ αὐτό. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀνόητοι, ὅπως οἱ τρελλοί, ὅπως οἱ παῖδες δὲν ἔχουν ὑποχρέωσιν λογοδοσίας, τοιοῦτοτρόπως οὕτε αὐτοί. Διότι δι' αὐτὰ τὰ ὁποῖα γίνονται ὅχι ἐν γνῶσει αὐδαίς εἶναι τόσον σκληρὸς, ὥστε νὰ ζητήσῃ ποτὲ τιμωρίαν. Ἐπομένως εὐρισκόμεθα εἰς πολὺ χειρότερον κατάστασιν ἀπὸ τοὺς βαιμονιζομένους ὅσοι ἁμαρτάνομεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἀφρίζομεν, οὕτε οὐστρέφομεν τὰς κόρας (τῶν ὀφθαλμῶν), οὕτε τὰς χεῖρας; Εἴθε νὰ ἐπράττομεν αὐτὸ εἰς τὸ σῶμα καὶ ὅχι εἰς τὴν ψυχὴν!

Θέλεις νὰ σοὺ δείξω ψυχὴν, ἡ ὁποία ἀφρίζει, ἀκάθαρτον, καὶ οὐστροφὴν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας; Σκέψου αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἀργίζονται καὶ μεθοῦν ἀπὸ τὸν θυμὸν, ἀπὸ πόσον ἀφρόν δὲν ἐκβάλλουν ἀκαθαρτοτέρους λόγους; Ἀληθῶς ὡς νὰ ἐκχύνουν σέλον μὲ κακὴν ὁσμὴν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνοι δὲν γνωρίζουν οὐδὲνα ἀπὸ τοὺς παρόντας, οὕτω καὶ αὐτοί. Διότι ὅταν σκοτισθῇ ἡ διάνοιά των καὶ οὐστραφῶν οἱ ὀφθαλμοί, δὲν βλέπουν οὔτε φίλον, οὔτε ἐχθρόν, οὔτε σεβαστόν, οὔτε ἄξιον περιφρονήσεως, ἀλλὰ ὅλους ὁμοίως. Δὲν βλέπεις ὅτι καὶ αὐτοὶ τρέμουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνοι; Ἀλλὰ δὲν πύπτουν κάτω; Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ των εὐρίσκεται κάτω καὶ τίπτει σπαρταρῶσα. Διότι ἂν εἶχε σταθῇ ὀρθή, δὲν θὰ ἐπὶ θάινε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπαθεν. Ἡ δὲν σοὺ φαίνεται ὅτι εἶναι δείγμα ψυχῆς, ἡ ὁποία ἔχει καταθληθῇ καὶ ἔχει ἀπολέσει τὴν ἰδικήν της νηφαλιότη-

τα, καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα πράττουν καὶ λέγουν ὅταν μεθοῦν ἀπὸ τὸν θυμὸν;

Ἐπάρχει καὶ ἐν ἄλλο εἶδος τρέλλας χειρότερον ἀπ' αὐτό. Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Ὅταν δὲν ἀνέχωνται οὔτε τὴν ὀργὴν νὰ ἀφήσουν, ἀλλὰ τρέφουν εἰς τὸν οἶκον των στενὸν φίλον, ὡς κάποιον δῆμιον, τὴν μνησικακίαν. Διότι αὐτοὺς πρώτους καταστρέφει τὸ νὰ μνησικακοῦν ἀπ' ἐδῶ ἤδη, διὰ νὰ παρατρέξω τὰ μέλλοντα. Διότι πόση ταλαιπώρια νομίζεις ὅτι ὑπάρχει εἰς ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει κτυπηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν, ὅταν καθημερινῶς ἐξετάζῃ πῶς ν' ἀποκρούσῃ τὸν ἐχθρόν; Πραγματομένως τὸν ἑαυτὸν του τιμωρεῖ ὁ τοιοῦτος, καὶ τιμωρεῖται πρησκόμενος, πολεμῶν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, καίόμενος. Διότι εἶναι ἀναπόφευκτον διαρκῶς νὰ καίεται τὸ πῦρ ἐντὸς σου. Καὶ ἐπὶ τόσον χρόνον παρατείνων τὸν πυρετόν, δὲν τὸν ἀφήνεις νὰ καταπέσῃ, καὶ νομίζεις ὅτι εἰς ἐκεῖνον προξενεῖς κατὰ κακόν, ὁ ὅστις δὲ φθείρει τὸν ἑαυτὸν σου, ἐπειδὴ φέρεις διαρκῶς τὴν φλόγα εὐρισκομένην εἰς ἔντασιν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀφήνεις τὴν ψυχὴν νὰ ἀναπαυθῇ, ἀλλὰ πάντοτε ἐξαγριώνεσαι καὶ ἔχεις τὴν σκέψιν εἰς ταραχὴν καὶ ἀναστάτασιν.

ε'. Ποῖον εἶναι χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν τρέλλαν νὰ λυτῆσαι διαρκῶς καὶ νὰ πρήσκεσαι καὶ νὰ φλογίζεσαι; Διότι τοιαῦτα εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν μνησικακῶν. Ὅπου καὶ ἐν ἴδουν αὐτὸν τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ ἐκδικηθοῦν, ἀμέσως καταλασθένονται ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἄν ἀκούσουν φωνήν, χάνουν τὸ θάρρος των, τρέμουν. Ἄν εὐρίσκωνται εἰς τὴν κλίνην, ὁποδεικνύουν εἰς τὸν ἑαυτὸν των ἀπείρους τιμωρίας, κρεμῶντες, θασσανίζοντες ἐκεῖνον τὸν ἐχθρόν. Ἐπὶ πλέον δὲ ἂν τὸν ἴδουν καὶ νὰ προκόπῃ, ἀλλοίμονον ὁποῖα τιμωρία! Συγχώρησε εἰς αὐτὸν τὸ ἁμάρτημα καὶ ἀπόλλαξε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν ταλαιπώριαν, διὰτὶ παραμένεις διαρκῶς τιμωρού-

μενος, διὰ νὰ τιμωρήσῃς ἐκεῖνον μίαν φοράν καὶ νὰ τὸν ἐκδικηθῇς; Διὰτὶ δημιουργεῖς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καθ' ἕξιν ἀσθένειαν;

Διὰτὶ ἐνῷ θέλει νὰ ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ αἰνά ὁ θυμὸς τὸν κρατεῖς; Ὅτε μέχρι τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νὰ μένῃ, λέγει ὁ Παῦλος¹². Διότι ὡς κάποια σῆψις καὶ σκόρος τοιοῦτοτρόπως κατατρώγει τὴν ρίζαν τῆς ἰδικῆς μας διανοίας. Τὶ θηρίον κλείεις ἐντὸς τῶν σπλάγχνων σου; Εἶναι καλύτερον ὅπως ἢ ἔχιδνα νὰ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν καρδίαν, παρά θυμὸς καὶ μνησικακία. Διότι ἐκεῖνα μὲν ὁμέσως θὰ μὲς ἀπήλλασσον τῆς ζωῆς (θὰ μᾶς ἐφόνευον), αὐτὸς δὲ (ὁ θυμὸς) μένει διαρκῶς, ἐμπηγνύων τοὺς δδόντας, ρίπτων τὸ δηλητήριον ἐντὸς ἡμῶν, ἐπιστρατεύων τοὺς φοβεροὺς λογισμοὺς.

Ἄλλὰ αὐτὰ τὰ πράττω, λέγει, διὰ νὰ μὴ μὲ ἐμπαίξῃ, διὰ νὰ μὴ μὲ περιφρονήσῃ. Ἄθλιε ἄνθρωπε καὶ ταλαίπωρε, δὲν θέλεις νὰ χλευασθῇς ἀπὸ τὸν σύνδουλόν, ἀλλὰ νὰ μισθῇς ἀπὸ τὸν Δεσπότην σου; Δὲν θέλεις νὰ περιφρονηθῇς ἀπὸ τὸν σύνδουλόν, ἀλλὰ περιφρονεῖς τὸν Δεσπότην; Δὲν ἀνέχεσαι νὰ περιφρονηθῇς ἀπ' αὐτόν, καὶ δὲν νομίζεις ὅτι ὁ Θεὸς ἀγανακτεῖ, διότι τὸν ἐμπαίζεις, διότι τὸν περιφρονεῖς, ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ ὑπακούῃς εἰς αὐτόν;

Ὅτι δὲ δὲν θὰ σὲ περιγέλασῃ εἶναι φανερόν ἐξ αὐτοῦ. Ἄν μὲν τὸν τιμωρήσῃς, θὰ εἶναι πολὺς ὁ χλευασμὸς, πολλὴ ἡ περιφρόνησις, (διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι δαίγμα μικροψυχίας), ἂν δὲ τὸν συγχωρήσῃς, πολὺς θὰ εἶναι ὁ θαυμασμός, διότι αὐτὸ εἶναι ἐνδειξὶς μεγαλομυχίας. Ἄλλ' ἐκεῖνος δὲν γνωρίζει, λέγει. Ἄς γνωρίζῃ ὁ Θεός, διὰ νὰ ἔχῃς μεγαλύτερον μισθόν. Διότι λέ-

¹² Εφεσ. 4, 26.

γεῖ· «Δανεῖζετε παρ' ὧν οὐκ ἐλπίζετε ἀπολαθεῖν»¹³. Τοιοῦτοτρόπως καὶ νὰ εὐεργετῶμεν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν αἰσθάνονται διὰ εὐεργετοῦνται, διὰ νὰ μὴ ἐλαττώσουν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνταπόδοσιν (ἐκ τοῦ Θεοῦ), ἀφοῦ μᾶς ἀνταποδώσουν τὸν ἑκατονν ἢ ὀκτιδήκοτε¹⁴. Διότι δταν δὲν λάδωμεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τίποτε, τότε θὰ λάδωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν μεγαλύτερα.

Τὶ δὲ εἶναι περισσότερο ἀξιὸν γέλωτος, τί δὲ ψυχρότερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἢ ὅποια ὀργίζεται διαρκῶς καὶ θέλει νὰ ἐκδικηθῇ; Αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία εἶναι γυναικεῖα καὶ παιδική. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνη (ἡ γυνὴ) ὀργίζεται καὶ πρὸς τὰ ἀνδρα, καὶ ἂν δὲν κτυπήσῃ τὸ εἶδος, δὲν ἀφήνει τὴν ὀργήν, τοιοῦτοτρόπως λαϊκὸν καὶ αὐτοὶ θέλουν νὰ ἐκδικηθοῦν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐλύπησαν. Ἐπομένως αὐτοὶ εἶναι ἀξιὸν γέλωτος. Διότι τὸ νὰ ἐξουσιάζεσαι ἀπὸ τὸν θυμόν, εἶναι δαίγμα παιδικῆς διανοίας. Τὸ νὰ ἐξουσιάζῃς δὲ (τὸν θυμόν), εἶναι δαίγμα ἀνδρείας. Ἄρα δὲν περιγεγώμεθα ἡμεῖς ὅταν ἐγκατερῶμεν, ἀλλ' ἐκεῖνοι. Αὐτὸ δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν εὐκόλως περιφρονουμένων ἀνθρώπων, τὸ νὰ μὴ νικῶνται ἀπὸ τὸ πάθος. Τῶν ἀξίων περιφρονήσεως δὲ εἶναι τὸ νὰ τρέμουν τόσο τὸν γέλωτα ἐκ τῶν ἄλλων, ὥστε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ προτιμοῦν καὶ εἰς γνωστὸν πάθος νὰ ὑποπίπτουν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ ἀντιμάχωνται καὶ τὸν ἑαυτὸν των νὰ ἀποκροῦν. Αὐτὰ εἶναι ἀληθῶς ἀξία γέλωτος. Λοιπὸν ὡς τὰ ἀποφεύγωμεν αὐτά.

Ἄς λέγῃ ὅτι, ἐνῷ μᾶς προεκάλεσε ἀπειρα κακά, αὐτὸς δὲν ἔπαθεν οὐδέν. Ἄς λέγῃ ὅτι καὶ πόλιν ἂν ἐπιτεθῇ εἰς ἡμᾶς θορυβώδης, δὲν θὰ πάθῃ οὐδέν. Δὲν θὰ ἐκήρυττε κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀρετὴν μας, δὲν θὰ ἀ-

¹³ Λουκ. 8, 34.

¹⁴ Λουκ. 14, 14.

νεζήτει άλλους λόγους, αν ήθελε νά μάς επαινέση, παρά αὐτά, τὰ ὅποια νομίζει ὅτι τὰ λέγει διὰ νά κατηγορήσῃ. Εἶθε ὅλοι νά ἔλεγον δι' ἐμέ αὐτά, ὅτι «εἶναι ἀνθρώπος ψυχρὸς καὶ ταλαίπωρος. Ὅλοι τὸν χλευάζουν καὶ αὐτὸς ὑπομένει. Ὅλοι πηδοῦν ἐναντίον του, αὐτὸς δὲ δὲν ἀποκρούει!». Εἶθε νά προσέθετον ὅτι «οὔτε ἀν θέλῃ ἡμπορεῖ», διὰ νά ἦτο δι' ἐμέ ὁ ἐπαινος ἀπ' τὸν Θεόν καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους! Ἄς λέγῃ ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ψυχρότητος δὲν ἀνταποβίδομεν. Αὐτὸ δὲν μάς θλάπτει οὐδένως, ὅταν γνωρίζῃ ὁ Θεός, ἀλλὰ τοποθετεῖ τὸν θησαυρὸν μας εἰς μεγαλύτερον ἀσφάλειαν. Ἐάν πρόκειται νά προσέχωμεν ἐκείνους, θὰ τὰ χάσωμεν ὅλα. Ἄς μὴ ἴδωμεν τί λέγουν, ἀλλὰ τί πρέπει εἰς ἡμᾶς.

Ἄλλοι δὲ λέγουν: «δηλαδή νά μὴ μὲ περιγελᾷ», καὶ μερικοὶ καυχῶνται. Ὡς τῆς ἀνοησίας τὸ μέγεθος! Οὐδεὶς, ὅστις μὲ ἠδίκησε, μὲ περιεγέλασε, λέγει. Δηλαδή, «τὸν ἐτιμώρησα». Καὶ θεοβαλὸς δι' αὐτὸ πρέπει νά περιγελᾷσαι, διότι ἐξεδικήθης. Ἀπὸ ποῦ εἰσέχθησαν αὐτοὶ οἱ λόγοι, οἱ ὅποιοι εἶναι ἐντροπὴ καὶ καταστροφή, καὶ ἀνατροπὴ τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς καὶ πολιτείας; Ἀρὰ γε ὄχι ἀπὸ τοῦ ὅτι ἐμιλοῦμεν ἀντιθέτως ἀπὸ τὸν Θεόν; Διότι αὐτὸ τὸ ὅποιον σὲ καθιστᾷ ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, τὸ νά μὴ ἐκδικήσῃς δηλαδή, αὐτὸ τὸ θεωρεῖς ὡς ἄξιον γέλατος. Δὲν εἴμεθα ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἄξιοι νά περιγελώμεθα καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰσῖους, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς, ἐπειδὴ οὕτως ἀντιλέγομεν πρὸς τὸν Θεόν;

Θέλω κάτῃ νά διηγηθῶ τὸ ὅποιον ἐγινεν εἰς παλαιὰν ἐποχὴν, ὄχι περὶ ὀργῆς, ἀλλὰ περὶ χρημάτων. Εἶχε κάποιος ἀγρόν, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐντὸς τοῦ κρυμμένον θησαυρὸν, χωρὶς νά γνωρίζῃ ὁ ἰδιοκτήτης. Αὐτὸν τὸν

ἀγρόν ἐκεῖνος τὸν ἐπώλησεν. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος τὸν ἠγόρασεν, ἐνθ' ἔσκαπτε αὐλάκας, ὥστε νά φυτεύσῃ καὶ νά τὸν φροντίσῃ, εὑρε τὸν θησαυρὸν νά εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἰσάκρου. Ὅταν τὸ ἔμαθεν αὐτὸ ὁ πωλῆσας, ἀφοῦ ἤλθε ἐχρησιμοποιεῖ θίαν πρὸς αὐτὸν ὁ ὁποῖος εἶχε ἀγοράσει τὸν ἀγρόν, διὰ νά λάθῃ πίσω τὸν θησαυρὸν. Διὰ τὴν ἔλγεε ὅτι εἶχε ἀγοράσει ἀγρόν, ὄχι θησαυρὸν. Πάλιν ἐκεῖνος τὸν ἀπέκρουσε, λέγων ὅτι εἶχεν ἀγοράσει τὸν ἀγρόν μαζὶ μὲ τὸν θησαυρὸν, καὶ νά μὴ κάμῃ οὐδένα λόγον περὶ αὐτοῦ. Ἐφθασαν καὶ οἱ δύο εἰς ἀντιλογίαν, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἤθελε νά λάθῃ (τὸν θησαυρὸν), ὁ δὲ ἠγωνίζετο νά μὴ τὸν δώσῃ. Καὶ ἀφοῦ εἶδον τυχαίως κάποιον ἀνθρώπον ἐξέθετον τὰς ὁπόμεναις τῶν. Ἐπειτα τὸν ἠρώτων, εἰς ποῖον πρέπει νά περιέλθῃ ὁ θησαυρός. Αὐτὸς δὲ δὲν ἐξέφρασε γνώμην, εἶπε δὲ ὅτι θὰ διαλύσῃ τὴν ἀμφισβήτησίν των. Διότι αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ κύριος. Καὶ ὅταν ἔλασε τὸν θησαυρὸν, ἀφοῦ ἐκείναι τὸν παρεχώρησαν μὲ τὴν θέλησίν των, ἔπειτα ἔπαθε ἀπειρα κακὰ καὶ εἰς τὴν πράξιν ἐμέθαινε ὅτι εὐλόγως ἐκεῖνοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ αὐτόν.

Αὐτὰ πρέπει νά γίνῃ καὶ περὶ τῆς ὀργῆς, καὶ ἡμεῖς νά ἀγωνιζώμεθα νά μὴ ἐκδικούμεθα, καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν προεξηγήσει λόγῳ νά ἀγωνίζονται νά τιμωρηθῶν. Ἀλλὰ ἰσως αὐτὰ φαίνονται ὅτι εἶναι καὶ κάποιος περιγελῶς. Διότι ὅταν περισσότερον καταλάβῃ ἡ παραφροσύνη, περιγελῶνται οἱ σκευοί, καὶ μεταξὺ πολλῶν παραφρονῶν ὁ μὴ παράφρων φαίνεται ὅτι εἶναι παράφρων.

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ νά ὑπομεινόμεν καὶ νά συγκρατήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, διὰ νά ἡμιπορέσωμεν, μὲ τὸ νά γινώμεθα καθαροὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ καταστρεπτικὸν πάθος, νά ἀξιοθώμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

μέ την χάριν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Μονογενοῦς
του Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως
καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ
τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 78

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΗ' — ΜΑ'
(ΚΕΦ. 13 — 19)

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ εὑρισκόμενα ἅπαντα τοῦ ἐν ἁγίοις
Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
Ἑρμηνεῖα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.
Τόμος Γ', Ἀθήναι 1874, σελ. 284 · 410.